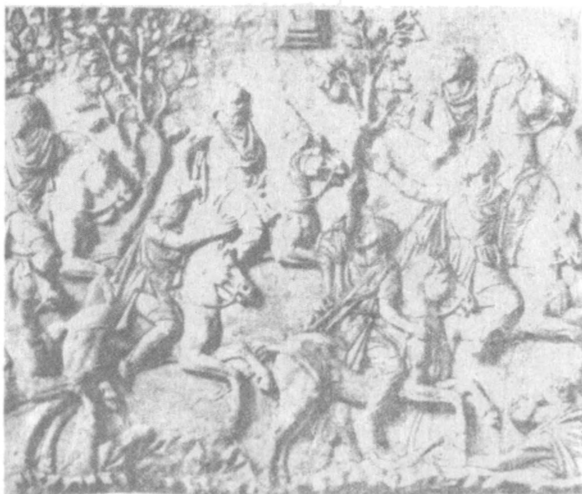

PASAULINĖS LITERATŪROS BIBLIOTEKA

Literatūra iki XIX a.

Dailininkas
ARVYDAS KAŽDAILIS

PASAULINĖS LITERATŪROS BIBLIOTEKA

Vergilijus

ENEIDA

Iš lotynų kalbos vertė
ANTANAS DAMBRAUSKAS

VILNIUS
1989

BBK 84(0)3-5
Ve-164

P. Vergili Maronis AENEIS
Recognovit Otto Ribbeck
Lipsiae, in aedibus B. G. Teubneri, MDCCCLXXXVII

V $\frac{4704020000—069}{M852(08)—89}$ 209—89

ISBN 5-415-00239-1

PIRMA GIESMĖ

Teukrai Kartaginoje

Žygį apgiedu ir vyrą, kuris iš Trojos pakrančių,
Bėgdamas nuo lemties, Italijon kitkart atvyko,
Ten, kur Lavinijaus krantas[1]. Ilgai jį žemynuos ir jūroj
Blaškė galybė dievų dėl pykčio kerštingos Junonės[2].
Daug ir kariaudamas jis iškentėjo, kol, miestą įkūręs,
Lacijun Trojos dievus atgabeno. Taip davė jis pradžią
Genčiai lotynų, Albos senoliams ir aukštajai Romai.
Mūza, tu priežastis man pasakyk, dėl ko įsižeidus,
Ko įširdus dievų karalienė be gailesčio vertė
Žymų dorybėmis vyrą kalnus kliūčių nugriauti,
Žygdarbių aibę atlikt. Ar dangiškos širdys taip rūsčios?
Senas Kartaginos miestas, gyvenamas Tiro išeivių,
Priešais Italų krantus ir Tiberio žiotis dunksojo.
Pertekęs turtų jis buvo ir kruvino karo išalkęs.
Sako, iš miestų visų Junonė jį vieną išrinkus
Ir mylėjus labiau užu Samą: ten buvo jos ginklai,
Ten jos vežimas. Seniai geidavo ir stengėsi deivė,
Kad, jei leistų lemtis, jis būtų pasaulio valdovas.
Buvo girdėjus tačiau: iš lotynų kraujo užgimsiąs
Vyras, kuris turės išgriauti Tiro tvirtovę.
Jo padermė plačiai viešpatausianti, žygiais garsinga,
Ir sunaikinsianti Libiją visą: taip lėmusios parkos.
Šito bijojo Saturno duktė ir atminė karą,
Kaip ji kovojo seniau prie Trojos už Argus mieluosius.
(Pykčio senų priežasčių ir patirto sielvarto didžio
Dar nepamiršo širdis. Krūtinėje slypi ir maudžia
Pario sprendimas, kuriuo nepelnytai užgautas jos grožis.

Siutina ir gentis, ir garbinga vieta Ganimedo[3].)
Rūsčio aitraus kupina, ji blaškomų jūroj trojėnų,
Kiek jų paliko gyvų nuožmus Achilas ir grajai,
Lacijaus pusėn neleido iš tolo. Tie daugelį metų
Klaidžiojo mariom, lemties vejami iš vietos į vietą.
Šitaip buvo sunku romėnų gentį sukurti.
Dingo Sikulų krantai iš akių[4], kai, bures atlapoję,
Leidos per jūrą linksmi ir vandenis vertė putotus.
Tuotarp Junonė, širdy negyjančią žaizdą paslėpus,
Taip sau kalbėjo: „Ar man, nugalėtai, užmojį mesti?
Aš nevaliosiu atmušt nuo Italijos teukrų karalių?
Kliudo likimas, tiesa. Bet ar neįstengė Paladė
Argo laivyno padegt ir vyrų prigirdyti jūroj
Tik dėl pašėlusios vieno Ajako Elido kaltybės?
Greitą Jupiterio ugnį pati pro debesis mėtė,
Vėtrom išvėtė laivus, išjudino gelmę lig dugno.
Pervertam žaibo Ajakui liepsna pasipylė pro burną,
Tuosyk, viesulu stvėrus, jį tėškė į uolą aštriausią[5].
Aš karalienė dievų, aš didžio Jupiterio žmona
Ir seserim vadinuos ir — kariauju tiek metų prieš vieną
Padermę! Kas gi norės po to dar garbint Junonės
Dievišką valią, kas dės pamaldžiai ant jos aukuro auką?"
Apmaudo pilna širdim svarstydama visa tai, deivė
Audrų gimton šalin Eolijon skrenda, kur tiršta
Ūžiančių vėjų. Urve erdviame ten karalius Eolas
Tarpu savęs kariaujančius vėjus ir kaukiančias vėtras
Laiko uždaręs tvirtai ir kalėjimo pančiais sukaustęs.
Tie nenurimsta tačiau, net kalnas dunda, kai tranko
Užtvarą jo angos. Tvirtovėj sėdi Eolas,
Rankoj laikydamas skeptrą, ir tildo, ramina jų narsą.
Jei neramintų — marias ir žemę, ir aukštąjį dangų,—
Viską jie su savim šluote nušluotų per orą.
To pabijojęs, dangaus visagalis valdovas uždarė
Juos aklinoj oloj, aukščiausio kalno užkėlė
Krūvį ant jų ir davė karalių, kuris sugebėtų,
Kai tik įsakymą gaus, įtempti vadžias ir atleisti.
Jį tad Junonė dabar maldavo, sakydama šitaip:
„Mielas Eolai! Dievų ir žmonių visų tėvas tau leido
Tildyti marių bangas ir, padedant vėjams, jas kelti.

Priešiška man giminė per Tirėnų vandenis plaukia,
Troją Italijon veža ir jos penatus nugalėtus.
Vėjų galybę paleisk, laivus nuvaryki į dugną
Ar išblaškyk visus ir išmėtyk vyrus po jūrą.
Nimfų grakščių turiu, keturiolika man jų iš viso,
Pačią gražiausią parinkus (vadinasi ji Dejopėja),
Padovanosiu kaip žmoną, jungtuvių saitais surišus,
Kad užu paslaugą šią su tavim gyventų per amžius
Ir laimingos šeimos ji tėvu tave padarytų".
    Deivei atsakė Eolas: „Duoki tik ženklą, valdove,
Ir, ko reikia, sakyk: įsakymą vykdyt man leista.
Tu karalystę nors tokią, tėvo malonę ir sostą
Šiandien užtikrini man, tu dievų puotoje dalyvauti
Duodi, tiktai per tave aš vėjų ir vėtrų valdovas".
Taręs taip, ietį apgręžia ir kalną kiauravidurį
Stumteli šonan truput. It kautynių rikiuotėje vėjai
Veržias pro atvirą angą ir viesulu žemę apskrieja.
Šoka atūžę į jūrą ir verčia visą iš dugno
Vienkart Euras ir Notas, ir vėtrom plačiai pagarsėjęs
Afrikas, varo vilnis lig dangaus ir krantą užlieja.
Maišos podraug su vyrų riksmu braškėjimas virvių.
Debesys skliautą dangaus ir giedrą dieną pagrobia
Teukrams ūmai iš akių, naktis nusileidžia į jūrą.
Štai sutarškėjo griausmai, ir žaibas žiebia po žaibo,
Viskas gresia mirtim, ir vyrai nuo jos vos per plauką.
    Šiurpas nupurto Enėją, ir pakerta baimė pakinklius,
Jis suvaitoja, rankas į aukštus žvaigždynus ištiesia
Ir, vos ištardamas, sako: „O! Šimtą kartų didesnė
Laimė anųjų, kurie prie mūrų aukštų Iliono
Mirė tėvų akyse! O Tididai, tu karingiausias
Didvyri grajų genties! Kodėl nežuvau aš kovodams
Trojos laukuos, kodėl galvos nepadėjau nuo tavo
Rankos tenai, kur nuo ieties Achilo Hektoras guli,
Kur Sarpedonas narsus, kur tiek Simoentas sraunusis
Nunešė skydų, šalmų ir narsiausių vyrų lavonų!"
    Žodžio nebaigus sakyt, Akvilonas, klaikiai sukaukęs,
Siūsteri priešais bures, lig žvaigždžių nutėkšdamas bangą.
Lūžta irklai, priešakys pasvyra, vilnys tą laivą
Pasuka skersą, ir kalnas vandens aukščiausias užvirsta.

Čia ant bangos pasikorė laivai, o ten prasižiojus
Atveria žemę vilnis, vanduo kunkuliuoja po smėlį.
Tris ant uolų apsemtųjų pagriebęs Notas nugrūda
(Slypinčias tokias uolas aukurais vadina italai[6];
Jos kaip milžino kupros marių paviršiuj). Tris Euras
Nuneša prie seklumos per gelmę (gaila žiūrėti),
Įmuša jos dugnan ir smėlio kalnu apjuosia.
Laivui, kuriuo klusnus Orontas plaukė su likais,
Tiesiai prieš jo akis banga, į dangų pašokus,
Pliūpteri vairo galan, ir jo vairininkas nuvirsta,
Kniubdamas galva žemyn, o laivą vietoje triskart
Apsuka vilnys ir prasižiojęs praryja verpetas.
Šen ir ten išnyra vandens verpetuose vyrai,
Lentos, karių šarvai ir Trojos turtas visokis.
Ilionėjo laivą galingą ir tvirto Achato,
Taipgi Abanto smarkaus ir metų prislėgto Alečio
Įveikė audra: jų šonų sąnaros visos išklibo,
Ir pro plačius plyšius pilni jie vandens prisisėmė.
Tuosyk Neptūnas, išgirdęs, kaip šniokščia įšėlusi jūra,
Stūgauja vėtros visur ir vandenys, ramūs lig šiolei,
Verčias iš dugno gilaus,— užsirūstino visas ir, savo
Švelnią galvą iškėlęs, pro viršų bangų apsidairė.
Regi — Enėjo laivai išmėtyti marių platybėj,
Bangos trojėnus užliet, dangus užgriūti juos baigia.
Dingteli broliui: čia bus Junonės klasta ir rūstybė.
Šaukia Zefyrą tuojau ir Eurą ir šitaip jiems sako:
„Veislę atsiminėt savo[7], kad taip savimi pasikliaujat?
Suįžūlėjot visai! Be mano leidimo jau, vėjai,
Drįstate dangų maišyt su žeme ir pragarą kelti!
Aš jus, palaukit!.. Tik reikia bangas pirmiau nuraminti.
Kitkart ne tokia bausme atpirksite savo kaltybę.
Bėkit abudu greičiau, pasakykit savo karaliui:
„Man, o ne jam vandenų viešpatiją ir tridantį šitą
Davė likimas. Tegu uolas sau milžines valdo,
Jūsų, Eurai, namus, lai džiaugias tais rūmais Eolas,
Vėjų tačiau, urve uždarytų, tebūna karalium“.
Žodžio nebaigia sakyt, ir įšėlusi jūra nurimsta,
Debesys skirstosi tuoj ir saulė grįžta padangėn.
O Kimotojė ir draug tvirtai įsirėžęs Tritonas

Stumia laivus nuo aštriųjų uolų, jiems gelbsti pats tėvas,
Tridančiu vagą išvaro smėly ir vandenis tildo,
Švelniai viršūnėm vilnių važiuodamas ratais lengvučiais.
Kaip dideliam mieste, kai sumaištys kyla su riaušėm,
Siunta įtūžus minia ir pati nesižino, ką daro:
Akmenys skraido, deglai — šėlimas randa sau ginklų;
Bet pasirodys žymus dorybe ir nuopelnais vyras —
Žmonės nutyla kaipmat ir ausis pastatę suklūsta;
Tas nuramina žodžiu jų širdis ir pyktį suvaldo,—
Šitaip ir marių šniokštimas nutilo, kai, dangui nušvitus,
Tėvas žiūrėt vandenų atvažiavo ir, žirgus pavaręs,
Skriejo sau ratais lengvais, vadeles ligi galo atleidęs.
O enėjiečiai tuomet nuvargę irias iš lėto
Prie artimiausių krantų ir suka Libijos pusėn.
Ten vietovė yra, kur įlanka tiesiai prieš salą,
Uostui labai patogi: vilnis, atšniokštus iš jūros,
Teškia į krantą salos ir traukiasi, dužus per pusę.
Aukštos uolos ir čia, ir tenai, ir pora viršūnių
Šauna it bokštai dangun. Po jom apačioj tyvuliuoja
Plotai ramių vandenų. Viršuj vėl tolyje mirga
Mėlynos girios ir alkas juodais šiurpulingais šešėliais.
O iš kitos šalies po uolom nukarusiom — urvas,
Gėlas vanduo jo viduj ir suolai iš akmens samanoto —
Nimfų pastogė sena. Čia niekad pavargusio laivo
Nerišа virvė drūta nei inkaras riestas nesminga.
Šičia įplaukia Enėjas, laivus besurinkęs septynis
Iš pirmutinio jų skaičiaus. Seniai jau žemės pasilgę
Lipa trojėnai laukan ir glaudžias prie smėlio geidauto,
Sąnarius, druskos paėstus, ramiai ištiesę ant kranto.
Skilt kibirkšties skaisčios iš titnago šoka Achatas,
Lapų pridėjęs sausų ir žolės, kad ji įsiimtų,
Papučia, ir liepsna minkštuos prakuruos suplevena.
Tuosyk Cereros rykus su grūdais, vandens išmirkytais,
Kiek jų pavyko išgriebt, išvargę pastveria vyrai
Ir, pradžiovinę liepsnoj, į miltus akmeniu mala.
Tuotarp Enėjas aukštai ant uolos užkopia ir dairos,
Kiek tik užmato akis, į jūrą, gal pasirodys
Atneštas vėjo Antėjas ir frigų laivai daugiairkliai,
Kapis ar Kajiko skydas, aukštai iškabintas ant vairo[8].

Jūroj laivo nėra, tačiau jis pamato — pakrantėj
Trejetas elnių ateina, o paskui juos vienas po kito
Seka didžiulė banda, ramiai ėdrinėdama klony.
Jis atsistoja tvirtai ir kilpinį stveria į ranką
Su greitasparnėm strėlėm, kurias jam nešioja Achatas.
Pirmus paguldo vadus, aukštai iškėlusius galvas
Su plačiašakiais ragais, o tuosyk kaimenę visą
Kloja taikliom strėlėm, kol ta išlaksto po krūmus.
Ir nesiliauja, pakol septynis žvėris didžiausius
Parita žemėn, kol jų ir laivų bus skaičius vienodas.
Grįžta į uostą tuomet, laimikį vyrams paskirsto
Ir, padalydamas vyną, kurio gerasis Akestas
Jiems ąsočius pripylė, Trinakrijoj baigus viešėti,
Prataria žodžiais tokiais ir širdis sopančias guodžia:
„Vyrai mieli! Vargų ir seniau juk esam patyrę.
Iškentėt daug didesnius. Duos dievas ir šiems pasibaigti.
Jūs prie Scilės plėšrios ir dundančio sunkiai kalnyno
Ėjot be baimės tada, jūs uolas klaikiąsias kiklopų
Esat regėję. Daugiau drąsos! Paniurusią baimę
Vykit šalin: smagu kai kada bus tai prisiminti.
Per tūleriopus vargus ir tokią aibę pavojų
Lacijų turim pasiekt, ten mums gyvenimą ramų
Rengia likimas, tenai prisikelti Trojai žadėta.
Nepasiduokit ir laimės dienų sulaukit laimingai".
    Kalba jis tokius žodžius ir, sielvarto slegiamas sunkiai,
Veidą rodo viltingą, užgniaužęs skausmą krūtinėj.
Stveria draugai laimikį dorot ir taisosi puotai.
Nuneria odą žvėrims, mėsas atidengia po kaulais,
Pjausto ją gabalais ir virpančią veria ant iešmų.
Vario lėkštes dėlioja kiti ir ugnį pakursto.
Tuosyk jėgas gaivina valgiu ir, vejoj išsitiesę,
Šutina riebią žvėrieną ir seną vyną girkšnoja.
O kada vaišės alkį nuvarė ir pokylis baigės,
Baigti negali kalbų, prisiminę dingusius vyrus,
Baimės pilni ir vilčių: gal jie gyvi tebevargsta,
O gal žuvę, ir šauk nešaukęs — vis tiek nebegirdi.
Tėvas Enėjas labiau už visus dejuoja Oronto,
Verkia Amiko drąsaus ir mini didvyrio Liko
Liūdną likimą, ir Giją taip pat, ir narsų Kloantą.

Kalbos ėjo galop, kai tėvas iš mėlyno skliauto
Žvelgė į plazdančias jūroj bures ir žemę po kojų,
Marių krantus ir plačiąsias šalis, pasirėmęs į aukštą
Sostą dangaus, ir įsmigo akim į Libijos kraštą,
Ir dėl jo negandų jam sielvartas širdį suspaudė.
Žvilgančias tuosyk akis suvilgiusi ašarom, graudžiai
Kreipias į jį Venera: „O tėve, kurs rankoj per amžius
Valdžią turi žmonių ir dievų, žaibais jiems grūmodams.
Kuo gi taip baisiai tau nusidėjo mano Enėjas,
Kuo gi trojėnai kalti, kad jiems, aukų tiek paklojus,
Visas pasaulis kelius Italijos pusėn uždaro?
Man tu žadėjai, kad amžiams slenkant iš jų kils romėnai,
Kils galingiausi vadai iš atgijusio Teukro kamieno,
Visos ir žemės, ir jūros turės nusilenkti jų valdžiai.
Tu pažadėjai, kodėl nūn laužai pažadus, tėve?
Jais aš guodžiausi tuomet ant žuvusios Trojos griuvėsių,
Laukiau, kad negandas jos atsvertų gerovė ir laimė.
Betgi po aibės vargų ir šiandien spaudžia likimas
Trojos vaikus. Kada pasibaigs jų nelaimės, valdove?
Štai Antenoras, gyvas iš grajų rankų ištrūkęs,
Ligi Ilirijos uostų ir tolimųjų liburnų
Sveikas nuėjo seniai, Timavo perplaukęs upę,
Kurs devyniom srovėm, be perstojo dundant kalnynui,
Veržias kaip jūra plačiai ir šniokšdamas pievas užlieja.
Ten jis Patavijaus miestą ir teukrų sodybas įkūrė,
Davė padermei vardą[9] ir Trojos ginklus iškabino.
Nūn jau miręs seniai ir palaidotas ilsis ramybėj.
Mes — tavo kraujo vaikai, mums pilį dangaus pažadėjai.
Ir štai paskendus laivams (baisu!) Junonės rūstybei
Mus atiduodi, o ji tolyn nuo Italijos veja.
Tai atmoka už dorumą? Mus taip grąžini tu į sostą?"
Nusišypsojo maloniai žmonių ir dievų visų tėvas
Šypsuliu tuo pačiu, kuriuo nublaivo padanges,
Dukterį palietė lūpom ir jai atsakydamas tarė:
„Rūpestį mesk iš širdies, Kiteriete. Jūsiškių likimas
Lieka kaip buvęs. Žadėtus Lavinijaus mūrus ir miestą
Gausi tikrai pamatyt, lig žvaigždžių aukštųjų iškelsi
Narsųjį sūnų Enėją. Aš pažado niekad nelaužau.
Jis (pakalbėsiu ilgiau, nes rūpestis širdį tau spaudžia,

Lapas po lapo skleisiu likimo knygas paslaptingas)
Karą Italų šaly kariaus ir, tautų atkaklumą
Ginklais įveikęs, žmonėms duos įstatymus, miestą įkūręs.
Vasaros trys regės karaliaujant jį Lacijaus žemėj,
Taipgi trys žiemos praeis po rutulų pulkų sumušimo.
Tuotarp Askanijus vaikas, kurs Julo vardą nešioja
(Ilas vadinos anuomet, kol Ilionas stovėjo),
Trisdešimt kartų metus palydės pasikeičiant mėnuliams,
Rankose valdžią turėdams. Jis iš Lavinijaus sostą
Perkels į Ilgąją Albą, pilį joj aukštą pastatęs.
Alboje gi viešpataus tris šimtmečius narsūs karaliai,
Kilę iš Hektoro kraujo[10], pakol žynė karalaitė
Ilija porą dvynių pagimdys, pamylėjus Mavortą.
Vilkės penėtojos kailiu rusvu pasipuošęs didingai,
Romulas prieglaudą genčiai duos[11], pastatydamas Marso
Miestą, ir žmones pramins nuo vardo savo romėnais.
Šiųjų galybei aš, vietos nei laiko ribų nežymėjęs,
Valdžią bekraštę daviau. Net Junonė rūsčioji, kur šiandien
Šiurpą kelia žemynams, jūroms ir dangui aukštajam,
Užmačias savo pames ir drauge su manim palankumą
Rodys romėnams, pasaulio valdovams, dėvėtojams togos[12].
Šitaip nuspręsta. Ateis, bebėgant šimtmečiams, laikas,
Kai Asarako namai, garsius Mikėnus ir Ftiją
Sau pasijungę vergais, viešpataus nugalėtuose Arguos[13].
Gims iš teukrų šaunios padermės tada Cezaris didis,
Jo viešpatystė pasieks Okeaną, o garsas — žvaigždynus,
Julijus — vardas jo kilęs iš Julo vardo šlovingo.
Jį tu įvesi tada, nugalėjusį Rytus sėkmingai,
Širdžia ramiausia į dangų. Jo vardą tarydami, melsis.
Baigsis karai kruvini, ateis laimingesnė gadynė.
Ištikimybė žila ir Vesta, Kvirinas su broliu
Remu įstatymus duos ir spynom užrakins geležinėm
Karo žiauraus vartus, už kurių Šėlimas nedoras[14]
Vienas ant ginklų sėdės surakintom už nugaros rankom,
Stūgaut nasrais kruvinais nepaliaudamas naktį nei dieną".
 Šitai pasako ir Majos sūnų siunčia į žemę,
Kad atsivertų keliai ir naujieji Kartaginos rūmai
Teukrams atkeltų vartus, kad, lemties nežinodama, pulti
Jųjų nešoktų Didonė. Tas lekia per orą bekraštį,

Irias lengvais sparnais ir Libijos šalį pasiekia,
Duotą įsakymą vykdo, ir pūnų šalies atšiaurumas,
Paveiktas dievo, atlyžta. Valdovė pirmoji pajunta
Atlydį narso prieš teukrus ir jiems palankumą nuoširdų.
Mintys visokios pernakt Enėjui lindo į galvą,
O kai Aušra patekėjo skaisti, nusprendė jis eiti
Ir, kur jį atnešė vėjas, į kokį nežinomą kraštą,
Kas čia gyvena (mato dirvonus), žmonės ar žvėrys,—
Visa gerai sužinot ir tuosyk vyrams pranešti.
Miško paskliautėj laivus po uola, vandens paskalauta,
Apgaubtus šlamančių medžių tirštais, paslaptingais šešėliais,
Paslepia ir iškeliauja, lydimas vieno Achato,
Porą iečių geležtėm plačiom paėmęs į ranką.
Girios gūdžios vidury patinka jį motina deivė,
Veido bruožais gražiais, drabužiu ir mergiškais ginklais
Lygu spartietė jauna arba Harpalikė, kai lekia
Trakijoj vėjo žirgais, pralenkusi greitąjį Eurą.
Kilpinis karo dailus už pečių kaip medžiotojai tikrai,
Ilgas, palaidas kasas kedena šiurendami vėjai,
Keliai nuogi, o skraistės skvernai pakaišyti už juostos.
Ji pirmutinė juos paklausia: „Sakykite, vyrai,
Ar jūs mano sesers nesutikote kartais, nematėt
Su strėline prie juostos ir lūšena dryža per petį?
Ar šaukdama nesivijo bėgančio šerno putoto?“
Baigė Venera. O jos sūnus atsakydamas tarė:
„Tavo sesers jokios nemačiau, negirdėjau čia niekur.
Betgi, mergele, tave kaip vadint? Nemirtingas juk tavo
Žvilgsnis, ir balsas taip pat ne žmogaus; tu deivė tikriausiai.
Gal Apolono sesuo ar viena iš nimfų šeimynos?
Neški mums laimę, vis tiek, kas būtum, palengvinki vargą
Ir pasakyk, po kokiu dangum, į kokį pasaulio
Kraštą esam patekę. Žmonių nei vietų nežinom.
Klaidžiojam, vėjų ir jūros bangų atvaryti per audrą.
Gausią auką sudės mūs ranka ant aukuro tavo“.
O ji atsakė: „Nesu aš tokios garbės nusipelnius.
Paprastas daiktas Tiro merginoms nešioti strėlinę
Ir raudonais koturnais[15] blauzdas lig kelių suveržti.
Pūnų valstybę regi, tiriečius ir Agenoro miestą,
Betgi čia Libijos žemė, ginklu jos žmonių neįveiksi.

Čia viešpatauja Didonė, seniau atkeliavus iš Tiro,
Bėgti turėjo nuo brolio. Toli nukrypčiau į šalį,
Pasaką jos skriaudų sekdama. Minėsiu svarbiausia.
Vyras jos buvo Sichėjas, kuris tarp fenikų garsėjo
Turtais ir aukso lobiu. Karštai jį vargšė pamilo,
Tėvas už jo išleido ją skaisčią, surišdamas jiedu
Pirmąkart saitais šeimos. Tire tuomet karaliavo
Pigmalionas, jos brolis, nedorėlis pirmas pasauly.
Kilo vaidas tarp jų, ir tas, nelabasis, Sichėjui
Peilį suvaro širdin, apakintas aukso geidimo,
Iš pasalų aukojantį jį užpuolęs ir meile
Savo sesers pasikliovęs. Ilgai tą kaltę, prakeiktas,
Slėpė ir mylinčią vargšę viltim apgaulia suvedžiojo.
Bet štai sykį sapne nepalaidoto vyro šešėlis
Pas ją atėjo ir, baltą, bekraujį veidą pakėlęs,
Aukurą baisų parodė ir kruviną savo krūtinę,
Pervertą durklu, ir taip šeimos žmogžudystė iškilo.
Liepia jai nieko nelaukus bėgti iš žemės gimtosios
Ir jos kelionei paremt parodo, kur žemėje guli
Lobiai, seniai užkasti, kalnai sidabro ir aukso.
Sukrėtė sapnas Didonę, ji ėmė ieškoti bičiulių,
Ruošėsi bėgt. Susirinko visi, kas degė pagieža
Ir pribijojo tirono. Uoste stovėjusį laivą
Kartą pagrobę, aukso prikrauna, ir lobiai godūno
Pigmaliono išplaukia. Visiems vadovauja Didonė.
O atkeliavę į vietą, kur šiandien regi tu galingus
Mūrus ant kalno ir aukštą naujos Kartaginos pilį,
Jie nusipirko žemės, kiek seno, didelio jaučio
Oda galėjo apjuost. Dėl to ji vadinasi Birsa[16].—
Ogi kas esate jūs, iš kokių pakrančių atvykot
Ir į kur veda jus kelias?" Į klausimą jos, sudejavęs
Ir iš krūtinės gelmių atsidusęs, Enėjas atsakė:
„Deive! Jei aš nuo pradžios tau pasakot visa pradėsiu,
Jeigu turėsi kantrybės vargų iki galo klausytis —
Dieną pirmiau užmerks Vakarinė, užvėrus Olimpą.
Esam iš Trojos senos, jei kartais ausis tau pasiekė
Vardas tasai. Klajojom aklai po vandenis plynus,
Kolei į Libijos krantą galop mus išmetė audros.
Aš — pamaldusis Enėjas[17], vežu atėmęs iš priešo

Savo laivuos penatus, mūs garsas dangų pasiekė.
Tėviškėn savo tėvų, Jupiterio ainių, keliauju.
Dvidešimt buvo laivų, kai leidaus į Frigijos jūrą,
Vykdydams žodį lemties ir lydimas motinos deivės.
Šiandien jų vos septyni, bangų apdaužyti, beliko.
Pats aš, kaip skurdžius bevardis, Libijos tyrais klajoju,
Ir iš Europos išvytas, ir Azijos". Skundo klausyti
Nebevaliojo Venera ir liūdną kalbą nutraukė:
„Kas tu sau būtum, vis tiek gyvybės oru alsuoji
Ne be malonės dievų, jei miestą tiriečių pasiekei.
Tęsdamas kelią, tiesiog į rūmus valdovės pasuki.
Žinią tau duoti galiu: sugrįžta draugai, o laivyną
Nunešė vieton saugion palankūs vėjai papūtę,
Jeigu ne veltui tėvai mane mokė spėti iš paukščių.
Dvylika gulbių antai, žiūrėki, virtine skrenda,
Nors jas erelis, ūmai užpuolęs, po giedrą padangę
Buvo išblaškęs. Dabar, voron susirinkusios vėlei,
Dairos į žemę, kur leistis, ir leidžiasi, vietą numatę.
Lygiai kaip gulbės, pavojui praėjus, plasnoja ir žaidžia,
Garsiai tūtuoja ir sukas ratu, kol nurimsta padangėj,
Lygiai taip jūsų laivai ir vyrai, buvę kelionėj,
Įplaukė uostan ir burėm pilnom į užtakį suka.
Drąsiai tu eik ir žingsnį pakreipk, kur veda šis kelias".
  Šitai pasakiusi, gręžės. Jos kaklas rožėm sušvito,
O nuo galvos ir kasų ambroziniu padvelkė oru
Dieviškas kvapas, ir jos drabužis nuslydo lig žemės.
Eisena aiškiai išdavė deivę. Tuosyk Enėjas
Motiną savo pažino ir žodį tarė iš tolo:
„Kam gi tu sūnų, beširde, kelintą kartą apgauni,
Išvaizdą vis keisdama? Kodėl neleista man tavo
Rankos paspausti ir žodžio gyvo išgirst ir ištarti?"
  Šitaip jis kaltina močią ir žingsnį kreipia link miesto.
O Venera miglų skraiste apsupo abudu,
Skubančius eiti, ir rūko uždanga stora užleido,
Kad nematytų jų niekas ir savo kalbom negaišintų,
Kai susitikę pradės klausinėti, kur jiedu keliauja.
O ji padangių keliu į Pafą grįžo ir džiaugės
Rūmais aukštais, kur jos šventovė ir aukurų šimtas
Smilkalu Sabos rusena ir kvepia žaliaisiais vainikais.

Leidžiasi jiedu keliaut, kur veda takas pramintas.
Greitai įkopia kalvon, kuri netoliese nuo miesto
Stūkso iškilus aukštai ir su panieka žvelgia į bokštus.
Stebis Enėjas rūmais didžiais, kur lūšnos stovėjo,
Stebisi vartais, triukšmu negirdėtu ir grindiniu gatvių.
Pluša tiriečiai karštai. Vieni išmūrijo sienas,
Kelia virš jų kuorus ir akmenis rankomis rita.
Vietą statyboms kiti nužiūrėję vagą išvaro.
(Renka įstatymų sargus teisėjus ir šventą senatą.)
Uostą kasa čionai, o anapus teatrui į žemę
Pamatus leidžia giliai ir iš uolų atgabentų
Kala galingus stulpus jo aukštai scenai papuošti.
Šitaip darbuojasi bitės giedrą vasaros dieną
Pievų saulėtuos gėlynuos, išvedę jaunąją kartą
Pirmą sykį darban, arba kai varvantį medų
Krauna ir korio akis saldaus nektaro pripildo,
Kai darbininkių naštą iškrauna, arba kai supuolę
Gaują dykūnų tranų tolyn nuo avilio varo.
Verda jų darbas, medus kvepėdamas dvelkia čiobreliais.
„O tu laiminga tauta! Jūs mūrai dangų jau remia!“ —
Taria Enėjas, akim lydėdamas skliautą kiekvieną.
Dengiamas rūko skraiste (sakys — nètikėsi), jis eina
Tarpu žmonių įsimaišęs gatve, ir nieks jo nemato.
Miesto pačiam vidury ūksmingas alkas stūksojo.
Ten, atnešti bangų ir galingo viesulo, pūnai
Iškasė ženklą tuojau, kurį karalienė Junonė
Buvo liepus iškasti — galvą įnirtusio žirgo:
Būsią jie narsūs kariai ir duoną valgysią lengvą.
Šičia didžiulę šventovę tirietė Didonė Junonei
Baigė statyt, dovanų ir deivės malonės turtingą.
Laiptai vedė prie slenksčio varinio, sąvaržos vario
Laikė staktas, ir vyriuos girgždėjo durys varinės.
Rado šitam alke daiktų, kurie apramino
Didžią jo baimę: iš čia kokios pagalbos Enėjas
Ėmė tikėtis, varguos negaluos viltis vėl sužibo.
Laukė valdovės ilgai ir šventovėj ėmė žiūrėti
Visa, kas akį patraukia: jį miesto stebino turtai
Ir sumanumas meistrų, ir pastato viso didybė.
Ir nelauktai Iliono kovas jo akys išvysta,

Karą, kurio paskala apskriejus visą pasaulį,—
Ir Atridus, ir Priamą, ir rūstų abiem jiem Achilą[18].
Ašarą braukia sustojęs ir sako: „Kur rasi, Achatai,
Žemėje vietą, kuri nežinotų mūsų nelaimių?
Štaigi Priamas! Ir čia už nuopelnus atpildas laukia.
Ašarą spaudžia vargai, graudina negandos žmogų.
Baimę tu mesk: atneš ši garbė išganymą kokį".
Šitaip jis kalba ir sotina sielą paveikslu negyvu,
Dūsauja gailiai, ir ašaros graudžios rieda per skruostus.
Aiškiai jis mato, kaip vyksta kova prie Pergamo sienų.
Bėga ir traukiasi grajai, o Trojos vyrai juos veja.
O ten ir frigai, juos puola iš ratų kuoduotas Achilas.
Štai netoliese Reso pro ašaras regi baltutę
Jis palapinę, kurią išdavikas miegas pirmasis
Leido žudynėm baisiom nusiaubt kruvinajam Tididui
Ir į achajų stovyklą parjot greituosius jo žirgus
Pirm, negu Trojos žolės ir Ksanto vandens paragavo[19].
Štai į beširdės Paladės šventovę eina tuo tarpu
Ilionietės kasom palaidom ir peplą jai neša,
Meldžiasi visos liūdnai ir rankom tranko krūtinę.
Gręžiasi deivė nuo jų ir akis narina į žemę.
Mato Enėjas, kaip ginklų netenka ir bėga Troilas,
Vargšas karys, kovon nelygion prieš Achilą išėjęs.
Lekia žirgai, jis ratuos dykuos aukštielninkas tyso,
Bet nepaleidžia vadelių, plaukai ir kaklas nusviręs
Velkas žeme, o ietis viršūne brūkšnį joj rašo.
Hektorą triskart aplink Iliono mūrus apvilko
Ir nebegyvą jo kūną už auksą parduoda Achilas.
Aimana iš širdies gilumos išsiveržia Enėjui,
Kruvinus šarvus išvydus, ratus ir kūną bičiulio,
Ir žilagalvį Priamą, kaip tiesia rankas beginkles jis.
Randa ir patį save su vyrais achivų kovojant,
Randa rytiečių voras su Memnono juodo pabūklais.
O amazonių su skydais kaip mėnuo pulkams vadovauja
Pentesilėja įsiutus ir švaistos tarp tūkstančio priešų,
Auksu išmarginta juosta po nuoga krūtim susijuosus.
Tai karžygė: merga ir — drąsiai stoja prieš vyrus.
Kolei paveikslus tuos dardanietis Enėjas apžiūri,
Kol, negalėdams akių atitraukt, jais gėris ir stebis,

Štai ir valdovė, gražioji Didonė, įžengia šventovėn
Draug su jaunų palydovų pulku, ją supančiu darniai,
Tarsi Diana, kai šoka ratelį Kinto viršūnėj
Ar ant aukštų Euroto krantų, apsupta oreadžių
Iš dešinės ir kairės; pasvėrus strėlinę per petį,
Deivė žengia grakščiai, visa galva aukštesnė už nimfas.
Džiaugsmas tylus užlieja Latonai, jos motinai, širdį.
Šitaip atrodė Didonė, tokia linksma ir didinga
Ėjo per žmones darbų būsimos karalystės tvarkyti.
Sėdos atėjus po skliautais plačiais prie durų šventovės
Tarpu ginkluotų karių ir į krėslą atsirėmė aukštą.
Nuosprendžius skelbė žmonėms, įsakymus davė ir darbus
Skirstė teisingai žodžiu ar lemti duodavo burtui,
Kai netikėtai pamato Enėjas ateinant Antėją,
Apsuptą pulko žmonių, Sergestą ir narsų Kloantą,
Taipgi trojėnus kitus. Juos viesulas juodas per jūrą
Buvo išblaškęs ir vietoj kitoj į krantą išmetęs.
Baisiai nustebo jis pats, ir Achatą, kurs buvo šalimais,
Apėmė džiaugsmas ir baimė. Noru karščiausiu liepsnojo
Ranką paspausti draugams, bet, suglumę iš netikėtumo,
Jie susilaikė, miglos dengiami, ir domėjosi viskuo:
Kas atsitiko tiems vyrams ir kur laivus jie padėjo,
Ko čia ateina. O tie, kaip atstovai laivo kiekvieno,
Ėjo malonės prašyt, minios aprėkti, į šventovę.
O kai įėjo ir jiems karalienė leido kalbėti,
Ilionėjas ramiai, kaip vyriausias, prabilo ir tarė:
„O karaliene, kuriai Jupiteris leido įkurti
Naują miestą ir davė sudrausti tautas išdidžiąsias!
Mes, nelaimingi trojėnai, mėtyti vėtrų po jūras,
Meldžiam malonės: laivus nuo liepsnų baisiųjų apginki,
Pasigailėki žmonių nekaltų, išklausyki mūs bylą.
Mes ne libiečių namų atvykstame kardu naikinti,
Ne prisiplėšti grobio ir grįžti su juo į pajūrį:
Užmačių taip įžūlių nėra nugalėtų krūtinėj.
Žinome šalį (jai grajai davė Hesperijos vardą),
Senas tai kraštas, ginklu pagarsėjęs ir žemės gėrybėm.
Ten gyveno enotrai, o šiandien, girdėt, jų vaikaičiai
Žemę nuo savojo vardo Italija jau pavadinę[20].
Ten mes norėjom patekti.

Bet Orionas lietingas bangas netikėtai pakėlė
Ir mus į seklumą aklą įvarė, o vėjai pašėlę
Per vandenyną bekraštį laivus kaip skiedrą nugrūdo,
Kur nepraplaukiamos uolos. Jūs krantą keli bepasiekėm.
Kas čia per žmonės ir kas per kraštas, kad leidžia jiems elgtis
Tarsi laukiniams? Svečiams jie neduoda išlipti į krantą,
Karą kelia, nė kojos iškelt neleidę į žemę.
Jeigu negerbiat žmonių, nepaisote ginklų mirtingų,
Nors pabijokit dievų, kurie pamena gera ir pikta.
Mūs valdovas buvo Enėjas, už jį teisingesnio,
Karo garbe ir dorybe didesnio nėr vyro pasauly.
Jeigu likimas jį tebesaugo, jei jis kur alsuoja
Oru šios žemės, rūsčian šešėlių krantan neišėjęs,
Baimės neturim: nereikia gailėtis, kad tu svetingumą
Mums pirmutinė parodei. Sikulų krašte juk ir miestų
Rasi, ir ginklų. Iš teukrų kraujo kilęs Akestas.
Leiskit ištraukti laivus, apdaužytus audrų, į krantą,
Medžių miške pasikirst ir irklus naujus pasidirbti,
Kad mes galėtum linksmi į Laciją plaukti, jei lemta
Žemę Italų pasiekti, draugus ir karalių atradus.
Bet jei vilties nebėra, jei tu, šlovingasai tėve,
Libijos marių dugne, jei svajonės dėl Julo sudužo,
Tuokart galėsim atgal į Sikanijos sąsiaurį irtis,
Ten, kur palikom namus, pas karalių Akestą mes grįšim".
Ilionėjas taip sakė, o jam visi Dardano sūnūs
Pritarė vienu balsu.
Tuokart, nuleidus akis, trumpai atsakė Didonė:
„Baimės širdy neturėkite, teukrai, ir rūpesčio tokio.
Rytdiena mūs netikra ir valstybės jaunumas mus verčia
Šitaip daryti, ginkluotus sargus laikant prie sienų.
Kas enėjiečių genties negirdėjo ir Trojos nežino,
Žygių šauniųjų, vyrų ir gaisro nepaprasto karo?
Pūnų krūtinėse nėr užkietėję širdys taip baisiai,
Taipgi ir Saulė žirgų nuo tiriečių miesto nelenkia.
Ar į Saturno laukus, į Hesperiją plačią keliausit,
Ar pas karalių Akestą, kur Eriko žemė ir kalnas,
Duosiu pagalbą ir išlydėsiu, aprūpinus viskuo.
Norit gyventi drauge su manim vienoj karalystėj,—
Miestas, štai statomas,— jūsų, laivus į krantą išvilkit.

Teukras, tirietis — visi bus lygūs be skirtumo jokio.
Kad taip karalius pats atsirastų, atneštas vėjo,
Jūsų Enėjas! Tuojau nuo pajūrio liepsiu pasiųsti
Vyrus akylus, kad jie išieškotų Libiją visą,
Rasi klajoja, bangų atvarytas, kur girioj ar kaime".
Šitokie žodžiai narsiam Achatui ir tėvui Enėjui
Pakelia dvasią, ir jie liepsnoja noru greičiausiai
Skraistę miglų nusimest. Į Enėją kreipias Achatas:
„Deivės sūnau! Kaip tau širdis patars pasielgti?
Baigėsi viskas gerai, laivynas grįžo ir vyrai.
Stinga tik vieno, kuris, į verpetą patekęs, nuskendo,
Patys regėjom. Viskas taip eina, kaip motina sakė".
Žodžių nespėjo ištart, ir dengusi debesio skraistė
Plyšta ūmai pati ir giedram ore išgaruoja.
Stovi Enėjas skaistus, spinduliuos sidabriniuos paskendęs,
Veido grožiu ir pečiais kaip dievas: močia mieloji
Buvo jį garbiniais padabinus, žvilgsniui jo davus
Spindesį žvalų, o skruostus jaunystės raudoniu nudažius.
Tokį žavumą įgudus ranka drambliakauliui duoda,
Marmurui Paro arba sidabrui, padailintam auksu.
Jis į valdovę tuomet prabyla ir, niekam nelaukiant,
Sako jai šitaip: „Štai ir kaltininkas, kurio reikalaujat,
Teukras Enėjas, gyvas iš Libijos jūros išėjęs.
O karaliene, viena baisiųjų Trojos nelaimių
Pasigailėjus! Tu mums, kiek gyvų paliko danajai,
Žemėj ir jūroj vargų nukamuotiems, netekusiems visko,
Prieglaudą duodi mieste ir namuos. Per menkos mūs jėgos
Deramą tau dėkingumą išreikšt, Didone, per menkos
Ir dardaniečių visų, išblaškytų po platų pasaulį.
Lai tau atlygins dievai, globoją žmones doruosius,
Jei teisingumas yra ir sąžinė, ginanti tiesą.
O, laimingieji laikai tesidžiaugia, tave išauginę!
Lygiai šlovė tėvams, tave pagimdžiusiems tokią!
Upės kol bėgs į marias, kol debesio juodas šešėlis
Šliauš viršūnėm kalnų, kol žvaigždės padangėj ganysis —
Tavo šlovė skambės visados ir vardas, ir žygiai,
Kokis kraštas mane kur matytų". Pasakė ir, stvėręs
Dešine Ilionėją, kaire apkabino Serestą.
Tuosyk kitus iš eilės — ir narsų Kloantą, ir Giją.

Baisiai apstulbo visa, kai jį išvydo Didonė
Ir kai išgirdo visus vargus. Tuomet jos lūpos prabilo:
„Kokis likimas tave per aibę pavojų taip veja,
Deivės sūnau? Ir kas į baisią pakrantę atvaro?
Ar tu Enėjas tasai, kurį dardaniečiui Anchisui
Frigijoj prie Simoento miela Venera pagimdė?
Teukras, kaip aš menu, iš gimtojo krašto išvytas,
Buvo atvykęs Sidonan ir prašė Belą pagalbos[21],
Siekdamas sosto svetur. O mano gimdytojas Belas
Niokojo Kipro laukus ir kaip nugalėtojas valdė.
Taigi iš tų laikų man žinoma Trojos tvirtovė
Ir jos žuvimas, pelasgų vadai ir vardas tavasis.
Teukrus ir priešas pats pagyrimais kėlė į dangų
Ir net didžiavosi kilęs iš seno teukrų kamieno.
Taigi į mūsų namus jūs drąsiai eikite, vyrai.
Blaškė likimas mane taip pat per daugį pavojų,
Kol pagaliau sustot ir kurtis leido šioj žemėj.
Mačiusi vargo pati, kitam pagelbėti mokaus".
Šitai pasako ir tuoj į karališkus rūmus Enėją
Kviečia įeit ir skiria dievams dėkojimo auką.
Ir į pajūrį tuomet Enėjo vyrams pasiunčia
Dvidešimt jaučių gyvų ir šimtą šonais šeriuotais
Šiurpsančių kiaulių bei šimtą riebių ėriukų su močiom —
Dovaną džiaugsmo dienos.
Išpuoštas rūmų vidus karališka prabanga žėri.
Menėse jų erdviose iškilmingą pokylį ruošia.
Kilimai darbo dailaus didingai purpuru spindi,
Lūžta stalai sidabru, o ant indų aukso gryniausio
Protėvių žygiai gražiai išrašyti, jų eilei nėr galo —
Visa, kas nuveikta vyrų nuo pat giminės įkūrimo.
Tuotarp Enėjas (visai nurimti jo širdžiai neleidžia
Tėviška meilė) eit į laivyną siunčia Achatą,
Viską Jului pranešt ir jį atvesti į miestą.
Mylinčio tėvo minty visuomet Askanijus pirmas.
Ką dar pavyko paimt iš degančios Trojos anuomet,
Liepia atnešt dovanų: siuvinėtą auksu apsiaustą,
Dangalą brangų kraštais, dabintais geltonu akantu
(Vis tai argietės Elenos drabužiai, kuriuos iš Mikėnų,
Pergaman švęst vykdama nedorų vestuvių, anuomet

Buvo sau atsivežus kaip dovaną motinos Ledos);
Taipgi tą skeptrą, kurį Ilionė nešiojo kadaise,
Didžio Priamo vyriausia duktė, ir perlų stambiųjų
Vėrinį gražų, ir deimantais puoštą aukso vainiką.
Visko paimt dabar į laivus skubėjo Achatas.
O Kiterietė širdy užmoja kitą gudrybę,
Vylių kitokį: ateis Kupidonas Askanijaus vietoj,
Veidą ir savo rūbus pakeitęs, ir, doviais valdovei
Džiaugsmą padaręs, uždegs ugnimi paslaptingą jos širdį.
Bijo Venera klastingų namų, dviliežuvių tiriečių[22],
Graužia Junonė žiauri ir sielvartai, naktį subėgę.
Taigi ji kreipias į greitasparnį Amorą ir sako:
„Mano jėga tu, sūnau, ir vienintelė mano galybė,
Tau ir tėvo strėlė, Tifoėją tvojusi, niekis.
Tavo pagalbos šaukiuos ir tavo dievystę maldauju.
Viskas juk žinoma tau, jog tavo brolį Enėją
Blaško po vandenynus plačius įširdus Junonė.
Mano skausmas dėl jo ir tau skaudėjo ne kartą.
Dartės jam žodžiais saldžiais kaip bičiulė fenikė Didonė
Laiką gaišina. Baisu, kur kreipia vaišes Junonė:
Kryžkelėj jo lemiamoj sudėjusi rankų nesėdi.
Aš ketinu dėl to paimt karalienę gudrybe,
Visą apsiautus liepsna, kad dievybė kita nepaveiktų
Ir kad ją meilė, kaip mano didi, prie Enėjo pririštų.
Ką tau reikės daryt, pasakysiu visa, klausyki.
Šaukiamas tėvo brangaus, karališko kraujo berniukas,
Rūpestis mano širdies, į miestą rengiasi eiti
Su dovanom, ką paliko vanduo ir deganti Troja.
Jį apmarinus miegu, į aukštą Kiterą nunešiu
Ir ant Idalijo kalno šventovėj savo paslėpsiu,
Kad nežinotų klastos ir mums nestotų ant kelio.
Išvaizda jo prisidenki gudriai tu vieną šią naktį
Ir, berniukas patsai, visur vaidinki berniuką,
Kad kai paėmus glėbin pradės myluoti Didonė,
Vaišių smagių metu, be rūpesčio liejantis vynui,
Kai ji tave glamonės, bučiniais apibėrusi visą,—
Kad tu galėtum jai ugnį įžiebti ir meile apduoti“.
Noriai klauso Amoras mielos gimdytojos žodžių,
Meta į šalį sparnus ir žengia džiaugsmingai kaip Julas.

O šiam kūną miegu ūmai užlieja Venera,
Paima meiliai glėbin ir ant Idalijo aukšto
Neša jį alkan savan. O ten gardžiakvapis mairūnas
Paslepia vaiką žieduos ir lapų žaliųjų šešėliuos.
Klauso motinos žodžio ir eina linksmai Kupidonas
Ten, kur jį veda Achatas, ir dovanas neša tiriečiams.
Šliejos į aukso guolį valdovė, kai jiedu įėjo,
Vietą visų vidury užėmusi menėj prie stalo.
Tuosyk įeina tėvas Enėjas ir Trojos herojai
Ir įsitaiso visi ant minkštų purpurinių paklotų.
Rankoms vandens paduoda tarnai ir rankšluosčius plonus
Nukirpto pūko, ir duoną deda su lėkštėm pintinėm.
Dešimtys penkios tarnaičių virtuvėj, jų darbas žiūrėti,
Valgiai kad būtų visi, ir ugnį kurstyt penatams.
Šimtas tarnų ir tarnaičių kitų, su anom vienamečių,
Vaišėm nukrauna stalus ir stato po taurę kas svečiui.
Lygiai tiriečių nemaža peržengė slenkstį vaišingą.
Prašė prigulti ir juos ant guolių, margai išrašytų.
Gėris Enėjo dailiom dovanom, neatsižavi Julu,
Degančiais dievo skruostais ir kalba, sugalvota iš anksto,
Žiūri apsiausto, skraistės margos su raudonu akantu.
O labiausiai jinai, pasmerktoji pražūčiai baisiai
Vargšė fenikė, akių atitraukti negali nei sočiai
Atsižiūrėti: ją vaikas vilioja ir dovanos visos.
O tas, pabuvęs Enėjo glėby, pakybojęs ant kaklo,
Kai tik tariamo tėvo pasotino meilę apgautą,
Prašosi pas karalienę. O ji akim įsisiurbia
Ir prie širdies prisispaudus myluoja: nežino Didonė,
Kokis dievas jai vargšei ant kelių. O tas, nepamiršęs,
Ką Akidalija, močia jo, sakė, iš lėto Sichėją
Stumia laukan iš širdies ir nori gyvą jo vietoj
Meilę įžiebti seniai laisvos karalienės krūtinėj.
O kai nukraustė stalus, didiesiems pietums pasibaigus,
Stato pūstus ąsočius ir vyną puošia vainikais.
Rūmuos triukšminga visur, jų erdvios svetainės ir menės
Skardi visokiais balsais. Nuo lubų auksuotų nukarę,
Dega žibintai, ir tamsią naktį liepsnos nuveikia.
Tuosyk valdovė paprašė taurės, akmenim padabintos
(Belas gėrė iš jos ir kiti karaliai po Belo),

Ir ją vyno pripylė. Tylu pasidarė svetainėj.
„Tėve Jupiteri, kurs pakeleivį ir svečią globoji,
Leiski, kad būtų smagi ši diena tiriečiams ir teukrams,
Mūsų svečiams, kad ją vaikų vaikai atsimintų.
Bakchai, linksmumo davėjau, ir tu, Junone, padėki,
O jūs, tiriečiai mieli, atverkit širdis šiai šventei".
    Tarė ir garbei dievų iš taurės nuliejo ant stalo.
Auką nuliejus, pati ją palietė lūpų krašteliais.
Bitijui davė tuomet išgerti, tas ėmęs be žodžio
Gėrė putojančią taurę ir išlenkė visą lig dugno.
Po jo didžiūnai kiti. Ilgaplaukis Ijopas tuo tarpu
Skambina kanklėm auksinėm, išmokytas didžio Atlanto
Dainius dainuoja, kaip rieda mėnulis ir saulė aptemsta,
Kaip atsirado žmogus ir galvijai, griaustiniai ir lietūs,
Apie Arktūrą, šlapias Hiades ir abejus Jaučius[23],
Ko taip skubinas saulė greičiau nusileist Okeanan,
Žiemai atėjus, ir kokios kliūtys, kad naktys vėluoja.
Ploja tiriečiai nesyk, nuo jų nesilieka trojėnai.
Ir nelaiminga Didonė, kalbos negalėdama baigti,
Naktį leidžia smagiai, o meilė jai siurbias į širdį.
Apie Priamą norėjo žinot, apie Hektorą klausė
Ir apie sūnų Aušros, su kokiais šarvais jis atvyko,
Kaip atrodė žirgai Diomedo, koks buvo Achilas.
„O dar geriau nuo pradžios, svety, mums papasakok viską,—
Tarė,— apie danajų klastas ir jūsų nelaimes,
Ir kur tu klaidžiojai pats. Septinta jau vasara eina,
Kai pasileidai klajot žemynais ir mariom audringom".

ANTRA GIESMĖ

Trojos žuvimas

Tilo nutilo visi, ir žvilgsniai nukrypo į svečią.
Tėvas Enėjas tuomet nuo aukšto guolio prabilo:
„Man, valdove, liepi neapsakomą skausmą atnaujint.
Kaip apgailėtiną mūs karalystę ir Trojos galybę
Kitkart išgriovė danajai (aš pats tas baisybes regėjau
Ir jų dalyvis buvau) — kas be ašarų šiandien galėtų
Iš mirmidonų, dolopų ar kieto Ulikso kareivių
Pasakot įvykį tokį? Naktis aprasojus padangėm
Baigia nuslinkti, ir blėstančios žvaigždės kviečia į guolį.
Betgi jei nori dabar tu mūsų vargus sužinoti
Ir paklausyti trumpai, kuo baigėsi Trojos nelaimės,
Nors man širdžiai šiurpu tai minėti, skausmo ji vengia,
Leiskit pradėt.— Pavargę nuo karo ir smūgių likimo,
Stato danajų vadai, tiek metų veltui praleidę,
Arklį kaip kalną didžiulį, gudrybės dieviškos gavę
Sau iš Paladės, ir eglės lentom jo šonus iškloja.
Esą tai įžadas už sugrįžimą, sklinda toks gandas.
Burtais parinkę, arkly tarp sienų aklų susodina
Būrį žymių karžygių, o kiek liko pilve jo didžiuliam
Vietos laisvos, prigrūda gerai ginkluotų kareivių.
Priešais Tenedas matyt, sala, pagarsėjus nuo amžių,
Skendėjus turtuos kadais, kol Priamas ten viešpatavo.
Šiandien vien įlanka, laivui įplaukt pavojinga, belikus.
Jie, nusiyrę salon, krante apleistam apsistoja,
Mes pagalvojome — bėga ir plauks į Mikėnus pavėjui.
Taigi Troja visa atsigauna iš liūdesio ilgo.
Atveriam drąsiai vartus, smagu į pajūrį nueiti
Ir apžiūrėti vietas, kur buvo dorėnų stovyklos.
Šičia dolopų būriai, čia Achilo nuožmaus palapinė,

Šičia laivyno vieta, čia rungėsi voros ne kartą.
Stebina mus dovana lemtinga mergelei Minervai,
Stebimės arklio dydžiu. Nelaukęs nieko, Timetas
Liepia į miestą jį vilkt ir ten pilyje pastatyti.
Gal čia slypėjo klasta, o gal Trojai taip buvo žadėta.
Kapis tačiau ir kiti, blaiviau mokėję galvoti,
Pataria spąstus danajų, įtartiną dovaną tokią,
Mesti į jūrą tuojau, liepsnas pakišus sudegint
Arba jo šoną pragręžt ir, kas viduje, pažiūrėti.
Pameta galvą minia ir į priešingas nuomones skyla.
Lydimas pulko žmonių, į priekį visų prasiskverbęs,
Laokoontas antai nuo tvirtovės bėga uždusęs,
Šaukdams iš tolo: „Koks pamišimas, vargšai trojėnai!
Tikite, priešai pabėgo, ir manot — bus be apgaulių
Dovanos kokios danajų? Taip jūs pažįstat Uliksą?
Gal šioj medžio pily sulindę slepias achivai,
Gal jie mūrams paimt pastatė prietaisą tokį:
Iš jo galės žvalgyti namus ir sliuogti į miestą,
O gal kitokia klasta. Netikėkite arkliu, trojėnai!
Šis ten ar tas, aš danajų bijau, ir dovaną duotas".
Šitai pasakęs, jėgų negailėdamas, ietį galingą
Arkliui paleido į šoną ir papilvę, skiausčiai sunertą.
Ta suvirpėjo, giliai įsmigus, o pilvo tuštymė
Sugaudė aidu gūdžiu ir dusliai sudundėjo nuo smūgio.
Jei ne dievų lemtis, ne proto toks aptemimas,
Būtų privertęs jisai prakirst argoliečių slėptuvę.
Troja ir kuorai Priamo pilies ir šiandien stovėtų.
Piemenys teukrų tuotarp kažkokį žmogų sulaiko
Ir pas karalių, rankas surišę už nugaros, veda.
Triukšmas girdėti toli. Jis tyčia priešais užėjo
Ir, kad pasiektų, ko siekia,— kad Troją atvertų achivams,
Sukaupė drąsą širdy ir buvo bet kam pasiryžęs —
Arba įvykdyti vylių, ar mirčiai žvelgti į veidą.
Jo pamatyt iš visur suplūsta Trojos jaunimas,
Grūdasi vienas per kitą ir stengias įskaudint belaisvį.
Štai, karaliene, danajų klasta, iš nedorėlio vieno
Spręski apie visus.
Jis, atsiradęs minios vidury, nusigandęs, bejėgis,
Perbėgo bailiai akim sustojusį pulką frigų

Ir suvaitojo: „Kokia pasauly žemė ar jūra
Gali priglausti mane? Kur dėtis dabar nelaimingam,
Kai tarp danajų nėra man vietos, o čia kaip ant priešo
Dardano sūnūs įnirtę bausmės kruvinos reikalauja".
Nuo jo skundo atlyžta mūs narsas ir visos patyčios
Greitai praeina. Prašom sakyti, kokio jis kraujo,
Ko jam čia reikia ir kuo pasikliaudamas davės nelaisvėn.
    Baimė praeina bemat, ir jis atsakydamas taria:
„Visą teisybę tau pasakysiu, tebūna, kas nori,
Ir nesiginsiu, karaliau,— esu argolietis kilimo.
Tai bus svarbiausia, ir nors nelaimingą likimas padarė
Šiandien Sinoną, bet jo melagiu nepavers, nelabasis.
Galbūt iš lūpų žmonių bus tavo ausį pasiekęs
Vardas garsus ir didi šlovė Palamedo Belido[24],
Kaip jį pelasgai, tyčia apkaltinę kaip išdaviką,
Nusmerkė, niekuo nekaltą, nes buvo priešingas karui,
Ir nudaigojo, o nūn, į kapą nuvarę, jo gailis...
Jam padėjėju mane, kaip draugą ir giminaitį,
Pasiuntė vargšas tėvas, visai jaunutį, į karą.
Kol Palamedas gyveno ir daug karalių taryboj
Svėrė jo žodis, tai aš ir vardą, ir garbę nemažą
Tuosyk turėjau. Bet kai per klastingo Ulikso pavydą
(Puikiai tą žino visi) jis šviesų pasaulį paliko,
Juodos dienos atėjo, vilkau jas prislėgtas ir liūdnas.
Apmaudu virė širdis dėl nekalto draugo žuvimo,
Bet netylėjau, kvailys, ir, jei pasitaikytų proga,
Jei nugalėtoju grįžčiau gyvas į Argus gimtuosius,
Kerštą prisiekiau ir tuo užsitraukiau baisią rūstybę.
Čia ir atgriuvo vargai. Be perstojo ėmė Uliksas
Nusikaltimų naujų man išrasti, gandus pramanytus
Leido per žmones ir, jausdamos kaltas, griebėsi ginklo.
Ir nenurimo jis tolei, kol su Kalchanto pagalba...
Betgi kam pasakot veltui jums neįdomų dalyką,
Kam jus gaišint ilgiau? Jei visi jums lygūs achivai,
Jeigu to teismui gana — negaiški vykdyti bausmę.
Jos Itakietis geidauja, ją brangiai pirktų Atridai".
    Tuosyk teiraujamės jau ir smulkiai klausiame visko,
Niekad niekšybių tokių ir pelasgų klastos nepatyrę.
Krūpčioja tas ir, melą gudriai pramanydamas, kalba:

„Daugelį kartų danajai norėjo Troją palikti,
Rengėsi trauktis ir bėgt, nuo ilgo karo pavargę.
O! Kad tai būtų padarę! Daug sykių kelią pastojo
Jūroje kilusi audra, ir Austras atbaidė nuo žygio.
Ypač gi trankė griausmai ir stūgavo vėtra padangėj,
Kai atsistojo arklys, sukaltas iš rąstų klevinių.
Mes Euripilą suglumę į Febo orakulą siunčiam,
Ir jis iš dievo šventovės atsakymą atneša baisų:
„Kraujas mergaitės jaunos ir gyvybė vėjus numaldė
Tuosyk, danajai, kai prieš Ilioną kilot į žygį[25]:
Kraujas grįžimą turės išmaldaut, argoliečio gyvybės
Auką sudėjus“. Kai ausį žmonių naujiena pasiekė,
Apmirė širdys visų, per smegenis kaulų giliausias
Perbėgo šiurpas: ką rinks Apolonas, kam skiria likimas.
O Itakietis triukšmingai ir drąsiai žynį Kalchantą
Tempia minios priešakin ir liepia sakyti, ką liečia
Dievo sprendimas. Ne vienas kruvinus kėslus klastūno
Man pranašavo ir tyliai laukė, kuo visa tai baigsis.
Dešimt dienų, kad nereiktų sakyti, slepia Kalchantas,
Vardo nenori ištart ir mirčiai žmogaus atiduoti.
Tik Itakiečio rūsčių, grūmojančių žodžių prispirtas,
Atveria burną ir aukurui skiria mane, kaip žadėjęs.
Pritarė žyniui visi, ant vieno galvos nelaimingos
Davę sugriūti nelaimei, kurios kiekvienas bijojo.
Štai ir baisioji diena, aukoti man paruošta viskas —
Galvai balti kaspinai, druska ir miltai miežiniai[26].
Nuo giltinės, nesiginsiu, pabėgau, pančius nutraukęs,
Ir dumblinam ežere tarp nendrių tūnojau per naktį.
Laukiau, kol rytą pakels bures, jei kartais jas keltų.
Šiandien vilties nebėra pamatyti savo tėvynę,
Mielus mažus vaikus ir seną, mylimą tėvą.
Kartais gali nubaust juos vietoj manęs, kad pabėgau,
Ir jų, vargšų, mirtim nuplauti mano kaltybę.
Taigi vardan dievų, galybės, ginančios tiesą,
Dėl teisingumo, kuris neišniekintas liko pasauly,
Aš maldauju — varguos ir nelaimėj parodyki širdį,
Pasigailėk žmogaus, kurs kenčia niekuo nekaltas“.
Ašarų jo pasigailim ir jam dovanojam gyvybę.
Pats valdovas Priamas įsako veržiančius pančius

Vyrui nuo rankų nuimt ir draugiškais žodžiais prabyla:
„Kad ir kas būtum, grajus paliktuosius šiandien užmirški,
Būsi mums savas, tik man sakyki teisybę, ko klausiu:
Kam jie milžiną arklį pastatė, kas sugalvojo
Ir ką jis reiškia: įžadas kokis ar karo pabūklas?"
Baigė Priamas, o tas su pelasgų klasta ir gudrybe
Kelia į dangų rankas, iš pančių paleistas, ir šaukia:
„Jūs, amžinieji žibintai, jūsų skaisčioji galybe,
Jūs, aukurai ir peiliai baisieji, kurių aš išvengiau,
Raiščiai dievų, kuriuos kaip auka jau ryšėjau,— girdėkit:
Grajų teises šventas valia man minti po kojų,
Vyrų valia nekęst ir visa kelti į šviesą,
Jeigu ką slepia,— nebėr nei įstatymų man, nei tėvynės.
Tu pažadų savų nepamiršk, išgelbėta Troja,
Žodį tesėk, jei tiesą kalbu, ir atlyginsiu gausiai,—
Lūkesčiai grajų ir viltys pradėtą karą laimėti
Rėmės Paladės pagalba. Tačiau kai bedievis Tididas
Ir nedorų darbų pramanytojas pirmas Uliksas
Ryžos lemtingą statulą deivės nuplėšt nuo šventyklos,
Trojon įšliaužę, ir, sargus pilies aukštosios užmušę,
Atvaizdą šventą pagrobė ir rankom, kraujais aptaškytom,
Drįso paliest ir suteršti kaspinus deivės skaisčiosios[27],—
Nuo tos dienos danajų viltis it pavasario upė
Ėmė atslūgti, galia jų palūžo, nusigręžė deivė.
Ir kuo aiškiausiais ženklais Tritonija mums tai parodė.
Statulą parnešė jie į stovyklą — ir ėmė žarijom
Išpūstos akys žėrėt, ir sūrios prakaito srovės
Sruvo per kūną, o deivė (jei kitas sakys — netikėsi)
Triskart pašoko, laikydama skydą ir virpančią ietį.
Tuosyk Kalchantas paskelbia: reikia mums plaukti per jūrą.
Pergamo aukšto išgriaut argoliečių ginklai negalį,
Kolei parvyksią į Argus geresnio ženklo išmelsti
Ir sugrąžinsią Paladės paveikslą, kurį pasiėmę
Ir lenktasnapiais laivais su savim išgabenę už jūrų[28].
Kad į gimtuosius Mikėnus jie šiandien leidosi plaukti —
Ieško malonės dievų, ruošdamiesi į karą, ir veikiai
Grįš į jūs krantą atgal: taip aiškina ženklus Kalchantas.
Vietoj Paladės paveikslo, supratę, kaip deivę užgavo,
Arklį jai šitą pastatė, kad nuodėmę liūdną atpirktų.

Liepė Kalchantas sunert iš rąstų stiprių, ąžuolinių,
Ir padaryti jį platų ir aukštą, lig pačiai padangei,
Kad negalėtų praeit pro vartus, neįlįstų į miestą
Ir nesugrįžtų trojėnams deivės globa ir malonė.
Jeigu jūs rankos išniekins Minervos dovaną šventą,
Tuosyk baisi prapultis (tenukreipia dievai pranašystę
Prieš jį patį!) užgrius karalystę Priamo ir teukrus.
O jei jūsų ranka paėmus įtrauks jį tvirtovėn —
Azija tuokart pati pakils į žygį prieš seną
Miestą Pelopo[29], ir mūsų vaikų likimas bus liūdnas".
Taip mes patekom į pinkles. Gudraus, klastingo Sinono
Žodžiais šventai patikėjom, ir ašarų dengiamas vylius
Paėmė Dardano sūnus, kurių narsusis Tididas
Nei larisietis Achilas nestengė niekaip įveikti,
Tūkstančiu plaukę laivų ir dešimt metų kariavę.
O štai dar kitas didesnis ir daug šiurpesnis dalykas
Vyksta prieš vargšų akis, ir širdys miršta iš baimės.
Laokoontas, Neptūno žyniu mums burto paskirtas[30],
Jautį didžiulį pjovė prie iškilmių aukuro švento.
Regim, dvi milžinės angys, raitydamos vingiais iš lėto
(Šiurpas nupurto atminus), nuo Tenedo jūron įsliuogę,
Plaukia tylia gelme ir skuba į mūsų pakrantę.
Priešais bangas atstatytos krūtinės ir karčiai kraujuoti
Kyšo viršum vandens, o užpakal keteros ilgos
Iriasi greitai link mūsų, vingiuodamos kilpom į šonus.
Jūra putota sušniokščia, ir angys sliuogia į krantą.
Akys, pasruvę krauju, žėruoja kaip degančios anglys,
Tuotarp jų šnypščiančias žiotis virpėdami laižo liežuviai.
Mes tik išbąlam visi ir sprunkam į šalį. Jos puola
Vargšą Laokoontą ir tuoj viena ir antroji
Pastveria sūnus abu, suspaudžia, kilpom apprietę,
Ir nelaimingus kūnus kandžioja, seilėm aplieję.
Tuosyk pašokusį gelbėt su ietim rankoj jį patį
Griebia iš karto abi ir galingais žiedais surakina.
Dukart žvynuoti lankai per liemenį jo apsirango,
Dukart apriečia kaklą, ir galvos iškyla į viršų.
Tuotarp jis rankom mazgus, jį veržiančius, plėšia, kiek gali,
Seilėm nuodingom aplietas, su permerktais raiščiais šventaisiais,—
Riksmas jo veria šiurpu ir siekia aukštus žvaigždynus.

Lygiai taip sužeistas jautis, pabėgęs nuo aukuro, baubia
Ir sau iš sprando išpurto gerai neįkirstą kirvį.
Tuosyk abu slibinai iš lėto šliaužia šventovėn
Ir, įropoję į aukštą rūsčios Tritonijos pilį,
Slepias prie deivės kojų po skrituliu gaubtojo skydo[31].
Drebančias širdis tuomet supurto išgąstis naujas.
Šaukia, klegena visi — teisingą atpildą gavęs
Laokoontas, kurs drįso šventąjį arklį išniekint
Ir nusikalto, ietį nešvarią suvaręs į šoną.
Tad reikalauja ir šaukia, kad, arklį įvedęs į pilį,
Deivę maldautų malonės.
Mūrus aukštuosius pralaužiam ir atveriam kelią į miestą.
Stveriasi darbo visi. Kad arklį galėtų patraukti,
Deda po juo ratukus, ant kaklo jam užkabinę
Virvę lininę. Žengia į miestą lemtingas pabūklas,
Ginklų prikrautas. Vaikai ir skaisčios mergaitės aplinkui
Giesmę užgieda ir džiaugiasi, virvę ranka palytėję.
Slenka į priekį arklys ir šliaužia grėsmingai pro mūrus.
O tėvyne! O būste dievų Ilione ir teukrų
Žygių išgarsintas mieste! Ketvertą sykių ant slenksčio
Vartuos sustojo[32], ir ketvertą sykių ginklai sužvango.
Betgi mes nieko nežiūrim, apakinti įniršio, stveriam
Ir tą lemtingą baidyklę pily šventojoj pastatom.
Lūpas atvėrė Kasandra ir baisią ateitį sakė,
Bet Apolonas neleido, kad ja tikėtų trojėnai.
Tuotarp mes, vargšai, kuriems diena paskutinė jau buvo,
Trojos dievų šventyklas gražiai žalumynais papuošiam.
Sukas tuo tarpu dangus, ir Naktis, pakilus iš marių,
Storu šešėliu apkloja žemę ir skliautą žvaigždėtą,
Ir mirmidonų klastas. Namo išsiskirstę, nutilo
Teukrai, ir miegas saldus užliejo nuvargusius kūnus.
Argo voros tuomet, laivus išrikiavę į žygį,
Drąsiai nuo Tenedo leidžias globoj mėnesienos tyliosios
Vėlei į mūsų krantus, ir kai vadovaujantis laivas
Ugnį iškėlė, Sinonas, dievų sprendimu užgaulingu
Gyvas išlikęs, arkly uždarytiems danajams pušinį
Skląstį atšauna vogčiom. Arklys atsidaręs išleidžia
Vyrus laukan. Linksmi iš pastato dykavidurio
Kopia herojai: Tesandras, Stenelas, kietširdis Uliksas,

Sliuogia po vieną nuleista virve Akamantas, Toantas,
Neoptolemas, Pelido sūnus, Machaonas, pats pirmas,
Ir Menelajas, galop statytojas arklio Epėjas.
Jie įsiveržia į miestą, palaidotą miego ir vyno,
Nukerta galvas sargams, vartus plačiai atidaro
Ir, kaip žadėjo, savuosius įleidę, prie jų prisijungia.
Buvo tas metas, kai miegas pirmasis nuvargusius žmones
Apima ir nuo dievų dovanos saldžiai apsvaigina.
Vos tik sudėjau akis, sapne pasirodo kaip gyvas
Hektoras, baisiai nuliūdęs, ir graudžiai ašarom plūsta,
Velkamas poros žirgų, kaip tuomet, pajuodęs nuo dulkių,
Kruvinas visas, per kojas sutinusias pervertas diržas.
Varge tu mano, koks buvo! Kaip baisiai skyrės nuo tojo
Hektoro, kurs pargrįžo, Achilo šarvais pasipuošęs
Ar į danajų laivus liepsnojančią ugnį įmetęs!
Nūn suvelta barzda, garbiniai sustirę nuo kraujo,
Visas aptekęs žaizdom, gautom be skaičiaus, kai vilko
Jį apie mūrus gimtus. Ir pats ašarodamas, rodos,
Pirmas kreipiuosi į jį, pratardamas žodį graudingą:
„O Dardanijos saule, viltie vienintele teukrų!
Kokios kliūtys tave sutūrėjo? Iš kokio nūn krašto,
Hektorai mielas, grįžai, kad po tavo vyrų žuvimo,
Po tūleriopų žmonių ir miesto nelaimių pailsę,
Tokį regim tave? Kas drįso tau skruostus šviesiuosius
Taip nepelnytai suteršti? Ir žaizdos iš kur atsirado?"
Jis negaišina ir man neatsako į klausimą tuščią,
Bet, iš širdies gelmių atsidusęs, vaitodamas taria:
„Gelbėkis, deivės sūnau, iš plieskiančio gaisro ir bėki.
Priešo rankose mūrai, jau griūva Troja nuo kalno.
Gimtajai žemei aukų negailėjom. Jei Pergamą būtų
Lemta apginti, tai ši dešinė jį būtų apgynus.
Tau šventenybes ir savo dievus nūn paveda Troja,
Juos likimo draugais pasiimk, jiems miesto ieškoki,
Kol, išklajojęs marias, pastatysi didingą ir garsų".
Šitai pasakęs, Vestą globėją, kaspiną baltą
Ir jos amžiną ugnį išneša pats iš šventovės.
Raudos tuomet plačiai prasiveržia ir aidi per miestą,
Ir nors tėvo Anchiso namai, nuošaliai prisiglaudę,
Medžių paunksmėj stovėjo, aiškiau ir aiškiau prasiskverbia

Triukšmas lig mūsų, ir ginklų žvangėjimas eina per širdį.
Staigiai pašoku iš miego ir tekinas puolu ant stogo,
Patį kraigą pasiekiu ir, klausą įtempęs, sustoju.
Taip, kai liežuviai liepsnų, vejami pašėlusio vėjo,
Plaikstosi plotais javų ar upė kalnų išsiliejus
Verčia dirvas su pasėliais vešliais, kur jaučiai užvargo,
Neša išrovus medžius,— piemuo, girdėdamas ūžmą,
Stovi nustebęs viršūnėj uolos ir negali suprasti.
Tuosyk teisybė išeina aikštėn ir danajų suktybė
Man paaiškėja.— Ilgiau neatlaikė ugnies ir įgriuvo
Mūs Deifobo namai dideli, liepsnoja kaimynas
Ukalegontas, Sigėjo įlanką gaisras nuplieskia.
Skardi aplink ir vyrų šauksmai, ir tralios trimitų.
Ginklų suglumęs griebiuos, visai negalvodamas, kam jie,
Vienu tik noru liepsnoju — kovoti ir, vyrus sutelkus,
Bėgti į pilį greičiau. Rūstybė ir narsas sumaišo
Protą, ir lenda mintis: kovoj garbinga numirti.
  Atskuba Pantas, matau, nuo ginklo achivų paspruktęs,
Pantas, Otrio sūnus, Apolono žynys Ilione,
Rankom paėmęs dievus nugalėtus ir šventenybes,
Veda sūnaitį ir bėga artyn prie mūsų paklaikęs.
„Kas gi bus, Pantai, dabar? Kokia tvirtovė mus saugos?“ —
Vos aš tariau, kai jis vaitodamas šitaip atsakė:
„Trojai baisioji diena ir metas žadėtas atėjo.
Jau po trojėnų, po Iliono ir po užtarnautos
Teukrų šlovės! Piktasis Jupiteris viską į Argus
Perkėlė. Troja ugny, mieste viešpatauja danajai.
Tas aukštakojis arklys, pily pastatytas, išleido
Vyrus ginkluotus. Džiaugsmu nesitverdamas, ugnį Sinonas
Mėto po stogus. Vieni pro plačiuosius vartus tebeplūsta,
Tūkstančiai tie, kur atvyko kadais iš galingų Mikėnų.
Sankryžas gatvių užtvindė kiti ir, ietis atstatę,
Kelią užkirto: eilė geležinė blizgančių durklų
Stovi, žudyt paruošta. Sargai, budėję prie vartų,
Bando priešą atremt ir aklai dar stoja į kovą“.
  Aš, Otriado kalbos ir valios dievų pastūmėtas,
Šoku ugnin, kur verda kova, kur erinijos rūsčios,
Kur žvangesys girdėt, kur dangų drebina riksmas.
Dedas Rifėjas prie mūs, ginklu pagarsėjęs Epitas,

Šviečiant mėnuliui atklydę, netrukus Hipanis ir Dimas.
Mūsų papildo eiles taip pat Migdonidas Korebas,
Jaunas karys. Tomis dienomis jis buvo kaip tyčia
Trojon atvykęs, patrauktas beprotiškos meilės Kasandrai,
Ir kaip žentas ėjo pagalbon Priamui ir frigams.
O nelaimingas! Jisai įkvėptos sužadėtinės balso
Nebegirdėjo.
Kai pamačiau, kad jie kaip vienas veržias į kovą,
Pratariau taip: „Jaunieji kariai! Liepsnojančios veltui
Širdys! Jei jūs tikrai nusprendėt eiti su vyru,
Kurs pasiryžęs jau viskam — regite, laimė ką žada:
Aukurus savo palikę, dievai iš šventovių pabėgo,
Mūs karalystę globoję lig šiol. Jūs bėgate gelbėt
Degančio miesto, tad pulkim kovon ir mirkime drąsiai!
Nesitikėt išeities — viena išeitis nugalėtiems".
Vyrų širdy padidėjo drąsa. Kaip naktį miglotą
Plėšrūs vilkai staugdami, nes badas verčia prakeiktas
Bėgti užmerkus akis, o guolyje likę vilkiūkščiai
Laukia sausais nasrais,— taip drąsiai pro ietis, pro priešus
Einam sutikti mirties, ir tiesiai viduriu miesto
Veda mus kelias, juoda gi naktis apgaubia šešėliais.
Kas apsakys tos nakties žiaurumus, žudynių baisybę,
Ašarų kas tiek turės kančioms ir vargui apverkti?
Miestas griūva senasis, plačiai viešpatavęs tiek amžių,
Priverstos gatvės visur beginklių gyventojų kūnų,
Krūvos jų guli namuos, ir dievų šventovėse pilna.
Netgi ne teukrai vieni krauju kaltybę mazgoja:
Ir nugalėtų širdin narsumas grįžta ne kartą,
Ir nugalėtojai krinta. Visur vien veriančios širdį
Raudos, visur šiurpulys ir mirties reginiai neregėti.
Štai Androgėjas pats pirmas, lydimas pulko danajų,
Mums pasimaišo ant kelio ir, vyrų gerai nepažinęs,
Laiko per klaidą savais ir kalbina draugiškais žodžiais:
„Jūs paskubėkite, vyrai! Kodėl taip užtrukot ir einat
Koja už kojos? Kiti iš degančio Pergamo grobia
Viską ir velka, o jūs gi dabar nuo laivų teateinat?"
Šitai pasako ir, kai atsakymą gavo neaiškų,
Greit susipranta ir pats į vidurį priešų patekęs.
Apmirė visas ir, žodžio nebaigęs, šoko į šalį.

Kaip nusigąsta žmogus, dygiuos erškėčiuos užmynęs
Šaltą gyvatę, ir šoka staiga nušiurpęs į šoną
Nuo pasistiepusios rūsčiai ir pučiančios melzganą kaklą,—
Taip, mus pažinęs, dabar Androgėjas virpėdamas šoko.
Puolame juos ir, iečių mišku bematant apsupę
Vieną po kito, nežinančius vietos ir perimtus baimės,
Greitai išklojam. Sėkmė mūs pirmą žingsnį palydi.
Pasisekimo didžiai sužavėtas, Korebas sušunka:
„Vyrai! Keliu išganingu, kurį mums laimė atvėrė
Ir palankumą pradžioj parodė, eikime drąsiai!
Imkime grajų skydus ir žymenis jų prisisekim.
Priešą sutikęs, ar kas klausinės: narsa tai ar vylius?
Ginklų jie patys mums duos",— pasako ir Androgėjo
Dedasi šalmą kuoduotą ir žymeniu papuoštą skydą,
O kalaviją argiečio juosias ir taiko prie šono.
Tą pat linksmai tuoj daro Rifėjas, tą patį ir Dimas,
Tą pat trojėnai kiti: šarvais jie naujais apsirengia.
Traukiam viduriu priešų linksmi, bet dievai nepalydi.
Daugelį sykių nakties tamsoje susidūrę su grajais,
Stojam kovon ir daugybę jų pasiunčiam į Orką.
Likę pabėga: vieni prie laivų į saugų pajūrį
Sprunka be kvapo, kiti, apimti begėdiškos baimės,
Kopia į arklį atgal ir ertmėj jo pažįstamoj slepias.
  O! Nesikliauki, žmogau, savimi, jei dievai nepalankūs!
Velka štai, matom, kasom palaidom iš Minervos šventovės
Dukterį skaisčią Priamo, Kasandrą, tiesiog nuo altoriaus.
Veltui ji kelia į dangų rūsčiu liepsnojantį žvilgsnį:
Žvilgsnį, nes rankų švelnių pakelti pančiai neleidžia.
Reginio šio neatlaikė pykčiu pašokęs Korebas,
Puolė danajų pulkan ir žūti pats pasiryžo.
Neatsiliekam nuo jo ir puolam visi susibūrę.
Tuosyk nuo stogo aukštos šventovės į mus pasipylė
Strėlės mūsiškių karių. Tos liūdnos žudynės įvyko
Vien dėl išvaizdos ginklų: juos grajų kuodai suklaidino.
Už atėmimą Kasandros įsiutę, danajai suklinka
Ir susimetę būrin mus puola: ir broliai Atridai,
Ir kietaširdis Ajakas, ir visos voros dolopų.
Lygiai taip audra ne sykį pakyla, kai stoja į kovą
Priešingi vėjai — Zefyras ir Notas, ir žirgus Aušrinės

Valdantis Euras, braška miškai, o Nerėjas putotas
Tridančiu švaistos ir marių vandenis verčia iš dugno.
Vėl pasirodo tie, kuriuos mes buvom privertę
Slėptis šešėly nakties ir vylium išvaikę po miestą.
Jie atpažįsta pirmi, kad ietys ir skydai ne teukrų,
Ir nusiklauso, kad mūsų tarmė ne dolopiškai skamba.
Tuokart mus puola jų minios be skaičiaus. Korebas pirmasis
Krinta nuo rankos kietos Penelėjo prie aukuro deivės,
Ginklais galingos; sukniumba Rifėjas, pats teisingasis
Vyras iš teukrų visų ir teisybės didis gynėjas.
Betgi dievai pažiūrėjo kitaip! — Hipanį ir Dimą
Perveria strėlės savų. Ir tavęs nepridengė, Pantai,
Nei pamaldumas nuo smūgio, nei baltas kaspinas Febo.
Jūs, pelenai Iliono ir liepsnos, palaidoję mielus,
Artimus žmones, liudykit nūn, kad aš, kai jie žuvo,
Jokio pavojaus nei ginklų danajų nevengiau ir mirtį
Savo ranka pelniau, tik skirta nebuvo.— Iš ten mes,
Pelijas, aš ir Ifitas, pabėgam. Ifitą jau slėgė
Amžius, o Pelijui kliudė žaizda, padaryta Ulikso.
Skubame gelbėti rūmų Priamo, kur šauksmas pakilo,
Verda kova neregėta čionai, tarytum kautynių
Niekur kitur nė nebūtų ir niekas mieste nebemirtų.
Marsas paleido vadžias, ant stogo veržias danajai,
Slenkstį rūmų apgulę ir skydų vėžliu prisidengę[33].
Kopėčios kaba prie sienos, prie pat karališkų staktų,
Kopia jų koptais kariai, kairėm, dengdamiesi nuo iečių,
Laiko iškėlę skydus, o dešine atbrailą stveria.
Dardano sūnūs skubiai ir aukštąjį stogą, ir bokštus
Plėšia pastvėrę ir, jų negailėdami, ginsis kaip ginklais
Aiškaus pavojaus metu, mirties akyse atsidūrę.
Žėrinčias auksu sijas, tėvų papuošimą prabangų,
Verčia nuplėšę, kiti, su kardais nuogais atsistoję
Priebuty, sergsti duris ir gina jas vyras prie vyro.
Ryžtas užliejo krūtinę karaliaus rūmus išgelbėt,
Paramą duoti gynėjams ir drąsą pakelt nugalėtų.
Buvo slenkstis ir slaptos durys, jos ėjo į rūmų
Prieangį bendrą. Staktos tų durų stovėjo apleistos
Kiemo šaly. Pro jas, kol buvo mūs karalystė,
Eidavo vargšė viena Andromachė pas šešurus kartais

Ir aplankyti senelio vesdavo Astianaktą.
Užlipu greitai ant stogo, patį jo kraigą pasiekiu,
Kur nelaimingi trojėnai strėles beprasmiškai laidė.
Bokštas stogo krašte stovėjo, aukšta jo viršūnė
Kilo padangėn, iš jo mes galėjom Troją matyti,
Taipgi stebėti danajų laivus ir achajų stovyklą.
Taigi prišokam prie bokšto, kurio viršutiniai du aukštai,
Sąsparom laikant silpnai, iš seno judėjo, atplėšiam
Juosius nuo pamato aukšto ir stumiam. Braškėdamas sunkiai,
Bokštas pasvyra ir griūva plačiai ant danajų rinktinės.
Bet į jų vietą kiti tuoj stoja, ir eina į darbą
Akmenys vėlei ir ginklas kitokis.
Priedury rūmų pačiam, prie aukšto karališko slenksčio
Švaistosi Piras smarkus, šarvais žiburiuodams variniais
Tarsi prieš saulę angis, žolių nuodingų priėdus.
Šalčių metu peržiem išputusi žemėj tūnojo,
Nūn atjaunėjo ir žvilga, numetus išnarą seną;
Rango uodegą slidžią ir, kaklą į viršų pakėlus,
Stiepias švieson, o nasruos liežuvis jai trišakas virpa.—
Ir Perifantas su juo, ir Achilo žirgais važinėjęs
Automedontas, jo ginklų nešėjas, ir Skiro jaunimas
Braunas prie rūmų ir svaido ant stogo plieskiančią ugnį.
Piras pirmasis visų, dviašmenį kirvį pastvėręs,
Slenkstį suskaldo ir staktą variuotą nuplėšia nuo vyrių.
Kai sutrupėjo sija, jis duryse ąžuolo tvirto
Išmuša angą, ir ta prasižioja kaip langas didžiulis.
Matosi rūmų vidus, atsiveria menės ilgiausios,
Matos Priamo namai ir kitų senųjų karalių,
Ir atsivėrę išvysta vyrus šarvuotus ant slenksčio.
Tuotarp namų viduje sumišimas didis ir gailios
Aimanos aidi visur, svetainės karališkos pilnos
Moterų klyksmo klaikaus, balsai į žvaigždes atsitrenkia.
Perimtos siaubo, matronos slankioja rūmuos paklaikę,
Stvarsto glėbin kolonas; bučiuodamos spaudžia prie lūpų,
Veržiasi Piras su tėvo jėga — nei skląsčiai negali
Jo atlaikyt, nei gynėjai. Nuo smūgių mūrlaužio tvirto
Durys pasvyra ir staktos, iššokę iš slenksčio, išvirsta.
Veržias vidun jėga, įsilaužę danajai išžudo
Pirmas gynėjų eiles, ir rūmai priplūsta kareivių.

Ką čia palyginsi upę, kur, pylimą aukštą pralaužus,
Veržiasi srautais smarkiais ir verčia užtvankas tvirtas,
Kliokia verpetais per lygius laukus ir, pagriebus ant kelio,
Nuneša jaučius su kūtėm.— Mačiau, kaip, kraujo ištroškęs,
Siautėjo Neoptolemas ir broliai Atridai prie slenksčio.
Ten ir Hekubę mačiau, jos šimtą marčių, ir Priamą,
Kaip jo paties pašventintą ugnį jo kraujas užliejo.
Dešimtys penkios sūnų miegamųjų ir viltys sulaukti
Ainių gausių kartu su didingom kolonom sugriuvo,
Auksu svečios šalies ir priešų šarvais padabintom.
Ko nepasiekė ugnis, danajai užėmė viską.
    Rasi tu nori žinot, koks buvo Priamo likimas?
Kai tik pamatė, kad miestui gimtam jau žūti žadėta,
Durys jo rūmų išlaužtos ir priešas vidun sugarmėjęs,
Šarvus, seniai dėvėtus, ant savo pečių, nuo senatvės
Kretančių, velka senelis ir sau kalaviją bevertį
Sega prie šono ir šoka ant priešų, žūt pasiryžęs.
Rūmų vidaus kieme, po skliautais dangaus mėlynaisiais[34],
Aukuras aukštas stovėjo ir senas lauras virš jojo
Tiesė žaliąsias šakas ir darė pavėsį penatams.
Šičia Hekubė ir dukterys jos prie aukuro visos
Tarsi balandės, nuo audros juodos pasislėpti suskridę,
Bailiai sėdėjo drauge, paveikslus dievų apkabinę.
Vyrą su kario šarvais išvydusi, tarė senutė:
„Kaip ši paikystė galvon tau atėjo, žmogau nelaimingas,—
Šarvus jaunuoliškus vilkt? Ir kur tu skubinies šitaip?
Mums ne tokios paramos, ne šitokių reikia gynėjų
Baisią šią dieną, net jeigu Hektoras būtų mielasis.
Eiki prie mūsų geriau, teapsaugo aukuras šventas,
Arba numirsim drauge". Pasakiusi taip, žilagalvį
Pasisodino šalia, į šventą vietą, paėmus.
    Štai ištrūkęs iš Piro žmogžudiškų rankų, Politas,
Vienas Priamo sūnų, per iečių krušą ir priešus
Portiku ilgu atbėga ir dairos į tuščią svetainę
Sužeistas. Piras, įsiutęs, kad smūgis nebuvo mirtingas,
Veja prispyręs ir vos nepagriebia, vos ietim neliečia.
Žvilgsnį pasiekęs tėvų, prieš juos parpuolė Politas,
Dvasios netekęs, paplūdo kraujuos ir išleido gyvybę.
Čia jau Priamas, nors pats nuo mirties per žingsnį stovėjo,

Nebeištvėrė ir žodžio rūstaus suvaldyt nevaliojo.
„Tau gi už šitokį darbą,— sušuko,— už narsą nedorą,
Jei teisingumas yra danguje, kurs atmena viską,
Lai atmokės dievai ir atpildą duos nupelnytą —
Tau, kurs mirtį sūnaus man leidai šiandien regėti
Ir, jo kraują praliejęs, gimdytojo suteršei žvilgsnį[35].
Net ir Achilas, kurio sūnum vadinies melagingai,
Šitoks nebuvo priešas Priamui: jis pagerbė šventą
Prašančio teisę, laidavo saugumą ir leido palaidot
Hektoro kūną garbingai, o man sugrįžt pas savuosius“.
Ir su tais žodžiais senelis iš drebančios rankos bejėgės
Ietį paleido. Kurčiai atsitrenkus į skydą varinį,
Ietis pakibo jo pūstumoj ir žalos nepadarė.
Piras pašoko: „Galėsi pranešt mano tėvui Pelidui
Šią naujieną nuėjęs! Tiktai nepamiršk pasakyti
Mano baisių darbų ir koks išgama Neoptolemas.
Dartės gi mirk!“ Ir tuoj prie aukuro kretantį visą
Ir po kraują sūnaus slidinėjantį žmogų atvilko,
Stvėręs kaire už plaukų, o dešine blizgantį durklą
Greit išsitraukė ir lig rankenos į krūtinę suvarė.
Šitaip baigė Priamas: mirtį jam lėmė likimas,
Matančiam Troją liepsnojant ir aukštą Pergamą žūstant,—
Jam, išdidžiam kadais tautomis ir žemių platybe,
Azijos krašto valdovui. Kaip milžinas guli pajūry
Vyro lavonas bevardis ir kūnas nukirsta galva.
Ir tik dabar pagavo mane pašėlusi baimė.
Apmiriau visas. Iškilo mylimo tėvo paveikslas,
Kai nuo baisios žaizdos jo vienmetį Priamą išvydau
Iškvepiant mielą gyvybę. Prisiminiau vienišą Kreusą,
Grajų išplėštus namus ir mažo Julo likimą.
Tad atsigręžęs dairaus, kokia paspirtis man iš šono.
Vyrai dingę visi: jėgų netekę jie šoko
Žemėn nuo stogo arba nusiminę sukrito į ugnį.
Vienas palikęs buvau, tik žiūriu — duktė Tìndarėjo
Sėdi kaip sargė prie Vestos šventovės ir slepiasi bailiai,
Vietą nuošalią suradus. Šviesu nuo gaisro pašvaistės
Buvo po miestą klajot ir viską akim nulydėti.
Ji mat ir teukrų, piktų dėl Pergamo aukšto žuvimo,
Kruvino keršto danajų, ir pamesto vyro rūstybės

Lygiai bijojo, erinija ta ir tėvynės, ir Trojos,
Ir, pasislėpus tamsoj, prie aukuro tyliai sėdėjo.
Užvirė man širdis, pasiutimas užėjo atkeršyt
Užu tėvynės žuvimą ir bausmę įvykdyt be teismo.
„Aišku, ji grįš sveika į gimtuosius Mikėnus ir Spartą,
Kaip karalienė įžengs, nusipelnius didingą triumfą,
Vyrą ir savo namus pamatys, ir vaikus, ir tėvus ji,
Ilioniečių pulkai ją lydės, tarnaitės bus frigės?
Kai nuo durklo tur žūti Priamas ir Troja sudegti?
Dardano kraštas lig marių krauju tur plūsti tiek sykių?
Šito niekad nebus! Nors moterį silpną nubausti
Maža tėra garbės, ta pergalė laurų neduoda,
Betgi mane pagirs, kad diegą piktybių išroviau
Ir nupelnytą bausmę įvykdžiau. Lengviau bus krūtinei,
Kerštą nugiežus ir dulkėms brangiųjų atpildą davus“.
Šitaip galvojau ir šokti ant jos norėjau įsiutęs,
Kai atsistojo man priešais, anksčiau dar niekad taip aiškiai
Mano akims nesirodžius, šviesa spindėdama naktį,
Močia mieloji, kaip deivė tikriausia, graži ir didinga,
Kokią dangaus gyventojai mato, nustvėrė už rankos
Ir, sutturėjus mane, rožiaspalvėmis lūpomis tarė:
„Kokis tau skausmas, sūnau, pažadino apmaudą tokį?
Ko taip įtūžęs? Kodėl gi mumis pamiršai pasirūpint?
Ar nepažvelgsi pirmiau, kur pametei amžiaus prislėgtą
Tėvą Anchisą, gyva ar žuvus žmona tavo Kreusa,
Ir kur Askanijus mažas? Aplinkui švaistosi voros
Grajų karių, ir jei pasirūpinus jaisiais nebūčiau,
Būtų juos liepsnos prarijęs arba kalavijas beširdis.
Ne lakonietės dukters Tindarėjo nemielas tau veidas,
Ir ne nukaltintas Paris — dievų, tik dievų nemalonė
Šią karalystę išgriauna ir Troją verčia nuo kalno.
Tu tik pažvelki geriau (aš debesį visą nutrauksiu,
Jis susitelkęs dabar tau žvilgsnį mirtingąjį drumsčia,
Mesdamas drėgną šešėlį aplink; gimdytojos savo
Priesakų tu nebijok ir vykdyk visa, ką liepsiu) —
Ten, kur griuvėsių krūva, kur akmenys virsta, atplyšę
Vienas nuo kito, kur dulkių stulpai sumyšta su dūmais,—
Tridančiu savo galingu trankydamas pamatus tvirtus,
Mūrus verčia Neptūnas ir miestą siekdamas visą

Griauna lig žemės. Įsiutus Junonė prie Skajiškių vartų
Švaistos pirma ir šaukia saviškių pulkus iš laivyno,
Net kalavijas jai tirta prie šono.
O ant pilies viršaus, žiūrėk, Paladė Atėnė
Sėdi ir šviečia baisia gorgone iš debesio juodo.
Duoda pats tėvas grajams drąsos ir jėgų nugalėti,
Kursto jis pats dievus prieš teukrų galybę ir ginklą.
Bėki, negaiški, sūnau, ir kovą beviltišką meski.
Aš neapleisiu tavęs ir prie gimtojo slenksčio parvesiu".
Šitai pasakius, nakties šešėlin tirštan pasinėrė.
Man prieš akis išnyra veidai šiurpulingi ir nuožmūs
Priešiškų Trojai dievų.
Jūroj liepsnų, matau, Ilionas visas paskendęs,
Griūva iš pat pamatų Neptūno statytoji Troja[36],
Lygiai kaip senas uosis kalnų aukštumoj, kai įninka
Kirviais dvejų ašmenų be atlydžio kirst jį kaimiečiai
Vienas už kitą greičiau: jis stiepias grėsmingai į dangų,
Lapais virpa nuo smūgių; lėtai siūruoja viršūne,
Kol pagaliau, atsispirt nevaliojęs prieš kirvių galybę,
Subraška miškui sudiev ir virsta triukšmingai nuo kalno.
Pilį palikęs, aš bėgu per ugnį, per vidurį priešų,
Vedamas deivės, liepsna atsitraukia ir ginklai nekliudo.
O kai pasiekiau tėvo sodybą ir peržengiau slenkstį
Savo gimtųjų namų, tai tėvas, kurį aš norėjau
Pirmą paėmęs nešti į kalnus ir pirmąjį stvėriau,
Trojai griuvus gyvent atsisako, bijodamas kęsti
Vargana tremtinio dalią. „Jūs, kurių gyslomis,— sako,—
Jaunas kraujas sruvena, jėgos subrendę ir tvirtos,—
Jūs paskubėkite bėgti.
Jeigu valdovai dangaus man būtų dar lėmę gyventi —
Būtų palikę šitą pastogę. Užtenka, kad sykį
Miesto žuvimą mačiau[37] ir gyvas pasidaviau priešui.
Šitaip va, šitaip paguldę, sudiev pasakykit ir eikit.
Mirčiai atsiųsti ranka atsiras: gailestingas man priešas
Šarvus nuplėšt panorės. Nepalaidotam likti man lengva[38].
Leidžiu metus, seniai įkyrėjęs dievams, nenaudingas
Nuo tos dienos, kai tėvas dievų ir žmonių visų viešpats
Padvelkė vėju žaibų ir mane ugnim palytėjo[39]".

Spyrės kalbėdamas taip ir lyg įbestas vietoj stovėjo.
O mes ašaras liejam apstoję — ir Kreusa manoji,
Draug ir Askanijus, prašom, kad tėvas žudyt nesispirtų
Visko drauge su savim, likimo nesunkintų smūgių.
Betgi jis laikosi savo ir žingsnio nežengia iš vietos.
Išskubu vėlei kovon ir mirties benoriu iš skausmo.
Ką gi man kita belieka daryt ir ko besitverti?
„Argi tu, tėve, manei, kad, palikęs tave, pasitraukti
Vienas galėsiu? Ir taria šį žodį gimdytojo lūpos?
Jeigu patinka dievams, kad iš miesto nieko neliktų,
Ir tau įstrigo širdin save ir savuosius aukoti
Šiandien su žūstančia Troja — atviros durys tai mirčiai:
Greit, apsitaškęs Priamo krauju, pasirodys čia Piras,
Sūnų tėvų akyse ir prie aukuro tėvą nužudęs.
Argi tu, motina mano, dėl to per ugnį, per ietis
Išvedei sveiką mane, kad namų viduje pamatyčiau
Šeimininkaujant priešą ir gulint žiauriai papjautus
Vienas kito kraujuos Askanijų, tėvą ir Kreusą?
Stverkite, vyrai, ginklus, mus šaukia diena paskutinė.
Leiskite man prie danajų sugrįžt ir duokit iš naujo
Kovą pradėti: be keršto niekas nemirsime šiandien".
Vėl kalaviją juosiuos prie šono ir, kairę į skydo
Kilpą įkišęs patogiai, buvau iš namų jau bebėgąs.
Betgi prie slenksčio žmona, po kojų puolus, sulaiko,
Tiesia ant rankų man sūnų, Julą mažutį, ir sako:
„Jeigu tu žūti eini, ir mus su savim pasiimki;
O jei, patyręs, vilčių dedi į šarvus savuosius,
Tai pirmiausia namus šiuos ginki. Kas Julo mažučio,
Kas tavo tėvo, kas laukia manęs, žmonos ligi šiandien?"
Šitaip vaitoja žmona, ir namai jos aimanom plyšta,
Kai atsitinka ūmai nuostabus sakyti dalykas.
Širdžia suspausta tėvai ant rankų laikome Julą
Ir štai pamatom: lengvutis ugnies kamuolys paplevendams
Jam ant viršugalvio šviečia ir liepsnos, liečiant nekaitrios,
Garbanas laižo švelnias ir gražiai apie smilkinius raitos.
Mes nusigandę nežinom, ko stvertis, ir degančius plaukus
Puolame purtyt ir vandeniu liejam šventąją ugnį.
Tėvas Anchisas akis į žvaigždes pakėlė nudžiugęs,
Tiesė į dangų rankas ir tarė, sakydamas šitaip:

„O visagalis Jupiteri! Jei tave maldos palenkia,
Teikis pažvelgti į mus! Jei mūs pamaldumas to vertas,
Ženklą parodyki, tėve, ir šį stebuklą patvirtink".
Vos tai pasakė senelis,— kairiojoj pusėj griaustinis
Kad sudundėjo staiga, o žvaigždė, krisdama iš padangių,
Šviesų ruožą nubrėžė tamsoj ir žemyn nuriedėjo.
Regime aiškiai, kaip ji pro stogo viršūnę prabėga
Ir sumirgėjus nukrinta į tamsią girią ant Idos,
Ir mums paženklina kelią. Takas, kur skriejo ji, šviečia
Ruožu pailgu, ir dūmais sieros atsiduoda aplinkui.
Ženklo įtikintas, tėvas it gavęs sparnus atsitiesia,
Šaukias pagalbos dievų ir garbina šventąją žvaigždę.
„Kliūčių jokių nebėra, aš eisiu, kur teiksitės vesti.
Ginkit, senolių dievai, šiuos namus, globokit sūnaitį.
Jūs man parodėte ženklą, ir Troja prieglobsty jūsų.
Tau nusileidžiu, sūnau, ir vyksiu, kur nori, be žodžio".
Taip jis pasakė. Tuo tarpu, aiškiau vis girdėti, atūžia
Liepsnos per miestą, ir mariom ugnies artėja vis gaisras.
„Taigi tu, mylimas tėve, kabinkis greitai už kaklo,
Imsiu tave ant pečių, nebus man jokio sunkumo.
Kur bepasvirs mūs laimė, abiem pavojai tie patys
Bus ir likimas tas pats. Kartu su manim tegu eina
Julas mažutis, žmona lydės atsilikus per varsną.
Jūs gi, tarnai, įsidėkit į galvą, ką pasakysiu.
Tuoj iškeliavus iš miesto — kalva ir apgriuvus palaikė
Deivės Cereros šventovė, prie jos kiparisas didžiulis,
Jį kaip šventą tėvai tausojo daugelį metų.
Ten susirinksim visi, iš pusių skirtingų atėję.
Tėve mielasis, tu imk šventenybes su mūsų penatais.
Man, iš baisių kovų, kur kraujas garuoja, sugrįžus,
Nuodėmė juos lytėti, kol vandeniu upės sraujosios
Nusimazgosiu".
Šitai pasakęs, ant savo pečių ir palenkto kaklo
Kailį rausvojo liūto virš prasto drabužio pakloju
Ir sodinuos ant jo tėvą. Į dešinę man įsitvėrė
Julas mažutis ir greit mažučiukais žingsniais tipena.
Paskui mus eina žmona. Vis taikom, kur vietos tamsesnės,
Norint zvimbiančių iečių baisu man niekad nebuvo
Nei surikiuoti danajų pulkai nekeldavo siaubo,—

Šiandien gi krūpčioju, vėjui padvelkus, ir garsas kiekvienas
Šiurpuliu krečia: drebu dėl naštos ir savų palydovų.
Baigėm pasiekti vartus, atrodė, kad kelias jau visas
Liko laimingai už mūsų, tik štai mano ausys pagauna
Bildesį žingsnių skubių, ir, į tamsą žiūrėdamas, tėvas:
„Bėki,— sušunka,— sūnau, skubėki, mus baigia pavyti.
Žvilgsnį skydų matau ir mirgėjimą ginklų varinių".
Apmiriau visas, ir dievas kažkoks, man geidžiantis pikta,
Protą sumaišė ūmai. Kai bėgdamas pamečiau kryptį
Ir, išsimušęs iš kelio, nežinomom gatvėm nuklydau,
Žmoną (deja!) lemtis nelaiminga išplėšė man, Kreusą.
Gal ji paklydus sustojo, ar gal atsisėdo pavargus,
Niekas nežino, tik jos mūs akys daugiau neregėjo.
Kad nebėra, pamačiau ir atėjo į galvą man tuokart,
Kai mes pasiekėme kalvą ir seną Cereros šventovę.
Čia pagaliau susirinkom visi ir jos pasigedom.
Savo kelionės bendrus ji, sūnų ir vyrą apvylė,—
Ko tik — dievų ir žmonių — nekaltinau, galvą pametęs!
Ar išgriautam mieste man galėjo būt smūgis didesnis?
Tėvą Anchisą, teukrų dievus ir sūnų mažutį
Pavedu globai draugų, slėny pasislėpti paliepęs,
O pats į miestą grįžtu ir velkuosi žibančius šarvus.
Ryžtuosi līst dar sykį bėdon ir galo ieškoti,
Pereiti Troją ir galvą statyt į pavojų iš naujo.
Tad pirmučiausia skubu prie mūrų ir vartų patamsy,
Pro kur buvom išėję, ir pėdsakų savo senųjų
Ieškau įtempęs akis, kiek galima naktį regėti.
Šiurpas man eina per kūną, tyla dar didina baimę.
Tuosyk parbėgu namo: gal bus ji kartais parėjus.
Ten sugužėję danajai ir visą rūmą užėmę.
Ugnį besotę tuo tarpu užritina vėjas ant stogo,
Kyla liežuviai liepsnų, pašvaistė nuplieskia padangę.
Bėgu toliau pažiūrėti pilies bei rūmų Priamo.
Portikuos jų tuščiuos, kur globodavo žmogų Junonė[40],
Pora sargų — beširdis Uliksas ir senis Fenikas —
Saugoja grobį. Į čion iš visur brangenybes trojėnų,
Iš padegtų šventovių išplėšę, gabena ir krauna:
Gryno aukso indus, stalus, dievams paskirtuosius,
Kilimus išsiuvinėtus; šalia jų eilėm sustatyti

Stovi vaikai ir matronos.
Sutelkiau drąsą širdy ir, balsą paleidęs patamsy,
Riksmo pripildžiau gatves, kartodamas veltui tą patį
Kreusos prapuolusios vardą — šaukiau ir šaukiau nusiminęs.
Šitaip ieškant ir gatvė iš gatvės bėgiojant be kvapo,
Dingusios Kreusos šešėlis, kaip reiškiąs nelaimę vaiduoklis,
Man prieš akis iškyla, kur kas už ją gyvą aukštesnis.
Apmiriau visas, plaukai pasistojo ir balsas užkrito.
Kreusa prabilo ir ėmė raminti, sakydama šitaip:
„Ką tau padės, jei skausmui vis taip pasiduosi be proto,
Mylimas vyre? Žinok, ne be valios dievų atsitinka
Visa tai šiandien. Kad Kreusą tu sau pasiimtum į kelią,
Priešinga buvo lemtis ir aukšto Olimpo valdovas.
Būsi benamis ilgai ir mariom beribėm klajosi,
Kolei Hesperijos šalį pasieksi, kur Tibras lidietis[41]
Vyrų gražiai įdirbtais laukais neskubėdamas teka.
Laimę ir džiaugsmą tu rasi, tavęs karalystė ten laukia
Ir karalaitė žmona. Tu Kreusos neverk mylimosios.
Nei mirmidonų namų išdidžių, nei dolopų sodybų
Aš neregėsiu ir grajų matronoms neisiu vergauti.
Aš — dardanietė ir deivės Veneros marti.
Močia didžioji dievų iš šio krašto manęs neišleidžia.
Liki tad sveikas ir meilę sergėki mudviejų sūnui“.
Šitai pasakius, mane ji paliko, pro ašaras daugel
Norintį jai pasakyt, ir pakilo į orą lengvutį.
(Triskart ištiesęs rankas, norėjau apglėbti jos kaklą,
Triskart išsprūdo iš rankų pagaut nesidavęs šešėlis
Lygiai kaip lengvas vėjo dvelkimas ar sapnas sparnuotas.)
Kiaurą naktį sugaišęs, grįžtu pagaliau prie savųjų.
O čia nustebti turiu, atradęs naujų palydovų
Pulką nemažą suplūdus, ir moterų lygiai, ir vyrų,
Visą pabėgėlių minią, net gaila žiūrėti į žmones.
Suplaukė jie iš visur, pasiryžę su savo gėrybėm
Leistis per jūrą, į kokią tik šalį vesti norėčiau.
Jau rytmetinė žvaigždė pakilo ant Idos viršūnių,
Ją atlydėjo diena. O danajai laikė apsiautę
Miesto vartus, ir vilties, kad ateis pagalba, nebuvo.
Aš sutikau ir, tėvą paėmęs, patraukiau į kalnus.

TREČIA GIESMĖ

Teukrų klajonės

Kai Ilionas krito puikus, dievams užsimojus
Azijos visą galybę ir gentį Priamo parblokšti
Niekuo nekaltą, dar tebesmilkstant Trojos degėsiams,
Ženklą duoda dangus mums eit į šalis tolimiausias,
Žemės ieškoti, lig šiol negyventos, ir mes prie Antandro,
Idos frigiškės papėdėj, sukruntam statytis laivyną.
Pątys nežinom, kur blokš likimas, kur duos apsistoti,
Betgi sutelkiame vyrus. Ir vos tik pavasaris stojo,
Tėvas Anchisas įsako bures patikėti likimui.
Ašaros plūsta man, uostą ir gimtąją šalį paliekant,
Žemę, kur Troja stovėjo. Leidžiuos į jūrą benamis,
Lydimas vyrų, sūnaus ir tėvynės dievų bei penatų.
Mėlynam toly Mavorto šalis, laukai jos bekraščiai.
Dirba juos trakai, seniau žiauraus Likurgo valdyti.
Trojos bičiuliai jie buvo, dievų bendrumas mus rišo,
Šypsantis laimei.— Aš pasuku ten ir, įlanką radęs,
Pirmąsyk miestą statau, valandos nenutaikęs laimingos,
Ir nuo savojo vardo liepiu jį pramint Enėjadom.
Auką sudėti ruošiaus Dionėjai, motinai savo,
Taipgi laimingos pradžios dievams ir pjoviau pajūry
Žvilgantį jautį dangaus gyventojų tėvui galingam.
Priešais stūksojo kalva, pašlaitėm sedulos augo,
Krūmais sužėlę, ir mirtos, tankiais stabarais pasišiaušę.
Aš priėjau artyn, galvodamas sau pasirauti
Krūmų žaliųjų: norėjau aukurą lapais papuošti.
Ir (nenorėsi tikėti!) reginį šiurpų išvydau.
Vos tik aš pirmą virbą išroviau ir šaknys nutrūko,
Iš jų galų pasrūva lašai pajuodusio kraujo
Ir susigėrę žemę nudažo. Man perbėga kūnu

Šaltas šiurpas ir gyslose kraujas sustingsta iš baimės.
Ryžtuos tačiau dar antrą vytelę rauti iš žemės
Ir pažiūrėti, gal pamatysiu, kur priežastys slypi.
Betgi ir vėl iš žievės pajuodęs kraujas ištrykšta.
Nerimo pilna širdim laukų aš nimfas maldauju,
Taipgi ir tėvą Gradyvą, kurs pasėlius getų globoja,
Idant, šį ženklą pakreipę į gera, sušvelnintų grėsmę.
O kai ataugą trečią, stipriau įsitvėręs šį kartą,
Paėmiau rauti ir keliais tvirtai įsispyriau į smėlį
(Ar nutylėt, ar sakyt?), — iš kalvos gelmių pasigirsta
Skundas graudus ir balsas žmogaus ausis man pasiekia:
„Kam nelaimingą draskai, Enėjau? Nelieski šio kapo,
Rankų tu savo dorų nesuterški. Nesvetimas Trojoj
Tau aš buvau, ir kraujo lašai ne iš stabaro srūva.
Bėk iš šalies žiaurios, oi bėk iš godžiosios pakrantės.
Aš Polidoras esu. Geležinės ietys prie žemės
Prismeigė gyvą mane, prigijo ir krūmu sužėlė".
Išgąstis naujas man prisidėjo ir širdį prislėgė,
Apmiriau visas, plaukai pasistojo ir balsas užkrito.
Tą Polidorą kadaise su aukso lobiais gausingais
Vargšas Priamas slapta atidavęs buvo auginti
Trakų karaliui, kai pasikliauti Dardanijos ginklais
Nebegalėjo ir matė, jog miestą baigia apsupti.
Tas, nusigręžus laimei nuo teukrų, jėgoms jų palūžus,
Į Agamemnono pusę, kur persvėrė ginklai, pakrypsta
Ir, teisingumą pamynęs, nakčia Polidorą nužudo
Ir pasigrobia jo auksą. Prie ko tu žmogaus neprivesi,
Aukso prakeiktas godume! — Kada atitokau iš baimės,
Vyrų rinktiniams vadams, pirmiausia tėvui Anchisui
Ženklą dievų apsakau ir klausiu, ką jie galvoja.
Šaukia tie vienu balsu: nusikaltėlių žemę palikti,
Suterštą mest bičiulystę ir vėjams laivus patikėti.
Šermenis keliam tada Polidorui ir, žemių prinešę,
Pilkapį supilam aukštą. Vėlėms mes aukurą statom
Ir kiparisais liūdnais bei gedulo juostom papuošiam.
Ilionietės kasom palaidom sustoja aplinkui.
Karšto putojančio pieno nuliejame taurę didžiulę,
Dubenį pašvęsto kraujo ir, draugo vėlei suteikę
Kapo ramybę, visi paskutinį sudiev jam sušunkam.

O kai pavojus paskęst sumažėjo, jūrose vėjai
Liovėsi šėlę, vien Austro dvelkimas kvietė kelionėn,
Vyrai nuleido laivus, pulku susirinkę pajūry.
Plaukiame greitai iš uosto, tolsta pakrantės ir miestai.
Marių plačių vidury iškilusi žemė šventoji,
Ir nereidžių močiai miela, ir Egėjo Neptūnui.
Ją Auksalankis dėkingas, klajojusią jūrų pakrantėm,
Prie Mikono kadais ir aukšto Giaro pririšo,
Idant nestumdytų vėjai ir žmonės gyvent joj galėtų[42].
Čion mes atplaukiam, ir ji nuvargusiems atveria uostą.
Lipam į krantą ir einam pagerbt Apolono buveinės.
Anijas, Febo žynys, drauge ir miesto karalius,
Galvą laurais šventais[43] ir kaspinu sau pasipuošęs,
Mūsų bėga sutikt ir tėvą Anchisą pažįsta.
Spaudžiam ranką svetingą ir einam į jojo pastogę.
Dievo šventovėj, iš seno akmens statytoj, meldžiausi:
„Duoki, Timbrieti, pastogę, pavargusiems duoki tu miestą,
Tėviškę genčiai patvarią, išsaugok Pergamą kitą
Trojai, kurios neišžudė danajai ir piktas Achilas.
Kas gi mus ves? Kur eiti liepi, kur gyvenimą kurti?
Tėve, tu ženklą mums duok ir apšviesk, į širdį atėjęs".
Vos tik aš ištariau tai, kai visa ūmai sudrebėjo,
Dievo šventovė ir laurai, ir kalnas aplink susvyravo,
O atsivėrus žynyčiai, orakulo krėslas sugriaudė.
Puolam su baime ant žemės, ir balsas pasiekia mūs ausį:
„Dardano sūnūs, grūdinti vargo! Žemė pirmykštė,
Jūs giminės auginus šaknį, priglaus, kai sugrįšit,
Vėl prie krūtinės maloniai. Ieškokite močios senosios.
Ten Enėjo namai bus viso pasaulio valdovai
Ir vaikų vaikai, ir po jų atėję vaikaičiai".
Pabaigė Febas. Žodžius jo nestygstantis džiaugsmas
Lydi triukšmingai, visi vien teiraujas, kur būsiąs tas miestas,
Kur po klajonių Febas juos kviečiąs ir liepiąs sugrįžti.
Tėvas Anchisas senų karžygių jiems pasaką seka:
„Vyrai, klausykit gerai ir žinokit, kur viltys jūs visos.
Kreta vidur vandenų — sala Jupiterio didžio,
Kalnas joj Idos ir mūs giminės lopšys pirmutinis.
Šimtas miestų puikių, turtinga, plati karalystė.
Protėvis mūsų pirmasis, jei atmenu viską teisingai,

Teukras, senovėj iš ten į Retėjo pakrantę atėjęs,
Vietą parinko Trojai. Tuomet nei Pergamo bokštų,
Nei Iliono nebuvo, skardžiuose žmonės gyveno.
Kilus iš ten yr močia Kibelė, iš ten koribantų
Skardūs cimbolai, Idos šilai ir paslaptys šventos,
Taipgi du liūtai, į deivės galingos ratus pakinkyti[44].
Taigi negaiškim ir eikim ten, kur dievų įsakyta,
Tuoj numaldykim vėjus ir plaukim į Knoso valstybę.
Kelias netolimas jon, ir jeigu Jupiteris laimins,
Trečią dieną sustos mūs laivai prie Kretos pakrančių".
Šitai pasakęs, aukas aukoja, kas kam nustatyta:
Tėvui Neptūnui ir tau, skaistus Apolone, po jautį,
Avį juodvilnę Audrai, o baltą — švelniesiems zefyrams.
Gandas paeina plačiai, kad Idomenėją karalių
Žmonės išvijię iš krašto ir Kretos krantus jis palikęs[45],
Priešo tenai nebėra ir laisvos stovi sodybos.
Ragina vyrai mane: į prosenius plaukim, į Kretą.
Taigi, Ortigijos uostą palikę, skrendame jūrom.
Plaukiam pro Naksą, kur Bakchas triukšmauja[46], pro žalią Donusą,
Pro Olearą ir Parą baltutį, pro subertą jūron
Saują Kikladžių[47], pro sąsiaurius jų be skaičiaus, be galo.
Šūkauja, klega jūreiviai linksmai ir eina lenktynių.
Vėjas, lydėdamas juos, į laivų paskuigalį pučia.
Šitaip laimingai atplaukiam į seną kuretų pakrantę.
Mūrus svajoto miesto karštai stveriuosi statyti,
Pramenu jį Pergamėja, žmonėms tas vardas patinka.
Židinius kurti liepiu ir apsaugai pilį statyti.
Baigėme traukti laivus į sausą smėlio pakrantę,
Kūrė jaunieji šeimas ir stvėrėsi žemės naujosios,
Aš jiems teises daviau ir namus,— kai ūmai prasidėjo
Antkrytis maro baisus. Nuo užteršto oro ir žmonės
Krito, ir medžiai, ir javas: mirties šienapjūtė atėjo.
Skyrėsi žmonės su miela gyvybe ar subjaurotus
Sąnarius vilko, laukuos išdegino Sirijus derlių.
Želmenys džiūvo, sunykę pasėliai nedavė duonos.
Plaukti per jūras atgal į Ortigiją liepia man tėvas,
Klausti orakulą vėl, prašyt Apoloną malonės:
Kurgi mums galą vargų paskirs, kieno dar pagalbos
Šauktis nelaimėje lieps, kur kelią turėsime kreipti.

Žemėje buvo naktis, ir visa, kas gyva, miegojo.
Ir štai per sapną regiu — paveikslai dievų ir šventieji
Frigų penatai, kuriuos buvau išnešęs iš Trojos
Miestui liepsnojant, visi prie mano guolio suėję,
Stovi tarytum gyvi, spinduliuos sidabriniuos paskendę,
Aiškiai matau, nes pilnas mėnulis šviečia pro langus.
Prakalba tyliai tuomet ir taip ramindami sako:
„Ką Apolonas turės pasakyti Ortigijon grįžus,
Praneša viską dabar, mus prie tavo slenksčio atsiuntęs.
Mes gi po Trojos gaisro visur tavo ginklą lydėjom,
Tau nusilenkę, laivu per jūras putojančias skriejom —
Mes lig padangių iškelsim būsimus tavo sūnaičius,
Miestui duosim galybę ir valdžią, o tu jį galingą
Žemės galiūnams statyk ir klajūno vargų nebijoki.
Betgi mums reikia iš čia išeiti. Ne ta čia pakrantė,
Kur Apolonas tau skiria, ne Kretoje liepia sustoti.
Rasime šalį (jai grajai davė Hesperijos vardą),
Senas tai kraštas, ginklu pagarsėjęs ir žemės gėrybėm.
Ten gyveno enotrai, o šiandien, girdėt, jų vaikaičiai
Žemę nuo savojo vardo Italija jau pavadinę.
Ten mūs tėvynė tikra, ten buvo Jasijas gimęs,
Ten ir Dardanas tėvas, kurs davė giminei pradžią.
Kelkis ir eik su džiaugsmu pranešk savo tėvui žilgalviui
Mūsų tikriausius žodžius: lai žemėj Auzonų Korito
Ieško[48], nes Diktės šlaitus ne tau Jupiteris skyrė“.
Sukrėstas reginio to ir balso dievų nemirtingų
(Rodėsi, aš ne sapnuoju, o viską matau iš tikrųjų,
Kaspinu parištus plaukus ir veidus penatų kaip gyvus,
Jogei net prakaitas šaltas kaip vandeniu visą išpylė),
Šoku iš guolio ūmai, rankas tiesiu į padangę
Su širdingiausia malda ir į židinį nemiešto vyno
Auką nulieju. Apeigą šventą atlikęs, džiaugsmingai
Pranešu tėvui Anchisui ir viską smulkiai išdėstau.
Jis pripažįsta kilmę dvejopą ir du pranokėju
Ir — kad vėl apsiriko dėl tėviškės savo senelių.
Tuokart man sako: „Sūnau, Iliono vargų išmėgintas,
Vien tik Kasandra yra man sakiusi tokį dalyką,
Kiek atsiminti galiu: pranašaudama ateitį mūsų,
Kartais Hesperijos vardą ji mini, kartais Italų.

Kas gi galėjo tikėt, jog teukrams Hesperijos žemėn
Skirta ateiti, kas pranašavimo klausė Kasandros?
Tad nusilenkim Febui ir jo liepimo klausykim".
Taip jis pasakė, o mes, džiaugsmu jo žodžius palydėję,
Kylam iš tos pakrantės ir, keletą vyrų palikę,
Patikim vėjams bures ir leidžiamės jūron bekraštėn.
Vidurį marių pasiekė laivai, nebebuvo matyti
Žemės jokios: aplinkui dangus ir gelmės aplinkui.
Debesys tuosyk virš mano galvos padūmavę atvaro
Audrą ir naktį, pašiurpsta vilnim vandenynas aptemęs,
Vėjas ūmai paridena marias, ir bangos pakyla
Tarsi kalnai, pačiumpa laivus ir mėto po vieną.
Debesys uždengė dieną, naktis prapliupus užtemdė
Mėlyną skliautą, ir žaibas po žaibo veria padangę.
Klaidžiojam vien aklai tarp bangų, išsimušę iš kelio.
Ir Palinūras nakties nuo dienos nemoka atskirti
Ir nebežino, kaip kelią rasti per vidurį jūrų.
Tris netikras dienas, neregėdami saulės pro miglą,
Klaidžiojam taip vandenynu, trys naktys žvaigždžių neparodo.
Vos tik ketvirtą dieną iškylant žemę pamatom,
Tolyje stūkso kalnai ir virsta dūmai į dangų.
Metam žemyn bures, jūreiviai pastveria irklus,
Taško pašokę putas ir mėlynus vandenis verčia.
Gyvą išlikusį jūroj, mane pirmasis Strofadžių
Krantas patinka. Salas Strofadėm grajai vadina
Jonijos jūroj plačioj. Tenai baisioji Kelenė
Apsigyveno ir harpijos kitos, kai joms užsivėrė
Durys Finėjo namų ir jas baimė nuvaikė nuo stalo.
Nėr pamėklių, bjauresnių už jas, nei rykštės baisesnės
Mums rūstybė dievų pasiųsti iš Stikso negali.
Tai vanagai mergaičių veidais, viduriuodamos visos
Dvokia iš tolo, nagai riesti, skruostai jų iš bado
Baisiai išblyškę.
Vos, atsiyrę čion, laimingai pataikėm į uostą,
Kai mes pamatom staiga: ganyklose karvės palaidos
Vaikščioja be piemens ir ožkų neganomos bandos.
Šokam pastvėrę ginklus ir dievus, Jupiterį patį,
Kviečiame būti grobio dalyviais[49]. Guolius pasitaisom
Pamario vingy žaliam ir švenčiame puotą gausingą.

Bet iš kalnų ūmai nusileidę, varydamos šiurpą,
Harpijos švokščia galingais sparnais ir puolę per galvas
Grobia iš mūsų valgius, bjauroja visa ir teršia,
Ką tik paliečia, ir, apsuptos smarvės, ūbauja klaikiai.
Mes, pasitraukę toliau, po uola, vandens paskalauta,
Apgaubta šlamančių medžių tirštais, paslaptingais šešėliais,
Dengiame vėl stalus ir kuriam ant aukuro ugnį.
Vėl jų pulkas atūžia, tiktai iš priešingos pusės,
Iš urvų, ir skraido, nagus į grobį ištiesę,
Teršdamos valgį snapais. Aš tuosyk įsakymą duodu
Vyrams imti ginklus ir mušti veislę prakeiktą.
Vykdo įsakymą vyrai ir durklus į žolę vešlesnę
Suslepia, kad nebūtų matyt, skydus gi pridengia.
Kai pasigirdo švokštimas sparnų ir jos nusileido
Vėl į pajūrį, tuomet ant uolos pašokęs Mizenas
Sutrimituoja, ir vyrai stoja kovon neregėton.
Durklais bando nuvert šlykščiąsias paukštes vandenyno,
Betgi jų ginklai plunksnų pramušt nei kūno sužeisti
Paukštėms negali, jos kyla į orą ir nuskrenda greitai,
Valgių nespėję sulest, tik pėdsaką bjaurų palikę.
Ir tik Kelenė viena, nelaiminga pranašė blogio,
Tupia aukštai ant uolos ir atveria širdį prabilus:
„Ginklais iškloję veršius ir karves išpjovę, jūs drįstat,
Laomedonto vaikai, prieš mus išeiti į karą,
Harpijas mus, nekaltas, iš gimtojo krašto jūs vejat?
Tad paklausykit ir mano žodžius įsidėkit į širdį:
Visa, ką tėvas dievų Apolonui, o man Apolonas
Kitkart apreiškė, dabar iš furijos girdit vyriausios:
Plaukiat Italijon jūs ir meldžiat vėjų malonės.
Žemę Italų pasiekt ir uostan įplaukti bus leista,
Miesto žadėto tačiau apvest negalėsite sienom,
Kolei už kėslą mus išžudyt nenumaldomas alkis
Jūsų žandų neprivers stalus sugraužti po valgio".
Šitai pasakius, pakėlė sparnus ir nulėkė girion.
Vyrams gyslose kraujas sustingo nuo išgąsčio didžio,
Dingo jų narsas bemat, jie liepia, ginklą padėjus,
Įžadais ir maldom prašyti taikos ir ramybės,
Kas tos paukštės, vis tiek — ar deivės, ar pamėklės bjaurios.
Tėvas Anchisas, rankas į dangų ištiesęs pakrantėj,

Šaukias galingų dievų ir liepia garbę jiems duoti.
„Sergėkit nuo bausmės, nukreipkit prapultį baisią,
Gelbėkit žmones dorus, dievai maloningi!“ Ir liepia
Mesti tuojau palaidas virves ir lyną atrišti.
Išpučia vėjas bures, ir putodamos bangos mus neša,
Kur vairininkas ir vėjas kelią pakreipti norėjo.
Iš vandenyno iškyla ir giriom apaugęs Dzakintas,
Dulichionas ir Samė, ir aukštos Nerito uolos.
O nuo Itakės kalvų atsilenkiam, ten valdos Laerto,
Taigi prakeikiame žemę, penėtoją pikto Ulikso.
Greitai iškyla Leukatės kalnų debesuotos viršūnės
Ir Apolono šventovė, įvaranti šiurpą jūreiviams[50].
Plaukiam nuvargę į ją ir pasiekiam nedidelį miestą.
Inkarus jūron įmetę, vairūgalius gręžiam prie kranto.
   Taigi išlipę į žemę, kurios tikėtis nedrįsom,
Mes apsivalymo auką Jupiterio garbei aukojam,
Degam ant aukuro ugnį, darome įžadą šventą
Ir Iliono žaidimais pagerbiam Akcijaus krantą.
Kūnus alyvom įtrynę, vyrai eina varžybų,
Lygiai kaip ėjo tėvynėj: smagu, kad miestus argoliečių
Praplaukėm nepastebėti ir viduriu priešų prabėgom.
Saulė apskrieja tuo tarpu metų ratilą didį,
Atveda šaltį žiema ir pašiaušia bangas akvilonai.
Išgaubtą skydą varinį, dėvėtą galiūno Abanto,
Prikalu prie įėjimo šventovėn su užrašu tokiu:
„GAVUSIŲ VIRŠŲ GRAJŲ ŠARVUS AUKOJA ENĖJAS“.
Stumtis nuo kranto tuomet įsakau ir sėsti prie irklo.
Jūrą kapoti įninka draugai ir vandenis verčia.
Greitai išnyksta Feakų kalnai, mėlynuoją padangėj.
Skriejam Epiro pakrantėm, Chaonijos uostan įplaukiam
Ir pažiūrėti nueinam Butroto aukštojo miesto.
   Gandą išgirstame ten, kuriuo patikėt negalėtum,—
Kad Priamidas Helenas — grajų miestų karalius,
Piro, Eako sūnaičio, žmoną ir sostą paėmęs
Ir Andromachė vyrą vėl gavus iš gimtojo krašto[51].
Aš nustebau, ir širdį užliejo nepaprastas noras
Pasimatyti su juo ir nuotykius jo sužinoti.
Taigi iš uosto einu, laivus palikęs pakrantėj,

O Andromachė tuo tarpu, prinešusi valgių visokių,
Gedulo auką už miesto, prie Simoento dirbtinio,
Mirusių dulkėms aukoja šile ir jųjų šešėlius
Šaukia prie Hektoro kapo, kuris iš velėnų sudėtas
Tuščias tarp aukurų dviejų jai ašaras traukė.
Ji, kai pamatė mane ir baisiai nustebus išvydo
Pulką ginkluotų trojėnų, visa atsimainė, lyg būtų
Pamėklę baisią pamačius, ir šiurpas nukrėtė kaulus.
Taigi parpuolė nualpus ir žodį negreit teatgavo:
„Argi tai tavo čia veidas, ar tikrą atneši žinią,
Deivės sūnau? Tu gyvas? O jei gyvybė užgeso,
Hektorą kur palikai?“ Tai tarusi, gailiai pravirko,
Ir jos aimanom plyšo giraitė. Rypuojančiai maža
Ką atsakiau: ir man susipynė iš glumo liežuvis.
„Gyvas tikrai, per vargo marias dienas tebetraukiu,
Neabejoki, ne sapną matai.
Tai į nedalią, į tokius vargus tave tėškė likimas,
Vyro netekus! Kokios tu už nuopelnus laimės sulaukei,
Hektoro mūs Andromache? Tu vis dar moteris Piro?“
Droviai nuleidus akis, prislėgtu balsu ji atsakė:
„Užu visas laimingesnė Priamo duktė nekaltoji[52],
Kur ties pilkapiu priešų prie mūrų aukštų Iliono
Mirė anuomet, kurios nelaimėjo burtu nė vienas,
Jai nugalėtojo guolin neteko eiti kaip vergei!
Aš po tėvynės gaisro, visur po marias išvežiota,
Verge palikus, gimdžiau ir piktas kentėjau patyčias
Jauno Achilo sūnaus, kuris, Hermionę pamilęs,
Ledos dukraitę, iš Lakedaimono pačią paėmęs,
Žmona kaip vergę mane atidavė vergui Helenui.
O paveržtos sužadėtinės niekaip užmiršt negalėdams
Ir iš kaltės į kaltę stumiamas keršto, Orestas,
Iš pasalų užpuolęs, prie aukuro Pirą nužudė.
Neoptolemui mirtį atradus, dalis karalystės
Kliuvo Helenui, kuris į jo valdžią patekusioms žemėms
Davė Chaonijos vardą, pagerbdamas teukrą Chaoną,
Ir ant kalno pastatė pilį ir Pergamą aukštą.—
Vėjai kokie tau kelią į mus, koks likimas parodė?
Rasi netyčia koks dievas prie mūs pakrančių atvarė?
Kaipgi sūnus, kaip Askanijus laikos? Ar gyvas, ar sveikas?

Jį ir Trojoje tau ....
....
Ar pasigenda kada, ar atmena motiną savo?
Turbūt senelių narsumo ir vyro drąsos bei stiprybės
Mokos iš tėvo Enėjo ir dėdės Hektoro didžio?"
Taip iš širdies gelmių pro ašaras viską man sakė.
(O kai pasakot ima, ašaros plūsta upeliais.)
Verkia, apraudа visus. Bet štai pasirodo iš miesto
Su palydovų būriu ir pats Priamidas Helenas,
Greit jis teukrus pažįsta ir kviečia nudžiugęs į rūmus.
Eidamas Troją matau, nors mažą, ir Pergamą gyvą,
Atvaizdą Pergamo tikro, ir pramintą Ksantu upelį,
Baigiantį džiūti, ir Skajiškių vartų staktas išbučiuoju.
Vaišėmis brolių miesto ir teukrai tegu pasidžiaugia,
Prašo karalius ir juos į portikus savo erdviuosius.
Vyną garbei dievų, į menę atėję, nuliejo,
Valgė iš indų auksinių ir kėlė taurę kiekvienas.
Bėga diena ir kita, o lengvas Austro dvelkimas
Kviečia į kelią bures, šiurendamas išpūstą drobę.
Taigi kreipiuosi į žynį ir šitokiais žodžiais jį klausiu:
„Pranaše, Trojoje gimęs, kurs valią žinai Apolono!
Ką ir orakulas sako, ir žvaigždės, ir lauras šventasis,
Paukščio giesmė ir sparnų švokštimas — tu permanai visa,—
Tad pasakyki (man viskas lėmė kelionę laimingą,
Kur tik aš klausiau, dievai visur atsakydavo viena:
Laimės ieškok tolimam krašte ir Italijon eiki;
Harpijų nūn vyriausia — geriau neminėti — Kelenė
Negandą man pranašauja: dievų rūstybę niūriausią,
Lydimą bado baisaus),— kaip sergėtis šito pavojaus
Ir ką daryti, kad tos nelaimės manęs nepasiektų?"
Tuosyk Helenas, greit paaukojęs kaip pridera jaučius,
Prašo malonės dievų, paskui, nuo galvos pašvęstosios
Kaspiną sau nusirišęs[53], mane, prieš dievo galybę
Virpantį visą, ima už rankos ir veda į tavo,
Febe, šventovę ir ten pranašauja dieviškom lūpom:
„Deivės sūnau! (Kad aukštesnė valia tau padavė ženklą
Plaukti už marių, aišku be žodžio: pasaulio valdovas
Dalią duoda visiems, likimo ridendamas ratą[54].)
Kad vandenynuos svečiuos mažiau turėtum pavojų

Ir kad Auzonijos uostą pasiektum, iš kliūčių daugybės
Keletą aš pasakysiu, nes viską žinoti Helenui
Parkos draudžia, o skelbt Saturnietė Junonė neleidžia.
Mus nuo Italų šalies, kuri ne už mylių tau rodos,
Ir, neišmanėli, tu į pirmą jos prieplauką taikais,—
Skiria didžiai tolima, neturinti kelio, kelionė.
Ir po Trinakrijos jūrą tau reiks padildyti irklus,
Ir Auzonų šalies vandenų platumą regėti,
Požemių ežerus rūsčius, Ajajos salą su Kirke,
Tuosyk tik žemėj saugioj galėsi miestą statyti.
Aš pasakysiu tau ženklus, tu juos įsidėki į galvą.
Sielvarto pilna širdim, toli prie upės srauniosios
Tu pamatysi priėjęs po ąžuolu gulint pakrantėj
Kiaulę didžiulę, naujai atsivedusią trisdešimt paršų.
Žemėje tysos balta, aplinkui zuis paršai baltučiai,—
Miesto tenai vieta, tenai po vargų pailsėsi.
Neišsigąsk, kad reikės stalus po valgio sugraužti:
Kelią rodys lemtis, pagalbą duos Apolonas.
Tuotarp iš žemės, kur stovim, iš šito Italijos kranto,
Kur nesiliauja skalaut patvinusi jūra mūsiškė,
Bėki: čia miestuos visur klastingi grajai gyvena.
Sienom aukštom seniai apsitvėrė Nariko lokrai,
O salentinų krašte su savo kariais įsikūrė
Idomenėjas liktietis, o čia Filoktetas, išvytas
Iš Melibojo, mažą Peteliją aprietė mūrais.
O kai sustos laivai anapus plačių vandenynų
Ir tu ant aukuro švento auką pakrantėje dėsi,—
Purpuro skraistę paėmęs[55], plaukus gražiai prisidenki;
Kad, kai šventoji ugnis duos garbę dievams visagaliams,
Kokis nedraugiškas veidas gerųjų ženklų netrikdytų.
Šios apeigos tesilaiko draugai ir tu, kai aukosit,
Ir tegu laikymas jos skaisčius išsaugo vaikaičius.
O kai išplaukusį vėjas nuneš į Sikulų pakrantę
Ir atsivers prieš tave Peloro perėjos aukštos,
Kairiojo šono laikykis ir didelio vingio nevenki,
Jūron suki į kairę, toliau nuo dešinio kranto.
Žemė toj vietoj kadais nuo smūgių savo galingų
(Štai atmainų kokių per ilgus amžius įvyksta!)
Perplyšus ir prasižiojus, pirmiau gi abudu žemynai

Ėję išvien. Sikulus vanduo įsiskverbęs ir jūra
Nuo Hesperijos krašto atkirtus: bangos skalauja
Sąsiaurio skiriamus kaimus dabar, laukus jų vešliuosius.
Scilė nuožmi dešinėj, o kairiojoje pusėj Charibdė
Turi sau būstą. Ir tris kartus į pragarmę gilią
Kalnus praryja vandens, verpetan įsukus, ir triskart
Išvemia juos viršun, ir trykšta srovė lig žvaigždynų.
Tūnoja Scilė urve, landynėj tamsioj susirietus,
Iškiša snukį iš jos ir laivus ant uolų užsitraukia.
Veidas ir pusė žmogaus, gražiausia merga iš krūtinės
Ir iš juosmens, o žemiau pamėklė vandenynų siaubinga,
Pilvas vilko stambaus, uodega jai seno delfino.
Neskubant niekur, geriau pro Trinakrijos kyšulį aukštą
Tau, pro Pachiną, plaukti, padarant linkį didesnį,
Nei pamatyti, kaip lenda baisioji Scilė iš urvo,
Gaudžiant iš tolo uoloms nuo šunų mėlyngaurių lojimo.
Jeigu Helenas tikrai aiškiaregis, jeigu galėtum
Juo patikėti ir jei Apolonas jam atveria tiesą,—
Viena tau, deivės sūnau, tik vienintelį, vieną dalyką
Aš pasakysiu ir, daugsyk kartodamas, viena patarsiu:
Pirm visa ko Junonę maldauk, nusilenki jos valiai,
Įžadą duoki dievų karalienei ir josios malonę
Stenkis palenkt dovanom: taip viską laimėsi, ir deivė
Tau iš Trinakrijos leis į Italiją vykti sėkmingai.
O kai nuplauksi į ten ir, išlipęs prie Kumų, pasieksi
Ežerą šventą Averną, apsuptą ošiančių girių,
Rasi tu įkvėptą žynę, kuri, oloje pasislėpus,
Savo likimą ir ištarmę slaptą rašo ant lapų.
Tuosius lemties žodžius, ant šlamančių lapų rašytus,
Deda visus paeiliui ir oloj uždarius palieka.
Jie nepajudinti turi gulėt ir eilės nemaišyti.
Bet jei vyriai sugirgžda ir veriamos durys varinės
Pakelia vėją lengvutį, kuris lapus išnešioja,—
Tų nebegaudo žynė, nors oloj skraidytų daugybė,
Neberikiuoja eilėn, ir jų pranašystė surinka.
Kas be atsakymo lieka, Sibilės olos neapkenčia.
Tu nebijok per daug, jei reiks ilgiau ten užtrukti,
Nors ir vyrai murmės, ir pačiam tau atrodys jau metas
Jūroj išskleisti bures, kad pūstų jas vėjai patogūs.

Eiki pas žynę vis tiek ir maldauki, kad tau pranašautų,
Bet tegu sako pati, teprabyla ir atveria lūpas.
Kokios Italijoj tautos, kokie karai turės būti,
Kaip išsisaugot vargų ir kaip turėsi juos vargti —
Viską tau pasakys ir už pagarbą laimins kelionę.
Tai bus ir visa, ką mano lūpos tau gali patarti.
Eiki ir Trojos šlovę darbais lig žvaigždynų iškelki".
Tai pakalbėjęs žynys ir draugiškom lūpom pasakęs
Dovanas aukso svarias, taip pat drambliakaulio balto
Liepia gabent į laivus ir jų apačią erdvią užverčia
Lobiais sidabro didžiais: dubenų negaili Dodonės,
Duoda ir šarvus, nuaustus iš trilinkų aukso vielelių,
Šalmą su karčių kuodu ir kiverio skiautere aukšta —
Neoptolemo ginklus, ir kas tėvui tikti galėtų.
Prideda žirgus su kelio vadovais.
Duoda yrėjų daugiau ir vyrus aprūpina rykais.
Tuosyk pakelti bures ir varyti laivus į kelionę
Liepia Anchisas, idant patogaus nepraleistume vėjo.
Febo žynys taip kreipias į jį ir su pagarba sako:
„Tėve Anchisai, kurs garbę turi būt vyru Veneros,
Mielas dievams, iš Trojos griuvėsių išgelbėtas dukart!
Štai žiūrėk — Auzonų šalis, bures į ją kreipki.
Betgi, deja, tu, plaukdamas jūrom, turi ją aplenkti.
Kitą Auzonijos dalį, tolesnę, tau paskiria Febas.
Eik ir būki laimingas, turėdamas mylintį sūnų.
Kam kalbėti daugiau, gaišinant pakilusius vėjus?"
Ir Andromachė, labai nuliūdus, kad reikia jau skirtis,
Atneša kilimą gražų, auksiniais siūlais ataustą,
Frigišką skraistę Askanijui duoda ir pagarbą rodo,
Savo rankų austom dovanom užverčia ir sako:
„Viską, vaikeli, priimk, tegu mano rankų tau ilgas
Bus atminimas ir meilę visad primins Andromachės,
Hektoro vargšės žmonos. Paskutinę iš artimųjų
Dovaną, Astianakto brangaus paveiksle, priimki.
Lygiai tokios ir akys, ir rankos, ir veidas jo buvo.
Šiandien jį, savo vienmetį, turėtum draugą geriausią".
Aš jiems tariau sudiev ir pro ašaras šitaip kalbėjau:
„Likit sveiki ir gyvenkit laimingai! Jūsų likimas
Jau išsisprendė, o mus lig šiol jis blaško ir mėto.

Turit ramybę dabar, nereikia jums marių vagoti,
Ieškant Auzonijos krašto, kuris nesiliauja nuo mūsų
Trauktis tolyn. Jūs regite Ksanto paveikslą ir Troją.
Jūsų rankos ją statė ir — valandą daug laimingesnę
(To aš linkiu): nebus ji grajams taip baisiai ant tako.
Jeigu aš Tibrą kada ir laukus, skalaujamus Tibro,
Gausiu pasiekti ir mūrus, genčiai žadėtus, išvysiu,—
Broliškus mūsų miestus ir tautas, giminaites kadaise,
Lygiai Hesperijoj ir Epire (jų vienai ir kitai
Protėvis Dardanas buvo ir toks pat likimas), laikysim
Dvasioje Troja, ir to mūs vaikai tegu nepamiršta".
Leidžiamės mariom tuomet pro pat Keraunijos kalnus.
Ten į Italiją vykti arčiausias jūromis kelias.
Leidžiasi saulė tuotarp ir kalnai apsikloja šešėliais.
Žemės ieškotos glėby, prie marių bangų išsitiesę,
Burtais paskirstome irklus ir gulam ant smėlio pakrantėj
Ilsinti kūnų. Pavargusius sąnarius miegas užlieja.
Varoma Horų, Naktis nenuskriejo dar pusračio pilno,
O Palinūras žvalus jau šoka pabudęs iš guolio
Vėjų žiūrėt ir gaudo ausim menkiausią ošimą.
Akys jo stebi žvaigždžių tylioj padangėje kelią,
Kur Arktūras, kur šlapios Hiadės, kur pora Trionų,
Seka ilgiau Orioną, spindintį ginklais auksiniais.
O pastebėjęs, kad giedras dangus pranašauja ramybę,
Duoda signalą skardų iš laivo. Į žygį pakilę,
Leidžiamės vėl į kelią, bures kaip sparnus iškėtoję.
Jau raudonavo Aušra, žvaigždes nuo padangių nuvaikius,
Kai mes dunksant kalvas ir žemą Italijos krantą
Toly pamatėm. „Italija!" — pirmas sušunka Achatas,
Vyrai nudžiugę visi: „Italija!" šaukia griausmingai.
Tėvas Anchisas tuomet vainiku papuošia didžiulį
Gražų ąsotį, vyno pripylęs, dievams jį aukoja,
Laivo aukštajam gale stovėdamas, ir taip prabyla:
„Marių ir žemės dievai ir galingi vėtrų valdovai!
Duokite lengvą kelią pavėjui, patogiai mums pūskit!"
Vėjas padvelkia, kurio pageidavom, ir greitai artėja
Uostas prie mūsų, ant kalno iškyla Minervos šventovė.
Vyrai sutraukia bures ir laivus privaro prie kranto.
Bangos iš pusės rytinės puslankiu uostą išplovę,

Priešais styrinčios uolos, sūriais purslais apsitaškę,
Uostą uždengia: kaip mūrai su bokštais iš pusių abiejų
Laiko apglėbę, tolyn nuo kranto traukias šventovė[56].
Keturis žirgus it pranašus pirmus išvydau atplaukęs,
Pievoje pešė žolę, balti baltutėliai kaip sniegas.
Tėvas Anchisas sušuko: „Mums karą žadi tu, žeme svečioji.
Žirgus balnoja į karą, žirgai — tai karo pavojus.
Betgi nuo amžių ir sunkų vežimą traukti papratę
Šie keturkojai, pakenčia žąslus ir jungą ant sprando.
Galime laukti taikos". Ir meldžiame dievišką valią
Žvangančios ginklais Paladės, kuri pirmoji išgirdo
Skardų mūs riksmą, ir, galvas sau frigiškom skraistėm apgaubę,
Kaip mums įsakė Helenas (esąs tai svarbiausias dalykas),
Deramą auką Junonei Argietei ant aukuro dedam,
Įžadą šventą padarom, kaip dera, ir, nieko nelaukę,
Stiebo skersinį su burėm gręžiame vėlei į jūrą,
Grajų būstus paliekam ir žemę, kur nežada gero.
Vingis iš ten Tarento matyti (jį Herkulis statė,
Jeigu teisybė), Lakinijos dunkso šventovė, o priešais
Bokštai Kaulono, toliau Skilakėjas, laivų kapinynas.
Mėlynam toly kyšo iš marių Trinakrijoj Etna.
Šėlstančios jūros šniokštimą, bangoms į uolas atsimušus,
Girdim iš tolo visi, o kartais jos dūžta į krantą.
Vandenys verčias iš dugno ir smėlį neša į viršų.
Tėvas Anchisas sušunka: „Tikriausiai čia toji Charibdė.
Bokštus šituos ir šiurpias uolas pranašavo Helenas.
Gelbėkit, vyrai, kaip galit, spauskit irklais atsistoję".
Vyrai įsakymą vykdo, ir pirmas visų Palinūras
Laivą galingai pasuko į kairę, tas net subraškėjo.
Šokame tuosyk irklais ir vėju varytis į kairę.
Išmeta mus į padangę verpetais pasukdamos bangos,
O kai nuleidžia žemyn — Vėlių karalystę pasiekiam.
Triskart griaudėjo uolos ir pragarmės dykos dundėjo,
Triskart matėm, kaip spjovė putas ir taškė žvaigždynus.
Vėjas ir saulė tuotarp nuvargusius vienus paliko,
Ir mes, nuklydę nuo kelio, priplaukiam Kiklopų pakrantę.
Uostas didžiulis tenai, nesiekiamas šėlstančių vėjų,
O netoliese veržias ir dunda, griaudėja Etna.
Čia ji pratrūksta ir debesį juodą sviedžia į orą,

Viesulas dūmų tirštų su pilkais pelenais susimaišo,
Virsta liepsnų kamuoliai ir laižo padangių žvaigždynus.
Čia ji sunkias uolas ir vidurius kalno išplėšus
Spjauna ir verčia aukštyn, o akmenys aušta ir šnypščia,
Orą pasiekę, nes kalno viduj kunkuliuodami virė.
Sako, jog kūnas ten Enkelado, nutrenktas žaibo,
Tysąs po akmenim, iš viršaus ant jo pastatyta
Etna didžiulė liepsnas praleidžia pro kamino plyšį.
O kai jis verčiasi, šonui pavargus, Trinakrija tuokart
Dreba ir dunda visa, ir dangų dūmai užtemdo.
Kiaurą naktį miške susigūžę drebėdami kenčiam
Baimę baisiausią ir, kas taip dunda ir trenkia, nematom:
Šviesios žvaigždės danguj nemirgėjo, ir mėlyno skliauto
Niekur virš mūsų nebuvo, debesys dengė padangę,
O apsiniaukus naktis po ūkanom slėpė mėnulį.
Aušo nauja diena iš rytų spinduliais pirmutiniais,
Ir nuo padangių Aušra rasotą miglą nuvaikė.
Regim, iš miško išeina kaip giltinė visas sulysęs
Mums nepažįstamas vyras, nuskurdęs ir apiplyšęs,
Prašo, maldauja pagalbos ir tiesia rankas į pakrantę.
Mes tad sužiūram: seniai nesiprausęs, barzda ligi juostos,
Rūbas erškėčių spygliais susegiotas. Atrodo jis grajas,
Kurs su pulkais kitų anuomet žygiavo prieš Troją.
Kai jis pamatė iš tolo, kad mes dardanietiškai vilkim
Ir su trojėnų šarvais bei ginklais, truputį suglumo
Ir nusigandęs sustojo, paskui, pribėgęs prie kranto,
Verkdamas ėmė prašyt: „Dėl žvaigždžių šviesiųjų maldauju,
Dėl aukštųjų dievų, dėl šviesos, kur duoda gyvybę,—
Teukrai, paimkit mane, ir, į kokį kraštą nuvešit,
Būsiu dėkingas vis tiek. Esu iš danajų laivyno
Ir nesiginsiu — puoliau ir aš penatus Iliono.
Jei nepataisomą skriaudą darbas nedoras padarė,
Galit suplėšyt mane ir mesti į vandenis marių:
Jeigu man galas — geriau nuo rankos žmonių tepražūsiu“.
Šitai pasakęs, parpuolė ant žemės ir, keliais prišliaužęs,
Jis apkabino mums kojas. Padrąsinę liepiam sakyti,
Kas jis ir kokio kraujo, koks jį likimas nutiko.
Tėvas Anchisas pats, ilgai negalvojęs, ištiesia
Ranką žmogui, ir tas dėmesys grąžina jam drąsą.

Kai atsigavo iš baimės, ėmė kalbėti ir tarė:
„Aš iš Itakės esu, žmogus nelemto Ulikso,
Achemenidas vardu. Adamastas, mūs tėvas, nuskurdęs
Liepė vykti į Troją. (Kad šiandien būtų tas skurdas!)
Iš kruvinos viešnagės skubėdami tuosyk, mūs vyrai
Nepasigedo manęs ir baisioj kiklopo landynėj
Vieną paliko. Tamsus ir tuščias tas urvas, prišvinkęs
Nuo kruvinų puotų, o pats jis — galva pasiekia
Aukštus žvaigždynus. Dievai! Apsaugokit žemę nuo tokio!
Ir pažiūrėti baisus, ir prakalbintas nežada gero.
Kūnai vargšų žmonių ir kraujas pajuodęs — jo valgis.
Pats aš regėjau, kaip jis du vyrus iš mūsų rinktinės
Rankom pastvėręs rūsčiom ir, olos vidury atsirėžęs,
Rėžė į uolą, kraujas patiškęs pasruvo po aslą.
Pats aš regėjau, kaip kruvinos seilės kūnais varvėjo,
Kai juos ėdė, šilti sąnariai tarp dantų jo purtėjo.
Bet nepraėjo jam taip, iškęst negalėjo Uliksas
Ir, nors tokioj bėdoj, nepamiršo, kad jis — itakietis.
Kai po sočios puotos vynu negyvai nusigėrė,
Atlošė galvą kiklopas ir griuvo, plačiai išsikėtęs,
Vemdamas seiles pro miegą ir kruvinus gabalus kūnų,
Draug su vynu prarytus,— galingiems dievams pasimeldžiam,
Burtais traukiam vietas ir staigiai puolam kaip vienas
Iš visų pusių ir mietą, smailai nutašytą, sugrężiam
Žvėriui į akį, tą vieną kaktoj rūškanoj ir didžiulę
Kaip argoliečių skydas ar Apolono žibintas.
Taip už šešėlius draugų su džiaugsmu nugiežėme kerštą.—
Betgi jūs bėkit greičiau, nelaimingi, bėkit, nutraukę
Virvę nuo kranto.
Kaip Polifemas, kuris, į kiaurą kalną suvaręs,
Melžia vilnotas avis, žmogėdra, baisus pažiūrėti,—
Šimtas tokių kiklopų kitų vingiuotų pakrančių
Vietoj gyvena dažnoj ir bastosi nuolat po kalnus.
Mėnesio pjautuvas triskart į skritulį šviesų išaugo,
Kai čia velku dienas ir slapstaus tankumyne po seną
Irštvą ir olą žvėries, žiūriu, ant uolos atsistojęs,
Į kiklopus, drebu nuo jų riksmo ir kojų trenkimo.
Vargano maisto — kietų it akmuo sedulų man ir uogų
Duoda šakelės, ir žolės peni šaknim, kai išraunu.

Nuolat į jūrą dairaus ir tik šiandien išvydau iš tolo
Laivą atplaukiant ir jam nusprendžiau save patikėti,
Kokis jis būtų, kad tik nuo piktosios veislės ištrūkčiau.
Jūs man gyvybę geriau mirtim žiauriausia atimkit".
Nebaigė žodžio jisai, kai matom — nuo kalno viršūnės,
Apsuptas pulko avių, krypuodamas sunkiai nuo svorio,
Eina piemuo Polifemas tiesiai prie žinomo kranto —
Milžinas tas, šiurpu krečiąs ir šviesą praradęs.
Rankoj pušies stuobrys, juo ramstos ir kelią atieško.
Paskui jį seka vilnotos avelės, vienatinis džiaugsmas
Ir jo paguoda varge.
Jūron įbridęs giliai, kur vandenys švarūs vilnijo,
Tekantį iš akies išvertosios kraują nuplovė,
Griežďamas rūsčiai dantim ir dejuodamas, mažne lig pusės
Jūros nubrido, o bangos jo šonų aukštų nepasiekė.
Drebam ir šokame bėgti, prašantį vyrą paėmę,
Kaip nusipelnė jisai, ir tyliai nupjauname virvę.
Stveriame irklus ir pasišokėdami vandenis verčiam.
Jis tai pajuto ir žingsnį pasuko, kur balsą girdėjo.
O kad pasiekti ranka ir nutverti mūs nevaliojo:
Jonijos jūros bangas pavyti jėgų neužteko,—
Gerklę paleidęs surinka, net dreba marios aplinkui,
Siūsteri bangos aukštyn, Italijos žemė suvirpa,
Perimta šiurpo, ir Etnos kiaurymė skardu suriaumoja.
Tuotarp kiklopai kiti nuo aukštų kalnų ir iš girios,
Riksmą išgirdę, puola į uostą ir krantą užplūsta.
Matom, kaip žvalgosi veltui, akį išvertę, ir stovi
Broliai etniečiai, aukštai iškėlę galvas padangėn,
Šiurpuliu purtąs būrys: ąžuolai išlakiosiom viršūnėm
Remiasi šitaip į dangų ar kiparisai spurguoti,
Aukštos Jupiterio girios ar šilas Dianos žaliasis.
Baimė galvotrūkčiais gena, nebėr kada kelio žiūrėti,
Metame greit virves ir bures atiduodame vėjui.
Betgi Helenas buvo įsakęs neplaukti pro Scilę
Nei pro Charibdę: abu tie keliai nuo mirties tik per žingsnį.
Nieko kito nelieka — bures vien atgal tepasukti.
Bet pro Peloro perėją siaurą padvelkia Borėjas,
Siųstas dievų, ir plaukiu pro Pantagijos žiotis uolotas,
Įlanką plačią Megaros ir Tapso lygumą lėkštą.

Mums tas pakrantes rodė, grįždams namo po klajonių,
Su Uliksu gudriuoju keliavęs Achemenidas.
Priešais Plemurijo kalną Sikanų įlanka plauna
Salą pailgą, kuriai senoliai Ortigijos vardą
Davė kadaise. Slaptai, kaip sako, prasimušė kelią
Marių dugnu Alfėjo upelis, kurs šiandien iš tavo,
O Aretūza, versmės į Sikulų vandenis liejas[57].
Kaip įsakyta, vietų dievams atiduodame garbę
Ir pro vešlius laukus, pro patvinusį gausiai Helorą
Skriejam, pro aukštas uolas ir Pachino iškeltas viršūnes.
Tolyje bokštai matyt Kamerino, kuriam nejudėti
Buvo orakulo liepta, ir Gelos lygumos plačios,
Gavusios vardą nuo Gelo sraunios, nesuvaldomos upės.
Tuosyk plaukiant pro šalį iškilius bokštus parodo
Mums Akragantas, senovės žirgų grynakraujų gimtinė.
Ir tu praskrieji pavėjui su palmėm aukštom, Selinunte,
Plaukiam pro seklumą baisią, uolas Lilibėjo apsemtas.
Uostas Drepano mus priima tuosyk į savo pakrantę,
Varganą derlių. Deja! Tiek audrų jūroj ištvėręs,
Čia netenku visos varguos ir nelaimėj paguodos —
Tėvo Anchiso. Mane palieki, pavargusį žemėj,
Tėve mielasis, iš aibės pavojų išgelbėtas veltui!
Nei man Helenas žynys, pranašavęs daugel baisybių,
Nei rūsčioji Kelenė ašarų šių nepasakė.
Šičia vargų pabaiga, čia riba begalinių klajonių.
Plaukiant iš ten, į jūsų pakrantę dievas atvarė".
Šitaip tėvas Enėjas, svečių nė žodžiu nenutrauktas,
Sekė, kas buvo dievų jam lemta ir kur jis klajojo.
Pasaką baigęs, nutilo, ilgiau atsikvėpti norėdams.

KETVIRTA GIESMĖ

Didonės meilė ir mirtis

O valdove, seniai kankinama sielvarto didžio,
Žaizdą marina širdy ir dega liepsna paslaptinga.
Neina vis jai iš galvos to vyro didis narsumas
Ir giminės garbė, įsmigo į širdį jo veidas
Ir jo kalba, ir užmigti ramiai ilgesys jai neduoda.
Febo skaisčiu žibintu Aurora jau apšvietė žemę
Ir nustūmė dangum rasos sudrėkintus šešėlius,
Kai ji, paklaikusi meile, į seserį savo prabilo:
„Ana, sesule, kaip baisūs sapnai man sielą kankina!
Koks neregėtas svetys į mūsų pastogę užklydo,
Kokis iš veido gražus, koks širdžia narsus ir karingas!
Man jis atrodo dievų giminaitis, tikrai aš neklystu,
Nes žemakilmį pažinsi iš baimės. Baisu pagalvoti,
Kaip jį blaškė lemtis ir kokias kovas jis apsakė!
Jeigu aš savo širdy nebūčiau tvirtai pasiryžus
Niekad jungtuvių ryšiais daugiau nesirišti su vyru
(Kapas be laiko skausmu atmokėjo už pirmąją meilę),
Jeigu nebūtų man taip atgrasūs vestuvių žibintai[58],—
Gal ir suklupčiau dabar, pagundos šitos neatlaikius.
Prisipažinsiu aš tau: po mirties nelaimingo Sichėjo,
Mielojo vyro, po to, kai brolis krauju mus aptaškė,
Vien tik jisai patraukė man širdį ir palenkė valią,
Pėdsaką meilės pirmos širdy atpažįstu aš šiandien.
Bet tepraryja mane atsivėrusi žemė po kojų
Ir visagalis tėvas žaibu tenutrenkia į kraštą,
Kur naktis amžina ir išblyškę Erebo šešėliai,
Jeigu paminčiau tave, Padorume, sulaužiusi žodį.
Tas, su kuriuo surišau likimą, išsinešė meilę

Su savimi ir kapuos lai turi ir saugo ją gyvą".
Taip ji kalbėjo, ir jos drabužis ašarom drėko.
Ana atsakė: „Už saulės šviesą mielesnė man sese!
Ar taip našlausi liūdna ir visą jaunystę praleisi,
Nesusilaukus vaikų malonių ir atpildo meilės?
Šitaip, galvoji, geriau velionio šešėliui ir dulkėms?
Skausmas, sakysi, anksčiau neleido matyti jaunikių,
Kai tau iš Tiro ir Libijos piršos, paniekinai Jarbą
Ir karalaičius kitus, augintus žygiais garbingos
Afrikos žemės,— nūn ginsies meilės, mielos tavo širdžiai?
Tau neatėjo galvon, kieno šalyje įsikūrei?
Iš čion supa getulai, kurių neįveikė niekas,
Nežabotžirgiai numidai ir Sirtas, svečiams nevaišingas,
O iš tenai — dykuma be vandens ir gyventojai Barkos,
Siaučią plačiai. O ką bekalbėt, kad Tire mūsų brolis
Gąsdina vėlei karu?
Vien palankumo dievų ir Junonės malonės tai ženklas,
Kad Iliono laivus į mūs pusę pakreipė vėjai.
Kokį miestą išvysi, sesule, ir kokią valstybę
Šiųjų vestuvių dėka! O teukrų palaikoma ginklo,
Pūnų galybė pasieks negirdėtą pasaulyje šlovę.
Tu tik malonės dievų teprašyki ir, auką sudėjus,
Svečią vaišinki ir jam užtrukt priežasčių prigalvoki:
Audros ir liūtys bangaus Oriono tebėr nepraėję,
Nesutaisyti laivai ir toks nepakenčiamas oras".
Nuo šių žodžių viltis, abejojančioj sieloj sužibus,
Meilę pakūrė gaisru ir drovumo pančius paleido.
Eina šventyklon abi ir prie aukuro prašo malonės.
Porą rinktinių avių pagal paprotį seną aukoja
Teisės davėjai Cererai, tėvui Liėjui ir Febui,
O pirmiausia Junonei, jungtuvių saitų globėjai.
Taurę į ranką paėmus pati, gražioji Didonė
Kaktą karvės baltos vynu tarpuragėj šlaksto
Ar, prieš veidus dievų prie aukuro seno priėjus,
Kitądien tęsia aukas ir, perskrodus gyvulio kūną,
Kvapą sulaikiusi vidurius žiūri ir atsako laukia.
O, ir paikumas žynių! Praradusiai protą iš meilės
Ką gi šventovės ir aukos padės? Jai smegenis kaulų
Ėda liepsna ir bežadė žaizda negyja krūtinėj.

Dega karščiu nelaiminga Didonė ir, galvą pametus,
Lekia per miestą kaip Kretos girioj strėlės sužalota
Elnė greitoji, kurią piemuo iš netyčių pataikė,
Šovęs iš tolo, ir, nepamatęs, kad kliudė, paliko
Geležį lakią. Elnė per girią ir Diktės krūmynus
Lekia iš skausmo: mirtinga strėlė sulindo į šoną.
Čia su savim pasikvietus Enėją gatvėmis veda,
Rodo Sidono turtus ir miestą, jam pastatytą,
Nori jam tai pasakyt ir, žodžio nebaigus, nutyla.
Čia dar sutemti naktis nespėjo — į vaišes jį kviečia
Ir, Iliono vargais pamišus, nori iš naujo
Jų paklausyt, akim įsisiurbus į kalbančio veidą.
Kai išsiskirsto svečiai ir, dienai artėjant, nublanksta
Mėnesio veidas, o blėstančios žvaigždės kviečia į guolį,
Rūmuose liūdi, viena užsidarius, ir glaudžias prie vietos,
Kur jo rymota. Girdi ir mato jį, nesantį šičia,
Ar prie krūtinės spaudžia Askanijų, tėvo paveikslą:
Rasi pavyks jai kartais apgaut nepasotintą meilę.
Bokštai, statyt pradėti, nebekyla, nei ginklo vartoti
Nebesimoko jaunimas, nei uostų, nei karo tvirtovių
Nieks nebestato; darbai nutrūkę stovi lig šiolei,
Riogso ir mūrai aukšti, ir dangų remią pastoliai.
Kai tik Junonė suprato valdovę patekus į bėdą,
Kad jau liežuviai pikti nebeužkerta kelio jos aistrai,
Puola Saturno duktė Venerą, sakydama šitaip:
„Šlovę nemažą tikrai ir pergalę gavot abudu —
Tu ir tavasis sūnus! Pamanyk — didumas dievybės:
Moterį įveikė du dievai, naudodamies vylium!
Ne paslaptis man tai, kad, mūsų miesto pabūgus,
Pradedi įtarinėt aukštuosius Kartaginos rūmus.
Betgi kur galąs vaidams, kuo baigsis mūsų kivirčai?
Amžiną taiką geriau padarykim ir jiedviem vestuvių
Puotą iškelkim! Turi, ko visa širdimi taip norėjai:
Meile dega Didonė, aistros apimta ligi kaulų.
Taigi draugėn sujunkim tautas ir teisėm vienodom
Jąsias valdykim, o ji lai frigui paklūsta kaip vyrui
Ir tiriečius tegu tau valdyt atiduoda kaip kraitį".
Greitai suprato Venera, jog taip gudraudama kalba,
Idant italų valstybę į Libijos krantą pakreiptų,

Ir, atsakydama jai, prabyla: „Kur rasi beprotį,
Kurs su tavim nesutiks ir ryšis stoti į kovą?
Kad tik sumanymas tavo įvyktų ir laimė lydėtų!
Bet man neaiški lemtis: ar leis Jupiteris pūnams
Vieną miestą valdyt drauge su ateiviais iš Trojos,
Argi norės, kad tautos sumištų, abi susijungę?
Tu jo žmona, tu gali prašyti ir širdį palenkti.
Kelią parodyk: aš eisiu". Tuomet atsakė Junonė:
„Reikalą man patikėk. Trumpai pasakysiu, klausyki,
Ką reiks daryti dabar, kad viskas eitų sėkmingai.
Ruošiasi vykti Enėjas, su juo ir vargšė Didonė
Girion medžioti rytoj, kai tik pakilęs Titanas[59]
Spindulius žemėn pabers, grąžindamas šviesą pasauliui.
Kai jų varovai triukšmaus, tinklais tankumynus apsiautę,
Debesį juodą lietaus su ledais ant jųjų užleisiu
Ir griaustiniu ūmai sudrebinsiu plačią padangę.
Jų palydovai visi išlakstys, sutems gi kaip naktį.
Tuokart Didonė ir Trojos vadas sueis į tą pačią
Olą. Aš lauksiu ir, jei tavimi galiu pasikliauti,
Saitais jungtuvių abu juos surišiu kaip vyrą su žmona.
Ten jie atšvęs vestuves". Nesipriešino jai Kiterietė,
Nusišypsojo, supratusi klastą, ir pritarė viskam.

Iš Okeano bangų pakilo tuo tarpu Aurora,
Dienai prašvitus, pro miesto vartus pasipylė jaunimas
Su smeigenom plačiom, žabangais ir tinklais didakiais.
Virsta masilai raiti ir žvėrį užuodžią skalikai.
O valdovės, kuri miegamajam puošėsi, laukia
Pūnų didžiūnai jauni. Kramtydamas žąslus putotus,
Žirgas nerimsta ir žybčioja auksu ir purpuru visas.
Žengia ir ji pagaliau, apsupta minios palydovų.
Antsiuvas jos purpurinio apsiausto išpuoštas auksu,
Gryno aukso strėlinė, ir garbanos parištos auksu,
Sagė auksinė laiko jos purpuru žėrintį rūbą.
Traukia frigų didžiūnai, ir Julas džiaugsmu nenustygsta.
O pranašiausias visų Enėjas šalia karalienės
Užima vietą. Teukrai tiriečių pulką papildo.
Kaip Apolonas skaistus, kai grįžta į gimtąjį Delą,
Likiją šaltą palikęs ir vandenis Ksanto srauniuosius,
Veda ratelį: aplink jo aukurą šoka kretiečiai,

Sukas driopai ir kūnus išrašę margai agatirsai.
Febas gi žengia per Kinto viršūnes, vilnijančius plaukus
Rankon su lauro šakelėm suėmęs ir auksu parišęs,
Žvanga strėlės, pasvertos per petį,— taip lygiai Enėjas
Jojo didingai, jo veidas grožiu neregėtu švytėjo[60].
O kai pasiekė kalnus, kur tako nėr tankumynuos,
Ožkos laukinės ėmė lakstyti būriais nusigandę
Ir šokinėt ant uolų, o elnių pulkai neskaičiuoti
Bėgo iš pusės kitos, kiek nešė jų kojos, per lauką,
Debesis dulkių pakėlę ir kalnus aukštuosius palikę.
Krykščia Askanijus mažas, per lygumą skrisdamas drąsiai
Žirgu ristuoju, ir lenkia medžiotojus vieną po kito.
Ogi kaip būtų smagu, kad tarpan žvėrių pabaidytų
Šernas putotas nuo kalno ar liūtas rusvas nušoktų!
Griausmas tuo tarpu skardus per platų dangų nudarda
Ir netikėtas lietus, su ledais atūžęs, prapliumpa.
Tiro didžiūnai visi, jaunieji Trojos medžiokliai
Ir dardanietis Veneros vaikaitis, griausmo pabūgę,
Slėptis išlakstė kur kas, iš kalnų pasruvo upeliai.
O karalienė Didonė ir Trojos vadas į vieną
Olą subėga abu. Svočia Junonė ir Žemė
Ženklą paduoda: ugnim sublyksi dangus, pasišovęs
Pajauniu būti, o kalno viršūnėje nimfos sustaugia.
Toji diena — pirma priežastis mirties ir nelaimių
Buvo Didonei: nuo šiol padorumo ji nebepaiso,
Jai nebebaisūs liežuviai, ji meilės slapstyt nebenori,
Santuoka drąsiai vadina ir tuo savo kaltę pridengia.
O Paskala greitasparnė plasnoja Libijos miestais,
Toji piktybė, kurios lakumu nepralenkė niekas.
Ji greitumu gyva, o jėgos auga jai lekiant.
Gimus mažutė, baili, lig žvaigždžių iškyla bematant,
Kojomis žengia žeme, o galva debesis remia.
Močia gimdytoja Žemė, sako, įširdusi kartą
Ant galingųjų dievų, Enkeladui ir Kėjui pagimdė
Seserį, jaunę šeimoj, lengvučiais sparnais, greitakoję,
Pamėklę didelę, šiurpią: kiek plunksnų turi ant kūno,
Tieka žvitriausių akių po plunksnom (sakys — netikėsi),
Tiek liežuvių ir lūpų tiek pat, ir ausų atstatytų.
Naktį tarp aukšto dangaus ir žemės ji skraido šešėliuos,

Švokščia sparnais, akių jai nesuveria miegas saldusis.
Dieną ant stogo namų aukštakraigių ar bokšto viršūnėj
Tupi kaip žvalgas žvalus ir miestams baimės pridaro,
Lygiai melą visur skleisdama ir tikrą teisybę.
Džiaugiasi ji dabar, kad gali kalbom įvairiausiom
Aušinti burnas žmonių, ir gieda nebūta ir būta:
Esą atvykęs kažkoks Enėjas, kilimo trojėnas,
Vyru jį sau turėt nelaikanti gėda Didonė.
Visą žiemą abu prabangoj glamonėjąsi meiliai,
Reikalus miesto užmiršę ir savo aistrom atsidavę.
Šitokias leidžia kalbas nenaudėlė deivė per žmones
Ir, pas karalių Jarbą getulų žemėn nulėkus,
Širdį užduoda kalbom ir kursto seną rūstybę.
　Jarbas, Hamono sūnus ir nimfos Garamantidės,
Šimtą šventovių aukštų Jupiteriui buvo pastatęs
Savo plačiuos kraštuos ir ant aukurų šimto uždegęs
Amžiną ugnį dievams, krauju ožkų ir avelių
Mirko žemė aplink, o vainikai lig slenksčių karojo.
Sako, liežuvių piktų nepakeldamas, galvą pametęs,
Priešais paveikslus dievų prie aukuro švento pakėlė
Jarbas į dangų rankas ir Jupiterį meldė pagalbos:
„O visagali, kurį mauretonai, puotaudami šiandien
Ant paklotų margų, Lenėjo gėrybėm pagerbia,
Ar tu regi? Gal veltui tavęs taip bijome, tėve,
Kai švaistaisi žaibais, gal aklos padangėse ugnys
Gąsdina žmones ir griausmas, trankiai tarškinąs, tuščias?
Moteris, mūsų kraštan atklydus ir žemės nupirkus,
Miestą mažytį pastatė; mes jai atrėžėm pajūrio,
Davėme teisę laisvai karaliauti,— ta moteris mūsų
Atmetė ranką ir nūn Enėjui atidavė sostą.
Naujasai Paris tasai su savo išlepusiais sėbrais,
Smakrą ir plaukus kvapius meonų kepurėn įkišęs[61],
Viską sau grobia ir valdo, o mes į tavo šventovę
Dovanas nešam ir tavo galybę liaupsinam veltui".
　Taip jis maldaudamas sakė ir aukurą rankom lytėjo,
O visagalis išgirdo ir nukreipė žvilgsnį į mūrus
Ir į anuodu abu, užmiršusiu garbę dėl meilės.
Tad į Merkurijų kreipias ir liepia jam, tardamas šitaip:
„Eik pavadink, sūnau, zefyrus ir sparnais nuplasnoki

Pas dardaniečių vadą, kurs gaišta Kartaginos rūmuos,
Pas tiriečius, užmiršęs likimo jam skirtąjį miestą.
Perduok mano žodžius, su vėjais greitaisiais nuskridęs:
Jį gi ne tokį yra mums žadėjusi močia gražioji
Ir ne todėl nuo ginklo achivų jį gelbėjo dukart.
Sakė — Italijos, visko valdovės, žvangančios ginklais,
Viešpats jis būsiąs, duosiąs iš Teukro garbingojo kraujo
Giminei pradžią ir visą pasaulį paimsiąs į globą.
Jeigu nei žygių didžių šlovė jo nė kiek nevilioja,
Nei dėl savo garbės nesiryžta jis triūsti ir vargti,
Argi, kaip tėvas, pavydi Askanijui Romos tvirtovių?
Ką jis galvoja? Ko gaišta, šaly nedraugų apsistojęs?
Jam nei auzonų gentis, nei Lavinijaus kraštas nerūpi.
Turi jis plaukti! Štai kas svarbu ir štai ką praneški".
Taip jis pasakė. Merkurijus tėvo galingojo valią
Vykdo negaišdams. Po kojų pasiriša aukso papėdes,
Tosios jam leidžia pakilt ant sparnų ir neša kaip vėjas
Jį virš žemės tvirtos ir virš vandenynų plačiųjų.
Rankon paima rykštę: su ja iš Orko pašaukia
Žemėn vėles bekūnes ar į Tartarą tamsų išvaro,
Duoda ir atima miegą ir žmogui akis atidaro,
Kai jas užspaudžia mirtis, uždėjus antspaudą savo.
Ja pasispyręs, pakelia vėjus ir debesis juodus
Perplaukia sveikas. Skrisdamas mato šlaitus ir viršūnę
Kieto Atlanto, kurs dangų, parėmęs viršugalviu, laiko,
To pat Atlanto, kurio pušim pagražintą galvą,
Kylančią tarp debesų, galanda lietūs ir vėjai,
Sniegas dengia pečius, o per seną pražilusį smakrą
Liejasi srautai, barzda apšalus ledais ir sustirus.
Čia Kilenietis, lengvai suplasnojęs sparnais, nusileido.
Šoko po to ir krito į jūrą, krūvon susigūžęs,
Tarsi kad paukštis, kurs marių pakrantėm, žemai nusileidęs,
Vandenis siekdamas skraido, kur uolos yra žuvingesnės.
Šitaip Kilenės vaikaitis tarp mėlyno skliauto ir žemės
Skrido į Libijos krantą, smėlio gilaus užpustytą,
Yrėsi vėjais, palikęs senelį, motinos tėvą.
O kai sparnuotom papėdėm pirmą lūšną pasiekė,
Pamatus dėjo pilies ir gražino rūmus Enėjas.
Jaspio geltono akim dabintas, žibėjo prie šono

Jam kalavijas ir Tiro purpuru degė apsiaustas,
Krisdamas nuo pečių. Turtingos Didonės tai buvo
Dovanos brangios, gijom auksinėm gražiai siuvinėtos.
Ir užsipuolė: „Tu pamatus nūn Kartaginai aukštai
Kloji kaip moters vergas, jai miestą statydamas gražų,
Savo, deja, karalystę ir paskirtį didžią pamiršęs?
Pats valdovas dievų, kurs dangų ir žemę pakreipia
Savo galybe, mane iš aukšto siuntė Olimpo
Ir tau įsakymą liepė su vėjais greitaisiais atnešti:
Ką tu galvoji, taip laiką gaišdamas Libijos žemėj?
Jeigu nei žygių didžių šlovė tavęs nevilioja,
Nei dėl savo garbės nebenori vargti ir triūsti,
Tai atsimink: Askanijus auga, ir viltys sudėtos
Įpėdinystėn Julo, kuriam Italijos žemė
Ir karalystė Romos priklauso". Žodžio nebaigęs,
Žvilgsnį Enėjo mirtingą Kilenės dievas paliko
Ir iš akių prapuolė, į vaiskųjį orą pakilęs.
Žado neteko Enėjas, apstulbintas reginio tokio,
Balsas sustingo gerklėj, plaukai pasišiaušė iš šiurpo.
Sukrėstą valios dievų ir įsakymo jų netikėto,
Ūpas pagauna jį bėgt, šią mielą šalį palikus.
Betgi ką vargšui daryt? Kaip prie valdovės prieiti,
Degančios meile, kaip žodį rasti ir kalbą pradėti?
Greitosios mintys ir šen, ir ten nepaliaudamos lekia,
Atvejį tiria visokį ir viską veikiai apsvarsto,
Ir pasvyravęs galop jis išeitį vieną suranda:
Šaukia Mnestėją, Sergestą ir narsų Serestą ir liepia
Tyliai parengti laivus, surinkti vyrus pajūrin,
Visa, ką reikia, sudėti ir šio subruzdimo nelaukto
Priežastį slėpti. O pats, kol nežino geroji Didonė,
Kol ji neįtaria dar, kad lemta nutrūkti jų meilei,
Prie jos mėginsiąs prieiti, laiką geriausią parinkęs,
Žodį meilų surasiąs ir jai paaiškinsiąs visa.
Vyrai įsakymą vykdo linksmai ir daro, kas liepta.
Betgi valdovė pirmiau (kas mylinčią gali apgauti?)
Klastą pajuto ir, baimės pilna dėl mažiausio pavojaus,
Greitai suprato, kas turi įvykt; Paskala nelaboji
Pranešė vargšei, jog taiso laivus ir rengias į kelią.
Nebesivaldo, protą pametus, ir lekia per miestą

Tarsi tiadė jauna, išgirdusi muziką šventą,
Kai „Io Bakche“ šauksmai be perstojo kviečia skubėti
Į Kitaironą, kur Trimečių šventėj bus džiaugsmo per naktį[62],
Ir, susiradus Enėją, į jį pirmoji prabyla:
„Gal tu, klastūne, manei galėsiąs niekšybę paslėpti
Ir, nepasakęs nieko, iš mano šalies pasitraukti?
Nei mūs meilė tavęs nesulaiko, nei rankos davimas,
Nei kad Didonė turės gyvenimą žiauriai užbaigti?
Tai dar ne visa! Laivus reikalauji žiemą taisyti
Ir, akvilonams pučiant, skubi į šėlstančią jūrą
Leistis, beširdi? O jei reikėtų ne svetimo krašto
Tau, kaip benamiui, ieškot, bet Troja senoji stovėtų —
Argi ir Trojon laivus per šniokščiančią jūrą varytum?
Bėgt pasiryžai? Dėl rankos tavos ir ašarų mano
(Nieko kito daugiau nebelieka šiandien man, vargšei),
Dėl mūs ryšių, dėl vos sutviskėjusios meilės palaimos,—
Jeigu ką gera esu tau padarius, jei kokį nors džiaugsmą
Duoti galėjau — namų pagailėjęs negriauki, maldauju,
Jeigu prašyti galiu — sumanymą savo pameski.
Juk už tave nomadų vadai ir Libijos žmonės
Dega pagieža, tiriečiai pikti, per tave palydėjau
Gėdą ir buvusią šlovę, kuri ir mane lig žvaigždynų
Kitkart iškėlė. Kam verge šiandien mane atiduosi,
Pasmerktą mirti, ateivi (toks vardas vyrui beliko)?
Ko man belaukti? Kad Pigmalionas, mūs brolis, užpuolęs
Mūrus išgriautų ar Jarbas getulas vestų vergijon?
Jeigu aš būčiau sūnaus iš tavęs dar spėjus sulaukti
Prieš pabėgimą tavo, jei rūmuos mažutis Enėjas
Krykštautų šiandien, tave iš vardo primindamas nuolat,
Aš nelaikyčiau savęs nei pamesta, nei suviliota“.
   Taip ji kalbėjo. O jis, atmindams Jupiterio žodį,
Žvilgsnį nudelbęs stovėjo, užgniauždamas skausmą krūtinėj,
Ir tepasakė jai tiek: „Niekados nepamiršiu, valdove,
Nuopelnų tavo, kurių tu aibę gali priskaičiuoti,
Ir malonumas didžiausias man bus prisiminti Elisą,
Kolei aš jausiu save ir dvasia valdys mano kūną.
Daug nekalbėdams, sakau: nei aš išvykimo klastingai,
Kaip tu vaizduojies, norėjau nuslėpt, nei vestuvių žibinto
Troškau uždegti kada: ne dėl santuokos aš čia atvykęs.

Jeigu man leistų lemtis gyvenimą savo tvarkyti,
Kaip aš norėčiau, ir duotų pašalinti kliūtis nuo kelio,
Tai pirmiausia juk Trojos miestu ir kapais artimųjų
Aš pasirūpint norėčiau ir rūmai Priamo stovėtų:
Pergamą savo ranka nugalėtiems būčiau atstatęs.
Bet Apolonas Grinietis Italijon vykti man liepė.
Likų orakulą klausiau — ir tas Italiją skyrė.
Ten mano viltys, ten mano tėvynė. Ir jeigu tu, pūnė,
Sėdi Kartaginos rūmuos, Libijoj miestą įkūrus,
Kam toks pavydas, kad teukrai Auzonų šaly įsikurtų?
Turime teisę ir mes svetur karalystės ieškotis.
Tėvo Anchiso šešėlis, kai sutemos drėgnos apkloja
Žemę nakčia ir teka padangėje žvaigždės ugninės,
Man pasirodo sapnuos susikrimtęs ir gąsdina baisiai.
Taipgi Askanijus, mielas sūnus, man primena skriaudą:
Aš jo likimo skirton Hesperijos žemėn neleidžiu.
Šiandien dievų šauklys atskubėjo, Jupiterio siųstas
(Galva ir savo, ir jo prisiekiu), ir atnešė skubią
Žinią per orą, aš pats šviesoj jį aiškiai regėjau,
Kaip jis įėjo į mūrus, jo balsą girdėjo šios ausys.
Liaukis graudinusi skundais ir mano, ir savąją širdį.
Noru ne savo turiu Italijon vykti".
Taip jis kalbėjo. O ji nusigręžus šonu žiūrėjo.
Žvilgsnis jos klydo iš vietos į vietą, kol akys nebylios
Nužvelgė visą, tada užsiplieskusi šitaip prabilo:
„Tik jau ne deivė tau močia, ne Dardanas protėvis buvo,
Žodlauža tu. Akmens uolom pasišiaušęs Kaukazas
Buvo gimdytojas tau, o žindė Hirkanijos tigrės.
Kam gi beslėpti ir ko baisesnio turėčiau tikėtis?
Gal atsiduso, kai aš prarūdau? Akis gal nuleido?
Susigraudinęs pravirko? Gal meilę jis atjautė mano?
Ką sugalvosi žiauriau? Jau nei galinga Junonė,
Nei Saturnietis, mūs tėvas, žiūrėti ramiai neturėtų.
Žodis pamintas visur. Kaip elgetą, išmestą jūros,
Priglaudžiau jį, kvailė, ir ant sosto vietą užleidau,
Nuo pražūties draugus ir laivyną išgelbėjau visą.
O! Iš piktumo siuntu! Jam šiandien žynys Apolonas,
Šiandien orakulas Likų, šiandien Jupiterio pačio
Siųstas dievų šauklys įsakymą atneša šiurpų!

Žinoma, darbo nebėr dievams! Šis rūpestis vienas
Drumsčia jų rimtį.— Tavęs nelaikau ir nebemaldausiu.
Eik, į Italiją plauki, ieškok karalystės po jūras.
Betgi aš viltį turiu, jei dievų teisingumas ką gali:
Atpildo taurę, uolų atsitrenkęs, išgersi ir šauksi
Vardą Didonės. Aš laužo liepsnom lydėsiu iš tolo
Ir, kai šalta mirtis paleis mano sielą iš kūno,
Aš prie tavęs kaip šešėlis stovėsiu. Sulauksi, nedoras,
Ir aš išgirsiu — ateis Paskala į vėlių karalystę".
Ir ji užspringsta, kalbos nepabaigus, ir, perimta skausmo,
Gręžias nuo saulės šviesos ir jam iš akių pasitraukia,
Norinčiam daug pasakyt ir iš glumo nerandančiam žodžio.
Pakelia ją prišokę tarnaitės, suglebusį kūną
Parneša marmuro menėn ir guolin paguldo vos gyvą.
Tuotarp dorasis Enėjas, nors trokšta kenčiančią guosti,
Didį jos skausmą palengvint ir sielvartą žodžiais sumažint,
Norint vaitoja širdis ir jį sukrėtė meilė galinga,
Bet nusilenkia valiai dievų ir grįžta laivynan.
Teukrai šoka visi ir laivus aukštuosius nuo kranto
Nustumia jūron. Gerai įdervuoti jų šonai panyra.
Betgi per paskubą jie irklų nutašyti nespėja,
Neša iš girios su lapais ir stato nedailinę stiebus.
O! Kaip jie kraustės ir bėgo iš miesto, reikėjo matyti!
Lygiai kaip skruzdės, grūdų aptikę krūvą pripiltą,
Žiemą atmindamos, velka ir atsargas krauna skruzdyne,
Virva jos laštaku juodu per lauką ir grobį pastvėrę
Neša siauru takučiu: ant pečių užsivertusios vienos
Grūdus tempia didžiausius, o kitos vilkstinę tvarko,
Tingines gena pirmyn, triūsu kunkuliuoja jų takas.
O! Ką pergyvent teko, Didone, tau, matančiai visa!
Kaip tu vaitojai tada, kai nuo aukšto kuoro regėjai
Pamarį mirgant žmonėm, matei, kaip jūra plačioji
Bruzda prieš tavo akis, triukšmauja, rėkia jūreiviai!
Kur tu mirtingo žmogaus nenuvesi, prakeiktas Amore!
Vėlei ją ašarom plūsti priverčia, vėlei maldauti,
Kad pasiliktų, vėl išdidumas tirpsta prieš meilę,
Idant, ne viską išbandžius, tuščiai nenueitų į kapą.
„Ana, žiūrėki, kaip knibžda pajūris, kaip renkasi žmonės,
Skubina, bėga visi ir drobė vėją vilioja.

Džiūgauja vyrai ir jau vainikus kabina ant vairo.
548 Ašarų pasigailėjus, mane tu pirmoji pastūmei
549 Į šią nelaimę ir, meilę pakursčius, atidavei priešui.
Jeigu aš skausmo to galėjau tikėtis iš anksto —
Ir iškentėti pajėgsiu. Tik paslaugą vieną, sesule,
Vargšei tu man padaryk. Tau vienai nedorėlis šitas
Pagarbą rodė ir savo mintis patikėdavo nuolat,
Švelniai prieiti prie jo mokėjai ir rasdavai laiką.
Eiki, sesule, ir jo išdidumą palenkt pamėginki.
Aš su danajais nesu Aulidėj prisiekus naikinti
Teukrų genties nei savo laivų į Pergamą siuntus.
Vėlei ir dulkėms Anchiso nesudrumsčiau kapo ramybės.
Ko gi tad mano žodžių klausyti, beširdis, nenori?
Kurgi taip skuba? Tegu paskutinę mylinčiai vargšei
Duoda malonę: tegu patogesnio vėjo palaukia.
Negi senojo ryšio, kur sutrypė jis, aš maldauju,
Ne kad be Lacijaus savo, be tos karalystės paliktų,—
Aš jį laiko prašau, kad aprimtų man skausmas krūtinėj,
Kolei mane dalia išmokys kantriai kentėti.
Šios paskutinės malonės prašau (sesers pagailėki),
Jeigu man ją padarys, mirdama atlyginsiu gausiai".
    Šitaip ji prašė, ir vargšė sesuo jos prašymą graudų
Nešė jam daugelį sykių. Tačiau jo palenkti negali
Ašaros jokios ir žodžių jokių jis girdėti nenori:
Kliudo likimas, ausų paslaugumą atima dievas.
Tarsi kad ąžuolą drūtą, kurs šimtmečiais amžių skaičiuoja,
Purto Alpėse vėjai, iš pusių visų susirėmę,
Varžos, kuriam pavyks išrauti, o ąžuolas braška,
Juda jo storas liemuo ir lapai krenta ant žemės,
O pats įaugęs uolon ir, kiek aukštąja viršūne
Siekia padangę, tiek savo šaknim į Tartarą smenga,—
Lygiai taip žodžiai sesers į vieną ir antrąją pusę
Blaško Enėją, jam sielvartą sunkų kelia krūtinėj,
Bet nepajudina valios, ir veltui ašaros liejas.
    Vargšė Didonė tuomet, išsigandusi savo likimo,
Mirtį maldauja: dangaus mėlynę matyt nebemiela.
Kad pasiryžtų lengviau pasaulį palikti — jai lemta,
Auką ant aukuro švento, kur smilkalas degė, sudėjus
(Šiurpas nupurto), išvyst, kaip pašvęstas skystis pajuosta

Ir jos nulietasai vynas į kraują nešvarų pavirsta.
Niekam stebuklo to, net seseriai savo, nesako.
Rūmuose buvo dar marmurinė sena koplytėlė
Pirmojo vyro, kurią pagarboj ypatingoj ji laikė,
Visą baltais kaspinais ir šventom šakelėm papuošus.
Jai pasirodė, kad balsas šaukiančio vyro ir žodžiai
Eina iš ten, kai žemę nakties tamsybė apgobia.
Vienišas senas apuokas numirėlių giesmę ant stogo
Suokia dažnai ir kaip raudodamas balsą nutęsia.
Ir pranašysčių daug, dievotų žynių pasakytų,
Kelia jai šiurpą rūsčiais įspėjimais. Dažnai ją per sapną
Kliedinčią veja piktasis Enėjas, ir vis jai atrodo,
Kad pasiliko viena, kad eina į tolimą kelią
Be palydovo ir smėlio dykynėj ieško tiriečių.
Šitaip pamišęs Pentėjas pulkus eumenidžių pamato,
Dvigubą saulę danguj, jam Tebai dveji pasirodo;
Ir Orestas, sūnus Agamemnono, rodomas scenoj[63],
Bėga nuo močios, ginkluotos deglais ir nuodingom gyvatėm.
Taipgi ir dirės, keršto ištroškę, sėdi ant slenksčio.
    Kai beprotystę daryt nusprendė, kančių nugalėta,
Ir pasiryžo mirti, viena ji laiką ir būdą
Tyliai apsvarsto ir, seserį liūdną sutikusi, sako,
Planą paslėpus širdy, su švytinčia vilčia iš veido:
„Kelią, brangioji, radau (gali tu seserį sveikint),
Kurs man Enėją grąžins ar padės išsigydyt nuo meilės.
Prie Okeano krantų, kur saulė šviesi nusileidžia,
Yr tolima etiopų šalis, kur didis Atlantas
Remia pečiais ugninėm žvaigždėm išmargintą dangų.
Žynę nurodė man ten, masilų kilmės moteriškę,
Sargę senos hesperidžių šventovės, kuri prižiūrėjo
Šventojo medžio šakas ir slibiną vaišėmis maldė[64],
Skysto medaus šlėkdama su nešančiom miegą aguonom.
Moka jinai giesmėm iš sielvarto širdį vaduoti,
Jei kam panori, arba negirdėtų kančių pridaryti,
Upėje srovę sustabdo, žvaigždynų kelią pakeičia,
Naktį iššaukia vėles: pamatysi — žemė po kojom
Ims tau riaumot ir uosiai pradės nuo kalnų šokinėti.
Tau aš prisiekiu dievais, sesule, ir tavo mieląja
Brangia man galva — žavų stveriuos aš baisiai nenorom.

Taigi tu rūmų kieme, nesakydama niekam, didžiulį
Laužą sukrauk ir ginklus, kur paliko karot miegamajam
Tas atėjūnas, jo drabužius ir guolį vestuvių,
Lėmusį pražūtį man,— suneški visa: bus miela
Pėdsakus jo, prakeikto, kaip liepia žynė, sunaikinti".
  Šitai pasakius, nutyla, jai veidas išbąla kaip drobė.
Ana nemanė tačiau, kad šiom apeigom neregėtom
Mirtį pridengia sesuo, neateina tokios baisybės
Jai nė į galvą: nebus gi baisiau, kaip buvo anuomet,
Žuvus Sichėjui. Todėl įsakymą vykdo.
O kai rūmų kieme jau buvo sukrautas didžiulis
Laužas sakingos pušies ir seno ąžuolo pliauskų,
Jį valdovė pati šermenų vainikais papuošia.
Deda jo šarvus tuomet ir pamirštą jo kalaviją,
Ir jo paveikslą, žinodama visa, kas turi įvykti.
Aukuras stovi čia pat, ir žynė, kasas išsipynus,
Triskart po šimtą dievų pašaukia, Erebą, Chaosą
Ir triasmenę Hekatę, ir deivę triveidę Dianą.
Vandeniu šlaksto švariu, esą iš Averno šaltinio,
Prideda saują žolių, pjautų mėnesienoj su vario
Pjautuvu, dar tebetrykštančių pienu, nuodingu ir juodu.
Ima ir antaugą meilės, greičiau už močią nugnybtą
Nuo kaktos kumeliukui gimstant[65].
Rankom švariom Didonė beria ant aukuro miltus,
Vieną koją nusiavus ir juostą drabužio atleidus,
Šaukia prieš mirtį dievus ir žvaigždes, jai lėmusias dalią,
Viską paliudyti nūn ir meldžia, jei dievas toks būtų,
Kurs suvedžiotą meilę globoja, kad visa atmintų.
  Buvo naktis, ramiai miegojo pavargę, kas gyva,
Žemėj plačioj ilsėjosi girios ir marios audringos.
Buvo tas metas, kai žvaigždės pusiaukelėn savo atrieda,
Kai jau nutyla laukai, galvijai ir paukščiai margieji,
Kas ežeruos plačiuos gyvena, ką slepia dygieji
Krūmai erškėčių — nakties tyla užliūliavo jau viską.
(Darbus užmiršo visi, nuo sielvartų širdys ilsėjos.)
Vargšė Fenikė viena sau poilsio rasti negali,
Neveria miegas akių, krūtinės liūdnos neramina.
Sielvartas slegia dukart sunkiau, atgijusi meilė
Šėlsta iš naujo, ir bangos rūstybės ją neša pagavę.

Laikosi savo minties, širdy svarstydama šitaip:
„Ką man daryt? Gal apjuoktai grįžt prie pirmųjų jaunikių
Ir nuolankiai maldaut nomadus, kad teiktųsi vesti,
Kai aš paniekinau juos, tiek sykių ranką atmetus?
Gal Iliono laivais man plaukti ir kęst paskutinę
Panieką teukrų? Manai, jie džiaugias, gavę anuosyk
Mano pagalbą? Manai, atsimena, bus man dėkingi?
Jei ir norėčiau, tai kas priims į laivus išdidžiuosius
Jų neapkenčiamą taip? Ar tu nežinai, nelaiminga,
Laomedonto genties apgaulumo, ar jos nepažįsti?
Kas gi tuomet? Viena su jūreiviais bastysiuos benamė?
Gal su tiriečiais man, jų visą pulką paėmus,
Leistis į kelią ir žmones, kuriuos iš Sidono ištraukiau,
Vėlei po jūras blaškyt ir vėjams bures patikėti?
Mirki, kaip nusipelnei, ir durklu malšink savo skausmą.
Taip nevalia gyvent be vestuvių ir kaltės nejausti,
Lygiai kaip žvėriui kokiam, be sielvarto jokio ir gėdos.
Ištikimybę pamyniau, Sichėjo dulkėms žadėtą".
Veržėsi skundai tokie iš perimtos skausmo krūtinės.
Tuotarp Enėjas aukštam laive, pasirengęs į kelią
Ir, kaip pridera, viską sudėjęs, ramiai sau miegojo.
Ir štai jis regi sapne — ateina dievo šešėlis,
Tokis rūškanas vėl, kaip tuosyk Merkurijus buvo,
Toks pat iš veido ir balso, galvą garbanos gaubia,
Kūne jaunystė žvali,— ir vėl jį įspėdamas bara:
„Deivės sūnau! Tu gali tokioj suirutėj miegoti?
Baisūs pavojai visur, o tu nematai jų, pakvaišęs,
Ir gal nenori girdėt, kad pučia patogūs zefyrai?
Darbą nedorą ir vylių ji savo širdy sugalvojo,
Mirt pasiryžus, ją blaško rūstybė, krūtinėj užvirus,
Ko nesprunki iš čia, kol kelio pasprukt nepastojo?
Jūra jų luotų knibždės, pamatysi, plieks lig padangių
Šviesos žibintų baisių ir liepsnos ūžaus pakrantėj,
Jei šioj žemėj išvys tave patekėjus Aurora.
Tad paskubėk! Daugiaveidė ir kintanti nuolat būtybė
Moteris". Ir nakties tamsumon pasinėrė šešėlis.
Tuosyk Enėjas, didžiai nusigandęs sapno regėto,
Šoka iš miego ūmai ir pradeda žadinti vyrus:
„Kelkitės, vyrai, gana miegoti; sėskit prie irklo,

Skleiskit greičiau bures. Iš dangaus jau antrąsyk siųstas
Dievas įsako skubiai mums bėgt ir virves pavijotas
Kirsti nuo kranto. Mes paklausysim, vis tiek, kas tu būtum,
Dieve, ir džiaugdamies įvykdysim šventąją valią.
Tu mums pagelbėk, padėk, maloningas, ir kelrodę žvaigždę
Siųski padangėm". Tarė ir tuoj iš makštų kalaviją
Švytrų kaip žaibas ištraukė ir įtemptą virvę nukirto.
Ūpas vyrus visus pagauna, jie laksto ir skuba,
Krantas nubėga tolyn, po laivais pasislepia jūra,
Irias putotom bangom ir mėlynus vandenis verčia.
Spindulius savo pirmuosius vėlei pabėrė į žemę
Iš auksaspalvio Titono guolio pakilus Aurora.
Dienai prašvitus, nuo kuorų aukštųjų mato valdovė —
Išpūtė vėjas bures, ir Enėjo laivai jau išplaukia,
Tįso pakrantė tuščia, neliko irkluotojo uoste.
Rankom tranko įsiutus gražią savo krūtinę,
Raunas gelsvas kasas ir šaukia: „Jupiteri didis!
Tas atėjūnas pabėgs, pasišaipęs iš mūs karalystės?
Ar nebėra mieste, kas stvertų už ginklo ir vytųs,
Uoste įšokęs į laivą? Bėkit, skubėkite, vyrai!
Neškite ugnį greičiau ir — už ginklų! Spauskite irklus! —
Ką aš kalbu, kur esu? Pamišimas drumsčia tau protą,
Vargše Didone? Dabar tu baisies darbais nedoraisiais?
Tuokart reikėjo, kai skeptrą davei. Ranka štai ir žodis
Didvyrio, kurs tėvų dievus su savim išgabeno,
Kurs ant savo pečių karšinčių išnešė tėvą!
Ar negalėjau aš jo, nuviliojus nuo vyrų, suplėšyt
Ir po marias išdrabstyt, o draugus ir Askanijų patį
Durklu nuvėrus padėt suvalgyti tėvui ant stalo[66]?
Betgi kautynių sėkmė netikra. Lai būtų ji buvus!
Ko pasiryžusiai mirt bijoti? Deglus į stovyklą
Būčiau įmetus, laivus užkūrus, ir sūnų, ir tėvą —
Giminę visą išrovus, tuomet sau gyvybę atėmus.
Saule, kuri spinduliais aplankai visus veikalus žemės,
Taipgi tu, sielvartą leidus ir jį kentėjus, Junone,
Ir tu, Hekate, kauksmu šaukiamoji kryžkelėj naktį,
Dirės, keršto ištroškę, dievai pasmerktosios Elisos,
Jūs nūn išgirskit ir, žvilgsnį, kančiom pelnytą, pakreipę,
Maldą šią išklausykit. Jei neatmainomai skirta,

Kad tas nedorėlis uostą priplauktų ir žemę pasiektų:
Jeigu Jupiterio toks sprendimas ir turi taip būti,—
Lai iškankintas kovų prieš giminę, ginklais galingą,
Iš savo krašto išvytas, Jului iš glėbio išplėštas,—
Lai jis pagalbos maldaus ir krūvas artimųjų lavonų
Lai pamatys, o sandorą, sau nepalankią, sudaręs,
Lai nesidžiaugs karaliaus valdžia ir miela gyvybe,
O tegu žus anksti ir nelaidotas tysos ant smėlio[67].
Tai paskutinis, krauju antspauduotas, mano meldimas.
O jūs, pūnai, jo kartai ir būsimai padermei visai
Niekad neduokit ramybės, ir tai dovana bus geriausia
Dulkėms manoms. Taikos ir draugystės su jais tenebūna.
O! Kad iš kaulų manų tu, didvyri, kiltum atkeršyt[68],
Kardu ir ugnimi išeivius dardaniečius lydėtum
Šiandien, rytoj ir kiekvienu metu, kai turėsi galybę!
Lai prieš krantus krantai, prieš vandenis vandenys stoja,
Ginklas prieš ginklą, tegu kovoja ir jie, ir vaikaičiai“.
Taip ji kalbėjo ir svarstė širdy galimybę visokią,
Kaip padaryti geriau ir nemielą gyvenimą baigti.
Tuokart prabilo trumpai į Barkę, Sichėjo nešiotę
(Josios auklę priglaudė žemė senojoj tėvynėj):
„Seserį Aną man pavadinki, mieloji senele,
Jai pasakyk, te vandeniu upės nusimazgoja
Ir man atvaro avis, apsivalymo aukai paskirtas.
Kol ji ateis, tu galvą šventais kaspinais apsiriški:
Stikso Jupiteriui auką, kurią pažadėjau kadaise,
Šiandien aš noriu sudėt ir galą kančioms padaryti.
Laužą sukūrus, liepsnoms atiduosiu galvą trojėno“.
Taip ji pasakė, ir ta senutės žingsniu nutipeno.
Tuosyk, paklaikus visa ir purtoma drugio, Didonė
Kraujo užlietu žvilgsniu, su dėmėm ant skruostų, nuo mėšlungio
Virpančių be paliovos, išbalusi, mirčiai padvelkus,
Puola iš rūmų kieman kaip furija, perimta siuto,
Šoka pribėgus ant laužo, ten randa trojėnišką durklą,
Dovaną brangią Enėjo, ne šitokiam darbui jai duotą.
Ilionietišką skraistę ir meilės guolį išvydus,
Ji susimąstė staiga, ir ašarom akys paplūdo,
Veidu prigludo prie rūbo ir tarė žodžius pastaruosius:
„Mielas drabuži! Kol davė tavim man džiaugtis likimas,

Sielą priglausk dabar ir mane iš kančių išvaduoki.
Prigyvenau ir baigiau man laimės skirtą kelionę,
Mano šešėlis išeis į požemių šalį didingas.
Kerštą už vyrą įvykdžiau ir nubaudžiau brolį nedorą,
Miestą įkūriau gražų ir savo mūrus regėjau.
Būčiau laiminga, labai laiminga, jei mūsų pakrančių
Niekad per amžius laivai dardaniečių nebūtų pasiekę".
Veidą į guolį įkniaubė ir tarė: „Nebus kam atkeršyt,
Vis dėlto mirk! Malonu juk išeit į vėlių karalystę.
Lai sau pasotins akis liepsnom dardanietis beširdis,
Jūron išplaukęs, lai mano mirtis bus ženklas nelaimių!"
Baigė Didonė. Kai žodžiai nutrūko, tarnaitės pamato —
Krinta sukniubus ant durklo, švirkščia putodamas kraujas
Ir jai aptaško rankas. Svetainę aukštą pasiekia
Klyksmas šiurpus. Paskala nuskriejusi sukrečia miestą.
Aimanos, verksmas visur ir moterų raudos graudingos
Gatvėse skardi, vaitojimų aidas drebina dangų,
Tarsi naujoji Kartagina griūtų ar Tiras senasis,
Priešui pro mūrus vidun įsiveržus, ir ūždamos liepsnos
Greitai riedėtų stogais namų ir aukštųjų šventovių.
Ana, išgirdusi riksmą, nustėro iš išgąsčio didžio
Ir pasileido per žmones, nagais vagodama skruostus,
Rankom trankė krūtinę ir šaukė mirštančios vardą.
„Štai ką, sesule, ruošei! Tu tyčia mane suvedžiojai?
Štai kam toji ugnis ir laužas, ir aukuras šventas!
Kuo man, našlaitei, skųstis? Ar kad su savim nenorėjai
Imti į kapą sesers? O! Kad būtum mane pasišaukus!
O! Kad durklas abi išvadavęs būtų iš skausmo!
Laužą aš rankom savom sukroviau, šaukiausi gimtosios
Žemės dievų, o kai tu gulei, nebudėjau, beširdė!
Sese! Save pražudei ir mane, Sidono senatą,
Žmones ir miestą drauge. Aš tyru vandeniu, duokit,
Žaizdą nuplausiu ir lūpom pagausiu mirštančios kvapą[69],
Jei dar alsuoja". Ir, tuoj pašokusi koptais ant laužo,
Leisgyvę seserį stvėrė į glėbį, vaitodama gailiai,
Spaudė sau prie širdies ir šluostė pajuodusį kraują
Savo skraiste. Didonė akis dar kelti mėgino,
Betgi apalpo. Žaizda atverta krūtinėje švokštė.
Triskart rėmės ranka ir keltis iš guolio norėjo,

Triskart nukrito atgal ir aukštos padangės ieškojo
Savo klajūnėm akim ir, išvydus ją, suvaitojo.
O visagalė Junonė, pagailus kančių begalinių
Ir taip sunkios mirties, iš Olimpo siuntė Iridę,
Idant palengvintų kovą ir sielą paleistų iš kūno.
Kai ne likimo valia ir ne mirtimi užtarnauta,
O pamišimo staigaus apimta, ji užgeso be laiko,
Garbanų jos gelsvų Prozerpina kirpt nenorėjo
Ir dar nebuvo galvos paskyrusi Orkui Stigiškiui.
Taigi rasota Iridė sparnais purpuriniais atskrido,
Tūkstančiu savo spalvų mirgėdama skaisčiai prieš saulę,
Ir prie Didonės galvos atsistojo: „Įsakymą vykdau,
Ditui aš auką nešu ir tave išvaduoju iš kūno“.
Šitai pasakius, kasas nukirpo, ir kūno šiltumas
Dingo bemat, ir kvapas gyvybės išskrido su oru[70].

PENKTA GIESMĖ

Sicilijoje

Tėvas Enėjas su savo laivais tuo tarpu jau plaukė
Atvira jūra ir, juodas bangas vagodamas vėju,
Žvalgės į mūrus, kur plito šviesi nelaimingos Elisos
Laužo pašvaistė. Kas ugnį tokią galėjo pakurti,
Niekas nežino, bet kančios, lydinčios meilę apviltą,
Ir patyrimas, ką gali moteris, perimta siuto,
Sukelia teukrų širdy ir nuojautą liūdną, ir baimę.
Vidurį marių pasiekė laivai, nebebuvo matyti
Žemės jokios: aplinkui dangus ir gelmės aplinkui,
Debesys tuosyk, virš jo galvos padūmavę, atvaro
Audrą ir naktį, pašiurpsta vilnim vandenynas aptemęs.
Pats vairininkas, drąsus Palinūras, sušunka prie vairo:
„Vargas jūreiviams! Kodėl taip uždengė debesys dangų?
Ką tu mums, tėve Neptūne, rengi?“ Ir, šitai pasakęs,
Liepia suglausti bures ir gult ant irklų galingųjų,
Įstrižas pasuka jas prieš vėją ir sako palaukęs:
„Tėve Enėjau! Tegu Jupiteris pats man laiduoja,
Aš netikėsiu, kad šitokiu oru Italijoj būsim.
Stūgauja vėjai, ūmai pasigręžę pūst mums į šoną,
Iš vakarų juodų, ir temsta apniukus padangė.
Nei atlaikyti mes jų, nei kiek pasistumti į priekį
Nebevaliojam. Lemtis galingesnė, jai nusilenkim,
Kelią pasukę ten, kur ji šaukia. Jaučiu, netoliese
Broliškas Eriko krantas ir geras uostas Sikanų,
Jei aš gerai menu žvaigždes, anuomet regėtas“.
Tėvas Enėjas atsakė: „Ir aš jau seniai pastebėjau:
Vėjai tik to reikalauja, ir tu jiems priešinies veltui,
Suki į priekį bures. Ar gali būti pasauly

Man malonesnė vieta, kur kreipčiau laivus nukamuotus,
Užu tą žemę, kurioj gyvena teukras Akestas
Ir kur tėvo Anchiso kaulai sau atilsį rado?“
Ir po šių žodžių, bures pripūsti pavedę zefyrams,
Prieplaukon suka. Laivus pasismaginę vandenys neša,
Ir jie pasiekia linksmi pažįstamą smėlį pakrančių.
O iš toli, nuo kalno viršūnės išvydęs, kad grįžta
Jo giminiečių laivai, pasitikti ateina Akestas,
Lokės kailiu gauruotu ir ietim aštriom pasišiaušęs.
Močia trojėnė kadais, Kriniso sraunaus pamylėta,
Mažą pagimdė. Dabar, atsimindamas protėvius savo,
Sveikina grįžus pas jį, vaišina kaimo gėrybėm
Ir tiek privargusiems teikia, kokią tik gali, pagalbą.
Vos tik nauja diena, iš Rytų patekėjusi skaisčiai,
Baigė vaikyt žvaigždes, į sueigą vyrams Enėjas
Liepia pajūry sueit ir, pakopęs į kalvą, prabyla:
„Dardano sūnūs garbingi, aukštųjų dievų giminaičiai!
Mėnesių skaičių pabaigę, metai ratu apibėgo,
Kai mes, brangius kaulus ir palaikus dieviško tėvo
Žemėn sudėję, pastatėm gedulo aukurą šventą.
Jeigu neklystu, nūn diena, kurią aš nuliūdęs
Švęsiu kas metai, kol gyvas būsiu (dievai, taip norėjot).
Jei ir Getulų Sirtuos vienišas leisčiau tą dieną,
Užkluptas audrų Mikėnų mieste ar jūroj ties Argais,
Metines švęsčiau ir ten ir eisenas rengčiau didingas,
Kaip nustatyta, ir savo aukas ant aukuro dėčiau.
Šiandien tiesiog mus čia prie tėvo dulkių ir kaulų
(Ir ne be valios dievų, ne be jų pritarimo, man rodos)
Atnešė vėjai, ir mes į draugišką uostą patekom.
Imkim todėl visi ir pagerbkime jo atminimą,
Melskime vėjų gerų ir — kad leistų tėvas kas metai,
Miestą įkūrus, šventyklon jo garbei auką atnešti.
Kiek priskaičiuojam laivų, kiekvienam po dvejetą jaučių
Duoda iš Trojos kilęs Akestas. Kvieskit į puotą
Savo tėvų dievus ir mūs malonaus šeimininko.
O kai devintą dieną, žmonėms mirtingiesiems malonią[71],
Teiksis Aurora atnešt, spinduliais nubarstydama žemę,
Teukrų greitųjų laivų tuomet surengsiu varžybas.
Kojos kieno greitesnės ir kas tvirtumu pasikliauja,

Numeta ietį toliau ar lengvą strėlę pataiko,
Ir kas nebijo kumštynių, rankas šikšnom apvyniojęs[72],—
Tegu ateina visi ir laukia pergalės laurų.
Nūn jį pagerbkim tyla, apjuosę sau smilkinius mirtom".
Šitai pasakęs, gaubia sau galvą motinos mirtom[73].
Daro tą pat Helimas ir metų prislėgtas Akestas,
Tą pat Askanijus mažas, tą patį vyras kiekvienas.
Baigęs vyriją, žmonių tūkstantinio pulko apstotas,
Eina Enėjas prie kapo, didžiulė minia jį palydi.
Čia dvi taures, kaip pridera aukai, vyno gryniausio
Žemėn nulieja, dvi pieno putoto, dvi šventinto kraujo.
Tuosyk, raudonas gėles ant kapo mesdamas, sako:
„Sveikas, tėve taurus, pasveikintos būkite, dulkės,
Veltui lankomos šiandien, vėle ir tėvo šešėli!
Man nevalia likimo lemtos Italijos žemės
Nei Auzonijos Tibro kartu su tavim pamatyti".
Vos tai pasakė, tuoj iš po kapo angis išropojo.
Vingius septynis padarius, lankais septyniais išsirangius,
Persliuogė aukurą šventą ir tyliai kapą apglėbė.
Nugaroj melsvos dėmės margavo, žvynai ant jos kūno
Auksu mirgėjo, kaip kad po lietaus vaivorykštė mirga,
Tūkstančiu savo spalvų tviskėdama skaisčiai prieš saulę.
Apmirė, ją išvydęs, Enėjas. Angis, prasirangius
Pro taures, nugludintas švelniai, ir dubenis vario,
Valgių truput paragavo ir, niekam žalos nepadarius,
Įšliaužė vėlei į kapą, ant aukuro vaišes palikus.
Didina tad aukas gimdytojo garbei Enėjas,
Nors ir nežino, kas buvo: vietos globėjas ar tėvo
Atsiųstas tarnas[74]. Porą avių pagal paprotį pjauna,
Dvejetą kiaulių riebių ir veršių tiek pat juodnugarių.
Vyną lieja iš indų šventų ir didžio Anchiso
Šaukia šešėlį ir iš Acheronto išleistą jo vėlę.
Vyrai Enėjo, smagiai nusiteikę, kuris ką turėdams,
Dovanas neša, ant aukuro deda ir juodmargius pjauna.
Vario katilus stato kiti ir, žolėj išsitiesę,
Stato prieš ugnį iešmus ir kepa mėsą pasmeigę.
Ir laukiamoji diena atėjo, žirgai Faetonto
Šviečiančią skaisčiai Aurorą atvežė kartą devintą.
Vardas Akesto garsus ir gandas, toli nuaidėjęs,

Traukė kaimynus, ir jie sugužėjo linksmi į pakrantę,
Kas enėjiečių žiūrėt, o kas ir jėgų išmėginti.
Dovanas priešais akis svečiams sudėjo į eilę:
Čia ir trikojai šventi, ir pergalės palmių vainikai
Tiems, ką laimė lydės, šarvai ir kilimai brangūs,
Purpuru skaisčiai dažyti, talentai sidabro ir aukso.
Nuo aukštumos varžybų pradžią paskelbia trimitas.
Patys pirmieji laivai keturi sunkiairkliai, vienodi,
Viso laivyno geriausi, išeina ir stoja į kovą.
Greitą „Banginį" leidžia Mnestėjas, irklų negailėdams
(Jis bus italas Mnestėjas, Memijų protėvis pirmas).
Gijo rankose vairas „Chimeros", sunkios ir didžiulės,
Tarsi tvirtovės tikros, ją varo susėdę trys eilės
Trojos vaikinų, irklų surikiuotų trys eilės kilojas.
Trečias Sergestas (nuo jo atsiradęs Sergijų vardas)
Plaukia „Kentauru" didžiu, o melsvąją „Scilę" į jūras
Leidžia Kloantas, iš jo giminė Kluencijų kilo.
Jūroj toli prieš krantą putota uola išsišovus.
Bangos pakilę ją užlieja ir daužo galingai,
Ypač tuomet, kai pučia žiemys, žvaigždynus paslėpęs.
Bet kai oras tylus, virš marių nurimusių plyti
Laukas erdvus, kur mėgsta narai pasišildyti saulėj.
Tėvas Enėjas kaip ženklą baigmės ten vyrams pastato
Stulpą iš ąžuolo žalio, idant jie aiškiai žinotų,
Kur jiems gręžtis atgal, paženklintą ribą aplenkus.
Burtais paskirsto vietas, ir vadai, prie vairų atsistoję,
Žėri ir auksu iš tolo, ir purpuru skaisčiai raudonu.
Tuopos lapais žaliais apsikaišo galvas jaunuoliai
Ir, alyva įsitrynę pečius apnuogintus, žvilga.
Sėda į suolus visi ir, stvėrę rankosna irklus,
Kvapą sulaiko ir laukia ženklo, o širdys, atrodo,
Šoks iš krūtinių iš baimės ir noro sulaukt pagyrimų.
O kai trimitas skardus pasigirdo, akimirksniu vienu
Neria iš vietų visi, nuo šauksmo sudreba oras.
Vyriški raumenys vandenis verčia, net jūra putoja.
Keturios vagos tiesiai nutįsta, gelmė prasižioja.
Perskrosta aibės irklų ir priešakio laivo triilčio[75].
Nelekia niekad taip greit lenktynių dviračiai per lauką,
Poros žirgų vežami ir užtvarą aukštą palikę;

Niekad ir taip nesupurto siūbuojančių liauniai vadelių,
Žirgus paleidę, vežėjai ir taip jų nesaiksto botagais.
Vyrų balsais, žiūrovų šauksmu ir galingais plojimais
Skamba aplinkui giria, toli jos užstota pakrante
Balsas nuskrieja ir, kalnus pasiekęs, aidais atsišaukia.
Greitai pralenkia visus ir, žiūrovų šauksmų palydėtas,
Gijas skrenda bangom pirmutinis. Nedaug atsilieka
Nuo jo Kloantas, irklais pranašesnis, tačiau jį gaišina
Laivo sunkumas. O jų nevaliojię pavyti, už vietą
Rungiasi tarpu savęs „Kentauras" ir pilkas „Banginis".
Jau jau „Banginis" pralenks, bet štai vėl didysis „Kentauras"
Paveja jį ir aplenkia, štai lekia vienas prie kito
Lygia greta, skiauterėm vagodami vandenis sūrius.
Baigė uolą priplaukti, beliko stulpą aplenkti,
Kai, jau apginęs visus ir pergalę jūroj laimėjęs,
Gręžiasi Gijas į vairininką Menetį ir šaukia:
„Ko taip baisiai suki dešinėn? Į kairę pasuki!
Kranto laikykis, ir irklas kairys tegu akmenis siekia.
Gelmę teskrodžia kiti". Uolų apsemtųjų pabūgęs,
Priešakį laivo Menetis į gilumą jūros pasuko.
„Kur tu į šalį kreipi? Prie kranto laikykis, Meneti!" —
Antrąkart Gijas surinka, grįžteli galvą ir mato:
Paskui jį plaukęs Kloantas baigia visai pasivyti.
Jis pasirinko kelią nuo Gijo „Chimeros" į kairę,
Plaukia tarp jo ir skardžiųjų uolų, užbėga į priekį
Ir, be pavojaus stulpą aplenkęs, nuskrieja sau jūra.
Apmaudu vaikiui tuomet jau užvirė smegenys kaulų,
Ašaros ėmė riedėt per skruostus, ir gaišą Menetį,
Savo orumą ir grėsmę draugo gyvybei pamiršęs,
Jūron jį stumia per galvą nuo laivo vairūgalio aukšto,
Šoka prie vairo patsai: jis dabar vairininkas ir vadas,
Ragina vyrus laikytis ir suka vairą į krantą.
Vos tik ne vos išsikapstė į viršų nuvargęs Menetis,
Vyras senyvas, vandens primirkus kiaurai jo drabužiui,
Iškopė vargšas į krantą ir ant uolos atsisėdo.
Juokėsi teukrai, kai krito iš laivo ir plūkėsi jūroj,
Juokės ir tuokart, kai žiaukčiojo, spjaudė vandenį sūrų.
Nūn ir Sergestui drauge, ir Mnestėjui, kurie atsiliko,
Vėl sužibėjo viltis sugaišusį Giją pralenkti.

Pirmas užeina Sergestas ir artinas greitai į uolą,
Bet ne visu ilgiu „Kentauras“ užbėga į priekį,
O tik puse: nuo jo nesilieka niekaip „Banginis“.
Bėgdamas laivo viršum pro savo vyrus geriausius,
Šaukia laikytis Mnestėjas: „Tvirčiau jūs spauskite irklus,
Hektoro bendrai, kuriuos parinkau dar pleškančioj Trojoj
Sau palydovais pirmais. Tvirtumą parodykit šiandien,
Vyrišką ryžtą, kurį parodėt Getulijos Sirtuos,
Jonijos jūroj, o ir sūkuringuos Malėjos verpetuos.
Man dovanos pirmos nereikia, nenoriu laimėti
(Norint skaudu... Telaimi, kam pergalę skyrė Neptūnas) —
Man paskutiniam likt gėda. Todėl paspauskite, vyrai,
Ir nešlovės neprileiskit!“ Ir tie jėgom paskutinėm
Užgula irklus, net dreba nuo siūčių laivas variuotas.
Vandenys skrieja prošal, nuo alsavimo greito aptirpsta
Kūnai, džiūsta liežuvis ir prakaitas liejas upeliais.
Tuotarp svajoti pergalės laurai atėjo netyčia.
Šišo pagautas Sergestas, pirmgalį laivo pavaręs
Kranto puse, norėjo pranirt pro tarpą siaurutį,
Bet nepamatė uolos apsemtos ir trenkė jon, vargšas.
Aidu sudundo krantai, atsimušę į akmenį aštrų,
Brakšt subraškėjo irklai, ir priekis sukiužęs pakibo.
Vyrai pašoka gyvai, jie šaukia ir trypčioja vietoj
Ar, nusitvėrę kablius ir kartis smailiaviršūnes,
Kaustytas plienu, graibo iš jūros sulūžusius irklus.
O Mnestėjas smagus, nelaukta sėkme apsidžiaugęs,
Mostais galingais irklų, pašaukęs vėją patogų,
Suka nuo kranto tolyn ir plaukia atvira jūra.
Kaip iš ramios landos ūmai pabaidytas balandis,
Kurs tarp narvėtų uolų su savo jaunikliais tupėjo,
Skrenda pakilęs laukan ir muša sparnais nusigandęs,
Kol atitolsta nuo lizdo, tuomet iš padangių į žemę
Sklendžia oru vaiskiu, greitųjų sparnų nemosuodams,—
Taip ir Mnestėjo „Banginis“ į pabaigą vandenis skrodžia
Įsibėgėjęs, ir jam nereikia, taip skrendančiam, irklo.
Jis atsilenkia Sergesto, kuris seklumoj tebevargsta
Ant apsemtų uolų ir, pagalbos šaukdamas veltui,
Bando irtis irklais, kurie neatlaikę sulūžo.
Tuokart jis paveja Giją ir sunkią didžiulę „Chimerą“.

Ta pasiduoda lengvai, nes liko be vairininko.
Vieną Kloantą tiktai į pabaigą lieka aplenkti.
Ryžtasi jį pasivyt ir spaudžia jėgom paskutinėm.
Šauksmas žiūrovų didėja, ir jų palankumas Mnestėją
Kursto vytis greičiau. Valiavimais plyšta padangė.
Niekai buvus šlovė ir turėti laurai varžovams,
Jei pralaimėtų: verčiau gyvybę padėti už garbę.
Šių talkininkė sėkmė: įstengs, nes mano įstengsią.
Galimas daiktas, jie būtų pavijęs ir dovaną gavę,
Jeigu mariose rankų nebūtų iškėlęs Kloantas
Ir nesišaukęs dievų pagalbos, jiems įžadą duodams:
„Jūrų galingi valdovai, kurių vandenynu vejuosi,
Jums su džiaugsmu krante pastatysiu prie aukuro jautį,
Žvilgantį, baltą, ir, kaip žadėjau, vidurius jojo
Jūros bangoms paaukosiu ir vyno gausiai nuliesiu“.
    Vyro žodžius nereidžių ir Forko ratelis išgirdo,
Šokęs marių dugne, ir draug Panopėja mergelė.
Tėvas Portūnas galinga ranka jau ilstančią „Scilę“
Pats pastūmėjo: greičiau už Notą ir strėlę lakiausią
„Scilė“ atskriejo pakrantėn ir dingo aukštajame uoste.
Tuokart Anchiso sūnus pakviečia visus, kaip derėjo,
Šauklio galingu balsu laimėtoju skelbia Kloantą
Ir tuoj lauro šakelėm jo galvą apvainikuoja.
Trejetą jaučių kaip dovaną gauna laivas kiekvienas,
Vyno, kiek nori, ir dar po didį talentą sidabro.
Ogi lenktynių vadus dovanom ypatingom pagerbia.
Kurs nugalėjo, gavo apsiaustą, išmargintą auksu
Ir apsiuvais, vingiuotais gražiai, purpuriniais, dvieiliais.
Buvo įausta, kaip Idoj lapotoj vikrus karalaitis[76]
Vejasi elnius greitus ir lekia su ietimi rankoj,
Įsikarščiavęs, uždusęs; kaip riestanagis erelis,
Puolęs nuo Idos, jį grobia ir neša aukšta padange.
Tiesia tuščiai rankas į dangų sargai žilagalviai,
Veltui lojimas šunų be perstojo drebina orą.
Tą, kurs laimėjo narsa ir gavo antrąją vietą,
Apdovanoja šarvais, iš trilinkų aukso vielučių
Dailiai nertais, kuriuos jis pats Demolėjui nuplėšė,
Jį nugalėjęs anuomet prie sienų aukštų Iliono,
Kur Simoentas sraunus,— drauge puošmena tai ir ginklas.

Dvejetas vyrų tuos šarvus, Sagaris drauge ir Fegėjas,
Vos tevaliojo panešt, Demolėjas gi, jais apsivilkęs,
Vaikė kadaise trojėnus, nerandančius vietos, kur sprukti.
Porą varinių puikių dubenų ir sidabro ąsotį,
Papuoštą raižiniu storu, trečiam laimėtojui duoda.
Dovanas gavę ir jų gražumu gėrėdamies, vyrai
Ėjo išdidūs, ir purpuro raiščiai jų smilkinius puošė.
O nuo žiaurios uolos vargais negalais nusistūmęs,
Varėsi laivą Sergestas, vieną jo šoną sudaužęs,
Irklus praradęs, šlovės negavęs ir juoką sukėlęs.
Lygiai kaip ta angis, kurią, per kelią bešliaužiant,
Ratas varinis sutraiškė ar, akmeniu sviedęs iš baimės,
Sužeidė sunkiai praeivis ir leisgyvę, vargšę, paliko,—
Rangosi vietoj, tuščiai mėgindama sliuogti ir slėptis;
Sveikąją pusę tiesia įpykus, net akys žėruoja,
Galvą kiloja ir šnypščia, liemuo gi, žaizdos sužalotas,
Kliudo jai šliaužt, atsispiriant žemės ir kūną surangant,—
Lygiai taip laivas lėtai ir nerangiai stūmės į priekį.
Bet iškėtojo bures ir vėju įskriejo į uostą.
Dovaną savo žadėtą Enėjas duoda Sergestui
Ir pasidžiaugia, kad laivas grįžo ir vyrai nežuvo.
Duoda jam vergę Foloję, mokančią darbus Minervos,
Gimusią Kretoj, su pora dvynių, dar žindančių krūtį.
Tuotarp Enėjas, laivų lenktynes laimingai pabaigęs,
Traukia žalian laukan, kurį, nusitęsę į tolį,
Supo kalnai ir giria ir klony sudarė patogią
Aikštę varžyboms. Ten su žiūrovų minia jis pirmasis
Pasuka tiesiai ir atsisėda, vietą padaręs.
Norinčius kojų greitį bandyt pakviečia į aikštę,
Dovanas skiria ir liepia visas atnešt ir sudėti.
Laimės mėginti daug ir sikanų, ir teukrų sueina,
O Eurialas ir Nisas pirmi.
Savo grožiu garsus Eurialas, kaip žiedas pražydęs,
Ir nuoširdžiai jį mylintis Nisas. Prie jų prisidėjo
Iš Priamo karališko kraujo kilęs Dioras.
Salijas akarnanietis išėjo, su juo ir Patronas,
Kurs iš Arkadijos buvo, iš seno miesto Tegėjos,
Du trinakriečiai jauni, Helimas draug ir Panopis,
Giriose šaudyt įgudę, seni palydovai Akesto,

Lygiai daugybė kitų, tik vardus jų šlovė nutylėjo.
Tuosyk Enėjas išėjo į priekį ir šitaip prabilo:
„Dėkitės visa į širdį, kad ji apsaltų iš džiaugsmo.
Niekas iš jūsų visų negrįš, dovanos nelaimėjęs.
Duosiu po dvijan knosiškas ietis žibančiais iešmais,
Taipgi po kirvį dar dviašmenį, sidabrais rašytą.
Dovaną tokią gausit visi, o trim pirmutiniams
Priedo pridėsiu ir galvas gelsvom alyvom papuošim.
Pirmas atbėgęs gaus žirgą ir kamanas, auksu dabintas,
Antras — su trakų strėlėm amazonišką gražią strėlinę,
Diržas platus prie jos, pakraščiais sidabru siuvinėtais,
O apvalainėj jo sagėj didžiulė akis brangakmenė.
Trečias grįš linksmas namo su šiuo argolietišku šalmu".
  Po šių žodžių varžovai sustojo ir, ženklą išgirdę,
Tuoj pasipylė per aikštę, paženklintą peršokę ribą,
Kaip iš dangaus lietus, jų akys įsmigo į baigmę.
Pirmas, toli palikęs visus už savęs, mirguliuoja
Nisas: jis lekia greičiau už vėją ir žaibą sparnuotą.
Antras po Niso, bet atsilikęs per varsną didžiausią,
Salijas bėga. Už jo, vėl skiriamas tarpo nemažo,
Genasi Eurialas.
Už Eurialo Helimas, o už Helimo Dioras
Skrenda kaip vėjas ir užkulniu tiesiai ant užkulnio mina,
Siekia Helimą pečiu, ir jei turėtų dar bėgti
Kelią ilgesnį,— aplenktų ar pergalė liktų neaiški.
Bėgti jau buvo maža belikę, jau matė pavargę
Skirtąją ribą, kai Nisas pataiko į kraują, paslysta,
Vargšas, ir griūva, o kraujo buvo prilieta kaip tyčia
Jaučius bepjaunant, žolė ten jo prisigėrė ir žemė.
Džiūgavo greit laimėsiąs vaikinas, tačiau jam paslydo
Koja per žemę, jis pasvyravo ir neišsilaikęs
Kniūpsčias pargriuvo į mėšlą ir šventą kraują galvijų.
Bet Eurialo, kurį mylėjo, ir nūn nepamiršo:
Kėlės ir tyčia vėl slydo, kad Salijui kelią užstotų.
Tas ir parklupo ant jo ir griuvęs smėlin įsimušo.
O Eurialas atbėga ir, draugo dėka nugalėjęs,
Užima pirmąją vietą, žiūrovai ploja ir šaukia.
Tuosyk atbėga Helimas, o trečias laimi Dioras.
Plačią aikštę tuomet ir vietas garbingas seniūnų

Sukrečia Salijo balsas: jis šaukia kiek leidžia krūtinė
Ir reikalauja grąžint apgaule jam paveržtą garbę.
Bet Eurialą palaiko žiūrovai, kurie pagailėjo
Ašarų vaikio ir gyrė jį už šaunumą ir grožį.
Balsą pakėlęs, už jį užsistoja tuomet ir Dioras,
Kurs ir laurų netektų, ir vietos trečios iškovotos,
Jeigu Salijui reiktų pirmąją dovaną duoti.
Tuokart Enėjas prabilo ir tarė: „Nurimkite, vyrai!
Dovanos jūsų nežus, ir niekas eilės jų nekeičia.
Leiskite man pagailėt nekaltai nukentėjusio draugo".
Šitai pasako ir Salijui duoda liūto getulų
Kailį didžiulį ilgais gaurais ir nagais paauksuotais.
Nisas sušunka: „Jei dovaną tokią skiri nugalėtam,
Jeigu tau gaila kiekvieno, kas griūva, tai kuo gi reikėtų
Nisą pagerbti, kurs būt iškovojęs pirmą vainiką,
Jeigu jam laimė nebūtų kaip Salijui kojos papynus?"
Ir su tais žodžiais jis veidą pakėlė ir kūną parodė,
Visą aptekusį mėšlu. Šypsodamas tėvas Enėjas
Liepė atnešti jam skydą, darytą Didimaono
(Grajai jį buvo nuplėšę nuo durų Neptūno šventyklos),
Dovana tąja vertinga pagerbdamas narsų vaikiną.
Baigės bėgimo lenktynės, ir dovanos jau išdalytos.
„Nūngi, kas turi jėgų ir drąsos širdy nestokoja,
Tas teateina ir kumščio šikšnoto tvirtumą parodo".
Šitai pasakęs, kumščio varžovams dvi dovanas skiria:
Jautį laimėjusis gaus, kaspinais padabintą ir auksu,
O pralaimėjęs turės kalaviją ir šalmą paguodai.
Laukti netenka: tuoj pasirodo galingo Dareto
Šypsantis veidas, ir, jo sužavėti, žiūrovai suūžia.
Vienas ne kartą jisai į dvikovą stojo prieš Parį
Ir prie pilkapio aukšto, kur didvyris Hektoras guli,
Butą, tą milžiną vyrą, visus įveikusį kumščiu,
Kurs iš Bebrikijos kilęs didžiavos, iš kraujo Amiko,
Nutrenkė ir vos gyvą paguldė ant smėlio geltono.
Taigi Daretas pirmas išeina ir, galvą atmetęs,
Rodo platumą pečių. Iškeldamas vieną po kito
Kumščius sugniaužtus į viršų, švaistosi smogdamas orą.
Reikia varžovo jam, bet niekas iš stebinčių pulko
Stoti, dilbius diržais susiveržęs, prieš jį neišdrįsta.

Taigi smagus, kad niekas jo laurų paveržti negali,
Jis atsistoja Enėjui prie kojų ir, nieko nelaukęs,
Paima jautį kaire už rago, sakydamas šitaip:
„Deivės sūnau! Jei niekas į dvikovą stoti nedrįsta,
Kiek čia turėsiu stovėt? Ligi kolei mane čia laikysit?
Dovaną duok nusivest“. Visi tan žodin trojėnai
Suūžė, kad atiduotų, kas buvo laimėtojui skirta.
Tuosyk Akestas garbus prikaišioti ima Entelui,
Sėdinčiam šone prie jo ant vejelės kilimo žalio:
„Argi tuščiai, Entelai, buvai herojų narsiausias?
Ar tu nestosi į kovą ir leisi lengvai nusivesti
Dovaną tokią? Kur šiandien dieviškas mūs pranokėjas,
Veltui minėtas Erikas? Kur tavo šlovė, nuskambėjus
Po Trinakriją plačią? Kurgi šarvai, nuplėštieji
Nuo nugalėtų priešų ir tavo namuos iškabinti?“
Tas jam atsakė: „Ne baimė šlovės pajautimą išstūmė,
Ne pagyrimų noras praėjo — senatvė atslinkus
Kraują atšaldė, ir jėgos stingstančiam kūne išseko.
Jeigu man būtų, kaip buvo anuomet, tokia pat jaunystė,
Kaip šis nenauda tuščiai ja didžiuojas,— jei šiandien ji būtų,—
Ne dovanų suviliotas čia, ne dėl jaučio gražumo
Būčiau atėjęs: aš dovio nelaukiu“. Ir, tai pasakęs,
Metė į vidurį rato porą sunkių ir didžiulių
Pirštinių tų, su kuriom vis, būdavo, stoja į kovą
Karštas Erikas, kietais diržais apvyniodamas dilbius.
Širdys apstulbo visų: septyneto jaučių didžiulių
Nugaros čia tvirtai užtraukta ant plieno ir švino.
Taigi Daretas, begal nusigandęs, kovos atsisako.
Pakelia jas Anchiso sūnus ir bando jų svorį,
Jų užrišimą tvirtai suveržia ir vėlei atleidžia.
Senas Entelas tuomet, atverdamas širdį, prabilo:
„O! Jei kas būtų ginklus ir Herkulio pirštines matęs,
Taipgi liūdnai pasibaigusią kovą mūsų pajūry!
Tavo brolis Erikas diržus šiuos kadaise dėvėjo
(Jie, kaip matai, tebėr smegenim ir krauju aptaškyti),
Stojo su jais prieš didį Alkidą. Ir aš jais mūvėjau,
Kraujas kol buvo judrus ir jėgų krūtinėj užteko,
Kolei senatvė šarmom smilkinių iš pavydo netaškė.
Jeigu trojėnas Daretas mūsų diržų atsisako,

Taigi, Enėjui sutikus, jei leis garbusis Akestas,—
Lygiomis stojam kovon: aš kumščius Eriko padėsiu
(Liaukis bijojęs), o tu gi teukrų diržus nusiriški".
Šitai pasakęs, dvilinkį apsiaustą nusimetė žemėn,
Išrengė kūną galingą — raumenis kietus ir kaulus
Ir aikštėje kaip milžinas koks atsistojo ant smėlio.
Tuosyk Anchiso sūnus garbingasis kumščius vienodus
Davė abiem, o dilbius diržais vienodais suspaudė.
Vienas prieš kitą ant pirštų galų pasistojo varžovai,
Jųdviejų rankos pakeltos drąsiai ore sumosavo.
Atlošė galvas abu, kad smūgiai pasiekt negalėtų.
Rankos su rankom suniro ir traukė į kovą savaime.
Vieno kojos vikresnės ir viską sveria jaunystė,
Kitas sudėtas stambiau, dramblotas, bet kreta ir linksta
Keliai pasenę ir kūno kankint dusulys nesiliauja.
Daugelį sykių vienas kitam smogdami nepataiko,
Daugelį sykių tvoja per šonus ar dunda nuo smūgių
Tvirtos krūtinės ir kumščiai kieti apie smilkinius suka,
Apie ausis, nuo kirčių stiprių žandikauliai braška.
Stovi kaip bokštas Entelas, nejuda niekur iš vietos,
Kūno krypsniais ir akių budrumu atsilenkia nuo priešo.
Tuotarp Daretas, it puldamas miesto mūrus galingus,
Imdamas priešo tvirtovę, apsupęs ją iš pakalnės,
Bando, kaip patogiau prisitaikyt, žvalgo akylai
Kūną varžovo ir smogia prišokęs, bet vis nesėkmingai.
Pakelia dešinę tvirtą ūmai išsitiesęs Entelas,
Bet tas pamato laiku iš viršaus jam taikomą smūgį,
Krypteli kūną mitriai ir spėja atšokti į šalį.
Niekais nueina Entelo jėga, nes, tvodamas smarkiai,
Lygsvarą senis praranda ir sunkiai griūva ant žemės.
Lygiai taip griūva pušis nuo skardžio stataus Erimanto
Arba nuo Idos aukštos, kai vėtra atūžus išverčia.
Šoka pagalbon teukrai tuojau ir Trinakrijos vyrai.
Šauksmas nuaidi dangum. Pirmasis pribėga Akestas
Ir vienmetį bičiulį su gailesčiu kelia nuo žemės.
Betgi griuvimas — ne kliūtis herojui: be išgąsčio jokio
Grįžta į kovą įširdęs, jėgų jam duoda rūstybė.
Gėda ir galios savos jutimas jį uždega visą.
Bėgti šoka Daretas, Entelas jį veja per aikštę,

Smogdamas smūgį po smūgio su dešine ir su kairiąja,
Neatsidusdamas. Kaip lietus, su ledais pasipylęs,
Krinta, barbendamas stogą, taip smūgiai galingi Entelo
Krinta ant vargšo Dareto iš rankos vienos ir antrosios.
Tėvas Enėjas neleidžia pykčiui liepsnoti be saiko
Ir, suturėjęs Entelą, kad taip nesiautėtų baisiai,
Dvikovą greit nutraukia ir leisgyvį vargšą Daretą
Atima, žodžiais maldydams ir taip nugalėtojui tardams:
„Koks pamišimas, žmogau nelaimingas, tau apėmė širdį?
Ar nejauti galybių kitų ir dievų priešiškumo?
Dievui paklusk!“ — ryžtingai tarė ir dvikovą baigė.
Tuosyk Daretą draugai, vos velkantį kojas, paėmę,
Sunkiai svyrančia galva ir juodą sukrekusį kraują
Spjaudantį iš burnos drauge su dantim išdaužytais,
Veda į savo laivus, pašaukti kalaviją ir šalmą
Parneša draugui, laurus ir jautį palikę Entelui.
Savąją vertę pajautęs, tas jaučiu didžiuojas ir sako:
„Deivės sūnau ir teukrai visi, įsitikinti galit,
Kiek šis kūnas jėgų turėjo, kai buvo jaunesnis,
Ir iš kokios mirties ištraukėt šiandien Daretą“.
Šitai pasakė, o pats užėjo iš priešakio jaučiui,
Atpildui savo kovos, ir, dešine atsivėdėjęs,
Kumščiu, galingais diržais suspaustu, tarpuragėn tvojo.
Perkirto kiaušą kiaurai, net smegenys jaučiui ištiško.
Jautis parkrito ir, kojom pavirpinęs, iškvėpė kvapą.
Tuokart pratrūksta širdis, ir Entelas sušunka, sakydams:
„Vietoj Dareto daugsyk vertesnę gyvybę, Erikai,
Tau paaukoju! Laimėjau ir amžiams padedu kumščius“.

Tuosyk Enėjas pakviečia, kas nori jėgas išmėginti,
Leisdamas strėlę sparnuotą, ir dovanas skiria varžovams.
Rankom galingom pats iš Seresto laivo atnešęs,
Stiebą pastato ir pariša lakų balandį ant virvės,
Kabančios jo viršuje, kad būtų taikiniu strėlei.
Rinkosi vyrai būrin ir, vario šalmą paėmę,
Sumetė burtus. Linksmi žiūrovų šauksmai Hirtakidą
Hipokoontą sutiko, kai pirmąjį šūvį jis gavo.
Antrą laimi Mnestėjas, pergalės laurus nuskynęs,
Plaukdamas jūroj,— alyvom žaliom vainikuotas Mnestėjas.
Trečias po jų šaus Euritionas, brolis tavasis,

Pandarai, kurs pagarsėjai anuomet, kai, liepus pažeisti
Susitarimą, tu ietį paleidai į būrį achivų.
Pats paskutinis, į apačią šalmo, pateko Akestas,
Kurs su jaunaisiais drauge išėjo rankos mėginti.
Kvapą sulaikę tuomet lankus riestuosius įtempia
Kaip išmanydami vyrai ir ima strėles iš strėlinių.
Suzvimbė lanko styga, strėlė Hirtakido jaunučio
Skrodžia vaiskųjį orą, skrenda pati pirmutinė
Ir, atsitrenkus į stiebą, į jį ligi pusės susminga.
Virpa stiebas užgautas, išgąsdintas paukštis suspurda
Ir suplasnoja, o skardūs plojimai sudrebina orą.
Tuosyk išėjo žvalus Mnestėjas ir, lanką atstatęs,
Įtempė stygą sykiu su akim ir šovė į aukštį,
Bet į balandį tiesiog pataikyti strėlgaliu, vargšas,
Jis nevaliojo: tik raištį lininį nukirto ir kilpą,
Rišusią paukštį už kojos ir kabančią stiebo viršūnėj.
Paukštis su vėjais greitais po debesiu juodu paskrido.
Euritionas vikrus, kurs laikė seniai jau paruošęs
Strėlę ant lanko, karštai paprašęs brolį pagalbos,
Vos apsidžiaugusį plotais padangių balandį nutaiko,
Mušantį tankiai sparnais, ir pro debesio kraštą pašauna.
Dvasią iškvepia paukštis, krinta, gyvybę palikęs
Tarpu aukštųjų žvaigždžių, ir įsmigusią parneša strėlę.
Be nugalėtojo laurų liko vienas Akestas.
Strėlę ir jis, žilagalvis, į aukštą orą paleido,
Savo meną ir lanko skambumą norėjo parodyt.
Ir čia visi išvydo stebuklą, kurs reiškė įvyksiant
Kažką didinga. Vėliau tai įvykiai patys parodė,
Ir sukrėsti žyniai pranašavo visa po laiko.
Užsiliepsnojo strėlė, į debesį šviesų įskridus,
Skrydžio kelią ugnim nužymėjo ir greitai išnyko,
Virtusi oru vaiskiu, kaip žvaigždės išnyksta ne sykį,
Aukšta padange nuskrieję ir uodega ilga pašvietę.
Apmirė širdys iš baimės, ir trinakriečiai, ir teukrai
Šaukės sustoję dievų visagalių. Tėvas Enėjas
Niekais to ženklo nelaiko, Akestą linksmai apkabina,
Duoda jam daug dovanų ir sako, tardamas šitaip:
„Teikis priimti jas, tėve, nes didis Olimpo valdovas
Ženklu paragina mus tave ypatingai pagerbti.

Iš ilgaamžio Anchiso kaip dovaną kraterį gausi,
Dailiai paveikslais margais išrašytą. Tėvui Anchisui
Jį dovanojo kadaise trakų valdovas Kisėjas,
Kad atminimą turėtų ir laidą meilės širdingos".
Šitai pasakęs, laimėtoju pirmu skelbia Akestą
Ir jo pražilusią galvą žaliuojančiais laurais papuošia.
Euritionas taurus šitos garbės nepavydi,
Norint jis vienas aukštoj padangėj pašovė balandį.
Antrą dovaną gauna, kas raištį ir kilpą nukirto,
O paskutinę — kas lakiąją strėlę suvarė į stiebą.
Tėvas Enėjas tuomet, nelaukęs galo varžybų,
Liepia pašaukt Epitidą, sargą ir palydovą
Julo mažučio, ir jam patikėdamas sako į ausį:
„Eik ir Askanijui tu pasakyk: jei turi surinkęs
Pulką berniukų ir juos išmokė žirgais jodinėti,
Teveda juos senelio pagerbt ir pats jis su ginklais
Tepasirodo". Ir liepia aplink sustojusiai miniai
Ratą didesnį daryt, kad atviras laukas regėtųs.
Juoju atjoja berniukai. Visi aptaisyti kaip vienas,
Mirga tėvams prieš akis raiti ant žirgų pažabotų.
Ploja, žavėdamies jais, Trinakrijos vyrai ir teukrai.
Plaukus puošia visiems, kaip dera, karpytas vainikas,
Laiko po dvejetą iečių aštriom plieninėm geležtėm,
Karo strėlinės jiems už pečių, ir dailiai vytoji
Aukso grandinė ant kaklo siekia lig pusei krūtinės.
Raitelių joja trys kuopos, o trys vadai rūpestingai
Skraido aplink. Kiekvienas po dvylika turi berniukų:
Taip surikiuotas jų pulkas. Vadai su jais vienamečiai.
Krykštauja pirmas būrys, jį veda mažas Priamas,
Vardą senelio turįs sūnus tavo, mielas Politai,
Duosiantis pradžią italams[77]. Joja jis trakišku žirgu,
Juodu su priemaiša balta: šviesios priekinės garšvos
Ir iškeltoj kaktoj žvaigždė baltuoja iš tolo.
Antras — Atis, kurs Atijų gentį pradėjo Lotynuos[78].
Atį Julas labai mylėjo — berniukas berniuką.
O paskutinis, visų gražiausiai atrodantis, Julas
Jojo sidonišku žirgu, kurį atminimui jam buvo
Davus Didonė skaisti, kad būtų laidas jos meilės.
Tuotarp eiliniai visi atjojo žirgais trinakriečio

Seno Akesto.
Baisiai sumišusius, juos dardaniečiai sutinka plojimais,
Džiaugias, vaikų veiduos senolių veidus pažinę.
Kai prarisnojo linksmi pro eiles sužavėtų žiūrovų,
Kur juos lydėjo gimdytojų akys, tuomet Epitidas,
Duodamas ženklą suriko ir botagu supliaukšėjo.
Raiteliai išsirikiavo, po tris sustoję į gretą,
Ir nuliuoksėjo į priešingus šonus, o ženklą vėl gavę,
Greit apsisuko ir, ietis iškėlę, pradėjo puolimą.
Čia jie tik lekia, žiūrėk, į šalis, čia grįžta į pulką
Iš visų pusių, ir vienas jų sparnas, atgal pasidavęs,
Apsupa kitą, ir vaizdą matai jau tikriausių kautynių.
Bėga jokios apsaugos nepalikę ar baisiai įnirtę
Švaistosi ietim, ar taiką padarę lekia iš vieno.
Lygiai kaip Kretoj kalnuotoj kadais Labirintas turėjęs
Kelią tarp sienų aklų ir tūkstančiu gatvių klastingų
Žmogui apsukdavęs galvą, kad pėdsakų savo atsekti
Nebegalėtų ir vartų, pro kur išeiti, nerastų,—
Lygiai taip teukrų vaikai jodami nūn pėdsakus mėto
Savo žaidynių metu: vaizduoja bėgimą ir kovą.
Tarsi delfinai, kurie plačiuos vandenynuose nardo,
Prie Karpato uolų ir Libijos jūroj skrajoja.
    Paprotį taip jodinėt ir tokias ruošti varžybas,
Mūrais aukštais Albą Longą apsupęs, Askanijus pirmas
Vėl atgaivino ir švęsti šventę įsakė lotynams,
Kaip jis kad, būdamas vaikas, su Trojos jaunuomene šventė.
Seniai albiečiai išmokė vaikus, iš jų didingoji
Roma tą šventę tėvų paveldėjus lig šiol tebesaugo.
„Troja“ vadinas žaidimai, berniukai reiškia trojėnus.—
(Taip ligi čia vis ėjo varžybos gimdytojo garbei.)
    Betgi pasikeitė laimė ir atšaukė duotąjį žodį.
Šitaip jie rungtyniavo ir metines šventė prie kapo.
O iš dangaus Saturnietė Junonė siuntė Iridę
Prie Iliono laivų, jai davusi vėjus pagalbon
Ir apgalvojus gerai, kaip seną skausmą pasotint.
Skuba mergelė į žemę, ištiesus tūkstančiaspalvę
Juostą per dangų, ir nieks nepasergsti, kaip ji nusileidžia.
Dairos pajūry ir mato didelį susibūrimą,
Uostas tuščias kaip miręs, paliktas stovi laivynas.

Vienos moterys Trojos, toli susėdę pakrantėj,
Rauda senelio Anchiso ir žvelgia pro ašaras visos
Bailiai į marių gelmes. O! Kiek prieš jas, vargo palaužtas,
Jūrų, o ir seklumų! Visų tas atodūsis vienas,
Miesto jos prašo, namų, pripjovė vargai vandenynuos.
Taigi į moterų tarpą ten ir nusileidžia Iridė,
Pikta sumanius ir deivės drabužį ir veidą numetus.
Nūn ji Berojė, žmona ilgaamžė tmariečio Doriklo,
Kitkart turėjusi vardą, sūnus ir giminę garsią,
Greit įsimaišo pulkan dardaniečių, prabyla ir sako:
„O nelaimingos! Kodėl nuo rankos achajų negavom
Galvas padėt prie mūrų gimtų! O gimine vargše!
Kokią gi pražūtį lems, mus gyvas palikusi, laimė?
Sekmą jau kartą po Trojos žuvimo vasara grįžo,
Kai mes žemynais ir jūrom pro aibę uolų ir žvaigždynų,
Taip nesvetingų, klajojam. Sako, per vandenis vejam
Bėgančią žemę Italų, o vilnys mus vėto ir mėto.
Čia mums Eriko broliškas kraštas, vaišingas Akestas.
Kas pamatų neleidžia gi dėt ir miesto statyti?
O tėvyne ir mūs dievai, išgelbėti veltui!
Miesto mes nevadinsime Troja? Ir Hektoro upių —
Nei Simoento, nei Ksanto niekad neberegėsiu?
Eikime visos tuoj pat ir padekim laivus nelabuosius.
Man ir Kasandra, žynė, sapne pasirodžius anądien,
Degantį davė žibintą ir sakė: „Čia Trojos ieškokit,
Šičia bus jūsų namai". Tad metas mums reikalo imtis,
Gaišti mums gina ženklai. Keturi aukurai aure stovi
Garbei Neptūno. Deglus ir mintį pats dievas mums duoda".
Šitaip kalbėdama, viską naikinančią ugnį pirmoji
Pastveria, ranką atgal atmetus, sužaižaruoja
Ir ją paleidžia. Tik akys sužiuro ir apmirė širdys
Ilionietėms. Viena iš jųjų, amžium vyriausia,
Pirga, Priamo vaikų karališka auklė, sušuko:
„Čia ne Berojė, ne retėjietė jums, moterys mielos,
Ji ne Doriklo žmona. Atidžiau pažvelkit į ženklus
Dieviško grožio, kaip dega jos akys, kokia ji dvasinga,
Kokis veidas, koks balso skambumas ir žingsnis, kai žengia.
Aš neseniai išėjau iš Berojės, namie ją palikus
Sergančią sunkiai ir liūdną, kad šiandien reikia jai vienai

Pareigą šventą apleisti ir likt nepagerbus Anchiso".
Taip ji pasakė.
Moterys nieko iškart nesiryžta, tik žvalgos suglumę
Visos piktai į laivus, svyruodamos, ką pasirinkti:
Šitą pakrantę ar karalystę, kur šaukia likimas.
Deivė tuo tarpu, sparnais sumosavus, pakilo į dangų,
Ir ten, kur skrido, lankas didžiulis po debesiu liko.
Ženklą supratę tuomet ir protą iš baimės praradę,
Visos suklinka ūmai ir griebia iš židinio ugnį.
Aukurus drasko, deglais pavirtę žalios šakelės
Skraido aplinkui. Vadžias paleidus, liepsnos suūžia
Ant sėdynių, irklų ir vairų eglinių margųjų.
Kad liepsnoja laivai, į šventę prie kapo Anchiso
Atneša žinią Eumelas, ir vyrai patys pamato
Pelenus juodus ir dūmus debesiu kylant į dangų.
Kaip nuoširdžiai vadovavo raitų berniukų žaidimui,
Taip apsukriai Askanijus pirmas žirgu šuoliavo
Nūn į stovyklą. Uždusę sargai pavyt nevalioja.
„O, beprotystė, lig šiol neregėta! Ko siekiat, ko norit,
Moterys jūs nelaimingos? Ne priešų, ne Argo stovyklą —
Viltis sudeginot savo! Čia aš, Askanijus jūsų".
Ir, nuo galvos nusiėmęs, metė šalmą po kojų,
Tą, kur dėvėjo pirma, kai žaisdamas karą vaidino.
Atskuba greit Enėjas, ir parlekia teukrų rinktinė.
Moterys, baimės pagautos, lekia, kuri kur išmano,
Bėga slėptis į girią ar po uolom paskalautom:
Gėda joms to, ką padarė, gyvent nebemiela, ir vyrus
Atsitokėję pažįsta, širdy nebeliko Junonės.
Betgi nei gaisras dėl to, nei galybė liepsnų nežabota
Nesumažėjo. Po ąžuolo sijom pakulų pilna,
Dūmus spjaudo iš ten kamuoliais, o šonai gaubtieji
Treška nuo karščio, ugnis jų griaučiais veržias lig dugno.
Nieko liejimas vandens nei vyrų jėga nepagelbsti.
Sau nuo pečių tuomet nusimetęs drabužį, Enėjas
Šaukias pagalbos dievų ir rankas ištiesia į dangų:
„Tėve Jupiteri! Jei nepradėjai ligi paskutinio
Trojos vaikų nekęst, jei tėviška meilė senoji
Regi žmonių vargus, padėk ištraukti iš gaisro
Mūsų laivus ir skurdžią mantą išgelbėki teukrams

Ar pražudyki, kas liko, paleidęs žaibą rūstybės,
Jei nusipelnęs esu. Naikink savo dešine viską".
Vos tik jis ištarė taip, dangus apsiniaukė audringai
Ir pasipylė lietus netikėtas, griaustiniai gi tranko
Kalnus aukštuosius ir lygumas žemės, vanduo iš padangių
Šniokščia gausiom srovėm, pasodrintom šėlstančio vėjo.
Apsemia greit laivus lig pusės, sušlampa apdegę
Skerssijės, tuosyk gęsta ugnis, ir laivai nuo to gaisro
Tenukentėjo nedaug. Keturi nuėjo į dugną.
Tėvą Enėją tuo tarpu, įvykio sukrėstą smarkiai,
Slegia rūpesčiai sunkūs, ir mintys kas dieną kitokios
Lenda į galvą: ar jam Sikulų šaly pasilikti,
Lemtį likimo pamiršus, ar stumtis Italijos pusėn.
Nautas tuomet žilagalvis, kurį tritonietė Paladė
Vieną išmokė kadais ir išminčia garsų padarė,—
Rasi atsakymą duodams, ką nauja žada rytojui
Pyktis bekraštis dievų, ar likimo kelius jam atverdams,—
Ėmė Enėją ramint ir šitokiais žodžiais kalbėti:
„Deivės sūnau! Nusilenkim ir eikim, kur veda likimas.
Kas atsitiks, mes turime viską įveikti kantrybe.
Tau dardanietis dievų giminaitis Akestas — bičiulis,
Tu pasitark su juo, pakalbėk: jis nori padėti.
Jo globoje palik, kas šiandien laivo neteko
Ir kam įgriso darbai atlikti ir užmojai tavo —
Metų prislėgtus senius, pavargusius jūroje žmones,
Visa, kas silpna ir bijo pavojų, jam atiduoki.
Lai čia pavargę ramiai sau gyvens, lai miestą statysis
Ir, šeimininkui sutikus, tegu Akesta pavadins jį".
Norint šie žodžiai senelio sustiprino dvasią Enėjui,
Rūpesčiai sunkūs tačiau nesiliauja lindę į širdį.
Uždengė dangų Naktis, atvažiavusi pora ristūnų.
Jam pasirodo staiga, iš aukšto dangaus nusileidęs,
Tėvo Anchiso šešėlis ir šitokiais žodžiais prabyla:
„Mano sūnau, už gyvybę brangesnis, kol buvo gyvybė
Kūne manam, sūnau, Iliono vargų išmėgintas!
Aš ateinu Jupiterio siųstas, kurs ugnį atstūmė
Nuo jūs laivų, iš aukšto dangaus maloniai pažvelgęs.
Tu paklausyk patarimo protingo, kurį žilagalvis
Nautas tau duoda, ir, jaunus, drąsiausius vyrus atrinkęs,

Veski Italijos žemėn. Laukinę ir baisiai karingą
Lacijuj tautą reikės nukariauti. Pirmiau gi pas Ditą
Į vėlių karalystę atvyk ir gilų Averną
Perplauk manęs aplankyti, sūnau. Ne tarp nedorųjų
Tartare, ne tarp liūdnų šešėlių — laukuos Elisiejaus
Tarp laimingųjų vėlių gyvenu. Skaisčioji Sibilė
Perves tave, kai kraują avelių juodų paaukosi.
Giminę savo tenai ir miestas koks bus, sužinosi.
Nūngi sudiev, Naktis sudrėkus į pabaigą svyra,
Ryto ristieji žirgai pradėjo prunkšt man į veidą".
Šitai pasakęs, pakilo į orą kaip dūmas lengvutis.
„Kur tu, mielasis, kur skubinies taip? — sušuko Enėjas.—
Nuo ko tu bėgi? Kas mano glėby neleidžia pabūti?"
Šitaip ištaręs, prie židinio šoka ir, ugnį įpūtęs,
Snaudusią po pelenais, jon beria miltus šventuosius,
Smilkalu Trojos dievus ir žiląją Vestą pagerbdams.
Tuosyk nedelsdamas vyrus pašaukia, pakviečia Akestą
Ir jiems Jupiterio valią, tėvo brangaus patarimą
Ir savo mintį — viską išdėsto, ką reikia daryti.
Sutaria greit visi, nesipriešina vyrams Akestas.
Moteris miestui prirašo visas, ir vyrai, kas nori,
Gali ten likti — visi, kas didesnės šlovės sau negeidžia.
Vyrai suolus sutaiso ir vieton ugnies prarytųjų
Skerssijes deda naujas, priderina irklus ir lynus.
Skaičium negausūs visai, bet krūtinės kvėpuoja narsybe.
Vagą išvaro Enėjas ir miesto paženklina ribą,
Paskiria vietą namams, nurodo, kur turi būt Troja,
Kur Ilionas. Miestu sužavėtas, trojietis Akestas
Forumą stato ir, tėvus sušaukęs, įstatymus duoda.
Kalno Eriko viršūnėj, žvaigždžių kaimynystėj, pastato
Jis Idalietei Venerai šventovę, prie kapo Anchiso
Šventąjį šilą užveisia ir paskiria sargą jam sergėt.
Šventė, puotavo devynias dienas ir aukas jau sudėjo
Ant aukurų, o vėjams nuščiuvus, sugulė bangos.
Vienas tik Austras, kaskart padvelkdamas, kviečia į jūrą.
Didžios aimanos kyla ir verksmas vingiuotoj pakrantėj,
Laiko apglėbę viens kitą, nesiskiria naktį nei dieną.
Nūn ir moterys visos, ir tie, kam anuomet atrodė
Jūra baisi pažiūrėt, ką gąsdino vienas jos vardas,

Nori jau plaukti ir kelio vargus sutinka iškęsti.
Juos geraširdis Enėjas guodžia draugiškais žodžiais
Ir apsiverkęs palieka globot gentainiui Akestui.
Trejetą veršių aukot įsako Erikui, o Audroms
Juodą avį ir liepia virves nuo kranto atrišti.
Pats, apsikaišęs sau galvą karpytų alyvų šakelėm,
Paima taurę į ranką ir, laivo gale atsistojęs,
Vidurius meta bangoms ir lieja vyną geriausią.
Jūrą kapoti įninka vyrai ir vandenis verčia.
Vėjas, lydėdamas juos, į laivų paskuigalį pučia.
Močia Venera tuo tarpu, kamuojama rūpesčio didžio,
Kreipias į seną Neptūną, skundu jam širdį išlieja:
„Saiką praradęs pyktis Junonės, širdis jos besotė
Verčia, Neptūnai, mane nusilenkti žemai ir prašyti.
Jos numaldyt negali nei laikas, nei kito gerumas,
Ji negalvoja nurimt, paklusus likimui ir tėvui.
Miestą ir Frigų valstybę nušluot nuo žemės ir kerštą,
Kokį tik gali, nugiežti — jos pykčiui baisiajam per maža:
Persekiot Trojos likučių, jos dulkių ir kaulų, lig šiolei
Ji nenustoja. Pati nesižino, ko siunta taip baisiai.
Pats tu paliudyt gali, nes Libijos jūroj regėjai,
Kokią audrą pakėlė, marias lig dugno ir dangų
Visą sumaišė, talkon Eolo vėtras pakvietus.
Ir tai ji drįso tavoj karalystėj!
Maža to: moteris Trojos į nusikaltimą pakurscius,
Padegė andai laivus ir, atėmus Enėjui laivyną,
Privertė daug žmonių palikt nežinomoj žemėj.
Vieno maldauju tave — kad leistum jiems be pavojaus
Plaukti per jūras ir duotum pasiekti Laurentus ir Tibrą,
Jei to galiu prašyti, jei miestą ten parkos žadėjo".
Deivei Saturno sūnus ir marių valdovas atsakė:
„Drąsiai mano valdom gali pasikliaut, Kiteriete:
Kilus iš marių esi, o aš, tau darydamas gera,
Baisų dangaus ir jūrų šėlimą nutildžiau ne kartą.
Ir sausumoj ne mažiau (Simoentas paliudys ir Ksantas)
Rūpi man tavo Enėjas. Todėl, kai anuomet Achilas
Vijo Trojos pulkus nugalėjęs lig mūrų aukštųjų,
Nešdamas tūkstančiams mirtį, jų priverstos upės vaitojo,
Nebegalėjo rast ir pramušti sau kelio į jūrą

Ksantas sraunusis,— tuomet aš Enėją, kurs stojo į kovą
Priešais galingą Pelidą, dievų pritarimo negavęs,
Uždengiau debesiu juodu, nors baisiai norėjau išgriauti
Sienas klastingos Trojos, mano rankų statytos.
Tokis ir šiandien aš jam esu, tik liaukis bijojus.
Jis be pavojų nuplauks, kaip tu nori, į uostą Averno.
Vieno tik vyro turės pasigesti, žuvusio jūroj.
Galvą vienas padės už visus".
Šitokiais žodžiais jos širdį paglostęs ir nuraminęs,
Tėvas Neptūnas žirgus pakinko aukso pakinktais,
Žąslais putotais žaboja ir, davęs laisvę vadelėms,
Skrenda viršūnėm bangų savo mėlynais ratais lengvučiais.
Vilnys jam gula po kojų, o vandenis, vėjų pašiauštus,
Lygiai suglosto ašis, ir miglos nuskrieja padangėm.
Tuosyk išnyra veidai įnamių, didžiuliai banginiai,
Glauko senių ratelis, Inonės sūnus Palemonas,
Taipgi tritonai greiti ir Forko pulkai neskaityti,
Jo kairėje Tetidė, jauna Panopėja, Melitė,
Talija ir Spija, Kimodokė, gražioji Nisėja.
Tuosyk tėvui Enėjui rūpesčių slegiamą širdį
Džiaugsmas paglosto meiliau. Jis liepia vyrams veikiausiai
Stiebus statyt ir bures ant skersinių ištempus iškelti.
Lyną stveria visi kaip vienas ir duoda išpūsti
Lygiai ir dešinę sterblę, ir kairę, paskui gi skersinio
Kraipo abu galus, ir dvelkdamas vėjas juos varo.
Vesdamas vorą ilgiausią, visų priešaky Palinūras
Plaukė pirmasis, kiti turėjo laikytis jo kelio.
Jau atidrėkus Naktis pusiaukelę baigė pasiekti,
Ir, ant kietų suolų po irklais išsitiesę, jūreiviai
Sąnarius savo atleido ir ėmė ilsėtis pavargę,
Kai, iš aukštųjų žvaigždžių lengvučiais sparnais atplasnojęs,
Miegas sujudino oro šešėlius ir miglą prasklaidė.
Jis, Palinūrai, puolė tave, nekaltam atgabenęs
Sapną nelemtą. Dievas prie vairo aukštai nusileido,
Išvaizdą gavęs Forbanto, ir taip prabilo jo lūpos:
„Jaso sūnau Palinūrai! Laivus tau vandenys varo.
Vėjai pučia patogūs, gali atsikvėpt valandėlę.
Galvą padėk ir mieguistas akis atitrauki nuo darbo.
Aš padirbėsiu truputį ir stojęs tave pavaduosiu".

Vos beatmerkdams akis, Palinūras taip jam atsakė:
„Veidas nutilusių marių ir vilnys nurimę ką reiškia,
Man tu pamiršti liepi ir pamėkle šia pasikliauti?
Kaip apgaulingiems vėjams ir dangui galiu patikėti
Tėvą Enėją, giedros klastingumo apgautas ne kartą!“
Tokį atsakymą davė ir, tarsi būtų prikaltas,
Vairo neleido iš rankų, akis į žvaigždynus įbedęs.
Betgi štai dievas šakelę, suvilgytą vandeniu Letos,
Migdančią Stikso jėga, virš jo smilkinių pamosuoja,
Ir apsiblausę akys apsnūdusiam pačios sulimpa.
Vos tik sąnarius toks netikėtas miegas atleido,
Dievas užgulė jį iš viršaus ir su gabalu vairo,
Rankeną jo nulaužęs, per galvą nustūmė nuo laivo
Į ribuliuojančią jūrą, nors šaukė jis veltui pagalbos.
Pats gi it paukštis pakilo ir oru giedru nusiyrė.
Lygiai taip irias laivai be jokio pavojaus per jūrą:
Baimės nejaučiančius neša juos pažadas tėvo Neptūno.
Plaukė jie greit, ir tuoj pasirodė uolos sirenų,
Baisios anuomet ir nūn boluojančios kaulais jūreivių.
Šniokšt nenustodamos bangos dusliai į akmenis dužo.
Kai pastebėjo Enėjas, kad laivas be vairininko
Klaidžioja ir jau siūbuoja, jį pats per gelmę tą naktį
Vedė, apverkdamas draugą, mirties jo sukrėstas sunkiai.
„Jūra ir vaiskiu dangum per daug patikėjai, bičiuli,
Taigi nelaidotas nūn, Palinūrai, gulėsi ant smėlio“.

ŠEŠTA GIESMĖ

Mirusiųjų šalis

Šitaip pro ašaras kalba, bures iki galo atskleidžia
Ir taip priplaukia Kumus, kame eubojiečiai gyvena.
Priekiu į jūrą apgręžia laivus ir pririša lynais,
Inkarą aštrų numetę, vairūgaliai jų riestanosiai
Išsirikiuoja prie kranto. Hesperijos žemėn iššoka
Pulkas drąsuolių jaunų. Vieni tuoj stveria paleisti
Ugnį iš titnago gyslų, kiti jų rauna ir laužia
Krūmus tankiuosius, žvėrių pastogę, ir upę suranda.
Tėvas Enėjas gi skuba prie kalno, kur šviečia iš tolo
Febo šventovė aukšta ir šiurpuliu purto slaptingas
Urvas Sibilės rūsčios. Jai Delo pranašas didis
Įkvepia mintį širdin ir rytdieną duoda regėti.
Greit jie prieina prie Trivijos šilo ir rūmų auksinių.
Bėgdamas iš Minojo šalies, kaip pasaka seka,
Ryžos lakiaisiais sparnais padangėn leistis Dedalas
Ir, neištirtu keliu lig Grigo Ratų šaltųjų
Drąsiai pakilęs, lengvai nusileido ant kalno prie Kumų[79].
Grįžęs į žemę, jis paaukojo tau, Febe skaistusis,
Irklus lakiųjų sparnų ir pastatė didžią šventovę.
Joj Androgėjo mirtis išrašyta ant durų auksinių
Ir kekropidai (aiman!) kasmet po sūnus septynis
Duoklės duot priversti. Šit urna, kur burtą jie traukė.
Knoso žemė antrojoj pusėj kyšo iš marių.
Jaučio ten meilė šlykšti, vogčiom pagulta Pasifajė
Ir Minotauras, sūnus jo dvilytis, iš kraujo maišyto
Pradžią sau gavęs: baisus išniekintos meilės paminklas[80].
Ten Labirintas painus, kur klystkelių galo nerasi.

Bet karalaitei, jos meilės karštos pagailėjęs, Dedalas
Rūmų pinkles atpynė ir pats išėjimą parodė,
Siūlu išvesdamas taką. O tu, Ikarai, žymiausią
Dalį paveikslo turėjai užimt, bet skausmas neleido.
Dukart jis tavo žuvimą buvo berėžiąs į auksą —
Dukart rankos jam, tėvui, nusviro.— Jie būtų iš lengvo
Perleidę viską akim, jei nebūtų grįžęs Achatas,
Siųstasai eiti pakviest Apolono ir Trivijos žynę,
Dukterį Glauko Deifobę, kuri į Enėją prabyla:
„Argi paveikslais šitais dabar tau metas gėrėtis?
Nūn priderėtų labiau septynis veršius paaukoti,
Jungo nevilkusius dar, ir tiek pat rinktinių avelių".
Šitaip Enėjui pasakius (aukas lieptąsias sudėti
Vyrai netrunka), ji teukrus kviečia į aukštą šventovę.
Kalno pašlaitėj prie Kumų pramuštas urvas didžiulis.
Šimtas plačių angų ir šimtas durų jan veda.
Šimtas balsų iš jo Sibilės atsakymus duoda.
Kai jie priėjo žynyčią,— „Tau metas,— sušuko Deifobė,—
Klausti likimą lemties. Štai dievas, žiūrėkite, dievas!"
Ir su tais žodžiais jos veidas išvypo, spalva atsimainė
Ir sušukuoti plaukai išsidraikė. Krūtinė pritrūko
Kvapo, širdis pašėlusi mušė, atrodė didesnė,
Ir nemirtingai jos balsas skambėjo, kai dievo galybė
Kvėpė į ją iš arčiau. „Nenori, Trojos Enėjau,
Įžado dievui duot ir maldauti? Be to savo lūpų
Šie paslaptingi namai neatvers". Ir žiniūnė nutilo,
Kalbą pabaigus. Teukrams per kaulus, užgrūdintus vargo,
Perbėgo šaltas šiurpumas, Enėjas ėmė maldauti:
„Febe skaistusis, kurs Trojos nelaimių skaudžių pagailėjai
Ir į Eako vaikaitį teukrų strėlę nutaikei,
Pario paleistą! Mane visuomet tu lydėjai per jūras,
Supančias daug šalių, su tavim aš pasiekiau Masilų
Tolimą kraštą už marių ir plotus, skalaujamus Sirtų.
Šiandien jau baigiam pasiekt mes bėglų Italijos krantą.
O kad Trojos dalia dabar mus liautųs lydėjus!
Laikas atėjo parodyt širdį Pergamo genčiai,
O visagaliai dievai ir deivės, kurie Ilionui
Ir dardaniečiams šlovės pavydėjot. Žyne garbinga,
Reginti rytdieną visą, padėk (likimo žadėtos

Aš karalystės prašau) įsikurti Lacijuj teukrams,
Jųjų klajūnams dievams ir blaškomiems Trojos penatams.
Trivijai ir Apolonui šventyklą iš marmuro balto
Aš pastatysiu ir šventę įsteigsiu jo vardui pagerbti[81].
O ir tavęs mūs žemėj laukia didinga šventovė[82].
Joj pranašavimą tavo padėsiu, žodžius paslaptingus,
Mūsų giminei duotus, ir tau paskirsiu, mieloji,
Vyrus geriausius. Tiktai ištarmės nerašyki ant lūpų,
Kad nenuneštų vėjai greiti, kaip žaislą pagavę.
Mums pranašauk pati". Taip baigė maldą jo lūpos.
Bet oloje žynė, negalėdama Febui paklusti,
Blaškosi, šėlsta: gal jos krūtinei pavyktų galingu
Nusikratyti dievu. O tas labiau dar veržndamas vaipo
Įkvėptas lūpas, ramina jai širdį ir verčia paklusti.
Rūmų durys didingos pačios tuomet atsivėrė,
Visas jų šimtas, ir žodžiai žynės nuskardėjo per orą:
„Vargše tu, jūroj vargų ir pavojų kamuotas lig šiolei
(Žemėj didesnių jų bus), ateis į Lavinijaus šalį
Dardano sūnūs (tu mesk iš širdies šį rūpestį sunkų),
Griausis atėję tačiau. Karus aš, karus šiurpulingus
Aiškiai regiu, pralietu krauju štai Tibras putoja.
Nei Simoento netruks tau, nei Ksanto, stovės ir doriečių
Plačios stovyklos: kitas Achilas jau Lacijuj gimęs.
Deivės sūnus ir jis. Nekenčianti teukrų Junonė
Niekur nuo jo neatstos. Ir kokių Italijoj miestų
Tu nesišauksi prispaustas, ko nemaldausi pagalbos!
Šiųjų nelaimių visų priežastis bus žmona vėl ne teukrė,
Ne vienagenčių vestuvės.
Tu nesilenk vargų, bet eik, pasitiki juos drąsiai,
Kur tik likimas tau leis. O pirmą išganymo kelią,
Ko tu mažiausiai tikies, parodys grajiškas miestas".
Žodžiais tokiais žynyčioj kalbėdama, Kumų Sibilė
Sako baisybes šiurpias. Iš urvo balsas riaumoja,
Tiesą apraizgęs mįslėm. Patrakusią ją Apolonas
Tramdo lyg žąslais ir veria pentinais tiesiai per širdį.
O kai jai narsas praėjo ir išvėptos lūpos nurimo,
Tuosyk prabilo Enėjas: „Nelaimės tokios aš, mergele,
Įsivaizduot negaliu, kad būtų nauja, netikėta.
Viską numatęs esu ir širdy apsvarstęs iš anksto.

Vieno maldauju: esą čia vartai į mirusių šalį
Verias ir ežeras iš Acheronto tamsybių atplūsta.
Taigi nedrauski man eit aplankyti mylimo tėvo.
Kelią parodyki ten ir duris užkeiktas atverki.
Aš per liepsnas, per ugnį, pro tūkstančius skriejančių iečių
Išnešiau jį ant pečių ir iš priešo rankų išplėšiau.
Man palydovas jis buvo kelionėj per marių platybę,
Negandas oro ir jūrų pavojų kentė ir vargo,
Būdamas silpnas, daugiau, nei senatvė ir jėgos jam leido.
Kad nusižeminęs eičiau prie tavo slenksčio prašyti,
Pareigą man jis uždėjo ir liepė. Sūnaus tu ir tėvo
Pasigailėk, brangioji, meldžiu (tau galima viskas,
Tau patikėjo Averno šilus Hekatė ne veltui),
Jeigu vėlę žmonos Orfėjas galėjo iškviesti,
Trakiškų kanklių stygas balsingas užgaudamas pirštais;
Jeigu Poluksas mirtim pradiene savo brolį atpirko[83],
Kelią nueidams ir vėl jį sugrįždams. Kam didį Tesėją
Arba Alkidą minėt? Ir aš Jupiterio ainis".
    Žodžiais tokiais maldavo ir rankomis aukurą lietė.
Tuokart atsakė žynė: „Kilmingas dievų giminaiti,
Trojos Anchiso sūnau! Į Averną lengva nužengti
(Naktį ir dieną atviros durys į tamsųjį Ditą),
Betgi pasukti atgal ir grįžt į gyvųjų pasaulį —
Žmogui vargas baisus. Tik nedaugis, kuriuos numylėjo
Tėvas teisingas ir ką lig padangių iškėlė narsumas —
Sūnūs dievų sugrįžo. Nuo čia lig Orko vien girios,
O jas aplink Kokitas riečia vingiais juodaisiais.
Bet jei toks noras širdy, jei tu taip baisiai panūdai
Dukart plaukti per Stikso gelmes ir dukart išvysti
Tartarą tamsų, jei tau malonus beprotiškas žygis —
Ką reiks daryti, klausyk. Pasislėpus medy kupliajam,
Mirga lapais auksiniais šakutė liauna, pašvęstoji
Mirusių krašto Junonei[84]. Sergsti ją tankumynuos
Šilas tamsus, apglėbęs sodriais pakalnių šešėliais.
Žmogui tačiau nevalia į požemių gelmenis žengti,
Kol auksalapės šakos nebus nusilaužęs nuo medžio.
(Ją mat kaip dovaną jai buvo graži Prozerpina
Liepusi einant atnešt. Nulaužus šakelę, atauga
Lygiai auksinė kita, ir naugė vėl mirga tarp lapų.)

Taigi aukštai akim ieškok ir atradęs, kaip dera,
Rankon paimk ir nulaužk. Pati pasiduos ji be vargo,
Jeigu tave bus šaukęs likimas. Kitaip neįveiksi
Jokia galybe ir jos nenukirsi nė geležia kieta.
Vyro kūnas, be to, pajūryje guli negyvas
(Tu nežinai, deja!), ir teršia lavonas laivyną,
Gaištant prie slenksčio tau čia ir mūs patarimo beprašant.
Taigi pirmiau į kapus palydėk ir palaidok bičiulį,
Juodą avį atvesk ir apvalymo auką sudėki,
Tuokart Stikso šilus išvysi ir kraštą, kur gyvas
Niekas negali įeit". Pasakė žynė ir nutilo.
    Tėvas Enėjas, akis į žemę nuleidęs ir liūdnas,
Ėjo iš tos olos, širdy svarstydamas visą
Būsimo žygio sunkumą. Jam atsidavęs Achatas
Žengė į koją su juo, tokiais pat rūpesčiais sirgdams.
Daug ką jie svarstė, kalbon įsileidę, ir viena spėliojo —
Kokį vyrą žynė jiems sakė negyvą ir kokį
Kūną liepė palaidot. Atėję išvysta Mizeną
Gulint pajūrio smėly, niekingos mirties paguldytą,
Sūnų Eolo Mizeną, kuris mokėjo kaip niekas
Vyrus surinkt trimitu ir juos pakurstyt į karą.
Hektorą didį visur jis lydėjo, prie Hektoro šono
Verždavos drąsiai kovon, ragu pagarsėjęs ir ietim.
O kai, pergalę gavęs, kapan tą nuvarė Achilas,
Didvyris šis narsus, pritapęs kaip palydovas
Prie dardaniečio Enėjo, šlovės nemažos susilaukė.
Kartą, kai kiaura kriaukle jis savo dainą dūdavo
Virš vandenų ir kvietė dievus, kvailys, į varžybas,
Jį pavydus Tritonas užpuolęs, jei galim tikėti,
Ir į putotas bangas tarp uolų panardinęs staigiai.
Taigi ir klykė dabar suėję visi, ir vaitojo,
Tėvas Enėjas labiau už visus. Raudojo ir vykdė
Visa, ką liepė Sibilė, ir laužą krovė velioniui,
Pliauskų prinešę krūvas, kad liepsnos dangų laižytų.
Eina jie girion senon, kur lūžtvėse žvėrys gyvena,
Virsta ir eglės skarotos, ir dreba nuo kirvių bugieniai,
Rąstai uosio skalaus ir ąžuolo kietas kamienas
Skyla po pleištais plačiais, ir tuopos dunda nuo kalno.
Tėvas Enėjas, visų darbų įkvėpėjas ir vadas,

Ragina vyrus ir pats nesibaido kirvio nei pleišto.
Mintys liūdnos tačiau jam nuolat lenda į galvą,
Žvelgiant į aukštus medžius, ir taria jis žodžiais maldingais:
„O kad ant medžio kurio šaka ta auksinė sušvistų
Girioje šioj gūdžioj! Žynė mums visa teisingai,
Netgi per daug, deja, apie Mizeną pasakė“.
Vos tik jis ištarė taip, ir pora baltučių balandžių
Jam pro skruostą praskrido, padange giedra atplasnoję,
Ir nusileido žemėn žalion. Ir tuosyk Enėjas,
Motinos savo paukščius atpažinęs, džiaugsmingai sušunka:
„Būkit vadai, jei kelias yra, ir skriskite oru,
Veskite girion, kur meta šešėlį į žemę derlingą
Aukso vešlioji šaka. Neapleisk šią valandą sunkią,
Motina deive, sūnaus“. Pasakė ir, lėtindams žingsnį,
Ėmė žiūrėt, kur paukščiai nuskris ir kokį duos ženklą.
Tie nusileidžia palest ir paskrenda vėlei į priekį,
Kiek juos valioja pasiekt praeivio akis šviesiaregė.
Kai prie Averno angos priskrido, dvokiančios bjauriai,
Greitai pakilo aukštyn ir, mėlynu oru palėkę,
Nutūpė vieton geiston į medžio dviveislio viršūnę,
Kur tarp lapų žalių gelsvai mirguliavo auksiniai.
Lygiai kaip amalas tas, ne gimtojo medžio pasėtas,
Žiemą žaliuoja vešliai ir, nors spaudžia speigas smarkiausias,
Ūgiais mirga geltais, apvijęs šakas apvaliąsias,—
Taip ąžuole kupliam auksiniai lapai mirgėjo
It pinigėliai ploni, plazdėdami vėjui šiurenant.
Pastveria šaką Enėjas, rankom godžiom ją nulaužia,
Linkstančią, liauną, ir neša tuoj į Sibilės žynyčią.
Vargšą Mizeną tuotarp pakrantėj teukrai apraudа
Ir jo dulkėms taurioms paskutinę paslaugą daro.
Iš sakingiausios pušies ir seno ąžuolo pliauskų
Aukštą laužą sukrovę, žolynais tamsiais ir šakelėm
Visą apkaišo aplink, o prieky niūrių kiparisų
Eilę pastato ir viršų blizgančiais ginklais papuošia.
Iš katilų, ant ugnies kunkuliuojančių, vandenį semia,
Kūną velionio mazgoja ir tepa visą alyvom.
Raudą užtraukia ir jį ant lentos pašarvoję apverkia,
Tuosyk raudona skraiste, rūbu, velionio vilkėtu,
Kūną pridengia. Kiti, neštuvus pakėlę į viršų

(Baisiai graudi paslauga!), po jaisiais laiko žibintą,
Veidus nugręžę šalin, kaip to paprotys reikalauja.
Lieja alyvą tuomet ir meta ąsotį ant laužo.
Viską ryja liepsna — ir smilkalą kvapų, ir valgį.
O kai plėnys sukrito ir liovėsi laužas liepsnojęs,
Pelenus karštus vynu ir kita, kas liko, užliejo,
O Korinėjas kaulus surinko į urną varinę.
Tuokart su vandeniu tyru triskart apėjo aplinkui
Ir, vaisinga alyvų šaka iš palengvo pašlakstęs,
Vyrus apvalė, po to sudiev paskutinį pasakė.
Tėvas Enėjas tada jam pilkapį aukštą supylė
Ir jo nešiotus ginklus, nudildytą irklą bei ragą
Kalno papėdėj padėjo. Tą kalną ir šiandien Mizenu
Žmonės vadina, ir vyro vardą jis sergsti per amžius.
Po šermenų padaro tuojau, ką liepė Sibilė.
Urvas buvo gilus, bedugnėn juodon prasižiojęs,
Šonais grublėtais, miške prie ežero juodo prigludęs.
Paukštis nė joks, sparnais atplasnojęs, per jį negalėjo
Perlėkti gyvas: iš žiočių tamsių toks kvapas negeras
Ėjo ir sklido aukštyn, pasiekdamas mėlyną skliautą.
(Grajai vietą dėl to Averno vardu pavadino.)
Ketvertą jaučių jaunų, juodnugarių pastato Enėjas,
Nieko nelaukęs, žynė vynu jiems galvas pašlaksto
Ir, ilgesnių plaukų tarpuragėj kuokštą pakirpus,
Meta šventon ugnin kaip nuomaldos pirmąją auką,
Vardą pašaukus Hekatės, dangaus ir Erebo valdovės.
Deda jiems peilį prie kaklo vyrai ir kraujui šiltajam
Duoda į dubenį bėgt. Enėjas nuduria durklu
Motinai eumenidžių ir josios seseriai didžiai[85]
Avį juodvilnę, o tau, Prozerpina, karvę bevaisę.
Auką naktinę tuomet jis pradeda Stikso valdovui[86]
Ir, aukojamus jaučius į aukuro ugnį sudėjęs,
Degančius vidurius jų alyva aplieja riebiausiai.
Vos spinduliai pirmi sutviskėjo tekančios saulės,
Žemė po kojų tuoj pat suriaumojo, medžių viršūnės
Ėmė siūbuoti staiga, ir šunys sustaugė šešėliuos:
Deivė artėjo. „Šalin pasitraukite, nepašvęstieji! —
Suskamba žodžiai žynės.— Išeikit iš girios gūdžiosios.
Kelki tu koją į kelią ir trauk iš makštų kalaviją,

Reikia dabar drąsos ir širdies tvirtumo, Enėjau".
Šitai pasakė patrakus ir žengė į atvirą olą.
Pãskui drąsiu žingsniu neatlikdamas ėjo Enėjas.
O visagaliai vėlių valdovai ir tylūs šešėliai!
Chaose ir Flegetonte, nakties karalyste gūdžioji!
Leiskite man pasakyt, ką girdėjau, leiskit atverti
Žemės gilioj pragarmėj ir tamsybėj skendinčius daiktus.
Tamsūs jie ėjo abu nakties glūdumoj per šešėlius,
Per negyvenamus Dito namus dykumų karalystėj.
Lygiai taip einam tamsoj per giria, kai mėnuo vos kyšters
Ir vėl tuoj paslepia veidą, Jupiteriui dangų apniaukus,
Ir sutema nakties daiktų spalvingumą pagrobia.
Prie įėjimo paties, prie Orko namų atvirųjų,
Raudos guolius pasistatė ir Sielvartai, žmogui kerštingi,
Tyso ten Ligos išblyškę, liūdna, nusiminus Senatvė,
Baimė, Neturtas šlykštus ir Badas, kurstąs į pikta,
Šiurpūs pažvelgti veidai, Giltinė ir Vargas šalimais,
Miegas, Mirties giminė, širdies Džiaugsmai nelabieji,
O užu slenksčio viduj mums mirtį nešantis Karas.
Ten Eumenidžių narvai geležiniai ir Vaidas beprotis,
Vietoj plaukų gyvates kruvinais kaspinais pasirišęs.
O vidury šimtametė, plačiai šakomis iškerojus,
Guoba didžiulė, kupli, kurioj sutūpusios, sako,
Tuščios Svajonės po lapais žaliais ir Sapnai susigūžę.
Prieglobstis ten daugybės žvėrių ir visokių baidyklių.
Tuoj prie durų stovi Kentaurai ir Scilės dvilytės,
Ir šimtarankis, stiprus Briarėjas, ir Lernos gyvatė,
Šnypščianti šiurpiai, prie jos Chimera, vis spjaudanti liepsną,
Harpijos ir Gorgonės, ir vyro trikūnio šešėlis[87].
Šiurpas nupurto Enėją, jis griebias už kalavijo,
Traukia jį iš makštų ir einantiems priešais atstato,
Ir, jei nebūtų žynė pasakius: tai vėlės bekūnės
Skraido kaip miglos ore, pavidalą tuščią sau gavę,—
Būtų jas puolęs ir kardu rūsčiai kapojęs šešėlius.
Kelias į Tartarą ten, prie juodųjų bangų Acheronto.
Drumstas nuo dumblo vanduo galingais verda verpetais,
Versdamas smėlį iš dugno ir vemdamas jį į Kokitą.
Šias šiurpulingas upes ir vandenis sergsti Charonas,
Kraupiai nuskuręs yrėjas. Nuo smakro jam driekias pražilus

Ir pasišiaušus barzda, o akys žėri žarijom,
Sumegztas virš peties brizgais vėduliuoja apsiaustas.
Eldiją kartimi iria patsai ir burėmis varo,
Savo tamsiu luotu per upę keldamas žmones.
Senis jau senas, bet dievo senatvė žvali ir jėginga.
Plūdo kaip vandenys žmonės ir minios veržės prie kranto,
Moterys, vyrai jauni ir žemės gyvenimą baigę
Didvyriai drąsūs, vaikai mažamečiai, nekaltos mergaitės
Ir prieš tėvų akis pašarvoti ant laužo jaunuoliai.
Lapų aibė tokia, šalnų pakąsta rudeninių,
Krinta nuo medžių miške ir tiek prie marių giliųjų
Priskrenda paukščių krante, kai šalčių artėjantis metas
Verčia juos lėkt į dausas ir krašto saulėto ieškoti.
Žmonės stovėjo ir prašė, kad pirmus keltų per upę,
Tiesė maldingai rankas anapus į kraštą pasilgtą.
Betgi yrėjas rūstus paimdavo šiuos ar anuosius,
Daugelį varė šalin, neleisdamas eiti prie kranto.
  Tuosyk Enėjas, žmonių daugybės nustebintas, tarė:
„Man tu, mergele, sakyk, dėl ko jie veržias prie upės?
Ko gi tos vėlės geidauja? Ir skirtumas kokis, kad vienos
Lieka ant kranto, o kitos per mėlynus vandenis irias?“
Jam, nekalbėdama daug, žynė ilgaamžė atsakė:
„Mielas Anchiso sūnau, tikriausias dievų giminaiti!
Gilų Kokitą regi ir telkšančius vandenis Stikso.
Bijo dievai juo prisiekt ir žodį laužyt prisiekę.
Žmonės, kuriuos matai, nelaimingi, likę be kapo,
O tas yrėjas — Charonas — palaidotus iria per upę.
Niekas kranto šiurpaus negali palikti ir plaukti
Per šniokščiančiąsias bangas, kol kaulai kapo nerado,
Šimtą metų klajos ir skraidys aplink šią pakrantę,
Kolei galės pagaliau geidaujamą uostą pasiekti“.
Žengė iš lėto Anchiso sūnus, sustojo ant kranto
Ir susikrimtęs svarstė širdy jų dalią graudingą.
Ir štai jis regi — liūdni ir be pagarbos pomirtinės
Stovi Leukaspis ir likų laivyno vadas Orontas.
Juosius iš Trojos tuomet vandenynu plaukiant per vėtrą
Austras pastvėrė, ir laivą su vyrais vilnys užliejo.
  Ir vairininkas antai, Palinūras, ėjo pro šalį,
Tas, kur, pro Likiją plaukiant, žvaigždžių žiūrėdamas kelio,

Buvo nuo laivo nuvirtęs ir jūroj bekraštėj prigėręs.
Vos bepažino jį liūdną pro šydą tiršto šešėlio
Ir taip užkalbino pirmas: „Koks dievas tave, Palinūrai,
Marių vidun panėrė, iš mūsų būrio pagrobęs?
Tu pasakyk, nes, niekur lig šiol neatrodęs klastingas,
Vienu atsakymu šiuo mane Apolonas apvylė.
Jis pranašavo, jog tu per jūrą perplauksi gyvas
Ir Auzonų šalin nukeliausi. Kur žodis, jo duotas?“
Tas jam atsakė: „Tavęs neapgavo orakulas Febo,
Mielas Anchiso sūnau, ne dievas mane panarino.
Rankeną vairo, kurios įsitvėręs kaip sargas stovėjau,
Linkmę rodydams laivui, netyčia prispaudęs nulaužiau
Ir stačiagalviais su ja nuvirtau. Prisiekiu rūsčiąja
Marių galybe: aš pats dėl savęs nepatyriau tiek baimės,
Kiek jos turėjau dėl tavo laivo, kad tik atsispirtų
Prieš sūkuringas sroves, palikęs be vairo ir vado.
Tris audringiausias naktis pašėlęs Pietys mane blaškė
Po vandenyną beribį, tik dienai ketvirtai išaušus
Aš nuo viršūnės bangos išvydau Italijos šalį.
Tad pamažu plaukiau prie kranto; žemę pasiekiau,
Betgi jos žmonės beširdžiai apsunkintą šlapio drabužio
(Kalno briaunos įsitvert sugrubusiom rankom graibsčiausi)
Su kalavijais užpuolė, galvodami grobio sau gausią.
Šiandien aš jūroj esu ridenamas vėjų pakrantėm.
Taigi dėl saulės šviesos mielosios, dėl oro maldauju,
Dėlei gimdytojo tavo, dėl Julo vilčių teikiamųjų —
Gelbėk mane iš baisios nedalios (gali tai) ir žemės
Saują, galiūne, užberk, į Velijos uostą nuvykęs,
Arba, jei kelias yra ir tau jį gali parodyt
Motina deivė (tu ne be valios dievų, man atrodo,
Plaukt per šią upę drįsti, per vandenis Stikso rūsčiuosius),
Ranką vargšui paduok, su savim į anapus paimki,
Kad nors po mirties aš rasčiau prieglaudą ramią“.
Šitaip kalbėjo jisai, o žynė atsakydama tarė:
„Kaipgi toks noras baisus, Palinūrai, širdin tau atėjo?
Tu nepalaidotas nori per Stikso vandenis plaukti,
Nelieptas krantą aną ir furijų upę regėti?
Nesitikėki maldom dievų lėmimą palenksiąs.
Mano žodžius atsimink, jie bus paguoda nelaimėj.

Gentys kaimynės visur: toliausiuos kaimuos ir miestuos,
Ženklą dangaus pamatę, šventai tavo kaulus palaidos,
Kapą supils ir dės aukas iškilmingas ant kapo,
Ir Palinūro vardu vieta vadinsis per amžius[88]“.
Sielvartą žodžiai numaldė, ir skausmas liovės iš lėto
Širdį sugrudusią gelt: smagu — jo vardą gaus žemė.
Taigi jie eina toliau, iš palengvo artėja prie upės.
Tuotarp Charonas, nuo Stikso bangų pamatęs ateinant
Juos per tylųjį šilą ir sukant žingsnį į krantą,
Pirmas pradeda pult ir bara, sakydamas šitaip:
„Kas gi tu toks, kad eini prie mūsų upės ginkluotas,
Greitai, ko reikia, sakyk, ir žingsnio neženki iš vietos!
Šičia šešėlių šalis, sapnų ir nakties snūdulingos.
Žmogui gyvam nevalia čia Stikso valtim važiuoti.
Maža gavau pasidžiaugt, atėjusį tuosyk Alkidą
Laivėn paėmęs savon, Tesėją ar Peiritoją,
Nors jie sūnūs dievų, jų niekas įveikt nevaliojo.
Tartaro sargą tuomet į pančius pagavo Alkidas
Ir nuo karališko sosto virpantį, vargšą, išvilko.
Šie du į Dito namus įsibrovė ir pačią pagrobė“.
Tuosyk Amfriso žynė atsakydama tarė Charonui:
„Pinklių jokių nei apgaulės nėra, gali nebijoti,
Neneša smurto tau ginklai, tegu per amžius baisusis
Vartsargis loja oloj, bekūnes tegąsdina šmėklas,
Lai sau dėdės menes Prozerpina sergsti skaisčioji.
Meile dievų ir ginklais garsus trojėnas Enėjas
Tėvo ateina lankyt į Erebo tamsiąją šalį.
Jei negraudina tavęs toks sūniškos meilės paveikslas,
Tai nors šaką (rūbus praskleidus, parodo šakelę)
Tą atpažink“. Ir nirštas širdies Charonui atslūgsta,
Nieko nesako daugiau, tik gėrisi dovana brangia,
Rykšte likimo, kurią vėl po ilgo laiko išvydo,
Žydrąjį luotą pagręžia ir plaukia artyn į pakrantę.
Pastumia tuosyk vėles, kur suoluos susiglaudę sėdėjo,
Vietos padaro plačiau ir kaip milžiną didį Enėją
Kviečia į luotą. Net subraškėjo siūtinis laivelis
Nuo jo sunkumo ir drumsto vandens pro siūles prisisėmė,
Bet pagaliau sveikus išsodino žynę ir vyrą
Į neišvaizdžią dumblynę, prižėlusią švendrių pilkųjų.

Cerberis, Orko šuva trigalvis, urve palei kelią
Loja trejais nasrais, net dreba vėlių karalystė,
Ir gyvates ant sprando pašiaušia. Žynė, tai pamačius,
Miego su medumi ir žolių žavimų primirkytą
Meta jam plutą. Trejus nasrus išverčia nerijęs
Cerberis, kąsnį pagriebia ir, drūtą sprandą sutraukęs,
Vėl išsitiesia urve nuo vieno krašto lig kito.
Miegui palaidojus sargą, atsiveria kelias Enėjui
Tuoju krantu, į kurį atsiyręs, negrįžta nė vienas.
Greit pasigirsta garsai ir vaikiškas verksmas gailingas.
Kūdikių vėlės verkė prie Tartaro pirmojo slenksčio,
Tiesiai juos nuo krūties, gyvenimo džiaugsmo nedavus
Nė paragaut, juodoji diena nuvarė į kapą.
O šalia jų mirtim nubausti nekaltai apskųstieji.
Ne be teisėjo tačiau, ne be burto vietos jiems duotos.
Urną papurtęs, Minojas visus tyliuosius šešėlius
Šaukia tarybon ir klausia gyvenimo viso kaltybių[89].
Tuoj už vaikų vieta niūriųjų, kurie pasidarė
Patys sau mirtį, kitų nenuskriaudę, ir iškvėpė dvasią,
Pasibodėję šviesa. Oi, kaip norėtų jie šiandien
Skurdą kęst ir vargus gyvųjų pasaulyje vargti!
Grįžti neleidžia lemtis ir liūdnos vilnys patvinę,
Kelią užkerta Stiksas, devynetu vingių apsupęs,
O netoli nuo čia į kairę ir dešinę tįso
Liūdesio platūs laukai. Juos taip vadina nuo amžių.
Šičia, ką meilė žiauri ir sielvartai meilės pagraužė,
Vienišus slepia takai ir plačios mirtų giraitės
Gaubia šešėliais. Ir mirę ilgesiu sirgt nenustoja.
Čia jis pamato Prokridę, Fedrą ir Erifilę,
Rodančią žaizdą, kurią padarė sūnus jos beširdis.
Ir Pasifajė čia buvo, Euadnė ir Laodamėja,
Čia ir Kenėjas, kadaise vaikinas, o nūn moteriškė,
Vėlei likimo valia pavidalą seną atgavus.
Čia ir fenikė Didonė, žaizdos neseniai atvaryta,
Girioj didžiulėj tarp jų klajojo. Kai Trojos herojus
Jai prie šalies atsistojo ir ją tarp šešėlių pažino,
Baisiai neaiškią kaip vos tik stojęs jaunas mėnulis,
Kai pro miglas tirštas jį matom ar tariamės matą,—
Ašarom visas paplūdo ir taip prabilo su meile:

„Vargše Didone! Deja, man žinią atnešė tikrą:
Tavo gyvybė užgeso ir durklas pabaigė kančią?
Aš kaltininkas mirties, deja? Prisiekiu žvaigždynais,
Taipgi dangaus dievais, ir po žemėm jei yr teisingumas,—
Aš, valdove, ne pats iš tavo pakrančių pabėgau.
Ne! Tai dievai, kurie man šiandien taku erškėčiuotu
Eiti įsako šešėlių šalin per gūdžiąją naktį,
Privertė savo galybe, ir aš patikėt negalėjau,
Kad iškeliaudamas tau taip didelį skausmą suteiksiu.
Žingsnį sulaikius sustok ir nuo mano akių nesislėpki.
Bėgi? Nuo ko? Šis kartas prabilt į tave paskutinis[90]".
Jai, užsiplieskusiai taip ir žvelgiančiai niūriai, šiais žodžiais
Stengėsi širdį maldyt ir ašarą spaudė Enėjas.
Ji nusisuko nuo jo ir įbedė žvilgsnį į žemę.
Nuo pasakytų jo žodžių nė kiek nesuvirpa jos veidas:
Stovi šalta kaip akmuo, kaip Marpeso uola marmurinė.
Tuosyk pašoka staiga ir kaip priešė didžiausia pabėga
Į pavėsingą šilelį, kur laukia jos vyras pirmasis,
Slegiamas sielvarto didžio ir lygus jai meile Sichėjas.
Sukrėstas tokio baisaus likimo, Enėjas lydėjo
Ją akimis toli ir iš gailesčio ašarom plūdo.
Eina toliau leistuoju keliu ir greitai pasiekia
Pakraštį plotų, kur pagarsėję kariai susirinkę.
Čia jo sutikti atbėga Tidėjas, ginklais šlovingas
Partenopėjas drauge ir Adrasto išblyškęs šešėlis.
Čia apraudoti visų, kautynėse kritę be laiko
Dardano sūnūs, kurių eiles be galo pamatęs,
Jis suvaitojo: čia Glaukas, Medontas ir Tersilochas,
Ir Antenoro trys sūnūs, Cereros žynys Polibotis.
Čia ir Idėjas, vadžių ir ginklo neleidžiąs iš rankų.
Iš dešinės ir kairės apspinta triukšmaudamos vėlės,
Joms negana pamatyt — ilgiau jos nori pabūti,
Žingsnį žengti su juo, sužinoti, ko čia atėjo.
Tuotarp danajų vadai, Agamemnono didžio falangos,
Didvyrį žibant šarvais šešėlių šaly pastebėję,
Ėmė iš baimės drebėt. Vieni, atgręžę nugarą, leidos
Bėgti, kaip bėgo seniau, prie laivų, kiti gi pakėlė
Riksmą silpnutį: burna jų žiojos, bet balsas užspringo.

Ir Deifobą, sūnų Priamo, kruviną visą
Mato Enėjas čionai: suplėšytas baisiai jo veidas,
Veidas ir rankos abi, smilkinių nesakysi, kad būta,
Ausys nutrauktos, o vietoj nosies žaizda prasižiojus.
Vos bepažino. Deifobas drebėjo ir dangstėsi rankom
Savo baisias žaizdas. Enėjas prakalbino pirmas:
„O Deifobai galiūne, garbingojo Teukro vaikaiti!
Kas tas beširdis, kuris ant tavęs taip keršt ą nugiežė?
Kas gi tau drįso šitaip daryt? Pasiekė mus gandas,
Jog paskutinę tą naktį, pailsęs nuo žudymo grajų,
Tu ant lavonų griuvai, krūvas jų aplinkui privertęs.
Tuosyk pilkapį tuščią Retėjo pakrantėj supyliau
Ir tau sudiev pasakiau aš, triskart sušukdamas vėlei.
Vietą ženklina vardas ir ginklai, tavęs gi, bičiuli,
Neberegėjau ir, žemėj gimtoj nepalaidojęs, bėgau".
Jam Priamidas atsakė: „Tu nieko, brangus, nepraleidai,
Visa, ką reik, padarei Deifobui ir dulkėms velionio.
Mano likimas mane, per Spartietės kaltes pražūtingas,
Jūron nelaimių panėrė: jinai šį paminklą paliko.
Kaip, apsigavę džiaugsmu, paskutinę naktį mes leidom,
Norint tu visa žinai, bet reikia darsyk pakartoti.
Perkopė Pergamo sienas aukštąsias arklys pražūtingas
Ir ginkluotus karius su savim įgabeno į miestą.
Gatvėse šoko trojėnės ir šaukė džiaugsmingą „euhoe".
Joms ji, gudri veidmainė, vadovavo, iškėlusi rankoj
Šviesų žibintą, ir ženklą danajams davė iš miesto.
Aš gi, pavargęs nuo šokių ir triukšmo, tvert negalėjau
Ir, miegaman nelabajan parėjęs, atsiguliau, vargšas.
Prislegia miegas mane, į mirtį panėšįs ramybe.
Mano šaunioji žmona ginklus išgabena iš rūmų
(Net kalaviją ji man iš po pagalvio ištraukia)
Ir, Menelają pakvietus, duris jam pati atidaro.
Tarės paslaugą tuo padarysianti mylinčiam vyrui
Ir nusiplausianti gėdą, kad tiek nelaimių užtraukė.
Bet ko gaištu? Miegaman įsiveržia su juo ir Uliksas,
Nusikaltimų visų įkvėpėjas.— Dievai, atmokėkit
Grajams už viską, jei vertos mūs lūpos keršto maldauti.
Betgi koks reikalas, man pasakyk, tave čia šiandieną
Atnešė gyvą? Ar pats, klajodamas mariom, užklydai,

Ar įsakytas dievų? Neduoda ramybės likimas,
Versdamas eiti niūriojon šalin, kur saulė nešviečia?“
Taip jie kalbėjo abu, kol pusę kelio per dangų
Ketvertu savo žirgų rožiaspalvių nuskriejo Aurora.
Būtų gal taip prakalbėję visą jiems leistąjį laiką,
Bet juos nutraukė Sibilė, trumpai tarydama šitaip:
„Atlekia šuoliais naktis, Enėjau. Mes valandas verkiam.
Kelias šakojasi čia ir eina į priešingus šonus.
Šis dešinys nuves mus į Dito galingojo miestą.
Juo Elisiejų pasieksim; kairysis veda į vietą,
Kur nedorieji bausmę sau gauna — į Tartarą niūrų“.
Jai Deifobas atsakė: „Nerūstauki, žyne galinga,
Greitai aš grįšiu atgal prie šešėlių, jų skaičius bus visas.
Eiki tu, pažiba mūs, geresniu likimu pasidžiauki“.
Jis nusisuko ir, žodžio nebaigęs, nuėjo į šalį.
Grįžteli galvą Enėjas ir aukštus mūrus išvysta
Skardy uolotam kairėj ir trigubas sienas aplinkui.
Tartaro upė, sraunus Flegetontas ugninis, supąs juos,
Šniokščia verpetais liepsnų ir dundančius akmenis neša.
Priekinėj pusėj vartai su kieto plieno kolonom,
Tokio, kad jėgos žmonių nei gyventojų aukšto Olimpo
Jų neišlauš ginklu. Prie vartų bokštas plieninis.
Ir Tisifonė jame, pasikaišiusi kruviną skraistę,
Sėdi ir sergsti vartus, budėdama dieną ir naktį.
Girdis, vaitoja už vartų ir smūgiai be gailesčio čaižo,
Žvanga antrankiai plieno ir velkamos sunkios grandinės.
Šičia sustojo Enėjas ir klausės, išgąsdintas triukšmo.
„Kokios čia kaltės, mergele, jei galima klausti, ir kokios
Bausmės skirtos už jas? Koks triukšmas ausis man pasiekia?“
Tuokart atsakė Sibilė: „Šlovingas teukrų valdove!
Žmogui doram nevalia juk žengt per nedorėlių slenkstį.
Bet man, Averno šilus paliepusi sergėt, Hekatė
Sakė visas bausmes ir vedė visko parodyt.
Čia Radamantas Knosietis šiurpiojoj šaly viešpatauja,
Bausdamas kvočia visus ir tiesą liepia sakyti,
Ką gyvųjų pasauly, apgaulėm tuščiom susigundę,
Pikta padarė ir kaltę išpirkt lig mirties atidėjo.
Ir tą, kas kaltas, tuojau Tisifonė, rimbą nutvėrus,
Pasišokėdama čaižo, kairėj gi jai šnypšdamos šlykščiai

Rangosi angys, kuriom ji mosuoja ir seseris šaukia".
Vyriai sugirgžda, net šiurpas nupurto, ir štai prakeiktieji
Veriasi vartai ūmai. „Regi, kokia čia sargyba
Sėdi prie durų baisių, koks veidas prižiūri šį slenkstį?
Daugsyk baisesnė hidra viduj ten stovi prie vartų,
Penkiasdešimt nasrų išvertus. Už jos į bedugnę
Tartaras dvigubai tiek šaly šešėlių nugrimzta,
Kiek aukštasis Olimpas žydron padangėn iškilęs.
Žemės sūnūs seni, gentis galingų titanų,
Žaibo kadais nutrenkti[91], ant dugno vartosi sunkiai.
Ir Aloėjo sūnus galingus abu ten regėjau.
Jiedu su rankom kėsinos didįjį dangų sugriauti
Ir visagalį tėvą nuo aukštojo sosto nuversti.
Ir Salmonėjas ten buvo ir sunkią bausmę kentėjo,
Kad užsimojo pamėgdžiot Jupiterio žaibą ir griausmą.
Keturis žirgus pakinkęs, mosuodamas rankoj žibintą,
Jis išdidžiai per Elidės miestus ir kaimus važiavo,
Lėkė per grajų žemes ir liepė jį garbint kaip dievą.
Audrą norėjo, kvailys, ir žemėj nežėrintį žaibą
Bildančiom juodžių kanopom ir žvangesiu vario pamėgdžiot.
Bet visagalis valdovas pro debesis strėlę paleido,
Ne Salmonėjas žibintą, ne rūkstantį deglą sakuotą,
Ir stačia galva jį sviedė, viesulu smarkiai pasukęs.
Tengi ir Titiją, Žemės, gimdytojos močios, augintą,
Galima buvo matyt, jo kūnas, plačiai išsikėtęs,
Užima margus devynis. Peslys riestanagis kapoja
Kepenis jo nemarias, ataugančias vėlei už bausmę.
Vidurius plėšo ir peno sau ieško, giliai jo krūtinėj
Prieglaudą radęs. Neturi ramybės ataugantis kūnas.
Kam beminėt lapitus, Iksioną arba Peiritoją?
Didelis juodas akmuo, virš jo pakibęs, atrodo,
Kris tuoj ir kaulus suknežins. Šventiškai mirga auksinėm
Kojom jo guolis aukštasis, o valgių karališkų aibės
Prie pat jo lūpų prikrautos, bet furijų pulko vyriausia
Tupi šalia ir rankos ištiest į maistą neleidžia:
Šoka, žibintą iškėlus, ir klykia išversta gerkle.
    Šičia, kas žemėj, gyvi būdami, neapkentė brolio,
Mušė tikrus tėvus ar skriaudą globotiniui darė[92],
Ar, kur aptikę lobius, vieni pasiglemžė viską,

Dalį saviesiems duot pašykštėję (jų minios didžiausios);
Taipgi meilužiai, lig šiol užmušti, ir kas prieš tėvynę
Ginklą pakėlė ar žodį, duotą globėjui, sulaužė,—
Laukia bausmės visi, ir tu neprašyk pasakyti,
Kokios bausmės žmonėms ir kokia kaltė čia panėrė.
Akmenį sunkų rita vieni, kiti pro tekinio
Stipinus perkišti kybo, vargšas Tesėjas gi sėdi
Ir taip per amžius sėdės, o Flegijas štai nelaimingas
Stengias primint visiems ir, balsą pakėlęs, kartoja:
„Aš pamoka jums elgtis dorai ir dievų nepaniekint".
Vienas, už auksą pardavęs tėvynę, žiaurų tironą
Joj pasodino, už grašį įstatymus segė ir plėšė[93],
Kitas į guolį dukters įsibrovė ir vertė būt žmona.
Jie nedorybių baisių nebijojo ir darė jas drąsiai.
Jeigu aš šimtą burnų ir šimtą liežuvių turėčiau,
Gerklę tvirtos geležies — ir tai nevaliočiau kaltybių
Tau išskaičiuoti visų ir išvardinti bausmę kiekvieną".
    Tarusi tuos žodžius, žynė ilgaamžė pasakė:
„Metas kelionę tęst ir baigti pradėtąjį žygį.
Mes paskubėkim. Matau kiklopų kalvėj nukaltus
Mūrus antai, prieš mus jau siena ir vartai plieniniai.
Dovaną tavo padėt mums ten įsakymas liepia".
Baigė žynė. Jie ėjo keliu, šešėliais nuklotu,
Buvo antrojoj jo pusėj ir greit artėjo prie vartų.
Prie įėjimo sustoja Enėjas ir vandeniu tyru
Kūną sau šlaksto, ir šaką smeigia į staktą už durų.
    Visa padarę kaipreik ir pareigą deivei įvykdę,
Jiedu priėjo linksmybių vietas, kur džiugina akį
Laimės šilų žaluma ir stovi palaimintų rūmai.
Čia purpurinė šviesa skaisčiau iš padangių užlieja
Lygius laukus, čia saulė sava ir aukštosios žvaigždės.
Kūnus mankština visi, aikštėj žolėtoj sustoję.
Žaidžia kovų žaidimus ir kaunas ant smėlio geltono.
Kojom trenkia kiti ir dainuodami eina ratelį.
Šičia ir trakų žynys, ilgais lig žemės drabužiais,
Virkdo kanklių savų septynbalsių stygas nevienokias,
Jąsias užgavęs plektru drambliakaulio balto ar pirštais.
Šičia Teukro sena giminė, garbingi vaikaičiai,
Baimės nežiną herojai, laikais laimingesniais užgimę,

Ir Asarakas, ir Ilas, ir Dardanas, protėvis Trojos.
Gėris Enėjas šarvais ir vežimais dykais gražiaračiais,
Subestos ietys į žemę, lankoj žirgai iškinkyti
Vaikšto ir ganos laisvi. Kaip mėgo ginklus ir vežimą,
Žemėj gyvi būdami, kaip džiaugsmas ir rūpestis buvo
Žvilgančius žirgus ganyt, taip gano, nuėję į kapą.
Mato jisai: dešinėj ir kairėj, susėdę vejelėj,
Valgo, vaišinas ir giesta pergalės giesmę džiaugsmingą.
Laurų miškelis kvapus aplink. Iš dangaus Eridano
Upė, plačiai srūdama, per girią vandenis varo.
Tai čia kariai, kovoj už tėvynę kraują pralieję,
O šalia jų žyniai, gyvenę žemėje skaisčiai,
Tengi ir dainiai dori, Apolonui didinę garbę,
Ir kas dailės darbais žmonėms gyvenimą puošė
Ir tuo paminklą sau pasistatė, daug gera padarę,—
Kaspinas baltas visų jų smilkinius juosdams dabina.
Kai jie suplūdo aplink, prabilo Sibilė į juosius,
O į Musają pirmiausia (aukštai virš pulko iškilęs
Savo plačiais pečiais, jis milžinas buvo tarp vyrų):
„Vėlės laimingos ir tu, žyny garbingas, sakykit,
Kur šioj šaly Anchiso vieta? Jo dėlei mes plaukėm
Upėm Erebo plačiom ir čia lig jūsų atėjom“.
Jiems, nekalbėdamas daug, Musajas atsakė ir tarė:
„Niekas neturim namų atskirų. Šiluos pavėsinguos
Ir ant žolėtų krantų ar upelio gaivinamoj pievoj
Leidžiam dienas. O jūs, jei širdį traukia toks noras,
Eikit per kalvą antai, parodysiu tiesų takelį“.
Šitai pasakė ir, juos lydėdamas, rodė nuo kalno
Skęstančius saulėj laukus. Nuo kalvos nusileido keleiviai.
Tėvas Anchisas vėles, klajojančias klony žaliajam,
Šone kalvos, ir turinčias grįžt į gyvųjų pasaulį[94],
Leido su meile akim pro save ir tikrino skaičių,
Mielus vaikaičius visus ir giminę savo kitokią,
Darbus ir dalią žmonių, žygius kiekvieno ir būdą.
O kai pamatė jisai ateinant tiesiai per lanką
Sūnų Enėją, rankas į jį tiesė, laime nušvitęs,
Ašaros skruostus užliejo, ir žodis išsprūdo iš lūpų:
„Tu atėjai, ir meilė sūnaus, kurios aš taip laukiau,
Įveikė kelio vargus? Ir tavo štai veidą, sūneli,

Gaunu regėt, ir žodį galiu ištart ir išgirsti?
Šitaip galvojau širdy, dienas skaičiuodamas, laukiau
Laiko, kada tai įvyks, ir manęs neapvylė laukimas.
Vėl išvydau tave, klajojusį žemėm visokiom
Ir vandenynais plačiais, patyrusį aibę pavojų!
Kaip aš bijojau, kad Libijos sostas kliūtis nebūtų!"
O jis atsakė: „Nesyk pasirodė man, tėve, nuliūdęs
Tavo šešėlis sapne ir ragino žengt per šį slenkstį.
Mano laivai Tirėnų pajūry. Duok dešinę savo,
Tėve, paspaust ir neginki tave apglėbti širdingai".
Taip jis kalbėjo, o skruostus jam plovė ašaros graudžios.
Triskart, ištiesęs rankas, norėjo apglėbti jo kaklą,
Triskart išsprūdo iš rankų pagaut nesidavęs šešėlis,
Lygiai kaip lengvas vėjo dvelkimas ar sapnas sparnuotas.
    Regi Enėjas tuomet toli nutįsusiam klony
Nuošalų žalią šilą su ošiančiom medžių viršūnėm
Ir pro rūmus tylius banguojantį Letos upelį.
Skraidė ten marios žmonių iš genčių ir tautybių visokių.
Lygiai kaip pievoje bitės vasaros dieną saulėtą
Skraido po margas gėles, didžiuliai pulkai jų apninka
Žiedus lelijų baltų, ir dūzgia zvimbdamas laukas.
Krūpteri juos išvydęs Enėjas, suprasti negali
Ir palydovą klausia, kaip vandenys sraunūs vadinas
Ir kas per žmonės ant jų krantų susirinkę pulkuoja.
Tėvas Anchisas atsakė: „Tai vėlės, kuriosioms likimas
Skyrė kūnus kitus, prie Letos upelio sustoję,
Vandenį rūpesčiams vaistyt ir ilgą užmarštį geria.
Juos pasakysiu aš tau ir parodysiu vieną po kito,
Nes norėjau seniai suskaičiuoti savo sūnaičius,
Kad pasidžiaugtum drauge su manim, Italiją radęs".
„Tėve, tai galim tikėt, kad vėlės vienos ar kitos
Vėl į gyvųjų pasaulį pareina ir grįžta į savo
Sunkųjį kūną? Kas gi vargšes taip traukia į šviesą?"
„Viską aš tau pasakysiu, sūnau, nežinioj nepaliksiu",—
Pradeda kalbą Anchisas ir viską aiškiai jam dėsto.
    „Dangų ir žemę nuo amžių ir marių lygumą plačią,
Kamuolį šviesų mėnulio ir skaisčią žvaigždę Titano,—
Visa gaivina dvasia ir medžiagą judina protas,
Kūnan didžian įsimiešęs ir sąnarius jojo pritvindęs.

Žmonės kilę iš to, žvėrys ir paukščiai sparnuoti,
Pamėklės taipgi, kur veisias marmuru blizgančioj jūroj.
Didžią jėgą ugnies ir dangišką pradmenį turi
Visos būtybės, kol jos netampa medžiagos vergėm,
Kolei jų žemės buitis ir kūnas mirtingas netemdo.
Gavusios kūnus, jaučia jos baimę ir skausmą, ir džiaugsmą,
Ir nebemato dangaus, aklai užkaltos kalėti.
Kai su gyvybe drauge jos šviesų pasaulį palieka,
Netgi tuomet, vargšes, ne visai paleidžia jas blogis
Ir negalavimai kūno, ir tai, su kuo ilgamet buvo
Glaudžiai suaugę, dabar nuostabiausiais būdais atgyja.
Bausmės paskirtos todėl, kad išpirktų seniau padarytas
Savo kaltes. Tad vienos, paleistos su vėjais bekūniais,
Turi skrajoti, kitoms vandenynų verpetai galingi
Nuodėmių raugą skalaus ir kaitrios liepsnos jį degins,
Kol neskubėdamas laikas, padangėje kelią pabaigęs,
Medžiagos dėmę nuims, ir liks vėl grynas, kaip buvęs,
Dangiškas protas ir lengvas ugnies tyrosios dvelkimas.
Kenčiam kaip vėlės visi, vėliau mums leidžia įeiti
Į Elisiejų, linksmybių laukus nedaugelis matom.
O kai metų ratai apsisuka tūkstantį kartų,
Dievas šaukia vėles prie Letos upelio į pulką,
Idant jos, viską pamiršę, vėl šviesą pasaulio išvystų
Ir atsirastų joms noras vėlei sugrįžti į kūnus".
Kalbą pabaigęs, Anchisas sūnų, drauge ir Sibilę
Veda per tuos laukus, per ūžiančią minią triukšmingą.
Kopia į viršų kalvos, kad būtų lengviau suskaičiuoti
Pro juos einančius vyrus ir veidą išvysti kiekvieno.
„Nūn pažiūrėki tu — kokią šlovę turės užpelnytai
Dardano sūnūs, kokie Italijoj gims jų vaikaičiai.
Tuoj skaisčiąsias vėles, paveldėtojas vardo garbingo,
Tau pristatysiu ir tavo paties pasakysiu likimą.
Tas jaunikaitis antai, pasirėmęs ietim be iešmo[95],
Burtą ištraukė arčiausiai šviesos atsistoti. Jis pirmas
Eis į gyvųjų pasaulį ir gaus itališko kraujo,
Silvijum Alboj vadinsis, jis — tavo sūnus paskutinis.
Jį tau Lavinija, tavo žmona, pasenusiam tėvui,
Girioj turės augint kaip valdovą ir tėvą valdovų,
Mūsų gentis dėl to Alboj Longoj galės viešpatauti.

Antras po jo — Proka, trojėnų šlovė pirmutinė,
Kapijas ir Numitoras, ir Silvijus, tavo vienvardis,
Pramintas taipgi Enėju, kurs sūniška meile ir ginklais
Tokį pat garsą pelnys, jei Alboj pradės karaliauti[96].
Vyrai šaunuoliai! Pažvelk, kaip trykšta jėga ir galybė!
Ąžuolo lapų garbingas vainikas jų smilkinius puošia[97].
Jie Fidėnus, Nomentą ir Gabijų miestą didžbokštį,
Jie Kolatijos pilį ant kalno aukštai pastatydins,
Inujo Kastrą, Pomeciją Svesą ir Bolą, ir Korą.
Tokius turės vardus šiandieninės vietos bevardės.
Ilgainiui savo senelį lydės Mavorto pradėtas
Romulas, jį Asarako gentainė turės pagimdyti,
Ilija. Ar matai — jo galvą puošia dvikuodis
Šalmas, ir tėvas dievų garbe jį ženklina aukšta?
Jam vadovaujant, sūnau, pagarsėjus Romos galybė
Visą pasaulį aprėps, šlovė nuskambės lig Olimpo.
Roma, septynias kalvas apsupus mūrais aukštaisiais,
Vyrų narsybe didžiuosis kaip motina Berekintietė,
Su vainiku ant galvos važinėdama Frigijos miestais,
Džiaugias pagimdžius dievus ir gyventojus mėlyno skliauto:
Šimtas vaikų jos glėby ir visi — dangaus šeimininkai.
Žvilgsnį dabar pagręžki į čia, pažiūrėki į gentį
Ir į romėnus savus. Štai Cezarį einantį lydi
Julo visa giminė, į pasaulį eisianti platų.
Šitas štai vyras, štai tas pažadėtas tau nebe kartą,—
Cezaris, dievo gentainis Augustas, kurs amžių auksinį
Lacijun vėl sugrąžins, į laukus, kur kadais viešpatavo
Tėvas Saturnas[98]. Pasieks jo valdžia garamantus ir indus
(Tįso jų žemė už mūs žvaigždynų, už metų ir saulės
Skriejamo laiko, kur senis Atlantas, dangaus parėmėjas,
Laiko pečiais ugninėm žvaigždėm išmargintą skliautą).
Jo atėjimo, dievų žadėto iš anksto, jau šiandien
Būgštauja Kaspijos šalys. Meotai visi nusigandę,
Nilo septynvagės žiotys vandenis drumsčia ir dreba.
Nė Alkidas tikrai nebus apkeliavęs tiek žemių[99],
Nors variakoję elnę pašovė ir Erimanto
Jis apramino girias, nuo jo lanko Lerna drebėjo;
Nei nugalėtojas Liberis tėvas, kurs, vynuogių virkščiom
Pasižabojęs tigrus, nuo Nisos viršūnių važiavo.

Ir nesiryžtam lig šiol galybę didinti žygiais,
Ar gal bailumas Auzonų šaly apsistoti mums trukdo?
826 Vėlės tačiau, kurios, žibėdamos ginklais vienokiais,
Taip vieningos dabar, kol nakties tamsybė jas gaubia,
Kokį karą pakels tarp savęs, jei šviesų pasaulį
Gaus pamatyti! Kokia bus žudynė ir kraujo liejimas!
830 Uošvis nuo Alpių kalnų iš aukštos Moneko tvirtovės
Leisis į slėnį, o žentas žygiuos prieš jį su rytiečiais[100].
Ne! Širdžių, vaikai[101], negrūdinkit šitokiam karui
Ir į krūtinę tėvynei kardų kietųjų nekreipkit!
Tu pirmutinis palauk, kurs kilęs esi iš Olimpo,
835 Pirmas padėk ginklus, giminaiti[102]!
808 Kas gi ten eina toliau, alyvom žaliom apsikaišęs,
Su šventenybėm? Pažįstu pražilusią barzdą ir plaukus
810 Romos karaliaus, kuris pirmasis įstatymais miestui
Pamatus dės, iš Kurų mažų ir šalies neturtingos
Sėdęs į sostą didžios karalystės. Po jo gi netrukus
Tulas tėvynės rimtį sudrums, pašaukęs prie ginklo
Karo pasilgusius vyrus, kurių pulkai jau atprato
815 Pergales švęsti. Už jo išpuikęs Ankas atžengia,
Kupina džiaugsmo širdim, kad žmonių palankumą įgijo.
Gal Tarkvinijus nori išvysti ir vėlę didingą
Juosius nubaudusio Bruto, ir rykštes, liaudžiai grąžintas?
Konsulo valdžią jisai ir skaudžiai kertantį kirvį
820 Pirmas paims ir sūnums, iš naujo keliantiems karą,
Bausmę, kaip tėvas, įvykdys, gindamas laisvę laimėtą[103],
Sopančia širdžia: vis tiek, kaip jo elgesį vertins vaikaičiai,
Rinksis jis meilę tėvynės, garbe nemaria susigundęs.
Decijai, Drūzai antai, žiūrėk, ir Torkvatas[104], iškėlęs
825 Kirvį, ir vėliavas vėl atėmęs iš priešo Kamilas.
836 Pergalės ratais važiuos anas[105], Korintą paėmęs,
Į Kapitolijų aukštą, garsės iškapotais achivais;
Šitasai Argus išgriaus[106], Agamemnono didžio Mikėnus
Ir Eakidą[107] paims, giminaitį karingo Achilo,
840 Kerštą už Troją nugieš ir už skriaudą Minervos šventovei.
O kas praeis tylom pro jus, Katonai ir Kosa,
Grakchus aplenks, du karo žaibus — abu Scipionus,
Afrikos rykštę, ar sau negeidžiantį nieko galiūną
Didį Fabricijų štai, ar sėjantį sauja Seraną?

Kurgi taip, Fabijai, lekiat pro mus? Juk tu tas Didysis,
Kurs delsimu taisyt pašlijusį reikalą moki?
Kaltu įkvėps kiti švelnesnį alsavimą variui
(Aš tuo tikiu), iškals iš marmuro veidus kaip gyvus,
Prieš teisėjus gražiau pabylos ir, nendre nubrėžę
Aukšto dangaus takus, apreikš tekėjimą žvaigždžių,—
Tu gi pasaulio tautas valdyt mokėki, Romėne,
Tau bus tokie menai — taikos tvirtovę statyti,
Pasigailėt nuolankių ir drausti ginklu išdidžiąsias".
Baigdamas kalbą, Anchisas nustebusiam sūnui pridūrė:
„Štai pažiūrėk: turtingu grobiu pasipuošęs Marcelas
Kaip nugalėtojas žengia, už vyrus kitus iškilesnis.
Romos galybę jisai atstatys, suiručių sugriautą,
Ir, ant žirgo parbloškęs Pūnus ir Galą maištingą,
Priešo šarvus trečius pakabins Kvirino šventovėj"[108].
Tuosyk Enėjas, su Marcelu praeinant pamatęs
Kitą dieviško grožio jaunuolį[109] spindinčiais ginklais,
Veidu tačiau liūdnu ir sunkiai nusvirusia galva:
„Kas gi tas antras,— paklausė,— kurs einantį didvyrį lydi?
Ar jo paties sūnus, ar genties garbingas vaikaitis?
Kaip palydovai triukšmauja aplink! Koks jo didingumas!
Betgi juoda naktis šešėliu gaubia jo galvą".
Tėvas Anchisas tuomet, pasruvęs ašarom, tarė:
„Neklausinėk, sūnau, apie didį skausmą vaikaičių.
Vos teparodys pasauliui ir tuoj pasiims jį likimas,
Žemėj nedavęs pabūt. Per daug bus galingi romėnai,
Jūs pagalvojot, dievai, turėdami dovaną tokią.
Kokios bus raudos dėl jo! Koks verksmas iš lauko Mavorto
Miesto mūrus sudrebins! Ir šermenis kokius didingus
Gausi regėt, Tiberinai, pro pilkapį naują tekėdams!
Joks Iliono genties vaikaitis seneliams lotynams
Niekad tokių vilčių nebeduos, ir Romulo žemė
Tokiu augintiniu savo daugiau nebegaus pasidžiaugti.
O dievotume, o garbe tėvų, o ranka, nedarius
Mūšyje gėdos! Jei pult kas būtų drįsęs ginkluotą —
Gyvas nebūtų likęs, vis tiek, ar pėsčias į kovą
Būtų jis stojęs, ar žirgą putotą mušdams pentinais.
O neatverkiamas vaike! Jei rūstų likimą palaužtum,
Būsi Marcelas tikrai! — Glėbius lelijų man duokit,

Purpuraspalviais žiedais apibersiu ir, vėlę vaikaičio
Norint tokiom dovanom pagerbdamas, noriu atlikti
Paslaugą liūdną“. Ir taip jie visą tą šalį išvaikšto,
Plotus miglynų plačius išklajoja ir viską aplanko.
Apvedė sūnų Anchisas ir, daiktą kiekvieną parodęs,
Įžiebė jo širdy būsimos šlovės pajautimą.
Priminė tuosyk karus, kuriuos jam reiksią kariauti,
Sakė, kokie laurentiečiai yra, koks miestas Lotyno,
Taipgi nelaimės kurios kaip vengt ar kantriai nukęsti.
Sapno vartai dveji. Vieni, anot padavimo,
Esą iš rago, pro juos tikrieji šešėliai išeiną.
Spindi drambliakauliu baltu kiti ir šviečia iš tolo,
Bet melagingus sapnus išleidžia vėlės pro juosius.
Viską apsakęs gražiai, Anchisas abudu: ir sūnų,
Irgi Sibilę drauge pro kaulo vartus išlydėjo.
Skuba Enėjas atgal prie laivų ir draugus ten atranda.
Tuosyk pakrante pačia į Kajetos uostą nuplaukia.
Inkarą meta į gelmę, vairūgaliai gręžias į krantą.

SEPTINTA GIESMĖ

Lacijuje

Mūsų krantams ir tu, Enėjo aukle Kajeta,
Savo mirtim davei per amžius negęstančią šlovę.
Tavo kapas ir nūn garbingas, o vardą nešioja
(Jeigu tai daro tau garbę) miestas Hesperijos žemėj.
Tėvas Enėjas tuomet, palaidojęs dailiai velionę,
Pilkapį aukštą supylęs, kai jūroje audros nurimo,
Tiesia plačiai bures į kelią ir uostą palieka.
Vėjas dvelkia pernakt, ir giedras mėnuo padangėj
Padeda kelią surast, o marios šviesoj mirguliuoja.
Plaukia visai arti pro Kirkės krašto pakrantes.
Saulės turtinga duktė tenai neįžengiamą girią
Amžina giesme skardena, kūrendama rūmuos didinguos
Židinį kedrais kvapiais, kad būtų šviesu jai per naktį,
Ir po metmenis plonus staklėse trinksi muštuvais.
Iš jos rūmų girdėt urzgimas įširdusių liūtų,
Norinčių pančius nutraukt ir riaumojančių vakarą vėlų.
Pašiauštašeriai šernai ir lokiai, narvuos uždaryti,
Blaškosi, dūksta, o baisūs vilkai be perstojo staugia.
Kirkė, deivė pikta, su žolių galingų pagalba
Davė žmonėms žvėrių snukius ir šonus gauruotus.
Idant į Kirkės uostą trojėnai dori nepatektų
Ir nepatirtų karų, kad piktą pakrantę aplenktų,
Pūsdamas į bures patogų vėją, Neptūnas
Pervedė jų laivus pro verpetais verdančią vietą.
Jūra paraudo rytų gaisais, ir iš mėlyno skliauto
Auksu sužibo Aušra, atvažiavusi rožių karietoj.
Vėjai nurimo tuomet ir išpūstos baltos drobinės
Burės subliuško: vien irklai marių marmurą raižė.

Ir štai pamato Enėjas — toli pajūryje dunkso
Didelis šilas. Jo tankumynais kaip upė žavinga
Virsta verpetais smarkiais Tiberinas, pageltęs nuo smėlio,
Nešamo į marias. Virš jo vandenų ir aplinkui
Paukščių margųjų pulkai, krantus jo ir vagą pamėgę,
Skraidė, lakiojo, ir jų balsais skambėjo padangė.
Vyrams kryptį pakeist ir laivą sukti į kraštą
Liepia Enėjas ir plaukia linksmai į upę ūksmingą.
Nūn, Erata, padėk man Lacijaus praeitį seną,
Kas valdovai ten buvo ir kaip jie tvarkės nuo amžių,
Kol svetimi kariai prie Auzonų krantų atsiyrė,—
Viską sudėti giesmėn ir pradžią kovų apsakyti.
Tu gi, o dieve, dainių pažadink! Karus kruvinuosius
Ir karalius, kuriuos į žudynę kerštas pastūmė,
Aš apgiedosiu, tirėnų pulkus ir Hesperijos žemę,
Žvangančią ginklais. Eilė didesnių man žygių iškyla,
Darbo didesnio imuos[110].— Miestus ir kaimus taikingai
Valdė ilgus metus jau senas karalius Lotynas.
Buvo jis Fauno sūnus ir laurentų nimfos Marikos.
Fauno gimdytojas — Pikas, kuris savo tėvu, Saturne,
Laiko tave, ir jų giminės tu protėvis pirmas.
Buvo žadėta dievų sūnaus neturėti nei kito
Vyriško ainio Lotynui: sūnus jo mirė mažutis.
Tėvo namus ir sostą duktė paveldėti turėjo,
Brendusi jau merga ir galinti eiti už vyro.
Ir iš Auzonų šalies, ir iš Lacijaus daugel jaunikių
Siekė jos rankos. Jai piršosi Turnas, rinktinis gražuolis,
Savo senolių garbe pagarsėjęs. Turėti jį žentu
Seno karaliaus žmona visa širdimi malonėtų,
Kliudo tačiau dievai ženklais ir stebuklais grėsmingais.
Rūmų kieme, už menių aukštųjų, augo lapotas
Lauras šventasis, kurio daug metų nelietė niekas.
Sako, jį tėvas Lotynas, dėdamas pamatus piliai,
Radęs jau augantį čia ir pats Apolonui paskyręs,
Ir atėjuonims dėl to laurentų vardą įdėjęs.
Bitės tirštu pulku (ar tai ne stebuklas, sakyki)
Dūgzdamos kartą aukštai giedra padange atskrido
Ir jo viršūnėj, viena už kitos kojytėm sukibę,
Spiesti pradėjo staiga ir ant šakos pasikorė.

Nieko nelaukęs, žynys pasakė: „Regim, ateina
Vyras iš svetimo krašto, pulkai iš tos pusės žygiuoja,
Iš kur kad atūžė bitės, ir mūs pilyje viešpatauja".
Kitą gi kartą jauna Lavinija buvo su tėvu
Ir ant aukuro degė skaisčią smilkalo auką.
Tik štai (šiurpu!) ugnis pašoka, pagauna jos plaukus,
Ir užsiplieskę galvos puošalai spragsėdami dega.
Pleška jos garbiniai, liepsnodamas pleška vainikas
Su akmenim brangiais, padūmavusią visą apjuosia
Juostos gelsvų liepsnų, ir kibirkštys tykšta po rūmus.
Šie abu šiurpūs ženklai per žmones plačiai nuskardėjo.
Ateitį gražią lėmė žyniai ir šlovę jai pačiai,
O karalystei, deja, pranašavo kruviną karą.
Sukrėstas šių ženklų, karalius orakulą Fauno,
Ateitį sakančio tėvo, eina paklausti į šilą
Prie Albunėjos aukštos, kuri, iškilus virš girių,
Versme čiurlena šventa ir skleidžia kvapą negardų.
Žmonės italų čionai ir visa Enotrijos žemė
Ieško bėdoj patarimo. Žynys, orakulo sargas,
Su dovanom atėjęs, atgula tyliąją naktį,
Kailius patiesęs avių paaukotų, ir, apimtas miego,
Šmėklas išvysta keistais pavidalais paukščių skrajūnų,
Girdi visokius balsus, dievai su juo leidžias į šneką,
Ir, į Averną nužengęs, kalbasi su Acherontu.
Taigi ir tėvas Lotynas, atsakymo aiškaus atėjęs,
Šimtą gražvilnių avių pagal paprotį seną papjovė
Ir, pasitiesęs jų kailius, atsigulė žemėj, ant rankos
Galvą parėmęs. Staiga pasigirdo balsas iš šilo:
„Dukterį savo duot neskubėki už vyro lotyno,
Mano sūnau, ir vestuvių, kurios paskirtos, nekelki.
Žentas iš svetimo krašto ateis, jo ainiai mūs vardą
Ligi žvaigždynų iškels, iš jų užgimę vaikaičiai
Visa, ką Saulė, abu vandenynus lankydama, regi,
Sau po kojų matys ir galės valdyti per amžius".
Savo gimdytojo žodžių ir jo patarimų, duotųjų
Tylią tą naktį, Lotynas laikyt paslapty nevaliojo.
O Paskala, plačiai per Auzonijos kaimus nuskriejus,
Spėjo visa paskelbt, vos Laomedonto vaikaičiai
Savo laivus privarė prie aukšto kranto žolėto.

Tėvas Enėjas, vadai vyriausi ir Julas gražuolis
Tiesiasi čia pailsėt pavėsy medžio lapoto
Ir, rengdami iškilmingas vaišes, kvietinį raguolį
Kloja po valgiais vejoj (Jupiteris pats taip pamokė)
Ir tuos duonos stalus laukiniais vaisiais apkrauna.
O kai vaisius suvalgė bemat ir alkis besotis
Vertė atgręžti dantis į Cereros dovaną menką,
Rankon raguolį imt ir kąsti žandais atkakliaisiais
Plutą lemtingą, plačių keturkampių papločių negailint,—
„Oigi! Mes savo stalus suvalgom!“ — Julas sušuko,
Bet nejuokavo daugiau. Šie žodžiai, juokais pasakyti,
Pranešė galą vargų: bemat juos nuo kalbančio lūpų
Tėvas pastvėrė, nes ranką dievų išvydo nustebęs,
Taigi suriko: „Sveika, likimo žadėtoji žeme!
Būkit pasveikinti jūs, globojantys Troją penatai!
Mūs čia namai, čia tėvynė. Dabar prisimenu aiškiai,
Tėvas Anchisas juk man likimo raktą paliko:
„Kai tu priplauksi, sūnau, nežinomą krantą ir alkis
Graužti stalus privers, suvalgius visa, ką turit,
Tuosyk tikėkis namų po vargo ir ten atsiminki
Mūryti miestą, aplink jį pylimu tvirtu apkasęs“.
Čiagi tas alkis ir bus, tai bandymas mums paskutinis,
Galą klajonių reiškiąs.
Taigi žvaliai, kai saulės pirmi spinduliai pasirodys,
Skliskim iš uosto visi ir vietas plačiai apžiūrėkim,
Žmonės kokie gyvena čionai, kur stovi jų miestas.
Nūngi Jupiteriui liekit aukas ir tėvo Anchiso
Šaukitės karšta malda, ant stalų taures pasistatę“.
Šitai pasakęs ir galvą šakelėm žaliom apsikaišęs,
Genijų vietų šitų ir deivę pirmąją, Žemę,
Nimfas lig šiol nežinomų upių prašo malonės.
Meldžiasi Nakčiai ir jos skaistiems žibintams padangėj,
Šaukiasi tėvo Idiškio tuomet ir Močios Frigietės,
Motinos savo ir tėvo, danguj ir Erebo tamsybėj.
O visagalis tėvas giedroj padangėj tuo tarpu
Triskart sutarškino smarkiai ir, debesį rankoj papurtęs,
Patiesė ant dangaus jį, pervertą spinduliu aukso.
Nuskrenda gandas tuojau iš teukrų lūpų į lūpas,
Kad jau atėjo diena žadėtam miestui statyti.

Pradeda vėl puotaut ir, ženklu didžiu apsidžiaugę,
Kraterius stato naujus ir vyną puošia vainikais.
O kai išaušus nauja diena spinduliais pirmutiniais
Pašvietė žemei, šalies pažiūrėti eina pašokę,
Miesto ir vietų šitų. Numiko štai lėtas upelis,
Tiberio upė srauni, gyvena čia narsūs lotynai.
Tuokart Anchiso sūnus, iš pulko kiekvieno parinkęs,
Šimtą atstovų šviesion karaliaus tvirtovėn pasiunčia,
Liepdamas eiti visiems su Paladės šakelėmis rankoj,
Dovanas nešt ir prašyt, kad teukrus taikiai priimtų.
Vykdo įsakymą tie ir žengia, laiko negaišę,
Žingsniais skubiais. Tuomet, varydamas vagą, Enėjas
Miesto paženklina ribą ir plotą, skirtą gyventi,
Apveda pylimu aukštu ir mūru kaip karo stovyklą.
Kelią nukakę bemat, rinktiniai atstovai pamato
Bokštus ir stogus lotynų pilies ir prieina prie mūrų.
Užu tvirtovės vaikai ir vos pražydę jaunuoliai
Mokosi žirgus valdyt ir laksto dvirãčiais po dulkes,
Tempia stangrius lankus ar liauną ietį iš rankos
Leidžia į tolį, lekia lenktynių ar kumščius mankština.
Tuotarp raitas šauklys šuoliuoja pas seną karalių,
Nešdamas žinią, jog milžinai nematytais drabužiais
Esą atvykę. Pakviest juos į rūmus liepia karalius,
Eina jis menėn šviesion ir sėda į protėvių sostą.
Rūmai didžiuliai, aukšti, parimę ant šimto kolonų,
Miesto vidur ant kalvos, kaip Piko būstas, stovėjo.
Ošė aplinkui giria ir šiurpą varė senoliams.
Papročiu savo senu čia karaliai, sostą užėmę,
Gaudavo skeptrą su rykštėm, čia kurija buvo šventoji[111],
Čia ir puotų iškilmingų vieta, kur, papjovę ėriuką,
Sėsdavo krašto vadai už bendro stalo vaišintis.
Taipgi senolių veidai, iš kedro gražiai išskaptuoti,
Priedury rūmų stovėjo[112] — Italas ir tėvas Sabinas,
Vynuogių pirmas sėjėjas su užriestu pjautuvu rankoj,
Senas Saturnas greta ir Jano dvikakčio paveikslas,
Taipgi karaliai visi nuo pradžios, sustatyti į eilę,
Lygu kariai, kovoj už tėvynę kraują pralieję.
Ginklų daugybė visur ant staktų šventų prikabinta:
Karo dvirãčiai, kovoj paimti, ir kirviai lenktieji,

Ir skiauterėti šalmai, ir vartų raktai galingi,
Ietys ir skydai, drauge ir priekiai laivų riestasnapių.
Šičia ir Pikas sėdėjo, žirgų važinėtojas didis,
Su Kvirino lazda ir iškilmių toga sujuosta,
Ir su skydu kairėj. Pačia pasipiršusi, Kirkė
Pavertė Piką paukščiu, vytim auksine palytėjus
Ir apžavų žolėm margai jo plunksnas aptaškius.
Šioj šventovėj šviesioj, sėdėdamas protėvių soste,
Priėmė teukrus Lotynas, paliepęs prašyti į vidų.
Kai jie suėjo, pirmas prabilo ir tarė maloniai:
„Dardano sūnūs dori (ir miestą mes žinom, ir gentį,
Esam girdėję taip pat, kur krypsta jūs kelias per jūras),—
Ko gi tad norit? Kokia nelaimė ar reikalas kokis
Per mėlynąsias vilnis į Auzonų krantą atvarė?
Rasi paklydę kely ar mėtomi vėtrų didžiųjų,
Kaip atsitinka dažnai plačiuos vandenynuos jūreiviams,
Upės pasiekėt krantus ir mūsų uostan pataikėt?
Betgi vaišingų namų neaplenkit, žinokit: Saturno
Sūnūs lotynai dori ne dėl to, kad įstatymas verčia,—
Iš prigimimo jie daro, kaip mokė dievas senasis.
Tarsi pro dūmus menu (prisimiršta kalbos su metais)
Senių aurunkų žodžius, jog, iš šių apylinkių kilęs,
Dardanas ten į Frigų miestus išsikėlęs prie Idos,
Taipgi į Trakijos Samą, arba Samotrakiją šiandien.
Nūn, iškeliavęs iš čia, iš Tirėnų gimto Korito,
Sėdi jis soste dangaus, auksinėm žvaigždėm apkaišytam,
Savo aukštais aukurais dievų padidinęs skaičių".
   Taip jis kalbėjo, o Ilionėjas į tai jam atsakė:
„Fauno garbingo sūnau ir karaliau! Ne audra juodoji,
Jūroje siautus, pasukt prie jūsų pakrančių mus vertė
Ir ne krantai, ne žvaigždės laivams mūs kelią sumaišė,—
Mes apgalvotai, visi savo noru atvykstam į jūsų
Miestą, netekę savos karalystės, kadaise didžiulės,
Kai ją išvysdavo Saulė, pradėjusi kopt į Olimpą.
Mes iš Jupiterio kilę, Jupiteris Dardano ainių
Buvo senelis, ir mūs karalius — jo giminaitis,
Trojoje gimęs Enėjas, į tavo rūmus mus siuntęs.
Viesulas kokis baisus, nuožmiuos Mikėnuose kilęs,
Praūžė Idos laukais ir koks likimas pastūmė

Aziją ir Europą abidvi pakilti į karą,
Bus jau girdėjęs ir tas, kas gyvena už marių šiaurinių,
Žemės pačiam krašte, ir ką skiria juosta plačioji
Tarp keturių pasaulio šalių, kur kepina saulė.
Mes, iš to tvano baisaus per vandenis vėtrom atvykę,
Prašom kampo kuklaus dievams globėjams pajūry
Kuo ramesniam, vandens, nedraudžiamo niekam, ir oro.
Gėdos jūs karalystei nebus, dėl to vien turėsit
Šlovę nemažą, o mūs širdy neišdils dėkingumas.
Griaustis auzonams nereiks, kad davė prieglobstį Trojai.
Laime Enėjo prisiekiu ir dešine jojo galinga:
Kas jos garbę darbais ir jėgą ginklu išmėgino,
Daugelis ir tautų, ir genčių (nežiūrėki iš aukšto,
Kad mes maldaudami nūn su puokšte alyvų ateinam) —
Kvietė mus pas save su jom iš vieno gyventi.
Betgi lėmimas dievų dažnais įsakymais savo
Vertė jūsų šalies ieškot: čia Dardanas kilęs,
Čion reikalauja grįžt Apolonas ir spiria per jėgą
Vykt į Tirėnus prie Tibro, kur šventas Numiko šaltinis.
Duoda ir dovaną tau, kas liko iš turtų turėtų
Ir ką pavyko tuomet iš degančios Trojos ištraukti.
Štai iš auksinės taurės nuliedavo auką Anchisas,
O tai mėgo nešiot Priamas, kai, žmones sukvietęs,
Viešą darydavo teismą,— šventa tiara jo ir skeptras,
Taipgi trojėnių darbščių audiniai".
Ilionėjui taip kalbant, karalius Lotynas sėdėjo
Galvą nuleidęs žemai ir, žvilgsnį įbedęs į žemę,
Skraidė kažkur mintim. Jam ne karališkas margas
Purpuras maga, ne šis Priamo laikytasis skeptras —
Vien į dukters vestuves, į jos menę lekia jo mintys.
Knieti karaliui širdy ir Fauno sena pranašystė:
Rasi tai žentas jam bus, iš svetimo krašto atėjęs,
Kaip kad orakulas sakė, kurs, būdamas lygus tarp lygių,
Sostą užimsiąs, o jo giminė garsėsianti žygiais
Ir savo ginklo galia užvaldysianti visą pasaulį.
Taigi sušunka linksmai: „Te dievai palaimins mūs žygį
Su pranašystėm visom! Bus duota, trojėne, ko nori.
Priimu dovanas jūs. Kol gyvas karalius Lotynas,
Žemės derlingos netrūks, jūs būsit turtingi kaip Trojoj.

Betgi Enėjas ir pats, jei taip jis mūsų geidauja,
Jei bičiulystės siekia ir mūs bendravaldis būt nori,
Tegu ateina, tegu bičiulių žvilgsnio nebijo.
Pusė gera sutarties man — dešinę draugui paspausti.
Savo karaliui dabar atsakymą mūsų praneškit.
Dukterį turim, kurią išleisti už vyro viengenčio
Mums gimtinės orakulo žodžiai ir mėlyno skliauto
Šiurpūs neleidžia ženklai: svetimšalis žentas ateisiąs
(Lacijaus laimė tokia), kurs gimine savo mūs vardą
Ligi žvaigždynų iškelsiąs. Tai jį, galvoju, į žentus
Perša likimas, ir jei širdis neapgauna, jo noriu".
Šitai pasakė ir žirgus eiklius parinko valdovas.
(Žvilgančių trys šimtai prie ėdžių aukštųjų stovėjo.)
Teukrams liepia visiems po žvengiantį žirgą nuvesti,
Purpuro gūnią užtiesus, šilkais ir auksu išsiūtą.
Aukso šorai gražiai ant krūtinių žėrėdami karo,
Auksu dengti ir dantim jie kremta auksą geltoną.
Tėvui Enėjui siunčia karietą ir porą bėgūnų
Dangiškos veislės, eiklių ir šniokščiančių ugnį iš šnervių,
Porą iš tų, kuriuos išaugino Kirkė klastinga,
Tėvui nežinant, kumelę slapta prie jo žirgo prileidus.
Dovanas taip gausias ir Lotyno atsakymą gavę,
Grįžta atstovai raiti ant žirgų ir parneša taiką.
O tuo metu iš Argo, kur Inachas valdė senovėj,
Grįžta Junonė rūsti ir, važiuodama oru giedruoju,
Linksmą Enėją ir jo laivus pamato iš tolo,
Nuo sikulų Pachino, kurs stypi, padangėn iškilęs.
Regi — jie stato namus, iš laivų į krantą išlipę,
Tiki, jog žemė bus jų. Sustojo, perimta skausmo,
Galvą papurtė piktai ir, širdį atvėrusi, tarė:
„Tai prakeikta padermė! Tai laimė trojėnų, mūsiškių
Laimės priešų! Argi Sigėjo laukuos jie pražuvo?
Ar nuveikti vergais jie virto? Ar degančioj Trojoj
Sudegė kas? Pro gaisro liepsnas, per iečių tankynę
Kelią prakirto kardais. Turbūt jau traukias pavargus
Mano galybė, ir aš, nenugiežusi keršto, nurimstu,
Nors ir turėjau drąsos iš tėvynės išvytus vaikyti
Po vandenynus ir kelią bėgantiems jūroj pastoti.
Marių galybė visa ir dangaus išeikvota prieš teukrus.

Ką man Sirtai padėjo, baisi Charibdė ar Scilė?
Slepiasi šit ramiai vagoj pasiilgtojo Tibro
Jie ir nebijo manęs nei jūros. Bet Marsas galėjo
Gentį lapitų narsių sunaikint, ir pykčiui Dianos
Pavedė tėvas dievų Kalidono senąjį miestą[113].
Kuo gi lapitai kalti ir ką Kalidonas padarė?
O aš Jupiterio didžio žmona ir drąsiai galėjau
Viską daryt ir, vargšė, dariau, nežiūrėdama nieko,—
Ir štai Enėjo viršus! Jei mano galybės per maža,
Aš nesvyruosiu ir šauksiuos pagalbon, ką tik galėsiu.
Jeigu dangaus nevalioju palenkt — Acherontą paveiksiu.
Jo į lotynų sostą neleisti tegu nevaliosiu,
Lai sau Lavinija liks jo žmona, kaip nori likimas,
Betgi nutęsti galiu ir reikalą visą užvilkint,
Betgi aš žmones galiu pražudyt abiejų karalysčių.
Žentas su uošviu tegu giminiuojasi šitokia kaina.
Kraičio, nuotaka, gausi rutulų ir teukrų lavonus,
Svočią turėsi Beloną. Tikrai ne viena Kiseidė,
Įsčiose gaisrą pradėjus, vestuvių žibintą pagimdė:
Bus ir Venerai tas pat, ji motina antrojo Pario,
Jai ir vestuvių deglai atkurtą Troją palaidos[114]“.
Šitai pasako ir tuoj įširdusi leidžias į žemę,
Ir iš tamsybių niūrios karalystės ir furijų krašto
Šaukia nuožmią Alektę, kuri atsidžiaugti negali
Karo žiaurumais, kerštu, klastom ir šmeižtais pragaištingais.
Josios ir tėvas Plutonas, ir seserys, Tartaro dukros,
Lygiai nekenčia, baidyklės: be perstojo vaipo ji veidą,
Daro bjaurius snukius, o galva jai knibžda gyvačių.
Ją ir kursto Junonė, kalbėdama žodžiais maloniai:
„Tu man, dukrele Nakties, padaryk patarnavimą vieną,
Paslaugą mažą, kad mano garbė ir paniekintas vardas
Nenukentėtų, kad nūn enėjiečiai karaliui Lotynui
Neįkalbėtų vestuvių ir jojo šalies neužimtų.
Tu gi ir broliams tikriems įduodi ginklą žudytis,
Sukeli pyktį namuos, kivirčus palydėdama kirčiais
Ir šermenų deglais, vardų tau tūkstančiai būna,
Tūkstančiai kenkti kelių. Papurtyk prityrusią širdį,
Santarvę jų išardyk ir priekabę karui paduoki.
Ginklų tegu reikalauja tuojau ir griebiasi vyrai“.

Tuosyk Alektė baisi, gorgonių nuodų prisisiurbus,
Lekia į Laciją greit, į seno laurentų valdovo
Rūmus aukštuosius ir žengia per tylų slenkstį Amatės.
Moteriai virė širdis, ji baisiai karščiavos ir niršo,
Kad atkeliavo teukrai ir žlunga Turno vestuvės.
Vieną angį iš savo plaukų juodųjų ištraukus,
Meta Alektė į antį ir paslepia motei po širdžia,
Idant nuo tvaiko patrakus, namuos ji sudrumstų ramybę.
Lenda už ančio angis, nusliuogia per švelnią krūtinę,
Vos prisilietusi kūno, ir kvepia, nejaučiant apduotai,
Savo gyvatišką kvapą. Slapta kaip aukso grandinė
Jai apie kaklą vyniojas, ar, kaspinu ilgu pavirtus,
Pinas į garbanas jos, ar šliaužia per sąnarius tyliai.
Kolei veikimas nuodų, su krauju įsisiurbusių kūnan,
Siekė Amatės jusles, ugnim tekėdams per kaulus,
Ir krūtinėj širdies nebuvo dar karštis apėmęs,
Tolei su motinos meile Amatė kalbėjo maloniai,
Verkė dėl savo dukters, kad turi tekėti už frigo:
„Argi tu dukterį duosi už tremtinio teukro benamio,
Tėve mielasis, ar tau nei jos, nei savęs nebegaila?
Motinos tu negaili, kurią bastūnas klastingas
Šiauriui papūtus paliks, išveždamas mergą už marių?
Argi ne taip ir frigas piemuo[115], įsiprašęs į Spartą,
Dukterį Ledos Eleną išsivežė Trojon anuomet?
Kur tavo žodžio šventumas? Kur rūpestis, rodytas šeimai,
Kur dešinė, duota giminaičiui Turnui[116] tiek sykių?
Jeigu lotynams reikės svetimšalio žento ieškoti,
Jeigu tu savo laikais ir tėvo tau priesakas šventas,
Tuosyk kraštą kiekvieną, kuris nepriklauso mūs skeptrui,
Svetimu galim laikyt, ir dievai, man matos, taip sako.
Protėviai Turno, jei jo giminės atseksime pradžią[117],
Inachas ir Akrisijas buvo, namai jo — Mikėnai“.
Noras paveikt žodžiu Lotyną eina per nieką,
Jis nesiduoda palenkt. Angies nuodai pragaištingi
Gyslomis siurbias gilyn, ir siutas ją perima visą.
Tuokart ji, vargšė, pamišus, regėdama šmėklas šiurpiausias,
Šūkauja miestan išbėgus ir lekia iš gatvės į gatvę,
Lygiai kaip sukas vilkutis nuo rimbo smūgių šmaikščiųjų,
Kai, žaisdami svetainėj erdvioj, į ratą nubrėžtą

Kartais jį leidžia vaikai: pavaromas diržo šikšninio,
Sukas vilkutis, net zvimbia, o vaikiščių pulkas pristoję̨s,
Žaislo nemačiusių dar, širdingai juo džiaugias ir kerta
Kirtį po kirčio, kad suktųs,— taip lygiai vargšė Amatė
Lekia laukais ir miestais, smalsuolių minios palydėta.
Ima vaizduotis galop į Bakcho valią papuolus[118]
Ir, sugalvojus baisiau padaryt, daugiau dar patrakus,
Bėga į girią dukters paslėpti kalnuos pavėsinguos,
Kad netekėtų už teukro ir jų vestuvės iširtų.
„Bakchai, euhoe! — kartoja ir šaukia: — Tu vienas jos vertas.
Tavo garbei vinklia lazdele Lavinija moja,
Tau ji ratelyje šoka, tau pašvęstus plaukus augina“.
Gandas paeina, ir narsas moterų širdis pagauna.
Laksto jos visos ir vietų naujų gyvenimui ieško.
Bėga iš savo namų, kad kasas joms vėjai kedentų,
Staugia skardžiausiais balsais ir spiegia, net dreba padangė,
Siaustosi kailiais ir vynuogių ūgiais vytis apvynioja.
Tuotarp Amatė tarp jų iškėlusi laiko žibintą,
Dukteriai savo ir Turnui vestuvių giedodama giesmę,
Varto kraujuotas akis ir balsu užkimusiu klykia:
„Moterys mielos, lotynės! Vis tiek, kas esat,— klausykit!
Jeigu tauri širdis Amatės nelaimę atjaučia,
Jeigu neduoda nurimt jums motinos pareigos šventos,
Plaukus paleiskite sau, ir Bakchui duokime garbę“.
Šitaip ir girioj tankioj, ir tyruos, kur žvėrys gyvena,
Kursto prispyrus Alektė valdovę, kad Bakchui tarnautų.
O kai atrodė, kad narso vargšei įvarė, kiek reikia,
Planą Lotynui sumaišius ir rūmų ramybę sudrumstus,
Tuosyk juodais sparnais pakyla ir nuskrenda deivė
Tiesiai prie rūmų narsaus Rutulo. Tą miestą senovėj,
Sako, pastačius Danajė kaip prieglaudą Argo išeiviams,
Kai ją ten atnešė Notas. Senoliai miestą Ardėja
Buvo praminę, ir nūn Ardėjos vardas girdėti,
Betgi šlovė jau praėjo seniai.— Čia rūmuos aukštuosiuos
Turnas miegojo, buvo vidurnakčio metas gūdusis.
Numeta bruožus šiurpius ir furijos kūną Alektė
Ir pasiverčia sene, pavidalą jos prisiėmus.
Rūsčią kaktą raukšlėm išvagoja, nubalusius plaukus
Kaspinu riša ir kaišo žaliom alyvų šakelėm.

Virsta sena Kalibe, žyne iš Junonės šventovės,
Ir, pasirodžiusi Turnui, pradeda šitaip kalbėti:
„Argi tu leisi, kad tiek tau triūso niekais nueitų,
Kad tau priklausantį skeptrą perleistų frigų ateiviams?
Ranką dukters ir krauju pelnytą kraitį karalius
Tau juk atsako ir ieško svetur, kam sostą palikti.
Eik, pajuoktasis, dabar ir pulk nedėkingan pavojun,
Eiki ir triuškink tirėnų pulkus, pataikauki lotynams!
Taigi Saturno duktė visagalė įsakė man šiąnakt,
Kai tu miegosi, ateit ir viską tau pasakyti.
Kelkis tuojau ir vyrus ginkluok, linksmai nusiteikęs
Vesk pro vartus laukan ir stovinčius upėj srauniojoj
Frigų vadus sumušk, jų laivus marguosius sudegink.
Šitaip galybė dangaus tau liepia. Karalius Lotynas,
Jeigu jis dukterį leist ir žodį laikyt atsisako,
Lai pagaliau pajus, ką reiškia stoti prieš Turną“.
Tuokart jaunasis karys nusijuokęs pažvelgia į žynę
Ir jai atsako: „Žinia, kad Tiberio vandenis drumsčia
Teukrų laivai, pro mano ausis, kaip manai, nepraėjo.
Reikalo man nevaizduok taip baisiai. Galinga Junonė
Dar nepamiršo manęs.
Tau sudūlėjo, močiut, ir išdulko protas senatvėj.
Prasimanytais pavojais sergi. Pasenusiai žynei
Tuščią baimę įvarė vaidai, tarp karalių iškilę.
Tavo darbas paveikslus dievų prižiūrėti šventovėj.
Karą ir taiką vyrams palik, lai jie sau kariauja“.
Nuo šių jo žodžių pykčiu kaip liepsna užsiplieskia Alektė.
Turną gi, žodžio ištart nepabaigusį, šiurpas nupurto,
Akys pastyra siaubu: angim erinija šnypščia,
Ir jos veidas šlykštus pasirodo. Jis nori apmiręs
Dar ką sakyti, bet ji, ugninėm akim sužaibavus,
Jam nebeduoda ir, porą angių pro plaukus ištraukus,
Šmaukšteri kaip rimbu ir rėkia išvypusiom lūpom:
„Štai — kuriai protas išdulko ir sudūlėjo senatvėj,
Kur apgaulingą baimę vaidai tarp karalių įvaro!
Štai pažiūrėki: čia aš, iš furijų krašto atėjus,
Karą ir mirtį nešu“.
Šitaip ištarus, stvėrė žibintą ir žėrė į Turną.
Apsuptas dūmų juodų, krūtinėn susmigo žibintas.

Purtomas šiurpo, pašoka iš miego, o prakaitas šaltas,
Visą kūną išpylęs, pro kaulus ir sąnarius srūva.
Griebiasi ginklo paklaikęs, graibos pagalvy ir menėj.
Ginklo geismas užverda ir karo troškimas patrakęs,
Kurstomas pykčio, lygiai taip liepsnos ūžia pašokę,
Žabų pakišus sausų po verdančiu katilu pilnu.
Šoka nuo karščio vanduo, kunkuliuoja ir kyla užviręs,
Putos virsta viršun, ir viskas liejas per kraštą,
Nebeparėję viduj, o garas rangos į dangų.
Įsaką duoda kariams žygiuot prieš karalių Lotyną,
Šitaip sulaužiusį taiką, kad, ginklą greitai paėmę,
Eitų Italijos gint ir vytų priešą iš krašto.
Jie gi atremsią visus — lotynus ir teukrus iš karto.
Vos tik pasakė jis tai, dievams žadėdamas dovį,
Griebia rutulai ginklus ir kursto viens kitą į karą.
Turno jaunystė kai ką, jo grožis nepaprastas žavi,
Kitą — jo žygių garbė, o trečią — protėvių garsas.
Kolei rutulų širdy narsumą žadina Turnas,
Skrenda Stikso sparnais į teukrų stovyklą Alektė,
Naują klastą sumanius. Ji greit suranda pakrantėj
Vietą, kur Julas medžiojo ir žvėris ginė į spąstus.
Nartą šunims Kokito duktė pažadina staigiai
Ir pakutena jų uoslę, pažįstamą kvapą paleidus,
Idant jie pultų ir vytųsi elnią. Tai proga pirmoji
Buvo kivirčui, ir kaimo žmonės pakilo į karą.
Elnias tas buvo gražaus sudėjimo, ragais plačiašakiais.
Mažą jį buvo paėmę nuo močios ir auklėjo vieną
Tiras ir jo vaikai. Jis ganė karaliaus Lotyno
Karvių bandas ir plotus laukų plačius prižiūrėjo.
Silvija, Tiro duktė, rūpestingai mokė elniuką
Eiti prie rankų pašaukus ir puošė ragus jo vainikais,
Šiurkštų kailį šukavo ir vandeniu tyru jį trinko.
Leidos glostomas jis šeimininkų, prie stalo priprato,
Ėjo miškan palakstyti ir vėl prie pažįstamo slenksčio
Grįždavo vienas visad, ne kartą vakarą vėlų.
Nūn jis nuklydo toli nuo namų, ir medžiojančio Julo
Šunys pakėlė, kai jis, upe pagal srovę nuplaukęs,
Medžių paunksmėj miegojo, nuo vasaros karščių palindęs.
Tuosyk Askanijus pats, medžioklio garbės įsigeidęs,

Įtempė kilpinį lenktą ir lakią strėlę paleido.
Rankai silpnutei dievas padėjo, ir, garsiai suzvimbus,
Elniui į pilvą sulindo strėlė ir išėjo pro šoną.
Sužeistas sunkiai žvėris namo išsigandęs parbėgo,
Prunkštė, įlindęs į kūtę: mykė, kraujais apsipylęs,
Prašėsi, vargšas, pagalbos ir skundais kaimą skardeno.
Silvija per žastus suploja plaštakom staigiai
Ir, klykdama balsu, paduoda žinią kaimynams.
Tie gi (miškų tylumoj mat furija slepias kaip maras)
Greitai subėga visi, kas pliauską apdegusią stvėręs,
Kas su gumbuotu vėzdu; ką spėjo pagriebti per skubą,
Pavertė narsas ginklu. Į pulką šaukia juos Tiras,
Ąžuolą plėšęs pusiau ir varęs pleištą į kamblį.
Jis atsidūsta piktai ir čiumpa kirvį didžiulį.
Deivė baisioji tuomet nutaiko metą, patogų
Darbui piktam, ir, ant stogo lūšnos nusileidus, nuo kraigo
Duoda ženklą ir Tartaro balsą paleidžia, papūtus
Riestą ragą piemens. Nuo jo suvirpėjo aplinkui
Šilo viršūnės, ir garsas girių gelmėn nugarmėjo
Ir atsimušo toli į Trivijos ežerą tamsų[119]
Ir nuo sieros pabalusį Narą, ir versmes Velino.
Motinos glaudė vaikus prie krūtinių, nukrėstos šiurpo.
Rėžiantį rago balsą išgirdę, subėga ton vieton,
Greitai pastvėrę ginklus, iš plačios apylinkės kaimų
Narsūs, laukiniai kaimiečiai. Stovyklos vartus atidarę,
Bėga ir Trojos vyrai ir puola Askanijaus gelbėt.
Greitai sustoja gretom, čia jau nebe kaimo kivirčai,
Kur tik su mietais smailais ir pliauskom apdegusiom kaunas —
Kirviais, abipus galąstais, kovoja, nuogais kalavijais
Laukas pašiurpsta kaip javas sudygęs ir blykčioja varis,
Spindulį saulės pagavęs, atšvaitas debesis siekia.
Lygiai kaip audrai artėjant putom boluojanti jūra
Ima smarkiau siūbuot, aukščiau vis bangos pašoka,
Kol pagaliau lig žvaigždžių iš dugno vandenis verčia.
Zvimbia greitoji strėlė ir pirmą iš pulko pakliudo
Tiro vyriausią sūnų Almoną, jis krinta pirmasis.
Tiesiai gerklėn įsmigo strėlė, ir kraujas, užliejęs
Balso drėgnus takus, gyvybės kvapą užgniaužė.
Vyrų krinta pulkai, tarp jų senelis Galezas,

Skirti ir taikyti ėjęs. Žmogus be galo teisingas
Buvo Auzonų šaly ir turtų turėjo be skaičiaus:
Penkios bandos galvijų grįždavo jam iš ganyklų,
Penkios avių, o laukus jo arė žambių bent šimtas.
Kolei jie kaunas lauke ir persvara niekur nekrypsta,
Žodį įvykdžius tvirtai, Alektė, kai kraujas nudažė
Mūšio vietas ir žemėj pirmieji lavonai parkrito,
Meta Hesperijos šalį ir grįžta oru giedruoju
Vėl pas Junonę drąsi ir, išdidus dėl pergalės, sako:
„Štai kaip tikriausiu karu tau baigės vaidai nelabieji!
Juos pamėgink sutaikyt dabar ir draugais padaryti,
Kai auzonų krauju apšlėkti teukrus pavyko!
Aš ir daugiau galiu padaryt, jei tu pasiryžai:
Garsas pasklis, ir kaimynų miestus į kovą įvelsiu,
Narsą uždegus širdy, kad jie, pamišę rūstybe,
Bėgtų pagalbon skubiai. Dirvas jų ginklais nubersiu!“
Deivei atsakė Junonė: „Klastos ir baisybių užtenka.
Karo kliautis tvirta: kovoja veidas prieš veidą
Ir nusitvertus ginklus krauju be perstojo vilgo.
Tokias tatai vestuves ir tokią puotą tešvenčia
Šiandien Veneros garbingas sūnus ir karalius Lotynas.
Tau gi taip drąsiai visur gyvųjų pasauly lakstyti
Draudžia tėvas dievų, Olimpe aukštam viešpataująs.
Dink iš akių greičiau! Jei reikalas koks atsirastų,
Aš sutvarkysiu pati“. Taip baigė kalbą Junonė.
Toji pakėlė sparnus, gyvatėm šnypščiančius šiurpiai,
Ir Kokito išskrido kraštan, pasaulį palikus.
Tarpu aukštų kalnų vidury Italijos žemės
Plyti Ampsankto slėnys[120]. Jo vardas kraštuos tolimiausiuos
Skamba iš seno plačiai. Jį tamsios girios kaip siena
Supa iš pusių dviejų, o viduriu srūva upelis,
Šniokšdamas krinta uolom, ir sietuvos verda verpetais.
Vyri ten urvas šiurpus, kaip žiomenys Ditui iškvėpti
Kvapą į viršų. Ten Acherontas ryklę išverčia
Ir pragaištingus nasrus, pro kuriuos įlindo Alektė,
Deivė šlykščioji; lengviau ir dangui, ir žemei paliko.
Tuotarp Saturno duktė visagalė, ranką pridėjus,
Karą pakūrė smarkiau. Iš mūšio lauko į miestą
Piemens parbėga pulku ir parneša kritusių kūnus:

Jauną Almoną kartu ir sukruvintu veidu Galezą,
Prašo pagalbos dievų ir atkeršyti kviečia Lotyną.
Keikia, kaip moka, visi, žudikus, o Turnas atėjęs
Gaisrą pakursto kaitriau: jo sostą teukrams užleidę,
Iešką frigų gentystės, o jam uždaromos durys.
Dargi subėga visi, kieno moterys, įkvėptos Bakcho,
Šoka miškų tankmėj (Amatės vardas daug sveria),
Ir, sugužėję pulku, kovos mirtinos reikalauja.
Taigi prieš valią dievų, prieš orakulo žodį ir ženklus
Pamina visa po kojų ir šaukia į kruviną karą.
Veržiasi vienas per kitą ir apsupa rūmus Lotyno.
Laikosi tas atkakliai kaip akmuo, atsirėmęs į jūrą,
Tarsi pajūrio uola, kai daužo ją bangos atšniokštę,
Stovi galinga, tvirta — tegu staugia marios, kiek nori.
Nesusvyruoja viršūnė, ir vandenys veltui putoja,
Svaido ant jos dumblius ir atgal skalauja pagavę.
Bet jų sprendimui aklam atsispirt nevaliojęs, valdovas,
Kai jau visa pasviro, kur kreipė Junonės rūstybė,
Liudyt pašaukęs dievus ir kurčią dangų, sušunka:
„Turim, deja, nusilenkti likimui, kai viesulas varo!
Šią kaltybę tačiau nuplaus šventvagiškas kraujas
Jūsų, bedaliai! Bausmės kruvinos sulauksi sau, Turnai,
Įžadą duosi ir šauksies dievų, bet bus jau po laiko.
Atilsis man netoli, bet, plaukdamas uostan, nustoju
Laimės sulaukt šermenų[121]“. Ir, daugiau nesakydamas nieko,
Rūmų viduj užsidarė ir reikalo vairą paleido[122].
　　Lacijuj buvo toks paprotys, vėliau ir albanų
Miestai jo laikės šventai, o šiandien pasaulio valdovė
Roma jo žiūri visad, kai ginklais žvangina Marsas
Ir kai ruošiasi kilt į ašarom springdantį karą,
Grumtis su getais, hirkanais, arabais, žygiuoti prieš indus,
Siekti Aurorą ar vėliavų eit atsiimti iš partų[123].
Karo vartai dveji (jie tokiu vardu pavadinti),
Dėl paskirties prakeikti ir baimės Marso žiaurumų.
Šimtas vario velkių juos sklendžia, apkaustytus amžiams,
Geležia tvirta, ir Janas budrus nežengia nuo slenksčio.
Šiurpiai jie girgžda, kai, karą kariaut senatui nusprendus,
Konsulas, togą Kvirino, kaip Gabijai kartą, parišęs[124],
Paima raktą ir juos ligi galo plačiai atidaro,

Šaukdams į kovą; aplink sustoja jaunimas ir vyrai,
Ir pritarimo ženklan sugaudžia ragas varinis.
Papročiu tuo karalius Lotynas turėjo paskelbti
Karą Enėjo žmonėms ir vartus pražūtingus atverti.
Jis atsisakė tačiau juos liesti, nugręždamas veidą
Nuo apeigos baisios ir pasislėpė rūmų šešėliuos.
Tuosyk dievų karalienė pati, iš dangaus nusileidus,
Pastumia savo ranka neklusnias duris ir, išvertus
Tvirtą jų vyrį, suplėšo staktas, geležim apmuštąsias.
Ir nejudri lig šiol Auzonija ima liepsnoti.
Vėliavas nešti smagu ir girdėti trimito gaudimą.
Miestai didieji penki, aikštėj priekalus pasistatę,
Kala ginklus: Atina tvirta ir Tiburas didis,
Ir Krustumerai, Ardėja, ir aukštabokščiai Antemnai.
Duobia dangčius galvoms gaubstyti ir karklo vytelių
Pina plačius skydus, kiti, iš vario nukalę,
Šarvus ir antblauzdžius sau lanksčiu sidabru apvedžioja.
Nei noragui nebėr pagarbos, nei dalgiui, ir arklo
Meilė užgeso: tėvų kalaviją virina žaizdras.
Štai jau gaudžia ragai, slaptažodis vyrams ateina.
Trauks pėsčiųjų pulkai, kiti gi žirgais nertasprandžiais
Debesis dulkių pakels. Nūn ginklo ieško kiekvienas
Ir, kad jo skydas blizgėtų ar ietis, rūdžių išėstoji,
Tepa riebiai taukais ir kirvį galanda į uolą.
Šalmą pastveria vienas ir bėga, o kitas vežiman
Kinko žvengiančius žirgus, velkasi šarvus iš aukso
Trilinkų siūlų, skydu apsigaubia ir juosiasi kardą.
Nūn Helikoną atverkit, mūzos, ir giesmę įkvėpkit,
Kas tie karaliai, karan patraukę, ir kokios rinktinės,
Juos atlydėję, laukus užtvindė, kurie tada vyrai
Darė Italijai garbę ir ginklai kokie sušvytravo.
Jūs tai atmenat, deivės, ir dainiui galit priminti.
Mūsų ausis pasiekė tik lengvas gando dvelkimas.
Vyrus ginkluoti ir šaukt Mezentijus pradeda pirmas,
Gimęs Tirėnuos, žiaurus ir dievus paniekinti drįsęs.
Lauzas su juo kartu, sūnus, už kurį man gražesnio
Kito vyro nebus, vien Turną laurentų išskyrus.
Lauzas, lakstyt žirgais ir tramdyti žvėris mokėjęs,
Tūkstantį veda karių, kurie, iš Agilos atėję,

Jo neapgynė, deja. O, kad būtų įsakymus tėvo
Vykdęs ilgiau ir kad būtų tasai ne Mezentijus buvęs!

Už jų žalioj lygumoj, pasipuošęs palmių šakelėm,
Pergalių žirgus dvirãčiuos rodo šaunus Aventinas,
Herkulio tikras sūnus. Jo skydas su prosenių ženklu:
Šimtas srieguotų angių didžiulę hidrą aprangę.
Jį, vogčiomis pagimdžius, į šviesų pasaulį paleido
Rėja, mergelė žynė, miške Aventino pašlaitėj,
Moteris, dievą pamilus, kai, Gerioną užmušęs,
Pergalės švęst Tirintietis laurentų kraštan atkeliavo,
Tibro upėn varydams hiberų jaučius išmaudyt.
Vyrai su ietim visi ir su smeigenom ilgakotėm,
Priešą puola ir durklais aštriais, ir iešmais sabinų.
Pats Aventinas pėsčias, į liūto kailį gauruotą
Visas įlindęs su galva, tik dantys baisūs boluoja
Iš pražiotų nasrų,— pasišiaušęs, šiurpu pažiūrėti,
Jis į karaliaus rūmus žygiavo kaip Herkulis tikras.

Broliai dvyniai tuomet palieka Tiburo mūrus,
Savąją gentį, brolio Tiburto vardu pavadintą,—
Arguose augę du broliai — Katilas ir Koras narsusis,
Stoja į pirmas eiles ir puola, kur priešų tirščiausia,
Tarsi kentaurai du, iš debesio juodo užgimę,
Dunda kanopom kietom nuo Otrio viršūnių snieguotų
Ar nuo Homolės gūbrių, jiems traukiasi bailiai iš kelio
Tankios girios visur ir lūžta braškėdami krūmai.

Kekulas taipgi atvyksta, Prenesto šviesaus įkūrėjas.
Kad jis Vulkano sūnus, laukuos prie galvijų užgimęs
Ir prie ugniavietės rastas, visi įsitikinti gavo[125].
Lydi jį gausūs pulkai, surinkti iš apylinkės kaimų —
Kas Preneste aukštam ir Gabijų deivės Junonės
Plotuos gyvena ar prie Anieno, ką plaunamos upių
Hernikų uolos glaudžia, Anagnijos derliai maitina
Ar Amazenas gimtasis. Nė vieno jų nežvanga ginklai,
Skydų neturi nei karo vežimų. Daugumas jų laido
Melsvo švino kulkas, kiti po dvejetą iečių
Rankoje laiko. Vilko nurudusio kailio kepurės
Dengia jų galvas; kai eina, plikai apnuogintos blyksi
Kairiosios kojos, o kailis gauruotas dešines dengia.

Bet ir Mesapas, žirgais pagarsėjęs Neptūno vaikaitis
(Jo nei ugnim nugalėt nevaliojo niekas, nei kardu),
Žmones, kur dirbo ramiai ir galvot apie karą pamiršo,
Šaukia prie ginklo staiga ir vėl pakyla į žygį.
Čia fescceniečių pulkai ir faliskai iš klonių plačiųjų,
Ir kas gyvena aukštam Sorakte, ir kas prie Flavinos,
Ir prie Kimino kalno ties ežeru, ir prie Kapenos.
Nieks negalėtų sakyt, kad voros, variu apšarvuotos,
Atskuba stoti kovon — tai pulkas paukščių giedorių
Traukia pakrantėn ramion per šniokščiančių marių platybę.
Koja į koją žygiavo, dainuodami savo karaliui,
Lygiai kaip baltosios gulbės, kai grįžta namo iš ganyklos,
Virš vandenų žydrų lėtai plasnodamos gieda,
Ilgus ištiesę kaklus, net Azijos lankos ir upė
Skamba plačiai.
O štai ir Klauzas, kurio senoliai senieji sabinai,
Veda puikius pulkus, o pats ir vienas — kaip pulkas.
Lacijuj šiandien nuo jo paplito Klaudijų triba[126]
Ir giminė, kai sabinai draugėn susiliejo su Roma.
Ir Amiterno voros su juo, senieji kviritai,
Taipgi Ereto pulkai, ir garsios alyvom Mutuskos,
Kas iš Nomento atėjo, iš Rožių laukų prie Velino
Ar nuo Tetriko skardaus ir kas prie Severo kalno
Arba Kasperijoj skursta, Feruluos ar prie Himelos,
Tibro ar Fabario vandenį geria, ką siuntė šaltoji
Nursijos žemė; čia Hortos būriai, lotynų tautelės,
Taipgi ką Alija plauna (nelaimę reiškia jos vardas)[127],—
Tiek jų priplūdo, kiek plūsta vilnių patvinusioj jūroj,
Kai Orionas rūstus į vandenis leidžias audringus,
Arba kiek varpų pagelsta, kaitinant vasaros saulei,
Hermo plačiuos laukuos ar parudusioj Likijos dirvoj.
Skydai tik žvanga, ir dreba po kojom žygiuojančių žemė.
Ir Agamemnono ainis Halezas, trojėnų nedraugas,
Kinko žirgus greitus ir veda Turnui surinkęs
Tūkstantį vyrų narsių, kurie su kauptuvais pureno
Masikui žemę derlingą. Tėvai, aurunkai, juos siuntė
Nuo aukštašlaičių kalvų, sidikinų laukai palydėjo.
Daugis paliko Kalus ir tekantį srauniai Volturną,
Ėjo Satikulos vyrai tvirti ir oskų jaunimas.

Trumpos tekintos ietys — jųjų vienintelis ginklas.
Moka jie mėtyti jas, ant ilgo saito parišę[128].
Kaunas lenktais kardais, kaire laikydami skydą.
Mano giesmėj ir tu nepraeisi pro šalį bevardis,
Ebalai, tu, kurį Sebetidė nimfa pagimdė
Seniui Telonui, kai jis telebojų Kaprėjose kitkart
Buvo karalium. Tačiau jo sūnaus negalėjo patenkint
Tėvo valdyti kraštai, ir tuokart jau Ebalas valdė
Visą gentį sarastų, lygumas, plaunamas Sarno,
Rufrų ir Batulo žmones, taip pat kas gyvena Kelemnėj
Arba ką regi po kojų paskendusi soduos Abela.
Jie iš senovės įpratę laidyt vėzdus kaip teutonai,
Kamštmedžio žievę plėšt ir šalmus daryti iš josios.
Žvilga jų skydai variuoti ir vario ilgi kalavijai.
Ginklo šlovės aukštai lig žvaigždynų iškeltą, Ufentai,
Siuntė tave įsijungt į kovą Nersai kalnuoti.
Tavo ekvikulai nuožmūs dėl žemės gimtosios šykštumo
Laiką leidžia miškuos, medžiodami žvėris tolydžio,
Žemę dirba ginkluoti, ir verslas jų mėgstamasis —
Grobio kasdien ieškot ir plėšiant duoną pelnytis.
O iš Maruvijos krašto atvyko narsusis Umbronas,
Vietos žynys, apsikaišęs vešlių alyvų šakelėm
Šalmą sau ant galvos ir siųstas karaliaus Archipo.
Jis sugebėjo daina ir rankos moju užmigdyti
Veislę visokią angių ir šiurpiai šnypščiančią hidrą,
Įtūžį jų nuramint ir gydyti nuo įkandimo,
Bet nevaliojo išgydyt smūgio trojėniškos ieties,
Ir neužvėrė žaizdos kerėjimo migdantys žodžiai
Nei stebuklingos žolės, užaugę marsų kalnynuos.
Vandenys skaidrūs Fukino, tamsios Angitijos girios
Ir ežerai apraudojo tave.
Ir Hipolito sūnus skaistaveidis traukė į karą,
Virbijus. Jį, kaip žymūną, gimtoji Aricija siuntė,
Joj ant ežero kranto Egerijos girioj jis augo.
Aukuras dega ten vis ir gali palenkti Dianą.
Mat Hipolitą, anot padavimo, per pamotės klastą
Nubaudė tėvas mirtim[129] ir kraują nekaltą praliejo,
Leidęs suplėšyt žirgams pabaidytiems, tačiau tas parėjęs
Vėl į gyvųjų pasaulį, kur žvaigždės žiba padangėj.

Jį atgaivinę Peono žolės ir Trivijos meilė.
Tuosyk dievų visagalis tėvas, baisiai supykęs,
Kad mirtingasis žmogus į šviesos karalystę sugrįžta,
Žaibą paleido į Febo sūnų garbingą, kurs tokį
Gydymo būdą išrado, ir jį nuspyrė į Stiksą[130].
O Hipolitui paslėpt Diana mieloji surado
Vietą nuošalią, nunešus į nimfos Egerijos šilą,
Idant Italų miškuos, nežinomas niekam ir vienas,
Tyliai gyventų ir Virbijum, vardą pakeitęs, vadintųs.
Ir nuo to meto nieks prie Dianos šventovės ir šilo
Plačiakanopių žirgų neleidžia, nes jie, pasibaidę
Jūrų pabaisos, krante išsviedė vaikiną iš ratų.—
Ir Hipolito sūnus ne blogiau lygumoj važinėjo
Žirgus ristus ir, juos pasikinkęs, skubėjo į karą.
   Tarpu pirmųjų eilių ir Turnas, tikras gražuolis,
Švaistos guviai ginklu, už kitus visa galva aukštesnis.
Šalmą trikuodį su kiveriu aukštu puošia Chimera,
Jos pražioti nasrai ugnim kaip Etna žaižaruoja,
Kuo gilesnius upelius pralieja kraujo kautynės,
Tuo smarkesnė ugnis liepsnom pragaištingom nuplieskia.
Švytintį, švelnų jo skydą graži stačiaragė Ijonė
Auksu dabina, plaukais apaugus kaip karvė tikriausia,
Meistro gražiai iškalta; mergaitę sergintis Argas
Stovi ir Inachas, laikąs ąsotį ir vandenį liejąs[131].
Turno pėstieji pulkai, prisidengę skydais rinktinės,
Plūsta per lygumą plačią, su jais ir Argo jaunimas,
Ir aurunkų būriai, ir rutulai, senieji sikanai,
Taipgi sakranų kariai ir labikai išmargintais skydais;
Traukia, kas tavo slėnius, Tiberinai, aria ir šventą
Krantą Numiko, kas arklu kalvas rutulų vagoja,
Lygiai ir Kirkės kalnyną su plotais, kur tėvas Anksuras
Žmones globoja ir kur šilais Feronija džiaugias;
Traukia nuo pelkių Saturos juodų, kur šaltas Ufentas
Ieško sau kelio versmėtais slėniais ir skuba į jūrą.
   O paskutinė ateina volskų gentainė Kamilė,
Atveda raitelių pulką, švytruojantį ginklais variniais,
Kaip karžygė tikra. Jos mergiškos rankos nepratę
Sukinti verpstę Minervos, ir jai nuo vaikystės malonios
Karo baisybės, o kojų greičiu ji vėjus pralenkia.

Ji ir per lauką javų nepjautų praskristi galėtų,
Neprisilietus nė šiaudo, nė varpos vienos nenumynus;
Per vandenyno bangas putotas ji rastų sau kelią,
Ir nė lašelis ant kojų greitų užtikšt nesuspėtų.
Moterys ir vaikai iš namų ir iš lauko suplūsta
Jos pamatyti ir lydi akim, kai eina pro šalį,
Stebisi, burnas pražioję, visi: štai purpuro skraistė
Gaubia švelnius pečius ir sagė riša auksinė
Garbanas jos purias, ji nešasi likų strėlinę
Ir su iešmu ant galo piemens lazdelę iš mirtos.

AŠTUNTA GIESMĖ

Pasiruošimas kovai

Kai tik Laurento aukštoj tvirtovėj Turnas iškėlė
Vėliavą karo raudoną ir ragas sugaudė skardžiai,
Vos tik sukirto karštiems žirgams ir sužvangino ginklais,
Sąmyšis kilo tuojau. Galvotrūkčiais Lacijus visas
Šoka ir dedas draugėn. Jaunimas šėlsta, iš džiaugsmo
Galvą pametęs. Vadai pirmieji — Mesapas, Ufentas
Ir pripažint nenorįs dievų Mezentijus renka
Vyrus pulkais, plačius laukus be artojo palikę.
Venulą siunčia nuvykt į miestą garsaus Diomedo[132],
Jojo pagalbos prašyt ir duoti žinią, jog teukrai
Lacijuj nori sustot, laivais atplaukęs Enėjas,
Savo atvežęs dievus ir save vadinąs karalium,
Skirtu likimo; daugybė genčių esą prisidėję
Prie dardaniečio, plačiai po Laciją aidįs jo vardas.
Kur jo užmojai kryps ir kokių sau vaisių jis laukia
Iš tos kovos, jei bus jo viršus,— aiškiau ir už Turną,
Ir už karalių Lotyną galįs regėt Diomedas.
Štai kas Lacijuj dedas. O Laomedonto vaikaitis
Visa tai mato, ir širdį jam rūpesčio bangos užlieja.
Mintys ir šen, ir ten nepaliaudamos lekia greičiausiai,
Atvejį sveria visokį ir viską veikiai apsvarsto,
Lygiai kaip saulės skaisčios ar giedro mėnesio veidas,
Kai tik variniam inde pradėsi vandenį judint,
Virpa ir laksto plačiai į šalis, pakyla į orą
Ir atsispindi aukštųjų lubų paauksuotuos kvadratuos.
Buvo naktis, ir žemėj plačiojoj visa, kas gyva,
Paukščiai sparnuoti ir žvėrys, seniai miegojo pavargę.
Kai po dangaus šaltuoju skliautu ant Tiberio kranto
Atgulė tėvas Enėjas, širdy susigraužęs dėl karo,

Gresiančio jam, negreit užliejo sąnarius miegas.
Jam Tiberinas sapne, tos vietos dievas globėjas,
Upėj žavioj, kaip senis tarp tuopų žalių, pasirodė.
Žydras drobės plonos drabužis jį dengiąs ribėjo,
Garbinius puošė meldų vainikas ir gaubė šešėliu.
Senis prabilo į jį ir rūpestį tildė šiais žodžiais:
„O gentaini dievų, kurs iš priešų išgelbėtą Troją
Parveži mums atgal, kurs amžiną Pergamą sergsti!
O Laurento šalies ir lotynų laukų laukiamasis!
Čia tau tikri namai (nesitrauki!), tikrieji penatai.
Karo grėsmės nebijok: dievų įtūžimas ir pyktis
Tarsi nebuvęs praeis.
Kad negalvotum, jog tai, ką regi, vien sapnas beprasmis,—
Tu pamatysi priėjęs po ąžuolu gulint pakrantėj
Kiaulę didžiulę, naujai atvedusią trisdešimt paršų.
Žemėje tysos balta, aplinkui zuis paršai baltučiai.
Ten bus miesto vieta, ten ramiai po vargų pasilsėsi.
Trisdešimt kartų metai sugrįš, ir Askanijus miestui
Pamatus dės ir Albos vardu vadins jį garbingu.
Tikrą teisybę kalbu. O tu sau gerai įsidėki,
Aš pasakysiu, kaip išsigelbėt ir pergalę gauti.
Šiuos krantuos arkadai, seno Palanto vaikaičiai,
Paskui vėliavas čion su karalium Euandru atėję,
Vietą gerą išrinko, miestą ant kalno pastatė
Ir pavadino skambiu senolio vardu — Palantėju.
Jie su lotynų gentim nesutinka ir nuolat kariauja.
Dėkis į draugę su jais ir gausi gerų talkininkų.
Eisiu aš pats krantu ir rodysiu kelią prieš srovę,
Idant viduriu upės tu irklais irtis valiotum.
Kelkis tad, deivės sūnau, ir kai tik žvaigždės ims leistis,
Kreipkis tuoj su malda į Junonę, jos pyktį ir kerštą
Įžadais stenkis palenkt. O karą laimėjęs sudėsi
Auką tu man. Aš dievas upės, kuri štai patvinus
Graužia krantus ir dalo pusiau dirvas derlingiausias,—
Tibras žydrasis, dangaus dievų srovė numylėta.
Mano čia puikūs namai, čia versmės prie miestų aukštųjų".
Šitai pasakęs, gilian sūkurin pasinėrė upinis,
Tuotarp Enėją naktis ir sapnas greitai paliko.
Keliasi tad ir, akis nukreipęs į tekančios saulės

Spindulius pirmus, vandens rieškučiom semias iš upės,
Kaip paprotys reikalauja, ir taip prabyla į dangų:
„Nimfos, Laurento nimfos! Motinos upių sraunių jų!
Taipgi ir Tiberi tėve, su srautais savo šventaisiais!
Imkit Enėją globon ir ginkit jį nuo pavojų.
Kur, iš kokios versmės tu, mūsų vargų atjautėjau,
Imtumei pradžią ir kokia šalim, gražuoli, banguotum,
Pagarbą tau visados reikš aukos ir dovanos mano,—
Tau, gražiaragi Hesperijos upių valdove ir tėve[133].
Būk maloningas tu man ir aiškiau palankumą parodyk".
Šitai pasakė ir, du laivus iš laivyno parinkęs,
Vyrus pastato prie irklų ir ginklais aprūpina juosius.
Ir štai stebuklas toksai, kad savo akim netikėsi:
Kiaulė baltutė balta su paršais sniego baltumo
Išlenda iš tankmės ir gula pievoj prie upės.
Šoka Enėjas taurus ir tau, visagale Junone,
Skerdžia ją tuoj aukot ir su paršais prie aukuro stato.
Tiberis visą tą naktį slugdo potvynio srautą,
Teka kaskart lėčiau, ir tylios vilnys sustoję
Apsemia plotus plačius, panašius į tvenkinį ramų
Ar į susnūdusią plynę, kad irklui grumtis nereiktų.
Leidžiasi vyrai greit į kelionę ir tekši laimingai.
Sliuogia įsakintas laivas eglinis, o bangos tik dairos,
Dairos nustebę šilai, kaip žiba saulėj iš tolo
Skydai karių, kaip lekia upe laivai išrašyti.
Naktį nei dieną irklams ataušt neduoda yrėjai.
Linkiai ilgi pasilieka už jų, juos dengia šešėliai
Medžių skarotų, jų atspindį žalią irklai kapoja.
Vidurį skliauto dangaus jau perkopė saulė ugninė,
Kai jie pamatė toli iškylant pilį ir stogus
Miesto retų namų, kuriuos padangėn iškėlė
Romos galybė dabar (Euandras kuklius teturėjo).
Grężia guviai laivus ir artinas vyrai prie miesto.
O užu miesto šile arkadų karalius tą dieną
Amfitriono sūnaus ir dievų globotojų garbei
Metines dėjo aukas. Šalimais sūnus jo Palantas,
Taipgi jaunimo vadai ir senato seniai beturčiai
Smilkalus davė, ir karštas kraujas garavo aplinkui.
Čia jie pamato staiga, kad laivai aukštieji per šilą

Plaukia artyn ir vyrai tylėdami gula ant irklo.
Apima baimė visus, jie kelias ir bėga, palikę
Nebaigtas vaišes ant stalo. Drąsus Palantas neleidžia
Puotą nutraukt ir, ietį pastvėręs, lekia sutikti,
Šaukdamas nuo kalvos: „Kas privertė, vyrai, jus leistis
Šiais neplauktais keliais? Į kokį kraštą jūs vykstat?
Patys kas esat? Iš kur? Mums taiką nešat ar karą?"
Tėvas Enėjas tuomet nuo aukštojo laivo atsakė,
Rankoj ištiesdamas žalią taikos alyvų šakelę:
„Trojos vyrus regi ir ginklus, nedraugingus lotynams.
Tremtinius mus išdidžiai jie, karą pakėlę, išvarė.
Noriu Euandrą matyt. Praneškit ir jam pasakykit,
Jog dardaniečių vadai atvyko ir prašo draugystės".
Kvapą užgniaužė Palantui, išgirdus vardą garbingą.
„Lipki į krantą, vis tiek, kas tu būsi, ir eiki su tėvu
Pats pakalbėt, į mūsų pastogę įženki kaip svečias".
Šitai pasakęs, jo dešinę stvėrė ir spaudė širdingai.
Upę palikę, tuomet visi jie atėjo į šilą.
Čia į karalių prabilo Enėjas ir tarė maloniai:
„Didvyri grajų žymiausias! Kadangi man lemta likimo
Tau nusilenkti ir tiest šakelę su kaspinu baltu,
Aš nepabūgau, kad tu arkadas ir vadas danajų,
Kad giminystės ryšiai su Atridais jus riša iš seno.
Betgi ir mano drąsa, ir šventos orakulų lemtys,
Ir giminystė tėvų, ir vardas, plačiai pagarsėjęs,
Mus gi sujungė ir, laimei lėmus, mane čia atvarė.
Dardanas, protėvis mūs, kuris Ilioną įkūrė,
Buvo, kaip tvirtina grajai, sūnus Atlantidės Elektros
Ir atsikėlė į Teukrus. Elektros tėvas Atlantas —
Mėlyną skliautą dangaus pečiais parėmęs galiūnas.
Jūsų Merkurijus tėvas. Jį, įsčiose savo pradėjus,
Maja pagimdė skaisti šaltoj Kilenės viršūnėj.
Maja gi buvo duktė, jei galim tikėt padavimais,
To pat Atlanto, kurs laiko šviesius padangių žvaigždynus.
Taip abiejų giminė iš vieno kamieno šakojas.
Tuo pasikliovęs, aš ne per atstovą ir ne gudrybe
Ryžaus mėginti tave, anaiptol: aš pats, į pavojų
Galvą statydams, prašyt atėjau prie tavojo slenksčio.
Toji pat Dauno gentis, su kuria kovoji, man skelbia

Kruviną karą: jei mus išvytų, jai nieko nereikšią
Visą Hesperiją veikiai užimt ir jungą uždėti,
Viešpate likus jūrų, kurios Hesperiją plauna.
Žodį priimki ir duok: mūs širdys užgrūdintos mūšiuos,
Žinomas jų narsumas, o vyrai darbais išmėginti".
Baigė Enėjas. Tuotarp Euandras, kol jis kalbėjo,
Tyrė skvarbiu žvilgsniu nuo galvos ligi kojų jį visą.
Tuokart atsakė: „O, kaip malonu man, didvyri teukrų,
Nūn atpažint ir priimti tave! Kaip primeni tėvą,
Didį Anchisą: ta pat kalba ir balsas, ir veidas!
Atmenu, kaip, sesers Hesionės krašte paviešėjęs,
Laomedonto sūnus Salaminan atvyko, Priamas,
O iš tenai aplankė Arkadų šalį atšiaurią.
Tuosyk jaunystė pirmais pūkeliais dengė man žandus.
Žavesio pilnas žvelgiau į teukrus, žiūrėjau į garsų
Laomedonto sūnų, tačiau už visus prakilnesnis
Žengė Anchisas. Širdis jaunatvišku noru man degė
Žodį tam vyrui pratart ir ranką širdingai paspausti.
Ryžaus prieiti ir jį į Fenėjo miestą pakviesti.
Gražią strėlinę jis man su likų strėlėm aštriagalėm
Davė išvykdamas, skraistę, auksinėm gijom siuvinėtą,
Taipgi ir brizgilus aukso, kuriuos nūn laiko Palantas.
Tad bičiulystė, kurios jūs prašot, sena jau tarp mūsų,
Ir kai Aušra rytoj vėl žemei veidą parodys,
Duosiu pagalbą ir išlydėsiu, aprūpinęs viskuo.
Ogi tuo tarpu, kada pas mus kaip bičiuliai atvykot,
Metinę šventę, kurios nevalia atidėti, jūs švęskit
Draug su mumis, su kovos bendrininkais, sėdę už stalo".
    Šitai pasako ir liepia valgius ir taures nuneštąsias
Vėlei atnešt ir svečius ant žolės suolų pasodina.
Vieton garbingon į klevo krėslą ant kilimo margo,
Liūto gauruoto kailį patiesęs, kviečia Enėją.
Tuosyk vyrai rinkti ir žynys jų aukuro švento
Keptą jautieną neša, kiek telpa pintinėn, prikrauna
Duonos, smulkiai maltos, ir pila vyną geriausią.
Valgo tėvas Enėjas drauge su vyrais trojėnų
Nugarą jaučio rinktinio ir raumenis, aukai skirtuosius.
    Didįjį alkį numaldžius ir valgio norui praėjus,
Tarė karalius Euandras: „Iškilmės mūsų ir šventė,

Papročiu virtę vaišės ir aukuras dievo galingo
Ne dėl senovės dievų pamiršimo ar prietaro tuščio
Yr atsiradę: gyvi iš baisių pavojų išėję,
Mielas svety, reikšdami dėkingumą, metines švenčiam.
Štai pažiūrėki: karo uola tarp kitų užsilaikius,
Luitai didžiausi akmens išblaškyti, pakalnėj landynė
Liko tuščia, kai aukštos viršūnės triukšmingai nugriuvo.
Buvo čia urvas seniau, giliai po uolom atsivėręs.
Pusžmogis Kakas gyveno jame, pamėklė neregėta.
Saulės šviesa nesiekė olos, o asloj telkšojo
Šviežio kraujo klanai, prie durų baisiųjų barkšojo
Pasmeigtos galvos žmonių, išblyškę ir kruvinos visos.
Kako tėvas buvo Vulkanas. Pajuodusia dūmais
Spjaudė ugnim iš nasrų ir vos judėjo nuo svorio.
Bet pagaliau ir mums, maldaujantiems, laikas pagalbon
Teikės ateit ir dievą atnešt. Baudėjas Alkidas,
Kai, Gerioną užmušęs, šarvus garbingai nuplėšė,
Pas mus atėjo ir, kaip nugalėtojas, milžinus jaučius
Čion atsivaręs paleido klony, upės pakrantėj.
Kakas, pamišęs baime, kad kartais kokia nedorybė
Nepadaryta neliktų ar vylius koks nemėgintas,
Keturis jaučius, visų gražiausius, atėjęs ganyklon,
Sau nusivarė ir tiek pat rinktinio grožio telaičių
Ir, kad nė pėdsako tikro, kanopų įspausto, neliktų,
Už uodegų visus įvilko į olą, kad pėdos
Atbulos būtų, ir tarp uolų uždarė patamsy:
Pėdos prie urvo tavęs neprives — ieškok neieškojęs.
Bandą gerai priganęs, tuo tarpu ginė iš pievų
Amfitriono sūnus ir toliau norėjo keliauti.
Genamos karvės garsiai maurojo, net šilas drebėjo
Jų tuo skundu: kalvom sudiev taip sakė galvijai.
Karves išgirdus, viena telyčaitė iš urvo patamsių
Subaubė gailiai ir Kako visą viltį sugriovė.
Užvirė pyktis Alkidui ir širdį skausmas užliejo
Juoda tulžim: jis stveria į ranką vėzdą šakotą,
Ginklą geriausią, ir puola į stačią kalno viršūnę.
Tuosyk pamatė visi, kaip Kakas drebėjo pabūgęs,
Kaip išsigando jo akys: už Eurą greičiau pasileido
Savo landynėn — sparnai išdygo kojoms iš baimės.

Kai tik įlindo urvan ir stvėręs nutraukė grandinę
(Tėvo patartas, ant jos kabindavo uolą didžiulę),
Vos tik suspėjo uolą numest ir duris ja užremti,—
Kai Tirintietis, pykčiu nesitverdamas, ten atskubėjo
Ir, paieškodams angos, akim po uolynus bėgiojo,
Griežsaid rūsčiai dantim. Aventino kalvą įtūžęs
Triskart jis pereina visą, triskart mėgina nuristi
Uolą nuo durų ir triskart slėny atsisėda pailsęs.
Kyšojo bokštu uola, stačiais, aptrupėjusiais šlaitais,
Tiesiai virš Kako olos, net akys raibo nuo aukščio,
Prieglauda paukščių plėšrių, kur lizdus jie krovė kas metai.
Kybojo ji virš srovės, toli pasidavus į kairę.
Iš dešinės užėjęs, pečiais pastūmė Alkidas,
Ir ji nuo pat apačios atlūžus krito kaip griausmas,
Net sudrebėjo aukšta padangė, skardą atmušus,
Praskėtė upė krantus ir sruvo atgal nusigandus.
Taip atsivėrė ola, lig tol šešėlių slėptoji,
Urvas išėjo švieson ir Kako rūmai didingi.
Jei taip galybės didžios kiaurai pražiodyta žemė
Požemių kraštą atvertų ir šalį šešėlių atšautų,
Šiurpią dangaus dievams, tuomet iš viršaus pamatytum
Pragarmę gilią ir vėlės, šviesos nusigandę, pašoktų,—
Taip panašiai įėjo šviesa į Kako landynę
Tarpu skeveldrų olos. Riaumojo, gerklę išvertęs,
Kai iš viršaus jį puolė Alkidas ir dobė, kuo kliuvo:
Medžių storom šakom ir akmenio luitais kaip girnos.
Nebeturėdamas kur pasprukt nuo pavojaus, siaubūnas
Spjaudo dūmais juodais iš nasrų (baisu pasakyti),
Marškon miglų įvynioja savo buvusį būstą,
Kad neregėtų akis. Be perstojo virsta iš urvo
Dūmų tiršti kamuoliai, ir naktis su ugnim susimaišo.
Nebesuvaldė rūstybės Alkidas ir šuoliais įniršęs
Šoko į ugnį patsai toj vietoj, kur dūmai kaip marios
Virto iš urvo vilnim ir rūko debesys sukos.
Veltui vemia liepsnom, patamsy lindėdamas, Kakas:
Stveria Alkidas glėbin ir veržia jį rankom galingom,
Kolei tam akys išsprogsta ir kraujas gerklę suvilgo.
Didelės durys išlūžta, ir urvas tamsus atsidaro.
Karvės, grobiko gudrybe, klasta ir jėga įvarytos,—

Viskas išeina aikštėn. Už kojos stveria ir velka
Šlykštų lavoną laukan. Su šiurpuliu stebisi žmonės
Lygiai baisiom akim, snukiu ir kūnu šeriuotu
Žvėržmogio to, o labiausiai ugnim, nasruos užgesyta.
Tuokart ir švęsti pradėjo, ir mūsų ainiai džiaugsmingai
Metines mini lig šiol, Poticijui pradžią padarius.
Apeigą Herkulio garbei šiandien Pinarijai sergsti[134].
Aukurą štai pastatė šile, ir per amžius vadinsim
Jį garbinguoju ir garbingesnio už jį neturėsim.
Taigi, malonūs svečiai, minėdami įvykį tokį,
Garbinius sau apkaišykit ir, taurę į ranką paėmę,
Kvieskime dievą bendrai ir liekime vyną širdingai".
Tarė ir galvą gražiai apsikaišė tuopos šventosios
Lapais dvispalviais, kurie, plaukuos įsipynę, nukaro.
Paėmė šventą taurę į ranką. Visi tuoj nulieja
Auką ant stalo linksmai ir dievus paprašo pagalbos.
   Leidžias žemyn dangus, ir žvaigždė Vakarinė artėja.
Perjuosę kailiais strėnas, žyniai pagal paprotį seną
Ėjo deglais nešini, Poticijus žengė pirmasis.
Tuosyk atnaujina vaišes, ir gardūs valgiai antrieji
Plaukia į stalą, o pilnos lėkštės aukurą slegia.
Salijai nūn apie jį, liepsnojantį skaisčiai, sustoja,
Tuopos lapais baltais apsikaišę, ir giesmę užtraukia.
Šičia jaunimas, o ten vyresnieji giesme pagerbia
Herkulio šlovę ir darbus: kaip pamotės siųstą pabaisą —
Porą baisių angių lopšy dar rankom pasmaugė;
Kaip jis griovė miestus, garsėjusius karo galybe,—
Troją beigi Oichaliją, kaip dėl rūsčiosios Junonės
Tūkstantį jis sunkiausių darbų Euristėjui padirbo.
„Tu dvilyčius debesų vaikus, kentaurus, galiūne,
Įveikei Folą drauge ir Hilėją, ir Kretos pabaisą,
Ir po Nemėjos uola galingą liūtą pasmaugei.
Vandenys Stikso tavęs nusigando ir vartsargis Orko,
Urzgiąs urve kruvinam ant kaulų krūvos apgraužtųjų.
Tu nedrebėjai prieš pamėklę jokią nei prieš Tifoėją,
Aukštą galiūną, vėzdu ginkluotą, nepametei proto
Ir tarp šiurpiųjų Lernos gyvatės galvų atsistojęs.
Sveikas, Jupiterio didžio sūnau, dangaus dalininke,
Savąją šventę ir mus pagerbk, su palaima atėjęs".

Šitaip žygius jo šlovina giesme, priminę ir Kako
Gilųjį urvą, ir ugnį, kuri iš nasrų žaižaravo.
Skardi triukšmu šilai, jų aidą atmuša kalvos.
Auką sudėję kaipreik ir apeigą šventą atlikę,
Grįžo į miestą visi. Nuo metų sulinkęs karalius
Eidamas vedės Enėją ir laikė sūnų prie šono,
Ir, kad sutrumpintų kelią, kalbai nutrūkti neleido.
Domisi viskuo Enėjas, visur užklysta jo akys,
Žavi jį vietų gražumas, nuolat jis klausia ir klausos,
Gėris paminklais didžiais senovės vyrų garsiųjų.
Aiškina viską Euandras, Romos pilies įkūrėjas[135]:
„Faunai šituos šiluos ir čiabuvės nimfos gyveno,
Taipgi žmonių gentis, iš kieto ąžuolo gimus.
Jie nežinojo drausmės nei gyvenimo gėrių ir jaučių
Jungt nemokėjo, į kluonus nekrovė ir turtų netaupė.
Medžių vaisiai laukuos ir medžioklės vargai valgydino.
Pirmas iš aukšto Olimpo Saturnas atėjo į žemę,
Bėgdamas nuo sūnaus, kurs jį nuo sosto nustūmė.
Žmones, tamsius lig tol, aukštuosiuos kalnuos išsklaidytus,
Vieton subūręs, įstatymus davė ir Lacijum liepė
Kraštui vadintis, nes pats čia slėpėsi saugiai pajūry[136].
Jo viešpatavimo metai, kaip sako, buvo iš tikro
Aukso amžius: taikoj gyveno jo valdomi žmonės,
Kolei atslinko laikai blogesni spalvos menkavertės,
Su žiaurumu karų ir goduliu turtų bekraščių.
Tuokart auzonų pulkai ir sikanų gentys atėjo,
Taigi Saturno šalis ne kartą keitė sau vardą.
Valdė karaliai tuomet ir milžinas Tibras žiaurusis,
Nuo jo italai vėliau ir upei, čia tekančiai, Tibro
Pravardę davėm, o senas Albulos vardas išnyko.
Man, išvytam iš tėvynės[137], atvykus per vandenis marių,
Laimė, valdovė žmogaus, ir palenkt nesileidžiąs likimas
Skyrė gyventi čia, kur rodė griežti įspėjimai
Motinos nimfos Karmentos ir dievo šviesaus Apolono“.
Šitai apsakęs, eina toliau ir svečiui parodo
Aukurą ir vartus, Karmentos vardu pavadintus
Šiandien romėnų, reiškiančių pagarbą nimfai Karmentai,
Pranašei žynei, kuri pirmutinė pasakė Enėjo
Ainių ateitį didžią ir šlovę garsaus Palantėjo.

Ogi štai šilas didysis, kurį pats Romulas tuosyk
Pavertė prieglauda, o po šalta uola Luperkalis.
Taip, sekdami arkadais, Paną Likiškį vadina.
Ir, Argileto šventą giraitę parodęs, prisiekia
Esąs nekaltas už mirtį pas jį viešėjusio Argo[138].
Nuvedė prie Tarpėjos[139] ir prie Kapitolijaus aukšto,
Šiandien žėrinčio auksu, tuomet pasišiaušusio krūmais.
Tamsūs kaimiečiai visad tos vietos slaptingos bijojo
Ir, vien tik vardą uolos ir girios išgirdę, virpėjo.
„Šioj štai giraitėj,— kalbėjo,— kalvos lapotoj viršūnėj,
Nepasakysiu, kuris, bet dievas gyvena. Arkadai
Patį Jupiterį, sako, regėję ne sykį, kai rankoj
Purtė juodą egidę ir debesis ginė per dangų.
Ogi ten dunkso du miestai, matai jų mūrus apgriautus,
Štai kas beliko iš to senovės vyrų paminklo.
Vieną tvirtovę Janas, o kitą statė Saturnas,
Šioji Janikulo vardą, o ta Saturnijos gavo“.
Jiedviem netrūko šnekos, kol priėjo abu prie menkučių
Rūmų Euandro. Aplink juos pievose ganės galvijai,
Baubė Romos aikštėj ir erdviuos, puošniuosiuos Karinuos.
Rūmų pasieny Euandras kalbėjo: „Šį slenkstį Alkidas
Peržengė, kovą laimėjęs, šie rūmai jį priėmė tuosyk.
Žvelki iš aukšto, svety, į turtus, žinok, jog prilygsti
Dievui ir nesididžiuok į prastą pastogę užeiti“.
Šitai pasakęs, į rūmus ankštus po stogu neaukštu
Įvedė didį Enėją ir prašė tiestis į guolį,
Lapų priklotą ir uždengtą kailiu Libijos lokės.
Žemę juodais sparnais Naktis atskridus apgaubia.
Močia Venera tuomet, širdy ne veltui pabūgus
Lygiai laurentų grėsmės ir sąjūdžio tokio kaimynų,
Kreipias į vyrą Vulkaną, pas jį atėjus į menę,
Išpuoštą auksu, ir žodžiais uždega dievišką meilę.
„Kolei argiečių vadai nusikaltusį Pergamą baudė,
Taipgi tvirtovę, kurią ugnis sugriaut privalėjo,
Niekad bedaliams pagalbos nei ginklų, kuriuos tavo rankos
Dailiai padaro, brangus, neprašiau ir varginti darbu,
Turinčiu niekais nueiti, tavęs ligi šiol nesiryžau,
Nors aš Priamo vaikams jaučiausi skolinga be galo
Ir dėl Enėjo sunkiųjų vargų raudojau ne sykį.

Šiandien, Jupiterio lieptas, rutulų kraštan atsikėlė.
Taigi maldauti tavęs ateinu ir tavo galybę
Ginklų prašau kaip motina sūnui. Ašarom širdį
Tau ir Nerėjo duktė, ir Titono žmona sugraudino[140].
Tu pažiūrėk, kaip renkas pulkai, kiek miestų, uždarę
Aukštus vartus, galanda kirvius prieš mane ir manuosius".
Šitai pasakius, rankom baltom apglėbia jį meiliai,
Spaudžia prie savo širdies, nesiryžtantį niekam. Bet staigiai
Žybteri senos žarijos ir karštis, seniai jį bešildęs,
Širdį užlieja ir, kaulus supurtęs, nubėga per kūną.
Lygiai taip žaibas dažnai, griaustiniui spyrus padangėj,
Driūkteri balta šviesa ir nubėga per debesį juodą.
Viską suprato gudruolė, žinodama savo gražumą.
Tuokart atsakė jai vyras, meilės stiprios nugalėtas:
„Ko priežasčių tu ieškai senų? Kur dingo tau, deive,
Pasitikėjimas tas? Jei būtų seniau tau rūpėję,
Ar negalėjom tada mes teukrų visų apginkluoti?
Nei visagalis tėvas tuomet, nei likimas negynė
Trojai stovėt ir Priamui dar dešimtį metų gyventi.
Ogi dabar, jei kariauti rengies ir tavo toks noras,
Kiek aš valioju širdies į savo meną įdėti,
Iš geležies kas gali išeit ir aukso tirpdyto
Ir ką įstengia ugnis ir pūtimas — prašydama liaukis
Savo sėkme abejot". Vos spėjęs tai pasakyti,
Švelniai žmoną apglėbė ir, prisiglaudęs meilingai
Prie jos krūtinės, užmigo, ir miegas jį visą užliejo.
Pusę kelionės praskriejo Naktis, ir poilsis miegą
Baigė išstumti iš jo karietos, kai moteriškė,
Jeigu Minervos verpste už atpildą liesą jai lemta
Duoną pelnytis, jau peleną žarsto ir žiburį žiebia;
Darbui pridėjus nakties, prie židinio laiko tarnaitę,
Verpiančią storą kuodelį, kad vyrui valiotų pakloti
Patalą švarų ir pulką vaikų gražiai užaugintų,—
Šitaip valdovas ugnies ankstyvu metu nesiraivęs
Šoko iš patalo greit ir bėgo prie darbo į kalvę.
Palei Sikanų krantus ir Liparą, mielą Eolui,
Kyšo sala su uolom, vis leidžiančiom debesis dūmų.
Ten kiklopų žaizdrai išdegino urvą po žemėm.
Dunda kaip Etnoj jame, ir kūjo smūgiai galingi

Drebina tvirtą priekalą, chalibų rūda ištirpdyta
Čirkši baltom kibirkštim, karščiu jų krosnys kvėpuoja.
Ten ir Vulkano namai, jo vardu ta žemė vadinas.
Taigi valdovas ugnies į ją iš dangaus nusileido.
Geležį kalė kiklopai, ertmingoj oloj užsidarę,
Brontis, Steropas ir visas nuogas tarp jų Pirakmonas.
Rankose laikė jie žaibą, kurį visagalis į žemę
Mėto dažnai iš aukšto dangaus; nugludintas galas
Skaisčiai blizgėjo, o kitas vos tepradėtas dar buvo.
Spindulius tris įdėjo krušos, tris lietaus vandeningo,
Tris su liepsnų kamuoliais ir tris su vėjais sparnuotais.
Dartės ugnies žybsnius, dundėjimą griausmo ir šiurpą
Dėjo savan darban ir liepsnas pralenkiantį pyktį.
Marsui sparnuotus ratus kiti skubėdami kalė,
Darė vežimą, kuriuo jis kursto vyrus į karą.
Šiurpią pažvelgti egidę, šarvus rūsčiosios Paladės
Svidino jie paskubom kaip sriegus aukso gyvačių.
Rangėsi angys sukibę, o ten, kur deivės krūtinė,
Vartė gorgonė akis galvoj ant nukirsto kaklo.
„Meskite visa šalin, atidėkite darbus pradėtus,
Etnos kiklopai! — sušuko.— Klausykit, ką pasakysiu.
Didvyriui kalsim ginklus. Jėgas tad leiskit į darbą.
Rankoms duokite valią, mokslą parodykit savo.
Kliūtis į šalį guviai!" Daugiau nekalbėjo nė žodžio.
Šoko kiklopai visi ir darbą, kaip burtas parodė,
Sau pasiskirstė. Varis ir auksas liejas upeliais,
Skaudžiai žeidžiantis plienas žaizdruos didžiuliuose tirpsta.
Kala jie milžiną skydą, kad vienas valiotų atremti
Ietis lotynų visas, ir naugės plokštės septynios
Gula viena ant kitos: vieni jų vėpūtėm dumplėm
Orą siurbia ir pučia, kiti į vandenį svaido
Šnypščiantį varį, ir dunda priekalai — net kalvė vaitoja.
Vienas po kito kumščiai kilojas su kūjais galingais,
Neapsirinka, o replės dantytos geležį varto.
    Tėvas Lemnietis pluša Eolo pakrančių dirbtuvėj,
Tuotarp Euandrą jau spėjo pažadinti rūmuos žemučiuos
Ryto gaivi šviesa su čiulbesiu paukščių pakraigėj.
Kelias iš guolio karalius ir, tunika kūną pridengęs,
Letenas kojų prastom tirėniškom kurpėm apauna.

Tuosyk nuo rankos kairės panteros kailį atsiaučia
Ir sau prie šono per petį juosia tegėjišką durklą.
Pora sargių šunų, nuo aukšto slenksčio pakilę,
Bėga į lauką pirmi ir lydi žingsnius šeimininko.
Ėjo senelis svečiuos pas Enėją į menę atkampią,
Pokalbį, vakar pradėtą, ir pažadą duotą atminęs.
Betgi ir svečias anksti atsikėlė ir taisėsi eiti.
Vieną lydėjo sūnus Palantas, o kitą — Achatas.
Dešinę vienas kitam susitikę paspaudžia, susėda
Rūmų svetainėj ir pradeda kalbą širdingą ir laisvą.
Pirmas prabyla karalius:
„Teukrų galingasai vade! Kolei tu gyvas, aš niekad
Nepatikėsiu, jog Troja yra nugalėta ir žuvus.
Paramą duoti tačiau, pritinkančią šitokiam vardui,
Mūsų jėgos per menkos: čia Tuskų upė mus riečia,
O iš ten spaudžia Rutulas ir žvangina ginklais prie mūrų.
Bet aš galvoju kitų tautų tau duot į pagalbą
Puikiai ginkluotus pulkus. Netikėtai laimė mums rodo
Išeitį gerą: čia tu atkeliauji, lieptas likimo.
Ne per toli nuo mūs, seniai ant uolos pastatyta,
Stovi Agilos pilis. Ten lidų gentis iš senovės,
Karo žygiais garsi, Etruskų kalnuos įsikūrus.
Miestas klestėjo daug metų, vėliau, ginklu nugalėtas,
Vargti pateko į žiaurią karaliaus Mezentijaus valdžią.
Kam žudynes baisias minėt ir kitokius tirono
Darbus? Ant jo ir vaikų galvos te dievai juos suverčia!
Būdavo, žmones gyvus pririš prie negyvėlių kūnų,
Burną pridės prie burnos, o rankas priveržia prie rankų
(Žvėriškas būdas kankint!), ir taip, almėm apsilieję,
Dvokiančio kūno glėby lėtai turėdavo mirti.
Trūko kantrybė žmonėms, ir jį, prievartautoją žiaurų,
Apsupa kartą, ginklus pastvėrę, ir rūmuos uždaro,
Nukerta galvas jo vyrams ir ugnį paleidžia ant stogo.
Bet jam pavyksta gyvam į rutulų kraštą pasprukti,
Tengi jau ginklais savais bičiulis jį, Turnas, pridengia.
Baisiai įširdus dėl to Etrurija tuosyk sukilo
Ir, reikalaudama Turnui bausmės, sukruto ginkluotis.
Toms rinktinėms vadu tave aš duosiu, Enėjau.
Rėkia, triukšmauja laivai, pajūry plačiam susibūrę,

Šaukia pakilti karan, žynys žilagalvis juos draudžia,
Tardamas žodį lemties: „Meonų vyrai narsieji!
Žiede senovės žilos karžygių! Jus neša į priešą
Skausmas bekraštis ir pyktis, Mezentijaus užsitarnautas,
Bet nevalia, kad tiems pulkams vadovautų italas.
Sau svetimšalį kvieskitės vadą". Etruskų rinktinės
Štai lygumoj sustojo, dievų įspėjimo pabūgę.
Atsiuntė per atstovus karaliaus vainiką Tarchonas,
Skeptrą ir ženklus valdžios visus man duoda ir kviečia
Į jų stovyklą atvykt ir tirėnų sostą užimti.
Betgi pastirus šalčiu ir nuo metų išsekus senatvė
Man jau pavydi valdžios, nebe žygiams žingsniai manieji.
Siūlyčiau sūnui savam, jei jis tėvynainis nebūtų,
Jei nemaišytų močia sabelė. O tavo ir metams
Šypsos likimas, ir genčiai, tavęs dievai reikalauja.
Taigi ir eik, italų ir teukrų vade narsusis.
Savo sūnų Palantą drauge su tavim aš pasiųsiu,
Mūsų paguodą ir viltis, tegu, vadovaujamas tavo,
Mokosi karo tarnybos, su kario dalia apsipranta,
Lai nuo vaikystės matys ir tavo žygiais žavėsis.
Raitelių du šimtus arkadų jam duosiu, parinkęs
Vyrų drąsių, tiek pat nuo savęs turės ir Palantas.
  Šitaip kalbėjo Euandras. Akis panarinę į žemę,
Anchisiadas Enėjas ir jo bičiulis Achatas
Būtų širdim liūdna dar aibę vargų priskaičiavę,
Jeigu iš giedro dangaus Kiterietė nebūtų jiems davus
Ženklo aiškiausio: staiga sužybsėjo žaibas padangėj
Ir padrioskėjo griaustinis, viskas, atrodė, sugriuvo.
Štai sumauroja ore skardus tirėnų trimitas.
Vyrai sužiūra, dar ir dar kartą sutratina trenksmas,
Regi jie: tarp debesų dangaus mėlynėj žydrojoj
Žiba raudoni šarvai ir, griausmo trankomi, žvanga.
Apmirė širdys visų, vien Trojos didvyris didis
Skardą pažino ir pažadą motinos deivės suprato.
Taigi pasakė: „Nereikia klaust, malonus šeimininke,
Ką šis regėjimas reiškia: manęs reikalauja Olimpas.
Tokį ženklą atsiųst man motina deivė turėjo,
Jeigu tik karas iškils: ginklus, Vulkano nukaltus,
Turi ji man atnešt.

Kokios žudynės užgrius dabar laurentus nelaimingus!
Kaip tu išpirksi kaltes man, Turnai! Kiek skydų gaubtųjų
Neši ir kiek šalmų su vyrais narsiausiais panėręs,
Tiberi tėve! Lai šaukia kovon ir sutartis laužo!“
Šitai pasakęs, pakyla iš aukšto krėslo Enėjas,
Papučia rusinčią ugnį ant Herkulio aukuro švento
Ir pragiedrėjęs eina prie larų, sveikintų vakar,
Ir prie penatų kuklių. Avis pagal paprotį renka
Ir prie aukuro pjauna Euandras drauge su trojėnais.
Grįžta Enėjas tuomet prie laivų ir vyrų yrėjų
Ir palydovais karan pasirenka karžygius pirmus,
Kur pasižymi drąsa, kiti gi leidžias be irklo
Plaukt pasroviui atgal: juos neša upė pasruvus.
Žinią Askanijui duos, kur yra ir ką veikia jo tėvas.
Žirgus atvaro trojėnams, vykstantiems niokot tirėnų,
Ypačiai gražų Enėjui. Dengdamas nugarą žirgo,
Liūto kailis gauruotas žibėjo nagais paauksuotais.
Gandas atlėkęs bemat nedidelį miestą apskrieja,
Kad prie tirėnų krantų rinktinė raitelių joja.
Moterys įžadus duoda naujus, pavojų pralenkęs,
Išgąstis skrenda, ir Marso šmėkla baisi pasirodo.
Tėvas Euandras tada, laikydamas sūnų už rankos,
Skirtis negali su juo ir, springdamas ašarom, sako:
„O! Kad Jupiteris man grąžintų metus pragyventus!
Koks aš buvau tuomet, kai prie mūrų Prenesto išklojau
Priešų pirmas eiles, sudeginau krūvą jų skydų
Ir jų karalių Erulą šia dešine pasiunčiau Orkan.
Močia Feronija jam tris gyvybes gimdydama buvo
Davus (baisu pasakyti), jį triskart reikėjo įveikti,
Triskart giltinę kviest partiesus. Visas jo gyvybes
Atėmė ši dešinė ir šarvus nuplėšė jam triskart,—
Niekas šiandien manęs neišplėštų iš tavojo glėbio,
Mielas sūnau. Mezentijus savo kaimynui nebūtų
Švaistęsis kardu viršum galvos, nebūtų išdrįsęs
Žiauriai žudyt ir retint pulkais gyventojus mūsų.
Jūsų, dangaus dievai, šaukiuos ir jūsų valdovo
Didžio Jupiterio: o! Pagailėkit karaliaus arkado
Ir jo, kaip tėvo, maldų išklausykit. Jei jūsų galybė,
Jeigu likimas išsaugos gyvą ir sveiką Palantą,

Jeigu man skirta gyvent, kad jį pamatyčiau sugrįžtant,—
Sau aš gyvybės prašau: kiečiausius vargus iškentėsiu.
Betgi jei, Laime, rengi man smūgį nelauktą ir sunkų —
Šiandien man leiskite, šiandien žiaurų gyvenimą baigti,
Rytdiena kol netikra, kol viltys atsveria baimę,
Kol tave, mielas vaikeli, vienintelis džiaugsme senatvėj,
Savo glėby laikau,— kad baisesnė žinia nesužeistų
Mano ausų",— kalbėjo, sudiev sakydamas, tėvas,
Bet neišlaikė: tarnai apalpusį pernešė menėn.
  Pro atlapotus vartus išjojo raitelių pulkas.
Tarpu pirmųjų Enėjas ir jo palydovas Achatas,
Užu jų teukrai kiti kilmingieji. Viduriu pulko
Jojo Palantas, skraiste ir margais mirgėdamas ginklais.
Lygiai taip Ryto žvaigždė, vandenyne plačiam išsimaudžius,
Toji, kurią visų labiausiai myli Venera,
Šventąjį veidą dangun iškėlusi, tamsą išvaiko.
Moterys bailiai stovi ant mūrų, ir seka jų akys
Debesis dulkių pilkų ir variu mirguliuojančią vorą.
Raiteliai krūmais dygiais, kur kelias buvo tiesesnis,
Dumia ginkluoti, pakyla kryksmas, rinktinė rikiuojas,
Kerta kanopom žirgai, ir dunda dulkėdama žemė.
Dunkso šilas platus prie Kerito upės ledinės,
Laikė iš seno šventu jį tėvai, aplinkui jį supa
Kalvos su kriaušiais stačiais ir eglės juoduoja kaip siena.
Sako, senovėj pelasgai šilą pašventę Silvanui,
Dirvų ir kaimenių dievui, ir dieną šventei paskyrę,
Kai jie lotynų šalį visą valdė kadaise.
Čia su tirėnų pulkais Tarchonas saugią turėjo
Vietą stovyklai (iš kalno viršaus galėjai matyti
Dalinius jo visus: laukai palapinėm bolavo).
Tėvas Enėjas ir vyrai, kuriuos šiam žygiui parinko,
Šičia atjoję arklius pagano ir patys pailsi.
  O Venera šviesi per debesis juodus padange
Su dovanom atskubėjo ir, sūnų sėdint pamačius
Klonyje vieną, toli nuo visų, prie upės šaltosios,
Bėgo, skubėjo pas jį ir šitokiais žodžiais prakalbo:
„Dovanos štai pažadėtos, kurias mano vyras nagingas
Dailiai padarė, kad tu nei laurentų, sūnau, išdidžiųjų
Šiandien į kovą šaukt nebijotum, nei Turno smarkuolio".

Taip Kiterietė pasakė ir puolė sūnui į glėbį,
Žibančius šarvus prieš jį į ąžuolą seną atrėmus.
Dovana džiaugias puikia ir garbe padaryta Enėjas
Ir atsidžiaugti negali. Akim glamonėdamas viską,
Gėris nušvitęs ir rankom liečia, kiloja ir varto
Klaikų šalmą kuoduotą, liepsnom žiburiuojantį saulėj,
Ir kalaviją lemties, ir variu pastirusius šarvus,
Skaisčiai raudonus it kraujas: taip lygiai debesys šviesūs,
Spindulius saulės atlaužę, parausta ir žėri iš tolo;
Antblauzdžius, lietus iš aukso su priemaiša balto sidabro,
Ietį ir puošmenas skydo, kurių apsakyti nemoku.
Ten ir italų žygius, ir Romos didingus triumfus,
Aiškiai žynių žodžius ir ateitį visą žinodams,
Buvo iškalęs Vulkanas, ir būsimą, beslenkant amžiams,
Visą Askanijaus gentį, ir pergales, jos iškovotas.
Marso uoloj, žolėm užkerojusioj, buvo iškalęs
Gulinčią vilkę vaikingą: į jos spenius įsisiurbę,
Žaidžia berniukai dvyniai be jokio pavojaus ir žinda
Lygiai kaip močią, o ji, apvalų kaklą atsukus,
Laižo vieną po kito, kad būtų švarūs ir dailūs[141].
Romą šalimais ir sabines, jėga pagrobtąsias,
Vedamas iš suolų po Didžiųjų cirko žaidimų,
Jis atvaizdavo, ir kaip ūmai dėl to prasidėjo
Karas tarp Romulo ainių ir Tacijaus seno bei Kurų.
Buvo matyti po to, kaip metę kariauti karaliai
Stovi su ginklais prie aukuro švento ir laiko po taurę,
Ir kaip Jupiteriui kiaulį aukoja ir sutartį daro.
    Romulo rūmai čia pat, šiaudų pasišiaušusiu stogu[142],
O netoliese žirgai, pavaryti į priešingus šonus,
Metą buvo sudraskę (laikyk savo žodį, albane!)[143],
Sąnarius žodlaužos to po žalią girią išdrabstė
Tulas įširdęs, aptiškę krauju, raudonavo erškėčiai.
Sostan grąžint išvytą Tarkvinijų vertė Porsena
Ir, su karių pulkais atėjęs, apgulė Romą.
Stveriasi ginklo prieš jį Enėjo ainiai už laisvę:
Apmaudo pilnas Porsena piktai grūmoti pratrūksta,
Kad per Tiberį tiltą Koklitis drįso sugriauti
Ir, nusitraukusi pančius, Klelija perplaukė upę[144].
O prie šventovės kalne Tarpėjos pilies vyresnysis

Manlijus ėjo sargybą ir pats Kapitolijų gynė.
Ir sidabrinė žąsis nuo jo netoliese lakiojo
Portikuos, auksu rašytuos, ir krykštė, kad galai prie slenksčio[145].
Galai, krūmynais atslinkę, pult Kapitolijų rengės,
Sutemos juodos, nakties dovanotos, juos gaubė ir gynė.
Garbanos galų iš aukso ir tunikos auksu rašytos,
Švyti apsiaustai dryži, o kaklus jų, baltus kaip pienas,
Aukso perkakliai puošia. Po dvejetą alpiškų iečių
Rankoj mosuoja kiekvienas ir dengiasi skydais lig žemės.
Salijų šokąs būrys, nuogi luperkai šalimais,
Žynio kepurė aukšta ir skydai, dangaus dovanoti[146],
Buvo taip pat iškalti, o skaisčios matronos karietom
Su aukomis važiavo per miestą[147]. Toliau dar išrašė
Tartaro šalį Vulkanas, vartus į pragarą Dito
Ir nedorųjų kančias, ir tave, Katilina, prikaltą
Prie atkampios uolos, kad prieš furijas nuolat drebėtum.
Skyrium stovėjo dori, jiems teismą darė Katonas[148].
Tarp šių vaizdų patvinusią jūrą auksu išrašė[149],
Tamsios mėlynos bangos aptiškę putom bolavo.
Ogi delfinai tarp jų, sidabru žibėdami skaisčiai,
Vandenis taškė vikriai uodegom ir raižė paviršių.
Švietė variu laivai vidury, ir Akcijaus mūšis
Buvo matyt, Leukatė visa knibždėjo ir virė,
Vyrai rikiavos vorom, ir vandenys auksu virpėjo.
Cezaris čia, Augustas, laive aukštajam stovėjo,
Vedė kovon italus, su juo dievai ir penatai,
Romos senatas ir liaudis, o iš smilkinių jo gražiųjų
Trykšta dvi srovės liepsnų ir sklinda į šonus abudu[149],
O virš galvos jo tėvo žvaigždė žėrėdama šviečia[150].
Priešingoj pusėj Agripa su vėjų ir dievo pagalba
Atveda Romos pulkus, jo smilkinius gaubia vainikas,
Papuoštas rostrom laivų (tai kario žymuo garbingiausias).
Su svetimųjų vorom Antonijus ginklais marguoja,
Pergalę gavęs Auroros šaly ir prie marių Raudonų,
Veda Rytų ir Egipto jėgas, baktrus, paimtuosius
Žemės gale, jį lydi (baisu!) žmona egiptietė.
Veržias visi drauge, aplinkui marios putoja,
Skrodžiamos aibės irklų ir ariamos nosių triilčių.
Leidžiasi jūron plačion; atrodo, Kikladės atplyšę

Mariose plauko ar gal kalnai prieš kalnus rikiuojas:
Vyrai tokiom gretom iš laivų aukštabokščių kovoja.
Skraido liepsnoti deglai, ir ietys galais geležiniais
Švilpdamos lekia, Neptūno laukai krauju raudonuoja.
O karalienė pulkus sistru egiptietišku šaukia
Ir nė matyti nemato, kaip angys už nugaros rangos[151].
Baisūs pažvelgti visoki dievai ir lojąs Anubis
Priešais Neptūną, Venerą ir išmintingą Minervą
Ginklą pakėlė. Visų vidury kovoja Mavortas,
Išskobtas iš geležies, iš oro erinijos puola.
Perplėšus mantiją sau, Nesantaika šoka džiaugsmingai,
Paskui ją seka Belona ir rimbo neleidžia iš rankos.
Vis tai regėdamas, ir Apolonas Aktietis padangėj
Įtempė lanką, ir, jo nusigandę, Egiptas ir Indai
Leidžiasi bėgti kartu su arabais visais ir sabiečiais.
O karalienė pati, pašaukusi vėjus pagalbon,
Skleidžia skubiai bures ir įtemptus lynus atleidžia.
Vėjas ir vilnys ją varo per kraują, išblyškusią visą
Dėl artimos mirties,— taip Ugnies valdovas vaizdavo.
O šalia jos nusiminęs stovi milžinas Nilas,
Skečia plačiai rankas, drabužiu mosuoja ir kviečia
Juos nugalėtus į žydrą glėbį bangų paslaptingų.
Cezaris, tris kartus su triumfu grįžęs į Romą,
Įžadą duoda italų dievams, neužmirštiną niekad,—
Triskart po šimtą aukštų šventovių mieste pastatyti.
Gatvės plyšta džiaugsmu, ir rankom ploja, ir klega,
Aliai šventovė vis pulkas matronų aukurus puošia.
Jaučiai, aukoms papjauti, aplinkui žemę nuklojo.
Pats gi jis sėdi ant slenksčio baltos Apolono šventovės,
Dovanas stebi genčių nugalėtų ir jas ant didingų
Durų kabina, tautų praeina eilė begalinė,
Taip nevienodų kalba, skirtingais drabužiais ir ginklais.
Šičia nomadų gentys iškaltos ir afrai be juostų,
O ten su ietimis rankoj gelonai, lelegai ir karai.
Ir nugalėto Eufrato bangos vilnija ramesnės.
Taipgi morinai iš krašto pasaulio ir Reinas dvišakis[152],
Ir nesuvaldomi dahai, ir tiltų nekenčiąs Araksas.

Gėris Vulkano skydu ir dovana močios Enėjas
Ir, nors nežino, ką reiškia koks daiktas, džiaugias paveikslais,
Ima ant savo peties ir ainių likimą, ir garbę.

DEVINTA GIESMĖ

Kautynės prie stovyklos

Kolei anoj šaly tolimojoj visa tai darės,
Iš dangaus Saturno duktė Junonė Iridę
Siuntė pas drąsųjį Turną. Šile senelio Pilumno,
Klony iš seno šventam, besėdintį Turną ji rado.
Rožinėm lūpom į jį Taumantidė prabilo ir tarė:
„Ko tau nė vienas dievų žadėti, Turnai, nedrįstų,
Nors jį prašytum,— rytojaus diena atneš neprašyta.
Miestą, savo karius ir laivyną paliko Enėjas
Ir sau ieško valdžios pas Euandrą Palatinietį.
Maža dar to — Korito miestus tolimiausius pasiekė
Ir ten lidų kaimiečių pulkus surinkęs ginkluoja.
Ko tu gaišti? Pats laikas žirgų ir dvirãčių nūn stvertis.
Kelkis greičiau ir pulk netikėtai teukrų stovyklą“.
Šitai pasakius, lengvučiais sparnais pakilo į orą
Ir skrisdama debesim nubrėžė lanką padangėj.
Deivę pažinęs, rankas į dangų Turnas iškėlė,
Į ją pabėgančią kreipės ir šitokiais žodžiais prabilo:
„Kas debesų keliu, dangaus grožybe Iride,
Siuntė į žemę tave? Iš kur ta šviesa neregėta
Viską užliejo? Regiu, dangus prasidaro, ir žvaigždės
Sklinda po mėlyną skliautą. Ženklui tokiam nusilenksiu
Ir nebeklausiu, kas kviečia į kovą“. Šitai pasakęs,
Žengė prie upės, vandens iš verpeto paviršiaus pasėmė,
Meldės ilgai dievams ir įžadais užvertė dangų.
Greit atvirais laukais pulkai patraukė į žygį,
Žvengė risti žirgai, žvilgėjo auksu drabužiai.
Pirmas eiles Mesapas, o pastarąsias jų tvarko
Tiro du sūnūs jauni, voros vidury gi pats Turnas

Švaistos guviai ginklu, už kitus visa galva aukštesnis.
Lygiai taip Gangas gilus, pradžioj pasimuistęs, aprimsta,
Intakus savo septynis suvaldęs, ar Nilas riebusis
Grįžta į vagą ramiai, derlingus laukus sudrėkinęs.
Teukrai pamato staiga, kaip dulkės tolyje kyla
Debesiu juodu dangun ir sutemos lauką uždengia.
Tuotarp Kajikas iš priekinio bokšto garsiai surinka:
„Vyrai! Koks kamuolys, uždengdamas dangų, atrieda?
Griebkite greit ginklus ir bėkit su ietim ant mūrų.
Priešas čia pat! Oi, oi!“ Šaukdami, klegėdami teukrai
Puola vidun pro vartus ir tuoj sustoja ant sienų.
Kaip apdairus karys, Enėjas išvykdamas buvo
Šitaip įsakęs: jeigu likimas staigmeną lemtų —
Kad nesikliautų lauku, nestotų į atvirą kovą,
Bet stovykloje gintųs, saugomi pylimo tvirto.
Nors apmaudu visiems ir gėda gundo į mūšį,
Betgi įsakymą vykdo, vartus subėgę uždaro,
Stveria į ranką ginklus ir priešą patinka iš bokštų.
Turnas, su dviem dešimtim rinktinių raitelių šokęs,
Pulką nerangų aplenkia ir greit prie stovyklos išnyra.
Lekia jis obuolmušiu balčiausiu trakišku žirgu,
Žiba jo šalmas auksinis su kiveriu aukštu, raudonu.
„Kas man, vyrai, padės, kas pirmas į priešą?“ — sušunka,
Atsivėdėja tvirtai ir ietį padangėn paleidžia,
Pradžią skelbia kovos ir žirgą pavaro per lauką.
Vyrai visi, klykdami ir šarvais žvangėdami šiurpiai,
Puola jam iš paskos ir nustemba: kur dingo trojėnai?
Ko jie kovos lauke nesirodo ir kelio su ginklais
Jiems neužkirto, o tupi stovykloj? Niršdamas Turnas
Pylimo joja žvalgyt, pro kur įsiveržti be vartų.
Kaip prie avidės pilnos atslinkęs alkanas vilkas
Godžiai kalena dantim ir kenčia vėją ir lietų,
Baigiant nakčiai praeit (ėriukai ramūs prie močios
Bliauna plonais balsais), o jų nepasiekdamas, vilkas
Apmaudu niršta piktu: seniai nerijusiam nieko
Alkis vidurius graužia, nasrai be kraujo išdžiūvo,—
Šitaip Rutulas, regėdamas griovį ir pylimą aukštą,
Dega pykčiu, ir skausmas kaulų smegenis smelkia.
Kaip įsiveržt vidun, pro kur iš stovyklos trojėnus

Jam pasisektų išmušt ir į plyną lauką išvyti?
Nutaria pult laivyną, kuris stovyklos pašonėj,
Supamas upės sraunios ir pylimo aukšto, slypėjo.
Šaukia valio kariai, kai liepia gaisrą pakurti
Ir pats, žibintą pušies pastvėręs, žeria kaip žaibas.
Šoka į darbą visi ir pavyzdį ima iš Turno.
Jų kiekvienas tuojau nuodėguliu juodu ginkluojas,
Židinius plėšia šventus. Deglai, dervos primirkyti,
Plieskia padangėn liepsnas, ir plėnis vėjas nešioja.
Kokis gi dievas, o mūzos, gaisro baisumą nuo teukrų
Nukreipė tuosyk, kas ugnį nuo jų laivyno atstūmė?
Žygis senovės žilos, bet garsas amžiais nemiršta.
Tom dienom, kai frigų Idoj aukštojoj Enėjas
Statė laivus ir leistis plačian vandenynan galvojo,
Močia didžioji dievų, Berekintija, kreipėsi, sako,
Į Jupiterį didį: „Sūnau visagalis Olimpe,
Motinos savo mielos išklausyki prašymo vieno.
Gražų šilą turiu, jį daugelį metų tausojau.
Alkas buvo kalne, aukas ten dėdavo žmonės,
Skleidė paunksmę klevai ir pušys išlakios juodavo.
Trojos didvyriui jas su didžiausiu džiaugsmu dovanojau,
Statė laivyną jisai. Nūn baimė širdį man spaudžia.
Tu išvaduoki nuo jos ir motinai duoki malonę,
Idant laivų neblaškytų kely, neįveiktų jų vėjai.
Laidas jų laimės tebus, kad mano kalnuos jie užaugę“.
Močiai atsakė sūnus, kurs valdo padangių žvaigždynus:
„Kur tu likimą lenki, ko, motin, laivams reikalauji?
Ar kad, mirtingų rankų darytiems, virst nemirtingais
Būtų valia? Ar kad pavojinga nebūtų Enėjui
Līst į pavojų? Kada koks dievas turėjo šią galią?
Bet kada jiems pavyks į Auzonijos uostą įplaukti,
Paslaugą savo pabaigus,— kas išsigelbės iš marių
Ir dardaniečių vadą atveš į Laurento pakrantę,
Tiems įsakysiu — tegu, mirtingus veidus numetę,
Marių deivėmis virs kaip Dotė seniau, nereidė,
Ir Galatėja, krūtinėm skrodžiančios gelmę putotą“.
Šitaip Jupiteris tarė ir brolio Stiksu prisiekė,
Jo dervos verpetais juodais, krantais jo niūriaisiais.
Linkteri galva tuomet, net sudreba visas Olimpas.

Dartės ir buvo žadėta diena, ir skirtąjį laiką
Parkos pabaigė verpt, kai Turno didi nedorybė
Vertė močią deglus nuo laivų šventųjų nukreipti.
Staigiai sušvito šviesa neregėta, ir vyrai pamatė,
Kaip iš rytų nuskriejo dangum su debesiu juodu
Idos šokėjai, ir balsas skardus nugriaudėjo oru,
Lygiai rutulų voras ir trojėnų rinktinę sukrėsdams:
„Ginti manųjų laivų nebėkite protą pametę,
Teukrai, ir ginklų negriebkit: vandenis marių išdegins
Turnas greičiau nei mano laivus. Atsiriškit ir plaukit,
Plaukite, marių deivės nemarios: motina liepia".
Nieko nelaukę, laivai virves nuo kranto nutraukia
Ir kaip delfinai, riestus snapus tarp bangų panarinę,
Leidžias gelmėn ir vėlei išnyra (sakys — netikėsi).
Kiek laivų variuotų pirma stovėjo prie kranto,
Tiek mergų gražiausių dabar nuplaukia į jūrą.
Apmirė širdys rutulų. Mesapas, ir tas sudrebėjo
Su pabaidytais žirgais, ir, srovę sulėtinus, upė
Šniokštė kurčiai, Tiberinas atgal pasuko nuo marių.
Nesusvyravo tačiau nė truputį Turnas drąsusis,
Drąsinti šoko kitų ir rėkė, tarydamas vyrams:
„Teukrams grėsmė stebuklas tasai, Jupiteris nori
Jiems paskutinę pagalbą atimt, nei ginklų rutulų,
Neigi ugnies nebelaukęs. Tad užkirstas kelias per jūrą
Teukrams pabėgt, ir pusė vilčių sudužo iš karto.
Žemėje viešpačiai mes plačiai: tiek tūkstančių vyrų
Gentys italų ginkluoja. Manęs nė kiek nebaugina
Žodžiai lemtingi dievų, nors jais didžiuojasi frigai.
Lygiai likimui gana ir Venerai, kad koją įkėlė
Teukrai derlingon Auzonų šalin. Man davė likimas
Užduotį kitą — kardais iškapot nedorėlę gentį
Už paveržimą žmonos: ne vieniems Atridams gi teko
Toks įžeidimas[153], ne vien Mikėnams leista ir keršyt.
„Betgi pakanka, kad sykį jie žuvo". Turėjo to pirmo
Nusikaltimo pakakt, kad jie neapykanta degtų
Moterų giminei visai. Tokio narsumo jų laidas —
Pylimas, saugąs nuo mūs, ir griovys — menka ir niekinga
Priedanga nuo pražūties. Ar nematė, kaip Pergamo sienos,
Kitkart Neptūno statytos, ugnies neatlaikę, sugriuvo?

Vyrai! Kas man padės baslius štai pylimo aukšto
Ginklais išrauti ir pult į drebančią teukrų stovyklą?
Nei tūkstantinės laivų, nei šarvų nereikia Vulkano
Stoti į kovą prieš teukrus. Visi lig vieno etruskai
Gali sau dėtis su jais. Dėl tamsos ir Paladės paveikslo,
Kad nepavogtų jo kas, tvirtovės sargus užmušęs,
Gali nebūgštaut. Slėptis į arklio pilvą nelįsim:
Liepsnos dienos vidury apries stovyklą jų visą.
Tepamatys, kad jie ne su grajais reikalą turi,
Ne su pelasgais, kuriuos dešimtmetį Hektoras pliekė.
Taigi dabar, kai pusė dienos geroji praėjo,
Antrąją pusę linksmi, kad viskas vyksta laimingai,
Vyrai, gerai pailsėkit ir būkit kovon pasirengę".
Prie stovyklos vartų visur pastatyti sargybas
Liepia Mesapui, ir liepsnos laužų tuoj mūrus nušviečia.
Tas keturiolika vyrų, narsių rutulų, parinko
Būti sargybų vadais ir davė po šimtą kareivių,
Žėrinčių aukso kuodais ant šalmų purpurinių, raudonų.
Vietomis mainos, vieni sargyboj, kiti išsitiesę
Vyną girsnoja vejoj iš kraterių vario pūstųjų.
Skaisčiai liepsnoja laužai. Sargybos, akių nesudėję,
Naktį leidžia linksmai.
    Tuotarp trojėnai nuo pylimo stebi, su ginklais apstoję,
Kur iškilesnė vieta. Kiekvienas drebėdamas bėga
Vartų žiūrėt ir, tiltus lig priešmūrio kuorų nutiesę,
Neša gynėjams ginklus. Visur pirmieji Mnestėjas
Ir nenuilstąs Serestas: jiems buvo liepta Enėjo
Būti vadais ir viską tvarkyti, jei reikalas rasis.
Burtais pavojų būrys pasiskirsto, ir stoja ant mūrų
Vyrai į savo vietas, kuriam kur teko budėti.
    Nisas, Hirtako sūnus, karys nepailstąs, sargybą
Ėjo prie vartų. Jį pas Enėją medžiotoja Idė
Buvo atsiuntus kaip šaulį taikliausią iš lanko ir ietim.
Ir Eurialas šalia jo stovėjo. Gražesnio vaikino
Tarp enėjiečių nebuvo, kurs Trojos šarvus dėvėtų,
Ant neskustų žandų vaikystės ženklus nešiodams.
Meilė rišo abu, ir žygių ieškojo abudu.
Taigi ir šiandien abu stovėjo sargyboj prie vartų.
Nisas prabilo: „Sakyk, ar dievai, Eurialai, į širdį

Įkvepia nerimą, ar troškimas dievu pasidaro?
Stoti į kovą mane ar žygdarbį kitą įvykdyt
Traukia širdis seniai, negalėdama kęsti ramybės.
Ar tu matai, kaip savo jėgom pasikliauna rutulai?
Spingso kur ne kur laužai, o vyrai, nuo vyno apsvaigę,
Tyso mieguisti. Tylu aplinkui visur. Tu klausyki,
Kas man atėjo į galvą ir širdžiai nurimti neduoda.
Šaukti Enėją visi pageidauja, senatas ir liaudis,
Siųsdinti vyrus pas jį, kad visą tiesą praneštų.
Jeigu jie žada, ko tau aš prašau (pačiam man užtenka
Žygio šlovės), atrodo, pavyks pro kauburį šitą
Į Palantėją man kelią rasti ir miestą pasiekti".
Ir Eurialas apstulbo, priblokštas žygio didybės,
O atitokęs, juo užsidegusiam draugui atsakė:
„Imti manęs bendru į žygdarbį šitą garbingą,
Nisai, nenori? Tave į pavojų vieną aš leisiu?
Tėvas, užgrūdintas karo Ofeltas, ne taip mane mokė,
Iš po kojų pakėlęs[154], kai, mūrus trankant argiečiams,
Troja vaitojo visa. Ne taip dar vargome mudu,
Paskui Enėją patraukę ir smūgių lemties nepabūgę.
Šioj štai krūtinėj širdis, kuri, nebrangindama saulės,
Tikis pigiai gyvybe nupirkt tavo trokštamą šlovę".
Nisas atsakė: „Kad būsi kitoks, aš nė kiek nebijojau.
Nuodėmė būtų! Tegu taip mane tau grąžins su triumfu
Tėvas dievų ar kas žvelgia į mus akim maloningom.
Neganda jei kokia ar dievas, kaip esti ne sykį
Žmogui pavojų metu, man koją papintų — išliksi
Gyvas nors tu: tavo dienos brangesnės už mano gyvybę.
Lai atsiras, kas palaidos mane, iš mūšio pagrobęs
Arba išpirkęs, o jeigu gi to pavydėtų man laimė,—
Auką sudės nerastam ir pagerbs, supildamas kapą[155].
Skausmo baisaus priežastis aš tavo motinai vargšei
Būti nenoriu, vaikeli: viena ji iš moterų pulko
Ryžos lydėti tave, Akesto mūrus palikus".
Jam Eurialas atsakė: „Vadom tu veltui dangstaisi.
Mano sprendimas tvirtas, ir trauktis atgal negalvoju.
Mes paskubėkim geriau". Sargybinius kelia iš miego,
Kad pavaduotų ir leistų jiems eiti. Laisvas palikęs,
Eina drauge su Nisu, ir Askanijaus ieško abudu.

Žemės gyvūnai visi seniai jau ramūs miegojo,
Sielvartus, graužiančius širdį, ir vargą visą pamiršę.
Teukrų vyriausi vadai ir vyrai rinktiniai nemigo
Ir karalystės klausimo spręst susirinko tarybon,
Ką jiems daryti ir ką su žinia pas Enėją nusiųsti.
Į skydus įbedę akis, pasirėmę ant iečių,
Vyrai stovi aikštės vidury. Eurialas ir Nisas
Priekin išeina guviai ir prašo juos išklausyti:
Reikalas esąs svarbus ir gaištą atpirksiąs. Tad Julas
Viską metė šalin ir liepė Nisui kalbėti.
Ir Hirtakidas prabilo: „Draugiška širdžia klausykit,
Dardano sūnūs, ir to, ką siūlom, jūs nematuokit
Mūsų metais jaunais. Vynu apsvaigę, rutulai
Tyliai sumigo, ir mes nužiūrėjom vietą patogią
Ten, kur kelias šakojas prie vartų pamario pusėj.
Blėsta laužų liepsna, vien dūmų juostos pajuodę
Kyla padangėn aukšton. Jei laimę mums leisit mėginti
Eiti Enėjo ieškot už mūrų aukštų Palantėjo,
Greit pamatysite jį ir mus su grobiu po žudynių
Vėl čia stovykloj sveikus. Mes du pasiklysti nebijom:
Buvom daug sykių medžioti, iš klonių tamsiųjų regėjom
Miesto pirmuosius namus ir gerai pažįstame upę".
Metų prislėgtas ir išmintingas Aletis sušuko:
„O tėvų dievai, globojantys Troją per amžius!
Dar nesirengiate jūs išnaikinti teukrų lig vieno,
Jeigu įkvėpėt drąsą vaikams ir šitokį ryžtą
Davėt jų širdžiai". Ir, ranką tvirtai ant pečių jiems uždėjęs,
Dešinę spaudė abiem ir ašarom skruostus sau vilgė.
„Kokios dovanos, vyrai, galės atlygint už šitą
Žygdarbį jums, nežinau. Bet, rodos, atpildą gražų
Duos dievai ir jūsų pačių garbės pajautimas.
Gausiai, be to, atlygins Enėjas ir skleidžiantis žiedą
Julas mielasis, kuris niekados nepamirš jums šio žygio".
„Ir nepamiršiu: sugrįš man laimė, tėvui sugrįžus,—
Pertraukė Julas jo kalbą.— Protėvių, Nisai, penatais
Ir Asarako namais, ir židiniu Vestos žilosios
Jums aš prisiekiu, į jūs rankas sudėdamas šiandien
Savo likimą ir viltis: paršaukit gimdytoją mielą,

Tėvą parveskit, tada nežinosiu, kas nuliūdimas.
Duosiu po dvi sidabro taures su raižiniu storu,
Lietu iš aukso, jas gavo tėvas, užėmęs Arisbę;
Porą trikojų gražių ir abiem po talentą aukso;
Kraterį seną, kadais kaip dovaną duotą Didonės.
Jei pasiseks nugalėt ir Italijos sostą užimti,
Kaip nugalėtojas, grobio geriausią dalį aš gausiu.
O tu ginklus ir žirgą matei, kai Turnas prajojo,
Auksu žėrėdams: tą žirgą ir skydą su šalmu raudonu
Gausiu be burto ir tau aš, Nisai, dabar dovanoju.
Dvylika moterų tėvas duos pasirinkti gražiausių,
Duos ir karo belaisvių, jų krašto ginklais ginkluotų.
Žemės plotus pridės, kiek valdo karalius Lotynas,
Ogi tave, garbus vaikine, kurio mano metai
Vos nepavijo, tvirtai aš spaudžiu prie savo krūtinės,
Būsi tu laimės dienom ir nelaimėj man draugas pirmasis.
Aš niekada be tavęs sau vienas šlovės neieškosiu:
Taiką gyvensiu ar karą kariausiu — bičiulis man būsi
Žygiais ir žodžiais". Jam Eurialas atsakė ir tarė:
„Lai nė diena neužtinka manęs, kad būčiau nevertas
Užmojų tavo didžių. Kasdien mums saulė tešviečia,
Teneužgriūva nelaimė. Daugiau už dovį bet kokį
Viena prašau: turiu Priamo genties garbingosios
Motiną seną; kartu su manim ji, vargšė, atėjo,
Nei Ilione, nei pas karalių Akestą nelikus.
Ją palieku, sudiev nepasakęs, ji nieko nežino,
Kokis pavojus man šiandien. Naktis tepaliudys ir tavo
Štai dešinė: atsispirti jos ašaroms aš nevaliočiau.
Ją tu nelaimėj paguosk ir vargšei ranką ištieski.
Leiski man viltį sudėt į tave: drąsiau aš galėsiu
Eit į visus pavojus". Širdis dardaniečiams sugrudo,
Ašaros sruvo skruostais, labiausiai gi Jului skaistveidžiui:
Sūniškos meilės paveikslas didžiai jam širdį suspaudė,
Ir jis prabilo, tarydams:
„Drąsiai sau visa žadėk, ko vertas žygdarbis tavo.
Ji bus kaip motina man, tik Kreusos mielojo vardo
Vieno stokos: didžios pagarbos nusipelnė, kas tokį
Sūnų pagimdė. Vis tiek, kaip žygis tau pasibaigtų,
Savo galva prisiekiu, kaip ja prisiekdavo tėvas:

Visa, ką pažadu tau, jei grįši po žygio laimingai,—
Visa tai motinos bus ir jūs giminės nuosavybė".
Taip jis pro ašaras sako ir sau nuo peties nukabina
Auksu išgražintą kardą, kurį Likaonas knosietis
Buvo nukalęs, kartu su makštim iš drambliakaulio balto.
Liūto kailį gauruotą Nisui duoda Mnestėjas,
Kad apsivilktų, o šalmu su juo pasimaino Aletis.
Ir jie išeina ginkluoti. Abu ligi vartų palydi
Vyrai visi pulku — ir seniai, ir Trojos jaunimas,
Linki kariams sėkmės, su jais ir Julas skaistveidis,
Ne pagal amžių narsus ir senių sielvartais sirgdams,
Prašė vis tėvui pranešti daugybę dalykų, bet vėjai
Viską išblaškė ore, debesims doviu atidavę.
Perlipa griovį draugai ir drąsiai į priešo stovyklą
Drožia, nakties dengiami, pasiryžę kirsti kiekvieną,
Kelią kas jiems pastos. Vynu pasigėrę, kareiviai
Tyso nuvirtę žolėj, išdraikyti ant kranto pakinktai,
Vyrai ir jų šarvai tarp ratų ir virvių nudribę.
Vyno pilna visur. Hirtakidas pirmas prabyla:
„Dešinę leisk darban, Eurialai, nūn prašosi proga,
Atviras kelias. Tu šičia stovėk ir sergėk iš tolo,
Kad neužeitų iš užpakal kas ir mūs neužpultų.
Aš gi praretinsiu juos ir kelią tau platų praversiu".
Šitai pasakęs, žodį nukanda ir, kardą iškėlęs,
Puola išdidų Ramnetį, kuris, paskendęs kilimuos,
Ranką atmetęs, miegojo ir knarkė kiek nešė krūtinė.
Jis ir karalius drauge, ir Turno žynys mylimasis.
Betgi žynystė nuo jo giltinės nustumt nevaliojo:
Vergus jo tris šalia jo, parkritusius žemėj po ratais,
Remo ginklanešį ir jo vežėją nukauna.
Rado visus po arkliais ir atloštas galvas nukirto.
Tuosyk ir jų šeimininką paklojęs, lavoną palieka
Plūstančio kraujo klanuos. Ir žemė, ir kilimas storas,
Jo prisigėrę, pajuosta. Krinta Lamiras ir Lamas,
Ir jaunametis Seranas, grožiu garsėjęs rutuluos,
Kurs ligi išnaktų lošė, vėliau, padauginęs dievo
Siurbt dovanos, gulėjo vejoj. Koks būtų laimingas,
Jeigu jis būtų pernakt taip lošęs ir saulės sulaukęs.
Tarsi avidėn pilnon įpuolęs alkanas liūtas,

Verčiamas bado baisaus, pagrobia ir plėšo iš bailės
Nebeišbliaunančią avį, nasrais kruvinais suriaumodams,—
Lygiai taip žudo nūn Eurialas: ir jis užsidegęs
Švaistos vejos vidury ir kloja vyrus be vardo,
Betgi ir Fadą tarp jų, Herbesą, Abarį ir Retą.
Retas nebuvo dar atsigulęs, regėjo, kas dedas,
Taigi iš baimės didžios už kraterio storo užlindo.
O kai galvą iškišo žiūrėt, į krūtinę suvaro
Durklą jam lig rankenos ir atveria mirtiną žaizdą.
Šoka raudona srovė pro burną, ir mirdamas vyną
Vemia su savo krauju. Pasiunta sėkme Eurialas
Ir jau taikosi pult Mesapo vyrus, nes matė —
Baigia išblėsti laužai, o arkliai gi peša sau žolę
Pievoj gražiai pririšti. Regėdams tai, Nisas suprato,
Jogei žudynių aistra ribų nežino, ir tarė:
„Liaukimės nūn, Eurialai, diena nedraugė artėja,
Apmaudą giežti gana, ir kelias per priešus praskintas“.
Aibė gražių šarvų ir kraterių gryno sidabro
Lieka su vyrais gulėt, ir kilimų krūvos dailiausių.
Bet Eurialui maga Ramnečio šorai ir diržas,
Papuoštas aukso puškais. Kedikas jį, turtuos paskendęs,
Remului buvo kadais tiburiečiui atsiuntęs, ieškodams
Jo bičiulystės, o tas gi mirdamas sūnui paliko.
Sūnui žuvus kare, pagrobė diržą rutulai.
Nūn Eurialui patinka, ir juo pasipuošia jis, vargšas.
Taipgi Mesapo šalmą lengvutį su kiveriu aukštu
Vožiasi jis ant galvos, ir eina sveiki iš stovyklos.
Kolei lotynų pulkai laukuos rikiuodamies gaišo,
Raitelių trys šimtai, iš anksto priekin siųstieji,
Jojo iš miesto risčia ir nešė atsakymą Turnui.
Dengėsi skydais visi, ir jiems vadovavo Volkentas.
Jau prie rutulų stovyklos ir pylimo baigė prijoti,
Kai juos pamato abu į kairę sukant iš kelio.
Buvo šviesi naktis, ir juos išdavė blizgantis šalmas
Neatsargaus Eurialo, atlaužęs spindulį skaistų.
Įtaria vylių būrys, ir Volkentas garsiai surinka:
„Vyrai, sustot! Nė žingsnio pirmyn! Kodėl jūs ginkluoti
Ir kur keliaujat nakčia?“ O tie, netarę nė žodžio,

Leidžiasi bėgt miškan ir nori nakty pasislėpti.
Raiteliai šoka ir tuoj pasklinda aplinkui, kur girion
Ėjo lauko takai, ir stoja sergėt kiekvieną.
Miškas dunksojo prieš juos, ąžuolai šimtmečiai ir krūmai
Šiurpiai šlamėjo tamsoj, po jais kerojo erškėčiai.
Kelias buvo užžėlęs, retai kur takas mirgėjo.
Grobis sunkus ir šakos, šešėlį mesdamos, kliudo
Bėgt Eurialui, ir jis iš baimės girioj paklysta.
Nisas pabėga ir, draugą pamiršęs, sprunka nuo priešų
Ir iš tų vietų, kurios nuo Albos vardo vadinas
Šiandien Albanai (tuomet Lotyno tvartai ten buvo).
Šičia sustoja ir, tik dabar atsiminęs, sušunka:
„O Eurialai brangus! Kur tu nuėjai, nelaimingas?
Kur aš berasiu tave, nors atgal ieškodamas grįžčiau
Girios klaidžiais keliais?“ Ir, greit atgal pasisukęs,
Dairosi savo pėdų ir eina krūmais gūdžiaisiais.
Bet štai sudunda kanopos žirgų, nuskardi trimitas,
Ir tik akimirksnis, kitas ir — riksmas pasiekia jo ausį.
Jis Eurialą išvysta, kuris, netikėtai užpultas,
Galvą pametęs, skubėjo ir girioj naktį paklydo.
Tempia jį vyrų būrys, jis ginas jėgom paskutinėm.
Ką čia daryt? Kokia galybė ir ginklas galėtų
Draugą išgelbėt? Gal jam, į priešų vidurį šokus,
Mirtį sutikt ir, žaizdų nepabūgus, žūti garbingai?
Atmeta ranką atgal ir, prieš paleisdamas ietį,
Kreipia akis dangun ir taip maldauja Mėnulį:
„Deive! Pažvelk veikiau ir pagelbėk mudviem nelaimėj,
Šlove žvaigždynų aukštų ir girių globėja, Diana!
Jei kada tėvas manasis Hirtakas ant aukuro dėjo
Auką tau už mane, jei pats, iš medžioklės sugrįžęs,
Dovanas tau kabinau prie šventovės skliautų aukštųjų,—
Priešus padėk išvaikyt ir ietį taikliai pakreipki“.
  Šitai pasakęs, įtempia jėgas ir ietį paleidžia.
Perskrodžia tamsą nakties ir, tiesiai atskridusi, ietis
Nugaron smogia Sulmonui: stovėjo jisai nusisukęs.
Kotas nulūžęs suskyla, o iešmas išeina per širdį.
Krinta ant žemės Sulmonas, karšto kraujo upelis
Šoka pro burną, ir, slėpsnom plakdamas, kūnas atvėsta.
Dairos nustebę visi. Įsidrąsinęs Nisas tuo tarpu

Antrą ietį pastvėręs aukštai palei ausį mosuoja.
Trypčioja vietoj kariai, o ietis perskrodžia Tagui
Kiaušą prie smilkinių ir, į smegenis smigus, sušyla.
Siunta Volkentas pykčiu, tačiau pamatyti negali,
Kas jam tas ietis paleido, o būtų jį puolęs kaip liūtas.
„Tu atsakysi dabar už save ir už jį, prakeiktasis,
Savo karštu krauju!" — surinka ir, traukdamas durklą,
Metasi ant Eurialo. Iš išgąsčio protą pametęs,
Nisas sušunka tuomet, nebestengdamas slėptis patamsy
Kaip ligi šiol, nes tokio skausmo širdis nepakėlė:
„Aš kaltininkas esu! Į mane atsukite durklus,
Vyrai rutulų! Čia mano kaltė. Jis niekad nebūtų
Šitaip drįsęs daryt (dangus ir žvaigždės paliudys).
Kaltas vien tuo, kad be galo mylėjo vargšą bičiulį".
Šitokiais žodžiais kalbėjo, kol durklas, patogiai
Šonan tarp kaulų susminga ir perskrodžia baltą krūtinę.
O Eurialas sukniumba, kraujas per skaistų jo kūną
Bėga čiurkšlėm, pavargus galva ant krūtinės nusvyra.
Taip raudona gėlė, pakirsta prašliaužiančio arklo,
Vysta ir miršta lėtai arba aguona aukštastiebė
Nusveria galvą žemyn, kai lietus be perstojo merkia.
Metasi Nisas priešų pulkan ir puola Volkentą.
Neregi nieko daugiau, Volkento vieno teieško.
Šoka pagalbon jo vyrai ir nori Nisą atremti
Iš dešinės ir kairės, o tas, nežiūrėdamas nieko,
Švaistosi durklu kaip žaibas, kol šaukiančiam gelbėt Volkentui
Visą suvaro burnon ir mirdamas priešą paguldo.
Tuosyk ir pats sukniumba ant žuvusio draugo lavono,
Pervertas iečių, ir jaunas akis ramiausiai užmerkia.
Kaip jūs laimingi abu! Jei mano giesmė ką nors gali —
Jūs atminimo žmonėms iš širdies neišdildys joks laikas,
Kolei Enėjo namai ties uola Kapitolijaus tvirta
Saugiai stovės ir pasaulį valdyti bus lemta romėnui.
Mūšį laimėję, ginklus ir grobį paėmę, rutulai
Žuvusio vado lavoną raudodami nešė stovyklon.
Verksmas kilo ir ten, nežinąs ribų, kai Ramnetį
Rado kraujo klane ir aibę vyrų rinktinių,
Tarp jų Seraną ir Numą. Žmonių subėgo daugybė
Prie negyvųjų ir pusgyvių vyrų, kur žemė garavo

Vis dar žudynių tvaiku ir kraujo putojo upeliai.
Greit atpažino Mesapo šarvus ir žibantį šalmą,
Taipgi jo šorus, kuriems atkovoti daug prakaito liejo.
Spindulius savo pirmuosius pabėrė vėlei į žemę
Iš auksaspalvio Titono guolio pakilus Aurora.
Saulei pakilus aukščiau ir dienai apšvietus pasaulį,
Velkasi Turnas šarvais ir vyrams liepia ginkluotis.
Greit variašarvių voras, kiekvienas savo, parengę,
Veda tie stoti kovon ir kursto gandais įniršimą.
Galvas abi ant iečių (baisu pažiūrėti!) pavėrę,
Niso ir Eurialo, pulko priekyje neša,
Rėkiant ir šaukiant kariams.
Ir enėjiečiai kaipmat kairiojoj pylimo pusėj
Išsirikiavo visi, nes dešinę saugojo upė.
Jie įsitaisė grioviuos ir bokštuos aukštuosiuos sustojo
Baisiai nuliūdę, nes vėrė per širdį pasmeigtos galvos,
Varvančios juodu krauju ir gerai pažįstamos vargšams.
Gandas sparnuotas bemat išgąsdintą miestą apskriejo,
Ir šiurpulinga žinia Eurialo motinos ausį
Greitai pasiekė, ir tuoj šiluma jos kaulus paliko,
Siūlas sutriko šeivoj, iškrito iš rankų šaudyklė.
Lekia ji, vargšė, laukan, suklykia klyksmu moteriškės,
Plaukus žilus raudamos, prie pylimo bėga pamišus
Ir pirmutinių gretų,— jai nei be priešai, nei ietys,
Nei be pavojus galvoj,— padangę skrodžia jos skundas:
„Kokį tave, Eurialai, regiu? Ir kaip tu galėjai,
Mano senatvės viltie, mane, beširdi, palikti,
Vienišą vargšę? Kodėl tu motinai savo neleidai
Tart paskutinio sudiev, išeidams į tokį pavojų?
Varge! Dabar tu guli svetimoj šaly, kad draskytų
Šunys lotynų ir paukščiai. Tavęs nelydėjau, kaip močia,
Vargšo, į kapą, akių neužspaudžiau, žaizdų tau neploviau
Ir nevyniojau drobulėn, kurią kas dieną, kas naktį
Audžiau taip uoliai ir tuo senatvės sielvartus tildžiau.
Kur man ieškot? Kokioj šaly suplėšytas kūnas
Ir išnerti sąnariai? Vien tokį ženklą, sūneli,
Duodi tu man? Dėl to aš ėjau žemynais ir jūrom?
Pirmą nuverkit, rutulai, jei širdį kas turit gailingą,
Leiskite ietis visi į mane, nukirskite kardu.

Ar tu nors, tėve dievų visagalis, manęs pagailėki
Ir neapkenčiamą galvą žaibu į Orką nutrenki,
Jeigu kitaip negaliu baisaus aš gyvenimo baigti".
Raudos ėjo visiems per širdį, jų sugraudinti,
Dūsavo vyrai, ir jų narsumas ir jėgos palūžo.
Kad negraudintų daugiau jų, Ilionėjas ir Julas,
Ašarom plūsdamas pats, Idėjui ir Aktorui liepė
Motę už rankų paimt ir namo iš lengvo parvesti.
Tuoj ir trimitas toli tralialiuodams sudrebina orą
Veriančiu vario balsu, riksmais suriaumoja padangė.
Darniai po skydų vėžliu surikiuoti, atskuba volskai
Žemėm griovio užraust ir užtvaro mietų išrauti.
Kopėčiom karias ant pylimo aukšto, bene prasiveržtų
Ten, kur gynėjų mažiau, kur grandinė karių prasišviečia,
Kur ji rečiau sunerta. O teukrai į puolančius leidžia
Visa, ką gali paleist, ir kartim kaustytom kerta:
Karo ilgumas juos, kaip ginti mūrus, išmokė.
Akmenis rita sunkius nuo sienų, gal dengiamą skydų
Vorą pralaužti kur nors pasiseks: nejau ji kiekvieną
Smūgį valios atlaikyt, vėžliu pasislėpus po skydais.
Ir neatlaiko išties: kur stovi jų pulkas tirščiausias,
Nuolaužą sunkią uolos paleidžia teukrai atritę.
Ji rutulus išklojo plačiai ir skydų pastogę
Visą išardė. Daugiau nesiryžta drąsūs rutulai
Kautis aklai po vėžliu, o visi kaip vienas supuola
Ietim nuo pylimo ginti.
O iš kitos šalies Mezentijus, keldamas šiurpą,
Rūkstančias švaisto ugnis, etruskų deglą pastvėręs,
Tuotarp Neptūno sūnus, žirgais pagarsėjęs Mesapas,
Užtvaro galą išrovęs, į pylimą kopėčių šaukia.
Jus, Kaliope[156], prašau, pasakykit, dainių įkvėpę,
Kiek ten kraujo Turnas išliejo, kiek vyrų išklojo
Jo kalavijas aštrus ir kas ką nuvarė į Orką,
Ir su manim atvyniokit kruviną karo paveikslą.
Jūs tai atsimenat, deivės, ir dainiui galit priminti.
Kyšojo kuoras aukštai, su pylimu tiltais sujungtas,
Vietoj labai patogioj. Jėgų negailėjo italai,
Metė didžius pulkus, kad jį paėmę išgriautų.
Tuotarp trojėnai jį laikė ir, vyras prie vyro sustoję,

Akmenis laidė pro langus iš jo ir ietimis taikė.
Turnas pirmasis į jį liepsnotą deglą paleido.
Kraštą pagavo ugnis, o vėjo plaikstomos liepsnos
Greitai pagriebia lentas, užsidega sijos apskrudę.
Trypia trojėnai viduj ir veltui lakstydami ieško,
Pro kur išbėgt. Atgal traukdamiesi, subėga ton pusėn,
Kur dar nebuvo ugnies, tačiau, neatlaikęs jų svorio,
Kuoras griuvo staiga, kaip griausmas sugriaudė padangė.
Pusgyviai vyrai kartu su milžinu laužu nukrito
Ir ant savųjų strėlių nusivėrė, kitiems į krūtinę
Atplaišos rąstų sulindo. Tik Helenoras ir Likas
Liko gyvi. Helenoras visai dar jaunas tebuvo.
Vergė Likimnija jį slaptai meonų karaliui
Buvo pagimdžius ir, tėvui nežinant, siuntė į Troją,
Davusi vien kalaviją ir menką, be žymenio, skydą.
Kai pasimatė jisai tarp Turno pulkų atsidūręs,
Kur tik pažvelgsi — visur lotynų voros variuotos,—
Kaip laukinis žvėris, į medžiotojų ratą papuolęs,
Siunta, užuodęs ginklus, ir šoka tiesiai ant iešmų,
Lyg pasitikdamas mirtį, kurios nelemta išvengti,—
Lygiai taip ir Helenoras, mirties ieškodamas, šoka
Priešų pačian vidurin ir veržias, kur iečių tankiausia.
Likas, greitesnis už jį, pro priešų ginklus atstatytus
Baigia prie mūrų pribėgt, jau siekia, kairę ištiesęs,
Jų atbrailos aukštos ir stveria ranką bičiulių.
Turnas jį veja piktai ir, siekdamas ietim nuverti,
Plūsta žodžiais rūsčiais: „Iš mūsų rankų, žiūrėki,
Nori ištrūkti, kvailys!“ Prišokęs pastveria vargšą,
Kybantį jau ore, ir su gabalu mūro nuplėšia.
Lygiai taip kiškį kada ar baltai pasipuošusią gulbę
Stveria riestaisiais nagais Jupiterio ginklų nešėjas[157],
Šitaip pagriebia iš gardo Marso globotinis vilkas
Jauną ėriuką, kurio ieškodama močia vis bliauna.
Klyksmas kyla aplink. Čia pylimu griovį užverčia,
Tengi jau skraido deglai ir liepsnos laksto po stogus.
Ilionėjas uolos skeveldra Luketijui tvoja,
Bėgančiam su ugnimi prie vartų, ir vietoj paguldo.
Ligeris — Emationą, Asilas narsus — Korinėją.
Vienas jų ietim taiklus, o kitas — strėlėm pasalūnėm.

Tuotarp Kenėjas pakloja Ortigiją, Turnas — Kenėją,
Itį, Kloniją, Promolą ir Sagarį bei Dioksipą,
Ir pagaliau dar Idą, gynusį bokštus aukštuosius,
Kapis — Priverną: pirma iešmu jį įbrėžė Temilas,
Šitas gi skydą paleido, kvailys, ir sužeistą vietą
Stvėrė ranka. Tuo tarpu strėlė sparnuota atskriejus
Pervėrė ranką kiaurai ir, į kairį šoną sulindus,
Mirtiną žaizdą padarė ir gyvasties kvapą užgniaužė.
Ten ir Arkento sūnus, šarvais pasipuošęs, stovėjo,
Išsiuvinėta skraiste, hiberų purpuru tvieksdams,
O ir iš veido gražus. Jį, močios šile užaugintą
Prie Simoento sraunaus, kur aukuras stovi įriebęs
Gailestingajam Palikui, buvo atsiuntęs Arkentas.
Ietį nusviedęs šalin, Mezentijus stvėrė svaidyklę,
Zvimbiančią virš galvos ją triskart smarkiai apsuko,
Ir, kai paleido,— švinas sutirpęs stovėjusiam priešais
Perskrodė smilkinio kaulą, ir tas išsitiesė žemėj.
Bet ir Askanijus, sako, lig tol vien žvėris baikščiuosius
Drąsiai mokėjęs vaikyt, nūn pirmąkart mūšy su priešais
Taikliai paleista strėle paklojęs narsų Numaną,
Kurs dar Remulo vardą turėjo ir buvo atšventęs
Tik neseniai vestuves su Turno seseria jauna.
Ėjo jis prieky voros, išdidęs, kad tapo karalium,
Šūkavo ir kas derėjo, ir ko nederėjo sakyti.
Žengė labai iškilniai ir gyrėsi, gerklę paleidęs:
„Kaip jums ne gėda štai vėl apgultiems už aptvaro lįsti,
Frigai dusyk pavergti, ir mūrais mirtį atremti?
Mūsų bent vyrai: ginklu atkariaus sužadėtinę Turnui!
Kokis jus dievas, kokia beprotybė Italijon varė?
Čia ne Atridai jums, ne tuščias tauškalius Uliksas!
Iš prigimimo gentis kieta: vos užgimė vaikas,
Grūdint narinam tuojau į vandenį, šaltą kaip ledas.
O paūgėjo — medžiot, neduoti girioms ramybės,
Žirgus valdyt ir laidyt strėles — tau žaislas pirmasis.
Vargo nebijo jauni, mažu kuo tenkintis pratę,
Žemę purena kapliu ir tranko mūrus tvirtovių.
Rankoje ginklas mažam ir senam, ir atvirkščia ietim
Jaučius pavarom vagoj. Lėtai atšliaužus senatvė
Mums nepalaužia jėgų, neatima dvasios budrumo:

Mokame žilę paslėpt po šalmu, mums vienas smagumas
Krauti kasdien priplėštus turtus ir gyventi iš grobio.
Jūsų drabužis kroku ir purpuru žėri raudonu,
O tinginys širdy, be šokio gyventi negalit,
Raiščiai kepurės minkšti ir tunikų ilgos rankovės.
O jūs, frigės tikriau, ne frigai, į Dindimą aukštą
Bėkite greit: dviangė fleita nesulaukia šokėjų,
Močios Idietės dūda berekintiška šaukia ir būbnai[158].
Vyrams palikit ginklus ir traukitės kardui iš kelio".
To pagyrūno baisaus ir žodžių jo užgaulingų
Julas pakęst negalėjo ir, ant stygos ašutinės
Strėlę uždėjęs, lanko galus į kits kitą pritraukė
Ir atsistojo, pirmiau Jupiteriui įžodį davęs:
„Tėve galingas dievų! Palaimink užmojį drąsų!
Dovanas tau iškilmingai kasmet aš dėsiu šventovėj.
Jautį auksuotais ragais prie tavo aukuro vesiu,
Dveigį, baltą gražiai ir galva lygų su močia,
Nerčiantį sprandą badytis ir kojom kasantį žemę".
Tėvas išgirdo jį, ir dangaus giedrajame šone
Trenkė griaustinis kairėj. Sugaudžia lankas lemtingas,
Ir įtemptoji strėlė, atzvimbusi šiurpiai per orą,
Remului sminga į galvą ir perveria smilkinio kaulą.
„Eiki, šaipykis dabar tu žodžiais tuščiais iš narsumo!
Frigai, dusyk pavergti, atsakymą duoda rutulams".
Šitaip Askanijus jam atsakė. Teukrai iš džiaugsmo
Rėkia ir trypia visi, lig žvaigždžių pakyla narsumas.
O garbiniuotas skaistus Apolonas iš mėlyno skliauto
Stebi auzonų gretas ir plačią karo stovyklą,
Sėdi šviesiam debesy ir sako po pergalės Jului:
„Tau, sūnau, už šią drąsą šlovė! Taip pasiekia žvaigždynus,
Aini dievų, gimdysiąs dievus. Likimo lemtoji
Teisė pakeis karus, Asarako namams viešpataujant.
Troja bus tau per maža". Pasakė šitaip ir leidžias
Žemėn iš aukšto dangaus, plasnodamas oru iš lengvo,
Skuba Askanijaus link ir tuoj iš veido ir stoto
Virsta senuoju Butu, kuris dardaniečio Anchiso
Buvo ginklanešys ir rūmų sargas budriausias.
Julo globėju vėliau jį paskyrė. Todėl Apolonas
Eina kaip senas senelis: jo toks ir balsas, ir veidas,

Ir žilutėlė galva, ir šarvų žvangėjimas tokis,
Kreipias į degantį Julą ir šitokiais žodžiais prabyla:
„Lai bus gana, Enėjo sūnau, kad Numanas be keršto
Krito nuo tavo strėlės. Apolonas žygdarbį pirmą
Leido įvykdyt: lygaus su savu nepavydi tau lanko.
Betgi į kovą daugiau nebestok“. Ir, žodžio nebaigęs,
Veidą mirtingą žmogaus šviesus Apolonas paliko
Ir iš akių pasitraukė, į vaiskų orą pavirtęs.
Dievą Trojos vadai iš dieviškų ginklų pažino
Ir, kai jis bėgo, strėles strėlinėje žvangant girdėjo.
Taigi Febo žodžius jie vykdo ir norinčio kautis
Julo į mūšį neleidžia, o patys, kur buvę, kiekvienas
Grįžta į kovą ir stato gyvybę į aiškų pavojų.
Riksmas sklinda visur nuo kuorų ir mūrų tvirtųjų.
Braška lankai tempiami, ir sukamos zvimbia svaidyklės.
Žemę tirštai nukloja strėlėm, ir žvanga nuo smūgių
Tuščiaviduriai šalmai ir skydai, verda kautynės.
Lygiai taip barba lietus, iš vakarių atėjęs, į žemę,
Ožio žvaigždynui šlapiam patekėjus, taip krušą atplaukę
Debesys beria į jūrą, kai audrą Jupiteris leidžia,
Vėjus pašaukęs šiurpius ir debesis pilnus praplėšęs.
Bitijas su Pandaru, Alkanoro sūnūs Idiškio,
Tiedu, kur nimfa Ijerė Jupiterio girioj augino,
Vyrai aukšti kaip kalnai ar eglės krašto gimtinio,
Atveria drąsiai vartus, prie kurių juos vadas pastatė,
Ir, kliaudamies drąsa, vilioja priešą į vidų.
Patys iš dešinės ir kairės atsistoja kaip bokštai,
Ietis atstatę į priekį, šalmais žiburiuodami saulėj.
Lygiai taip stiepias į dangų prie srauniai tekančio Pado
Arba ant Atesio kranto, su vėjais žvarbiais grumdamiesi,
Du ąžuolai plačiašakiai, aukšti, ir garbanas, niekad
Žirklių nemačiusias, purto, linguodami aukštas viršūnes.
Puola ir veržias rutulai, vartus atvertus išvydę,—
Ir Kverkentas drąsus, ir Akvikulas žibančiu šalmu,
Atskuba Tmaras be kvapo ir Marso gentainis Hemonas
Atveda savo gretas. Bet spruko tuoj apsigręžę
Arba prie vartų, plačiai atvertųjų, galvas paguldė.
Priešų širdys dėl to labiau suliepsnoja rūstybe.

Trojos vyrai tuomet visi susitelkia į krūvą,
Veidas prieš veidą stot pasiryžę ar kautis iš tolo.
Turną, vyriausiąjį vadą, šėlstantį priešingoj pusėj,
Vaikantį vyrų pulkus, pasiekia žinia netikėta:
Mūšis užviręs naujai, į vidų priešas paprašęs.
Viską meta šalin ir, pykčio baisaus pastūmėtas,
Puola prie Dardano vartų, kur stovi broliai išdidūs.
Greit Antifatą, kuris pasipynė pirmas ant tako,
Pervėręs ietim, paguldo. (Jis buvo garsaus Sarpedono
Su tebiete sugyventas sūnus.) Itališka ietis
Atskrenda oru vaiskiu ir sulenda, pervėrus gerklę,
Jam į krūtinę. Žaizda giliai prasižioja, ir kraujas
Plūsta putodams, o iešmas, plautin susmigęs, sušyla.
Tuosyk partiesia Meropą, po jo — Erimantą, Afidną.
Bitijas krinta, akim sužaibavęs ir siusdams iš pykčio,
Bet ne nuo ieties, kuriai nebūtų jis pasidavęs,—
Iš mėtyklės paleistas, iešmas ant strampo atskrido,
Plieksdamas liepsną kaip žaibas, ir jo atlaikyt nevaliojo
Skydas iš dvilinkos odos nei žibą žvynai dvigubieji
Jo auksinių šarvų: kaip milžinas griūva svyruodams.
Žemė sudunda aplink, ir sužvanga skydas galingas.
Lygiai taip Bajų pakrantėj, kurioj eubojiečiai gyvena,
Užtvankos griūva[159] nesyk, iš uolos gabalų netašytų
Jūroje mūru sukrautos: į priekį per daug pasidavę,
Virsta galingai gelmėn ir giliai nugrimzta į dugną,
Jūra sušniokščia plačiai ir pajuodusį smėlį išverčia.
Sudreba aidu aukšta Prochitė ir Inarimės
Patalas kietas, Jupiterio lieptas užklot Tifoėją.
Ginklų valdovas Marsas jėgų nešykštėjo lotynams,
Įkvėpė narsą širdin ir pažadino ryžtą kovoti.
Teukrams Bėgimą talkon ir Baimę atsiuntė juodą.
Renkas lotynai skubiai: atėjo proga kovoti.
Karo dievas patsai juos kurstė.
Kai tik Pandaras pamatė kritusio brolio lavoną,
Kurlink pasviro sėkmė ir koks likimas jų laukia,
Įremia tvirtus pečius ir, galingai sugirgždinęs vyriais,
Greitai uždaro vartus, anapus sienų palikęs
Aibę savo karių, kovojančių kovą nelygią.
O kas jų spėjo pribėgt, pats eidams, įleido į vidų,

Bet nepamatė, žioplys, kaip, vyrų minion įsimaišęs,
Vadas rutulų pribėgo, o jis pro vartus jį įleido
Tartum plėšrųjį tigrą į bandą beginklių avelių.
Akys suspindo ugnim neregėta, šarvai sužvangėjo,
Suplevėsavo kuodu kaip kraujas skaisčiai raudonas
Aukštas jo šalmas, ir skydas sužibo kaip žaibas padangėj.
Jo neapkenčiamą veidą ir milžino ūgį pažįsta
Ir nusigąsta trojėnai. Pandaras tuosyk galingas
Šoka prieš jį, pykčiu suliepsnojęs už brolį, ir šaukia:
„Čia ne Amatės namai, kuriuos pažadėjo tau kraičio,
Ir ne Ardėjos miestas gimtinis, kur slėptis galėtum.
Priešų stovyklą regi: iš jos neišeisi jau niekur".
Pyktį suvaldęs širdy, su šypsena Turnas atsakė:
„Ryžkis, drąsos jei krūtinėj turi, į dvikovą stoti.
Kad čia Achilą radai, galėsi pranešti Priamui".
Taip jis pasakė. Pandaras gi, jėgą sutelkęs, paleido
Ietį šakotą ir sunkią, kurios žievė dar žaliavo.
Oru nuskrido ietis, tačiau atskubėjus Junonė
Nukreipė smūgį šalin, į vartus įsibedė iešmas.
„Tu nepabėgsi nuo ginklo, kurs rankoje man nenustygsta.
Jo savininkas ne toks, kad smūgį ne mirtiną smogtų!"
Šitai pasakęs, šoko ir, kardą į viršų iškėlęs,
Smogė galingai kakton, kur abu smilkiniai susitinka.
Perskrodė jaunus skruostus ir gilią žaizdą atvėrė.
Žemė sudundo aplink, kai griuvo milžino kūnas.
Ištiesė žemėj mirtis suglebusius sąnarius vyro,
Guli šarvai, smegenim aptaškyti, galva gi, per pusę
Perkirsta lygiai, nusvyra ant vieno peties ir ant kito.
Perimti šiurpo, kur kas galvotrūkčiais kuria trojėnai,
Ir jei į galvą tuomet nugalėtojui būtų atėję
Vartų velkes nuplėšt ir suleist į vidų savuosius —
Karui ir padermei tai diena paskutinė būt buvus.
Bet įtūžimas drauge ir aistra nežabota žudyti
Traukė Turną į priešus.
Falerį pirmą sutinka ir Gigą išnirtu pakinkliu,
Atima ietis iš jų ir į nugaras vyrams suvaro,
Šokusiems bėgti. Jėgų ir narsumo jam duoda Junonė.
Prideda Halį draugėn ir Fedėją, skydą pramušęs,
Haliją ir Alkandrą, Noemoną, po jo Pritanį.

Jie nežinojo, kas dedas, ir ragino vyrus į kovą.
Tuotarp Linkėją, stojusį prieš ir šaukiantį vyrus,
Jis pasitiko mosuodamas kardu, truputį į kairę
Nuo apkasų ir vienu smūgiu užsimojęs nukirto
Galvą su šalmu, ir ta per žemę toli nuriedėjo.
Tuosyk nukovė Amiką, kurs žvėris be gailesčio siaubė,
Strėlę ir ietgalį plieno nuoduos mirkyti išmokęs,
Klitiją, sūnų Eolo, ir mielą mūzoms Kretėją,
Mūzų bičiulį Kretėją, kurs giesmę su kanklėm širdingai
Buvo pamilęs ir, spausti mokėdamas įtemptą stygą,
Žirgus, vyrų ginklus ir kovas apdainuodavo dailiai.
Žūstant vyrus išgirdę, skubiai ton vieton atbėga
Teukrų vyriausi vadai — Mnestėjas ir greitas Serestas.
Mato — lekia visi, o priešas siaučia stovykloj.
„Kurgi jūs bėgate taip, kur skubat?! — surinka Mnestėjas.—
Kur jūs mūrus kitus sau rasit ir kitą tvirtovę?
Vienas vyras, žmogus, tarp pylimų jūsų patekęs,
Tokias baisias žudynes stovykloj gali įvykdyt
Ir nesulaukti bausmės? Tiek vyrų nuvarė į Orką!
Ar jums negaila, bailiai, nelaimingos tėvynės, ne gėda
Jūsų senolių dievų ir didvyrio didžio Enėjo?"
Uždega širdis jo žodžiai, grįžta narsumas, ir vyrai
Stoja tvarkingom gretom. O Turnas žingsnis po žingsnio
Traukiasi iš kovos į upės supamą pusę.
Spaudžia jį teukrai dabar, drąsiau aliodami šaukia
Ir susigrūda būrin. Tarytum plėšrųjį liūtą
Spaudžia medžioklių minia, o jis, išgąsdintas riksmo,
Dėbsi piktom akim ir traukias iš lengvo, nes bėgti
Liūtui neleidžia puikybė ir pyktis, o šokti ant vyrų,
Veržtis pro ietis nėr kaip, nors širdis jo baisiai norėtų.
Lygiai taip traukėsi Turnas, keldamas koją už kojos,
Dairėsi vis į šalis, o krūtinė jo virė rūstybe.
Buvo bent du sykius tarp priešų vėl įsiveržęs,
Ir vėl abu kartus galvotrūkčiais teukrai išlakstė,
Bet pagaliau visa stovykla krūvon susirinko.
Tuotarp Saturno duktė Junonė jėgų ir galybės
Turnui nedrįsta pridėt, nes Jupiteris skaisčią Iridę
Siuntė padangėm skubiai su įsakymu seseriai griežtu,
Jeigu dar Turnas neis iš teukrų aukštosios stovyklos.

Taigi nei jo dešinė, nei skydas dabar nevalioja
Vyro nuo priešų apgint. Pilte jį apipila ietys
Tarsi lietus, ant galvos gaubtasis šalmas jo žvanga
Nuo akmenų, kurie suvirintą varį pradaužia,
Ašutus kuodo nukūlę, o skydas uždengti nuo smūgių
Nebesuspėja. Ir teukrai leidžia ietį po ieties,
Ir pats Mnestėjas kaip žaibas. O Turnui prakaitas karštas
Tarsi derva juodom srovėm per sąnarius liejas.
Nė atsikvėpt nebegali, ir kūnas iš nuovargio virpa.
Nebeištvėrė ilgiau ir šoko, kaip buvo, su ginklais,
Upėn nuo aukšto kranto. Jį priėmė Tiberis gelsvas
Savo verpetan gilian, o bangos švelniai iškėlė
Ir, numazgoję kraujus, jį linksmą grąžino rutulams.

DEŠIMTA GIESMĖ

Išvadavimas iš pavojaus

Tuosyk Olimpe aukštam atsiveria rūmai galingi.
Tėvas dievų ir valdovas žmonių nūn šaukia tarybą
Savo žvaigždėton pilin, iš kur nuo aukštojo sosto
Regi lotynų gentis ir teukrų karo stovyklą.
Menėj erdvioj susėda dievai, ir tėvas prabyla:
„Ko nutarimą savo, dangaus gyventojai šviesūs,
Minat po kojų ir vėl jūs keliate karą įširdę?
Teukrus pult niekados italams nedaviau valios.
Kas per kivirčai dabar be leidimo? Kokia čia jus baimė
Vienus verčia kovot su kitais ir griebtis už ginklo?
Laikas lemtosios kovos ateis neprašytas (nekvieskit),
Kai po amžių nuožmi Kartagina Romos tvirtovėms
Grės pražūtim baisia, atvėrusi kelią per Alpes[160].
Tuosyk bus kerštui valia ir laisvė plėšt nugalėtus.
Nūngi jūs meskit vaidus ir taika pasidžiaukit maloniai“.
Taip jis pasakė trumpai, tuotarp auksaplaukės Veneros
Skundui galo nėra:
„O visagalis tėve, žmonių ir pasaulio valdove!
(Kas gi mums lieka daugiau, į ką galėtume šauktis?)
Ar nematai, kaip puola rutulai, kaip Turnas per minią
Skrenda greitaisiais žirgais ir, dėl mūšio sėkmės pasipūtęs,
Veržias pirmyn? Nebedengia teukrų uždaros sienos.
Jau ir stovyklos viduj — ant mūrų aukštų ir prie vartų —
Verda kautynės visur, griovius jau kraujas užtvindė.
Tuotarp Enėjo nėra: jis nežino. Ar jiems nebeleisi
Iš apgulimo išeit? Prieš mūrus atgimstančios Trojos
Priešas kėsinasi vėl, kariuomenę kitą atvedęs.
Vėl iš Etolijos Arpų prieš nelaimingus trojėnus
Kyla Tidėjo sūnus. Matyt, neužgis mano žaizdos.

Vėlei aš, tavo duktė, prieš mirtingus ginklus atsidūriau.
Jeigu be tavo žinios, prieš likimo valią trojėnai
Vyko italų šalin — tegu savo kaltę nuplauna,
Tu jiems pagalbos neduok. Bet jei paklausė jie ženklo,
Siųsto dangaus ir Orko dievų,— kaip gali kas šiandien
Tavo įsakymą mint ir lemti likimą iš naujo?
Kam čia minėti laivus, sudegintus Eriko uoste,
Vėtrų valdovą ir vėjus, kaip jie iš Etolijos lėkė
Tarsi pašėlę, ar kaip per debesis skrido Iridė?
Netgi vėlių karalystę dabar jau siundo (tai buvo
Dar nelankyta šalis), ir štai į gyvųjų pasaulį
Skrenda Alektė staiga ir šėlsta Italijos miestuos.
Aš nebe dėl karalystės sergu, nors viltį turėjom
Laimės dienom: tegu sau laimi, kam leisi laimėti.
Jeigu nėra šalies, kur teukrams duotų gyventi
Tavo beširdė žmona,— teberūkstančiais Trojos griuvėsiais,
Tėve, maldauju tave: tegu nors Askanijus gyvas
Iš tų kautynių išeis, tegu nežus man vaikaitis.
O Enėją tegu nežinomos bangos nešioja,
Lai jis sau eina keliu, kurį jam parodys likimas,
Kad tik aš Julą pridengt ir iš mūšio išvesti galėčiau.
Aš Amatuntą turiu ir aukštąjį Pafą, Kiterą,
Stovi Idalijuj rūmai: tegu jis, ginklą padėjęs
Ir atsisakęs šlovės, gyvens. Kartaginai liepki
Savo galybe spaust auzonus, idant nekliudytų
Miestams tiriečių daugiau. Bet kiek naudos, kad nežuvo
Karo gaisre, kad paspruko gyvi iš ugnies argoliečių,
Kad kentėjo vargus ir pavojų žemynuos ir jūroj
Teukrai, ieškodami Lacijaus krašto ir Pergamo kito?
Argi nebuvo geriau tėvynės degėsiuose likti,
Žemėj, kur Troja stovėjo. Tu Simoentą ir Ksantą
Vargšams, tėve, grąžink ir vėl Iliono žuvimą
Teukrams pergyvent duok". Tuomet karalienė Junonė
Baisiai įširdus sušuko: „Kodėl iš manęs reikalauji
Tylą sudrumst ir žodžiais paliest užgijusią žaizdą?
Kokis žmogus ar dievas kuris tau vertė Enėją
Karo ieškoti ir priešu patapt karaliui Lotynui?
Lai sau Italijon bus atkeliavęs, lėmus likimui,
Kliedo Kasandros paklausęs: ar mes gi liepėm stovyklą

Vieną palikt ir vėjams visiems patikėti gyvybę?
Liepėme vaikui pavest ir karo vedimą, ir mūrus,
Žodį tirėnų mėgint ir padermes kiršint ramiausias?
Kokis jį dievas apgavo? Kokia mūs beširdė galybė
Privertė? Kur čia Junonė, kur debesiu skridus Iridė?
Gėda italams, kad supa liepsnom atgimstančią Troją,
Gėda gal Turnui, kad jis atsistojo ant žemės gimtosios,
Turnui, Pilumno vaikaičiui ir deivės Venilijos sūnui?!
Kas, kad trojėnai dabar, deglus įsitvėrę, lotynams
Priespaudą neša smurtu ir glemžia visa kaip grobį!
Kas, kad uošvius sau skiria ir svetimas nuotakas grobia,
Prašo, maldauja taikos ir šarvus kabina ant vairo!
Tu gi Enėją gali iš rankų grajams pagrobti,
Vietoje vyro paleist miglas ir šmėklas be kūno,
Tu panorėjus gali laivyną nimfom paversti,
O kad truput aš padėjau rutulams — baisi nedorybė!
„Tuotarp Enėjo nėra: jis nežino“. Tegu ir nežino!
Savo Pafą turi, Idaliją, aukštą Kiterą.
Ko gi veržies į miestą karingą, kur širdys atšiaurios?
Argi tau mes dabar pašlijusios frigų galybės
Pamatus griaunam? Mes, o ne tas, kas smūgiams achivų
Teukrus pakišo vargšus? Kas priežastį davė kariauti
Azijai ir Europai, kas santuokos saitą išardė?
Spartos užimt ar aš vedžiau dardanietį meilužį,
Aš Kupidonui daviau strėles, aš karą pakūriau?
Tuosyk reikėjo drebėt dėl saviškių, o šiandien su skundais
Nepagrįstais vėlu tau šokti, be reikalo plūsties“.
Šitaip kalbėjo jinai. Dangaus gyventojai šviesūs
Suūžė ir suklegėjo, kaip, gūsiui pirmajam praskriejus,
Lapais suošia giria, tolyn šnarėjimas rieda
Medžių viršūnėm ir skelbia jūreiviams ateinančią audrą.
O visagalis tėvas, pasaulio viešpats vyriausias,
Šitaip prabyla (nuščiūva šnibždėjimas rūmuos aukštuosiuos,
Sudreba žemė žemai, tylu danguose pasidaro,
Liaunas zefyrai lengvi, sustabdo vilnis vandenynas):
„Jūs klausykit ir mano žodžius įsidėkit į širdį.
Kad jau lemta nėra auzonams ir teukrams geruoju
Taiką daryt ir jūsų vaidų pabaigos nematyti,—
Kokią kas laimę sau turi ir viltimi šiandien gyvena,—

Tegu rutulas jis bus ar teukras — man skirto nėr jokio.
(Gal čia likimo valia, kad stovyklą apsupo italai,
O gal Trojos klaida nelemta ir bloga pranašystė.)
Neskiriu aš žmonių, darbais užsipelno kiekvienas
Laimę ar prapultį sau. Visų Jupiteris viešpats.
Taką likimas atvers". Ir brolio Stiksu jis prisiekė
Ir dervos verpetais juodais, krantais jo niūriaisiais.
Linkteri galva tuomet, net sudreba aukštas Olimpas.
Kalbą pabaigęs, jisai pakyla nuo sosto auksinio,
O įnamiai dangaus pulku jį lydi lig durų.
Puola tuo tarpu visur ties vartais įnirtę rutulai,
Vyrai krinta pulkais, ir liepsnos apsupa mūrus.
Ogi Enėjo gretas griovys ir užtvaras juosia,
Vilties pabėgti nėra. Jie veltui laikosi, vargšai,
Bokštuos aukštuos ir ant mūrų vora išretėjusi stovi.
Asijas, Imbraso vaikas, ir Hiketaono Timetas,
Du Asarakai, Timbris senelis ir Kastoras pirmą
Eilę sudaro, už jų Sarpedono du broliai tikrieji,
Klaras toliau ir Temonas iš Likijos krašto kalnuoto.
Už Menestėją ir Klitiją, brolį ir tėvą stipresnis,
Ir, įsiręžęs tvirtai, lirnesietis Akmonas didžiulį
Akmenį velka pastvėręs it pusė kalno aukščiausio.
Ietim kovoja vieni, kiti akmenis svaido nuo mūrų,
Ugnį lieja srovėm ir strėles į kilpinį deda.
Ir dardanietis berniukas, Veneros rūpestis pirmas,
Tarpu kitų mirguliuoja, galvos garbingos negaubęs,
Lygiai kaip mirga rubinas, į gelsvą auksą įdėtas,
Puošdamas kaklą ir galvą, arba drambliakaulis baltas
Šviečia, gražiai įsodintas į auksą ar terebintą.
Garbanos jo, laisvai draikydamos, krinta ant kaklo,
Balto it pienas, o aukso lankas jas laiko parišęs.
Bet ir tave, Ismarai, gentys karingos regėjo,
Kaip joms mirtį siuntei, nuoduos pamirkydamas strėlę.
Gimęs ir augęs garsiuos Meonuos, kur dirvą derlingą
Vyrų prakaitas vilgo ir auksu laisto Paktolas.
Taipgi Mnestėjas ten buvo, kurį lig padangių iškėlė
Garsas pirmiau, kai Turną atrėmęs nuvijo nuo mūrų.
Buvo ir Kapis, jo vardą miestas Kampanijoj turi.

Kolei sunkioj kovoj taip rungiasi vyrai įnirtę,
Jūrą nakties vidury jau skrodžia tėvas Enėjas.
Jis iš Euandro tiesiog į etruskų stovyklą atvykęs
Ir prisistatęs karaliui, jam giminę savo ir vardą,
Ir, ko nori bei pats ką neša, pasako, primindams,
Kokias jėgas Mezentijus telkia ir kaip apmaudinga
Turno širdis, paaiškina jam, kaip laime negali
Žemėje kliautis žmogus, ir prašo pagalbos. Tarchonas
Dedas draugėn ir telkia jėgas. Laisva nuo lėmimo
Lidų gentis, dievų liepiama, svetimšaliui vadovui
Nūn pavesta, laivuosna susėda. Enėjo gi laivas
Plaukia pirmasis, frigų liūtus priešaky iškabinęs,
Stūkso Ida virš jų, miela pabėgėliams teukrams.
Sėdi Enėjas taurus ir svarsto, savy pasinėręs,
Karo išdaigas visas. Kairėj jo sėdi Palantas,
Prašo, kad jam sakytų žvaigždes, kur tamsiąją naktį
Kelią parodo arba vargus žemynuos ir jūroj.
Nūn Helikoną, deivės, atverkit ir giesmę pradėkit,
Kas per pulkai, nuo Tuskų krantų atvykstantys šiandien,
Lydi Enėją, šarvuoja laivus ir jūromis plaukia.
Masikas pirmas „Tigru" variuotu vandenis skrodžia,
Veždamas tūkstantį vyrų, kur Kluzijaus mūrus paliko
Ar iš Kozų gimtų atkeliavo. Jų ginklai — strėlinė,
Sverianti petį lengvai, ir mirtį siunčiantis lankas.
Antras — Abantas rūstus; jo vyrų šarvai padabinti
Blizga iš tolo, o vairo gale — Apolonas auksinis.
Jam Populonijos miestas gimtasis gerai apginkluotų
Davė šešis šimtus karių, o tris dar pridėjo
Ilvos sala, gausios chalibų naugės tėvynė.
Trečias — valios dievų žmonėms skelbėjas Asilas,
Jo gyvulių viduriai ir žvaigždės padangėse klauso,
Paukščių giedorių balsai ir žaibo pranašės ugnys.
Tūkstantį iečių mišku pasišiaušusių vyrų jis veda.
Juos patikėjo jam Pisai, išaugę Alfėjo pakrantėj,
Miestas etruskų šaly. Po jo gražuolis Asturas
Žirgu ristu ir margaisiais šarvais pasikliaunąs Asturas.
Triskart po šimtą vyrų jis veda, visi jie vieningi,
Ar kas iš Kerės atėjo, ar klonių sraunaus Miniono,
Ar iš Pirgų senų ir sveikatai kenksmingų Graviskų.

Bet ir tavęs, ligurų narsiausio vado, Kinirai,
Aš neaplenksiu nei tavo pulkų negausių, Kupavonai.
Kyšo gulbino plunksnos ir, puošdamos šalmo viršūnę,
Primena tavo kaltes, Amore, ir tėvo gražumą.
Kiknas, kaip seka sakmė, Faetonto liūdėdamas mielo,
Tuopų girioj žalioj, seserų mielųjų paunksmėj,
Graudžiai suokė, meilės kančias ramindamas giesme,
Žilo plunksnom švelniom, dienų senatvės sulaukė;
Žemę paliko tuomet ir giesme žvaigždynus lydėjo[161].
O jo sūnus, vienmečių voroms vadovaudams laivyne,
Vos tik ne vos irklais į priekį varo „Kentaurą“.
Vandenis puola tasai ir, prieky laivo stovėdams,
Mojas uola didžiule, o laivas neria per gelmę[162].
Veda savo pulkus iš gimtųjų pakrančių ir Oknas,
Pranašės Mantės sūnus ir Tiberio, tekančio Tuskuos,
Oknas, kurs Mantujai davė motinos vardą ir mūrus.
Garsios senoliais kadais, tačiau ne vieno kamieno
Mantujoj buvo trys gentys, po ketvertą tribų turėję.
Sostinė buvo visų ji ir jėgą sėmė iš tuskų.
Penkšimtis vyrų iš jos prieš Mezentijų apsiginkluoja.
Mincijus, vaikas Benako[163], pilkaisiais meldais apsikaišęs,
Priešakį laivo puošia ir drąsiai veda per jūrą.
Plaukia Aulestas rūstus, jo šimtas irklų pašokėję
Aukštas kapoja vilnis ir vandenis verčia putotus.
Veža gi jį „Tritonas“ erdvus ir drebina jūras,
Pūsdamas sraigės kiautan: nuo galvos garbanotos lig šonų —
Plaukiantis vyras jisai, o nuo pilvo — tikras banginis.
Bangos putodamos šniokščia po šito pusžmogio kūnu.
Dešimtys trys laivų su vyrais rinktiniais skubėjo
Trojai pagalbon ir vario krūtinėm vandenis skrodė.
Jau nuvažiavo diena dangum ir Febė mieloji
Savo nakties vežimu atskriejo lig pusės Olimpo.
Rūpestis įkyrus neduoda užmigti Enėjui.
Taigi jis valdo bures, prie vairo pats atsisėdęs.
Štai vandenų vidury staiga jam kelią užbėga
Pulkas mergaičių gražių: tai nimfos, joms deivė Kibelė
Davė valdyti marias, paliepus laivams, kad jie virstų
Nimfom visi. Ir tiek jų bangas nūn plaukiančių skrodė,
Kiek variašonių laivų pirmiau stovėjo prie kranto.

Šoka jos visos linksmai, iš tolo pažinę karalių.
Kimodokėja, kuri visų geriausiai kalbėjo,
Dešine laikosi vairo ir plaukia pridurmu, iškėlus
Baltus pečius ir, kaire per ramias bangas irdamasi,
Sako nežinančiam nieko Enėjui: „Budi tu, Enėjau,
Deivės sūnau? Ir budėk, virves ištempdamas burių.
Pušys buvom kadais ant Idos šventųjų viršūnių,
Tavo laivai, o dabar mes nimfos. Klastingas rutulas
Kardu podraug ir ugnim mus spaudė, staigiai užpuolęs.
Tavo lynus tuomet nutraukėm ir vandenynuos
Ieškom tavęs seniai. Mūs veidą pakeitė močia,
Leidusi deivėm pavirst ir jūroj gyventi per amžius.
Mūrai aukšti ir griovys tebesaugo Askanijų tavo,
Apsuptą iš visur lotynų įnirtusio ginklo.
Ir arkadai raiti, ir narsūs etruskai sustojo,
Kur įsakyta sustot, bet Turno raitelių pulkas
Kelią užkirto jiems prie teukrų stovyklos prieiti.
Taigi tu kelkis greičiau ir, kai tik Aušra pasirodys,
Liepki ginkluoti karius ir imk neįveikiamą skydą,
Kur tau davė Ugninis, pakraščius auksu apvedęs.
Ryt patekėjus diena, jei niekais neversi mūs žodžių,
Gaus pamatyti krūvas kruvinų rutulų lavonų".
Šitai pasakė ir, tvirta ranka, žinodama linkmę,
Aukštąjį laivą pastūmus, pati pasitraukė, o laivas
Skrenda už ietį greičiau ir strėlę, pralenkiančią vėjus.
Didina greitį tuomet ir kiti. Nesuprasdamas nieko,
Stebis Anchiso sūnus, bet stebuklas pakelia dvasią.
Žvilgteri jis dangaus mėlynėn ir taria maldingai:
„Motin mieloji dievų Idiške, kur Dindimą myli,
Miestų aukštus kuorus ir važiuoji, liūtus pasikinkius!
Būki man šiandien kovos palydovė, padėk pranašystei
Greitai įvykt ir žvilgsniu maloningu frigams pagelbėk".
Tiek jis pasakė. Rytuos suspėjo parausti tuo tarpu,
Ratą apskriejus, diena ir naktį nuvaikė padangėm.
Vyrams įsakymą duoda visiems prie vėliavų rinktis,
Kurstyti drąsą širdy ir negaištant rengtis į kovą.
Laivo aukštajam gale atsistojęs, akim jis pasiekia
Savo stovyklą ir teukrus. Kai tik kairiąja pakėlė
Žėrintį skydą — riksmu negirdėtu sudrebina dangų

Dardano sūnūs nuo mūrų, viltis pakursto rūstybę,
Ietys vėl zvimbia garsiau. Taip klykia gervės Strimono,
Skrisdamos už debesų aukštai žydrąja padange,
Girgsi skardžiais balsais ir džiaugias ištrūkę iš Noto.
Tai auzonų vadams ir rutulų karaliui atrodo
Daiktas didžiai nuostabus, kol jie atsigręžę pamato:
Pilnas krantas laivų ir vis dar plaukia iš jūros,
Žybčioja šalmu galva, nuo aukšto kiverio liepsnos
Liejas aplink, o skydas ugnim auksine žaižaruoja,
Tarsi nakties giedroj žūties raudonos kometos
Dega padangėj krauju ar Sirijus šviečia skaistusis,
Kurs patekėdamas neša ligas visokias ir sausrą
Žemės žmonėms, o dangų šviesa pragaištinga užteršia.
Bet neprarado vilties, drąsa pasikliaudamas, Turnas
Krantą greičiau užimt ir atmušt ateivius nuo žemyno.
Drąsinti šoka visus ir šaukia, sakydamas vyrams:
„Proga priešą parmušt, kurios maldavot, atėjo:
Marsas pats pasiduoda kariams. Visi pagalvokit
Apie židinius savo ir žmonas, žygius atsiminkit,
Šlovę savo tėvų. Pirmieji pulkim prie jūros,
Kol jie nedrąsūs tebėr ir kojos tvirtai nepastatė:
Laimė lydi drąsiuosius".
Šitaip kalbėdamas, pats galvojo, ką imt į ataką
Ir ką vietoj palikt, kad sergėtų apgultus mūrus.
O iš aukštųjų laivų nuleidęs tiltus, Enėjas
Vyrus sodina į krantą. Kai kas jų, metą pataikę,
Kai nusilpnėjusios bangos atslūgsta, šoka ant smėlio,
Sliuogia kiti irklais. O krantą apžvelgęs Tarchonas,
Kur neatrodė seklu ir šniokščiančios bangos nedužo,
Bet, nesutikdamos kliūčių, plūdo laisvai ir galingai,—
Pasuka laivą į ten ir vyrus prašydamas sako:
„Gulkit, šaunuoliai, tvirtai ant irklų ir, kiek tik pajėgiat,
Ginkit, varykit laivus, teskrodžia jie vario krūtinėm
Šią mums priešišką žemę, tevaro vagą mūs luotai.
Laivo man gaila nebus — tedūžta šitokiam uoste,
Kad tik į žemę greičiau!" Nespėjo baigti Tarchonas
Savo kalbos, tuoj vyrai šoko ir užgulė irklus.
Putom tykšta laivai, artėja į žemę lotynų
Ir krūtinėm užšoka ant smėlio. Krantą pasiekė

Nesužaloti visi, be tavo laivo, Tarchonai.
Tas, įsimušęs smėlin, ant gūbrio stataus pasikorė,
Supas, svyruoja ilgai, į vandenį irklu kabinas,
Kolei suyra ir vyrus bangų vidury išsodina.
Sijos suolų ir sulūžę irklai, paviršiun išnirę,
Kliudo jiems plaukt, o grįždamos vilnys verčia nuo kojų.
Betgi ir Turnas negaišta ilgai ir skubėdamas veda
Visą pulką prieš teukrus ir jį išrikiuoja ant kranto.
Gaudžia ragai, ir būrį raitų kaimiečių Enėjas
Puola pirmasis ir (ženklas sėkmės) lotynus tuoj išblaško,
Kritus Teronui, kuris kaip milžinas buvo ir drįso
Pulti Enėją, o šis pro tuniką, auksu išsiūtą,
Ir pro žalvario šarvus suvaro durklą į šoną.
Tuosyk paguldo Lichą, iš įsčių, motinai mirus,
Kitkart išpjautą ir pašvęstą Febui. Kam buvo jam lemta
Peilio išvengti mažam? Nuo jo netoliese paklojo
Kietą Kisėją ir milžiną Giją: abu jie su vėzdais
Švaistėsi vyrų būry. Nepadėjo nei Herkulio ginklai
Jų nė vienam, nei rankų jėga, nei tėvas Melampas,
Pirmas Alkido bičiulis, kai žemė tam davė sunkiausius
Darbus atlikti. Tuomet įsmaginęs ietį paleidžia,
Ir ta pakliudo burnon beviltiškai šaukiančiam Farui.
Vargšas Kidonai, ir tu, bevydamas Klitiją jauną,
Su pirmutiniais pūkais ant žandų numylėtinį savo,
Būtum sukniubęs nuo teukro rankos ir amžiams užmiršęs
Meiles berniukų visas, nors juos mylėjai be saiko,
Jeigu nebūtų tavęs patikę septynetas brolių,
Forko sūnai septyni. Jie septynias ietis paleidžia
Vienu sykiu, bet jos atšoka nuo šalmo ir skydo,
Jo nesužeidę, kitas Venera pakreipia į šalį,
Vos teįbrėžusias kūną. Enėjas sušunka Achatui:
„Ietis paduok, kur grajų krauju jau kartą suvilgiau
Prie Iliono, ir jų nė vienos neprašaus pro rutulą
Mano taikli dešinė“. Ir, ietį didžiulę pastvėręs,
Smarkiai paleidžia, ir ta nuskridus pralaužia Meono
Skydą varinį ir jam pro šarvus susminga krūtinėn.
Jam Alkanoras atbėga pagalbon ir krintantį brolį
Pastveria savo ranka, bet ietis perveria žastą,
Staigiai atskriejus, ir susikruvinus oru nuzvimbia,

Tuotarp bejėgė ranka, iš peties atsileidus, nusvyra.
O Numitoras, ietį Meonui iš kūno ištraukęs,
Puola Enėją, tačiau pataikyt ir pervert šį kartą
Lemta nebuvo, ir ietis sulindo į šlaunį Achatui.
O čia ir Klauzas iš Kurų, jaunystės jėgom pasikliovęs,
Veikiai atbėga ir, ietį galingą paleidęs iš tolo,
Apačią smakro kliudo Driopui ir perveria gerklę,
Kalbančiam balsą kartu su gyvybe atimdams. Tas, vargšas,
Šeria į žemę kakta ir vemia sukrekusį kraują.
Trejetą trakų po to — Borėjo genties jie garbingos,—
Taipgi ir Ido tris sūnus, kurie iš Ismaro kilimo,
Kur kas stovėjo, ten ir paguldė. Atbėga Halezas,
Vesdamas pulką aurunkų, ateina pagalbon Mesapas,
Vaikas Neptūno, žirgais pagarsėjęs, ir vienas po kito
Stengiasi priešą atremt: prie slenksčio Auzonijos žemės
Eina kova. Kaip priešingi vėjai aukštojoj padangėj
Kaunas ir kaukia, jėgų ir narso turėdami lygiai;
Nepasiduoda nei jie, nei debesys, nei vandenynas,
Grumias ilgai lygiom, ir vyksta kova žūtbūtinė,—
Lygiai taip Trojos pulkai su lotynų pulkais susidūrė,
Stoja kelis prieš kelį ir vyras prieš vyrą kaip siena.
Priešingoj pusėj, kur šniokštė, ridendama akmenis, upė,
Suko verpetuos ir nešė medžius, išrovus nuo kranto,
Vyrai arkadų, pėsti neįpratę stoti į mūšį,
Turi nusėsti dabar nuo žirgų dėl vietos blogumo,
Bet neatlaiko lotynų puolimo ir leidžiasi bėgti.
Pastebi tai Palantas ir — kas nelaimėje lieka —
Ima jų žadinti drąsą gražiuoju ir žodžiais rūstingais:
„Kur jūs bėgate, vyrai? Dėl jūsų žygių ir vardo,
Dėlei Euandro šlovės ir pergalių jo ankstyvesnių
Ir dėl mano vilčių, garbės pavydinčių tėvui,—
Nepasikliaukite kojom. Mes turime kardu praskinti
Kelią per priešus. Ten, kur jų gretos tirščiausios mus puola —
Ten ir Palanto, ir jūsų laukia didinga tėvynė.
Spaudžia gi mus ne dievai — mirtingieji žmonės užpuolė
Žmones mirtingus, tiek pat mums gyvybių ir rankų kiek priešams.
Štai vandenim plačiais mums jūra kelią uždaro
Ir jums kur bėgti nėra: marias pasirinksit ar Troją?"
Šitai pasako ir puola, kur priešų voros tankiausios.

Pirmas, likimo rūstaus pastūmėtas, priešams ant kelio
Lagas papuola, ir jam iš žemės akmenį lupant
Smogia Palantas iešmu į vietą, kur stuburas skiria
Nugarą žmogui perpus, ir tarp kaulų įstrigusią ietį
Traukia primynęs laukan. Nukaut jo nespėja Hisbonas,
Norint norėjo didžiai ir puolė, apakintas keršto
Užu bičiulio mirtį: jį pasitinka Palantas
Ir, kalaviją suvaręs, iškvepia narsą iš plaučių.
Stenijų puola tuomet ir Reto garsaus giminaitį
Anchemolą, kurs suteršė savo pamotės guolį.
Kritot rutulų krašte ir judu, Laridai ir Timbri,
Dauko sūnūs dvyniai, taip vienas į kitą panašūs,
Jogei jus maišė savi ir džiaugės tėvai apsirikę.
Šiandien skirtingus abu Palanto ranka jus padarė:
Galvą Euandro sūnaus kalavijas tau nunešė, Timbri,
O, Laridai, tavęs nukirsta dešinė pasigenda,
Virpa pusgyviai pirštai ir gaudo sprūstantį kardą.
    Girdint vado žodžius ir matant jo žygdarbius tokius,
Kyla arkadams drąsa, ir gėda juos stumia į priešą.
Ietim Palantas kliudo Retėjui, kurs lėkė pro šalį
Pora žirgų, dėl to valanda dar nemuša Ilui.
Ilui mat buvo skyręs galingą ietį Palantas,
Betgi pataiko pro jį važiuojančiam Retui, kurs bėgo
Vejamas brolių Teutranto ir Tirio ir, kritęs iš ratų,
Pusgyvis kulia kulnais rutulų kruviną žemę.
Lygiai kaip vasaros dieną, geidžiamo vėjo sulaukęs,
Padega mišką piemuo, pakraščiais jo ugnį pakūręs;
Greit įsiplieskę plačiai ir vidurį girios pasiekę,
Marios ūžia liepsnų, užliedamos plotą bekraštį;
Sėdi ant kalno piemuo ir gėrisi gaisro galybe,—
Lygiai taip vyrų narsa draugėn susilieja kaip vieno,
Ir tau, Palantai, gražu. Bet mūšy neilstąs Halezas
Drąsiai patraukia prieš juos ir, saugiai skydu prisidengęs,
Veikiai nukauna Ladoną, Feretą, taip pat Demodoką
Ir savo žibančiu kardu Strimonijui nukerta ranką,
Taikiusią jam gerklėn, Toantui akmeniu tvoja,
Kiaušo kaulai sukiūžta, ir kruvinos smegens ištykšta.
Girioje slapstė Halezą, lemties bijodamas, tėvas.
Bet kai blakstienas žilas mirtis seneliui užspaudė,

Parkos ištiesė ranką į sūnų ir jį paaukojo
Durklui Euandro. Jį puolė Palantas, pirmiau pasimeldęs:
„Tiberi tėve, duok iečiai, kurią užsimoju paleisti,
Laimę ir kelią kiaurai per kietą Halezo krūtinę.
Šarvus nuplėšiu aš jo ir tau ąžuole pakabinsiu".
Dievas jo maldą išgirdo: skydu Imaoną pridengdams,
Vargšas Halezas arkadų iečiai paduoda krūtinę.
Lauzas, galiūnas kare, lotynų voroms suvirpėti
Dėl to vyro mirties neleidžia ir pats tuoj nukauna
Stovintį priešais Abantą, pergalės pirmąją kliūtį.
Kloja arkadų vaikus jis, kloja sūnus etruskų,
Virsta lavonai ir jūs, nuo grajų nežuvusys teukrai.
Voros puola voras, vadais ir galybe vienodas,
Grūdas galiniai pirmyn, ir nieks nebegali per spūstį
Rankos su ietim pakelt. Čia puldamas veržias Palantas,
O ten laikosi Lauzas, jie amžiumi veik vienamečiai,
Grožio rinktinio abu, ir abiem neleidžia likimas
Grįžti gimtinėn šalin. Tačiau jiems grumtis, išėjus
Veidas prieš veidą kovon, Olimpo valdovas neleido:
Jiedu mirties sulaukia abu nuo priešo didesnio.
O mieloji sesuo skubėti Lauzui pagalbon
Ragina Turną, kurs ratais sparnuotais skrenda per vyrus
Ir, pastebėjęs savus, surinka: „Gana jums kovoti!
Vienas aš leidžiuos dabar prieš Palantą, vienam man Palantas
Liko skolingas. O! Kad jo tėvas nūn būtų žiūrovas!"
Taip jis pasakė, ir jo kariai pasitraukė į šalį.
Žiūri apstulbęs Palantas, kaip, gavę įsakymą, vyrai
Traukias į šalį visi, ir stebisi Turnu. Apmetęs
Visą akim ir rūsčiu žvilgsniu pamatavęs jo ūgį,
Žodžiais tokiais prabyla ir taip atšauna valdovui:
„Greit aš sulauksiu šlovės, ar šarvus turtingus nuplėšęs,
Arba pats kritęs kovoj: vienodai miela bus tėvui.
Liaukis grasyt!" Ir tuoj į vidurį rato išeina.
Kraujas, atšalęs ūmai, arkadų krūtinėj sustingo.
Turnas šoka iš ratų, panūdęs pėsčias su priešu
Dvikovon stot. Taip liūtas, nuo kalno viršaus pastebėjęs
Jautį plačioj lygumoj, nebijantį stoti į kovą,
Skrenda kaip vėjas prie jo: ne kitaip ir Turnas atrodo.
O kai regėjos, kad ietis jau gali nulėkus pasiekti,

Pirmas jį puola Palantas: galbūt, kai jėgos nelygios,
Viršų paims jo drąsa, ir šaukiasi dangų pagalbon:
„Dėl vaišingumo tėvo, kai tu jo pastogėj viešėjai,
Būk malonus, Alkidai, padėki man žygį įvykdyt.
Mirdamas Turnas tegu regės, kaip aš jam nuplėšiu
Kruvinus šarvus, tegu nugalėtoju džiaugsis jo akys“.
Karžygio maldą išgirdęs, Alkidas atodūsį gailų
Gniaužia giliai širdy, ir ašaros vilgo jam skruostus.
Tuosyk tėvas dievų maloniai kreipias į sūnų:
„Laukia visų diena, mažai negrąžinamo laiko
Žmogui duota gyvent: darbais įsiamžinti šlovę
Didvyrio uždavinys. Prie sienų aukštų Iliono
Krito sūnūs dievų. Ir manasis ten Sarpedonas
Galvą padėjo drauge su kitais. Ir Turno žadėta
Laukia dalia, ir jis prie gyvenimo slenksčio priėjo“.
    Šitai pasakęs, akis nuo rutulų žemės nugręžia.
Ietį tuomet galinga ranka paleidžia Palantas
Ir iš giliųjų makštų ištraukia žibantį kardą.
Ietis atzvimbus pataiko aukštai, kur baigiasi šarvas,
Dengiąs pečius, ir, skydo kraštu suradusi kelią,
Truputį kūną įbrėžia didžiam kaip milžinas Turnui.
Akstį kaip rąstą tuomet geležies galąsta viršūne
Atsivėdėjęs Turnas paleidžia ir šaukia Palantui:
„Ar ne geriau, pažiūrėki, įsmigs šit ietis mūsiškė!“
    Tarė ir skydą kelių geležinių sluoksnių ir vario,
Jaučio kelialinka oda stamantriai visą aptrauktą,
Perveria ietis pačiam vidury, suvirpėjus nuo smūgio,
Ir, prasiskverbus pro šarvus, perskrodžia kietą krūtinę.
Veltui stveria jis traukt įkaitusį iešmą iš kūno,
Kraujas įkandin jo ir gyvybė kelią atranda.
Krinta jis tuoj ant žaizdos (šarvų žvangesys pasigirsta),
Ir taip nedraugišką žemę graibsto jo kruvinos lūpos.
Turnas stoja ant jo ir sušunka:
„Jūs nepamirškit, arkadai, ir grįžę praneškit Euandrui
Mano žodžius: parsiunčiu Palantą, kaip nusipelnė.
Garbę aš jam padariau: lai džiaugsis kapu ir paguodą
Iš šermenų turės. Nepigiai kaštuos bičiulystė
Jam su Enėju“. Tarė ir šoko mirusiam plėšti,
Koja primynęs kaire, rašytą perpetę sunkią

Su danaidėm baisiom, kaip naktį tuoj po vestuvių
Vyrus jos žudo savus ir kraujas per patalą srūva.
Klonas, Eurito sūnus, tai auksu gryniausiu išrašė.
Perpete Turnas dabar didžiuojas ir džiaugias ją gavęs.
Savo dalios nežino žmogus, ką neša rytojus,
Ir, ant sėkmės sparnų pasikėlęs, saiką pamiršta.
Turnui laikas ateis, kada jis brangiai mokėtų,
Jei kas grąžintų gyvybę Palantui, kai keiks jis tą dieną
Su nuplėštais šarvais. Tuo tarpu subėgę arkadai
Guldo Palantą ant skydo ir neša, raudodami gailiai.
Tėvo skausmo baisaus ir didžios šlovės kaltininke!
Šiandien stojai kovon, ir šiandien išskrido gyvybė.
Bet ir rutulų lavonų krūvas palieki iškeliaudams.
   Jau nebe gandas apie nelaimę pasiekia Enėją —
Gauna tikrų žinių, kad nuo žuvimo per žingsnį
Stovi kariai ir laikas padėt atsitraukiantiems teukrams.
Kardu šluoja visus, ką pasiekia, ir kelią sau platų
Kerta per priešų eiles, tavęs ieškodamas, Turnai,
Kurs puikauji pralietu krauju. Palantas, Euandras
Jam akyse ir stalas tasai, už kurio jis, kaip svečias,
Tuokart sėdėjo ir dešinę spaudė. Tad keturis jaunus
Sūnus Sulmono ir lygiai tiek Ufento augintų
Paima gyvus, kad būtų auka Palanto šešėliui,
Idant imtinių krauju jo laužo liepsnas apšlakstytų.
   Ietį Enėjas tuomet nutaikęs leidžia į Magą.
Tas pasilenkia mitriai ir, iešmui nuzvimbus pro galvą,
Jam kelius apkabina ir taip maldaudamas sako:
„Tėvo vėlės vardan ir augančio Julo, jūs vilties,
Šią gyvybę, žmogau, dovanoki tu sūnui ir tėvui.
Rūmus aukštus turiu, rašyto sidabro daugybė
Žemėje guli giliai, apdirbto aukso ir žalio
Krūvos prikrautos rūsiuos. Ne nuo mano žuvimo pareina
Pergalės teukrų, viena gyvybė nenusveria nieko“.
   Taip jis kalbėjo. Jam atsakydamas, tarė Enėjas:
„Aukso krūvas ir sidabro, kurias tu dosniai minėjai,
Savo vaikams palik. Deryboms kelią užkirto
Turnas pirmas tuomet, kai plėšė gyvybę Palantui.
Tokį atsakymą duos Anchiso vėlė tau ir Julas“.

Taria ir, stvėręs kaire už kiverio, galvą užlaužia
Ir ligi pat rankenos maldaujančiam durklą suvaro.
O štai Hemono sūnus, Apolono žynys ir Dianos,
Galvą kepurės šventos baltais kaspinais apvyniojęs,
Šviečia balta skraiste ir šarvais sidabriniais iš tolo.
Jį pasivijęs, lauke parkritusį primina koja
Ir kaip auką apgaubia šešėliu. Jo šarvus Serestas
Ima ant savo pečių ir neša trofėją Gradyvui.
Kovą atnaujina vėl Vulkano artimas ainis
Kekulas ir iš Marsų kalnų atvykęs Umbronas.
O prieš juos Dardanietis smarkus. Jis kairę Anksurui
Kardu nukirto drauge su skydo pakraščiu tvirtu.
(Buvo kažką įžūlaus pasakęs Anksuras, tikėdams
Žodžio galybe slapta, ir puikaudams skraidė padangėm,
Žilo plauko sulaukt ir ilgo amžiaus žadėjo.)
Ir Tarkvitas puikus, šarvais žibėdamas vario
(Nimfa Driopė jį buvo giriniui Faunui pagimdžius),
Ryžtasi prieš Enėją kovot. Tas, ietį paleidęs,
Perveria šarvus iškart ir sunkų, didžiulį jo skydą.
Tuosyk prašančiam dar ir žadančiam daug pasakyti
Galvą nužeria žemėn ir šiltą, suglebusį kūną
Meta pavilkęs ir iš apmaudingos krūtinės sušunka:
„Tysoki čia, siaubingas kary! Čia močia mieloji
Žemėm nebers, ir gimtojoj šaly neslėgs tavęs kapas.
Paukščiams paliksi plėšriems, ar, verpetan gilian paskandintą,
Bangos nešios ir žaizdas tau čiulps išalkusios žuvys“.
Tuosyk puola Antėją ir Luką, jie Turno rinktinės
Prieky stovėjo, narsuolį Numą ir rudą Kamertį,
Sūnų Volkento garbaus, kurs plotus laukų neribotus
Valdė Auzonuos ir buvo tyliųjų Amiklų karalius[164].
Lygiai kaip Egeonas, kurs, rankų turėdamas šimtą,
Šimtą turėjo delnų, ir penkios dešimtys žiočių
Kvėpė ugnim, kai jis, prieš žaibus Jupiterio didžio
Pusšimtį skydų iškėlęs, švaistė žvangančius kardus,—
Lygiai taip švaistės dabar po lygumą plačią Enėjas,
Net kalavijas įkaito nuo kraujo. Štai puola Nifėjo
Keturiakinkį vežimą ir šuoliais lekiančius žirgus.
O kai pamato žirgai iš tolo jį žengiant galingai,

Grasantį rūsčiai, atgal pasibaidę šoka su ratais,
Žemėn ištraukia vežėją ir skrenda vieni į pajūrį.
O tuo tarpu pro jį važiuoja Lukagas su broliu
Ligeriu pora širmių greitų. Stipriai įsitvėręs,
Brolis laiko vadžias, o Lukagas švaistosi kardu.
Trenkiančių taip įžūliai pakęst negalėjo Enėjas,
Šoko įnirtęs artyn, ir ietis jo rankoj sublizgo.
Ligeris šaukė:
„Ne Diomedo čia žirgus regi, ne Achilo vežimą,
Čia tau ne Frigijos kloniai! Šioj žemėj šiandien sulauksi
Karo ir savo dienų pabaigos“. Lig padangių nuskrido
Ligerio žodžiai paiki. O Trojos herojus tuo tarpu
Žodžiais nemano kovot ir leidžia ietį į priešą.
Kai, pasidavęs pirmyn, Lukagas atvirkščia ietim
Siekia sudrožti žirgams ir, kairę koją atstatęs,
Rengiasi stot kovon — jam kraštą blizgančio skydo
Perveria ietis kiaurai ir į kairį kirkšnį susminga.
Krinta iš ratų tasai ir mirdamas rangosi žemėj.
Tėvas Enėjas tada jam kartų žodį pasako:
„Ne rambumas žirgų, Lukagai, tavo vežimą
Išdavė ir ne vaiduoklis šalin juos pasuko nuo priešo:
Pats tu paleidai vadžias iššokęs“. Ir, šitai pasakęs,
Žirgus pastvėrė už žąslų. O vargšas brolis Lukago
Tiesė rankas beginkles ir, puolęs iš ratų, maldavo:
„Dėlei savęs ir tėvų, kurie karžygį tokį pagimdė,
Prašančio pasigailėk, dardanieti, palik jam gyvybę“.
Jam taip maldaujant, Enėjas atsakė: „Pirma tu kitokiais
Žodžiais kalbėjai. Tad mirk, nepalikdamas brolio, kaip brolis“.
Tarė ir durklą suvarė krūtinėn, kur slypi gyvybė.
Taip dardaniečių vadas be perstojo lygumą plačią
Kloja lavonais ir šėlsta it potvynis upės srauniosios
Ar kaip viesulas juodas, pakol Askanijus mažas
Ir apgultieji kariai išsiveržę paliko stovyklą.
O į Junonę tuomet Jupiteris kreipias ir sako:
„Mano brangioji sesuo ir draug mylimiausioji žmona!
Kaip tu manai (spėjimas tavęs neapgauna), Venera
Trojos galybę palaiko lig šiol, ne vyrų jos rankos,
Vikrios kare, ne širdis atšiauri, išmėginta pavojų“.

Jam nuolankiai atsakė Junonė: „Vyre mielasis!
Kam gi tu virkdai mane iškankintą ir bijančią tavo
Žodžių rūsčių? Jei mano galia, kaip buvo kadaise
Ir kaip derėtų nūnai, pareitų nuo meilės, tu leistum
Man, visagali, Turną iš mūšio lauko paimti
Ir, kol jis gyvas ir sveikas, grąžinti gimdytojui Daunui.
Betgi težūna dabar ir krauju teatlygina teukrams,
Norint jis kilęs ir vardą garbingą turi iš mūsų
(Protėvis jo ketvirtasis — Pilumnas), ranka gi dosnioji
Tavo šventovę yra dovanom užvertus ne sykį".
Aukšto Olimpo valdovas, trumpai atsakydamas, tarė:
„Jeigu tu laiko prašai, kad mirtis paimt neskubėtų
Žūčiai skirto žmogaus, ir spėji mano sprendimą,—
Turnui pabėgti leisk ir gelbėki jį nuo likimo,
Tokią malonę darau. Bet jei didesni tavo norai
Slepiasi žodžiuos šituos, jei karo sėkmę maišyti
Ir atmainyti manai — be reikalo kurstai sau viltis".
Tuosyk Junonė pravirko: „O kad, ką lūpos atsako,
Duotų tavo širdis ir Turnui paliktų gyvybę!
Nūngi jo laukia mirtis, nekalto, o gal aš klejoju,
Klaiko pilna. O! Kad baimė bergždžia iš manęs pasijuoktų
Ir kad į gerąją pusę savo sprendimą palenktum!"
Šitai pasakė ir tuoj iš aukšto dangaus pasileido,
Vėtras aplink keldama, debesų skraiste apsisiautus.
Prie Iliono pulkų ir laurentų stovyklos skubėjo.
Tuščią vaiduoklį miglos, iš debesio kilusios, deivė
Vietoj Enėjo paleidžia (sakys — niekada netikėsi!).
Šmėklai trojėnų šarvai ir skydas, ir šalmas kuoduotas
Kaip ant jo dieviškosios galvos. Ir balsą ji turi,
Taria žodžius bereikšmius, ir iš eisenos tikras Enėjas,
Lygiai kaip po mirties skrajojąs, sako, šešėlis
Arba kaip sapnas gražus, jusles klaidinąs per miegą.
Taigi vaiduoklis tasai, eilių priešaky šokinėdams,
Ietimi Turną visaip ir žodžiais vilioja į kovą.
Turnas jį puola tuojau ir pašokęs leidžia iš tolo
Zvimbiančią ietį, o tas apsigręžia ir kliaunasi kojom.
Turnas, pamanęs tuomet, kad Enėjas bėga pabūgęs,
Tvert nevalioja džiaugsmu ir, viltim apsirikdamas, rėkia:

„Kur tu, Enėjau, leki? Nepamiršk — vestuvės sulygtos!
Duos tau šita dešinė už marių ieškotąją žemę!“
Šitaip šaukdamas, šoka jo vytis ir kardu švytruoja,
Nepastebėjęs, kaip jo tą džiaugsmą nunešė vėjai.
Prie iškilios uolų atbrailos jo luotas jau laukė,
Kopėčios buvo pakeltos ir tiltas gerai pritaisytas.
Juo kluzijiečių karalius Ozinijus buvo atplaukęs.
Luotan šoka šitan Enėjo šešėlis atkūręs
Ir pasislėps tuojau. Jį atveja Turnas be kvapo,
Peršoka kliūtis visas ir kopėčiom lipa nuo tilto.
Betgi vos koją įkėlė — Junonė virvę nutraukia,
Ir vandenynan vilnis pagavus valtį nuvaro.
Tuosyk šešėliui lengvam slapstytis daugiau nebereikia,
Ir jis, pakilęs aukštyn, juodam debesy išsimiešia.
Vadą rutulų Enėjas nesantį šaukia į kovą
Ir daugybę karių pakeliui nuvaro į kapą.
Turną tuo tarpu plačian vandenynan viesulas neša.
Dairos atgal, negali suprast ir be dėkingumo
Tiesia į dangų rankas ir maldauja, tardamas šitaip:
„O visagalis tėve! Taip baisiai aš nusikaltęs,
Jog šia didžia bausme nuplakti mane panorėjai?
Kurgi aš bėgu? Nuo ko? Kaip grįšiu ir jausiuos sugrįžęs?
Ar pamatysiu Laurento mūrus ir karo stovyklą?
Ką man sakys kariai, dėl manęs į karą išėję?
Juos (o gėda!) visus palikau ir išdaviau mirčiai.
Kaip jie bėga, matau, girdžiu jų vaitojimą graudų
Žūvančių. Ką man daryt? Ar gali mane kur praryti
Žemė, kiaurai atsivėrus? Nors jūs pagailėkite, vėjai,
Neškite laivą, kur aštrios (širdingai prašo jus Turnas)
Kyšoja uolos, grūskit į seklumą Sirtų baisiųjų,
Kur nei rutulai manęs nepasieks, nei smerkiančios kalbos!“
Šitaip jis kalba, ir širdį didi abejonė kankina,
Ar jam iš gėdos lyg pamišėliui griūti ant durklo
Ir suvaryti širdin nežinantį gailesčio iešmą,
Ar pašokėti ir, puolus gelmėn, pakrantę vingiuotą
Stengtis priplaukti ir vėl į kovą stoti prieš teukrus.
Triskart mėgino jis viena ir kita, ir triskart Junonė
Jį sulaikė ir, vyro pagailus, ranką sulaikė.

Plūkiasi tad vandenim, jį lydi vilnys ir vėjas,
Ir jis parplaukia galop į Dauno senąjį miestą.
Tuotarp Jupiterio lieptas Mezentijus įsikarščiavęs
Šoka jo vietoj kovon ir puola valiuojančius teukrus.
Tuskų subėga pulkai, ir visi jį puola įnirtę.
Pyktis visų prieš jį, ir ietys prieš vieną jį zvimbia.
O jis it marių uola, aukštyn iškilus galingai,
Stovi prieš vėjus visus ir šniokščiančios jūros šėlimą,
Audras atlaikius lig šiol ir smūgius rūstaus vandenyno,
Nepajudėjus pati,— ir tuoj Dolichaono sūnų
Hebrą partiesia, po to Latagą ir bėgantį Palmą.
Stvėręs uolos skeveldrą didžiulę, tvoja Latagui
Tiesiai burnon ir veidan ir pakerta Palmui pakinklį.
Vilkdamas koją, tas parkrinta. Nukautojo šarvus
Lauzui duoda dėvėt ir šalmą, kuodu padabintą.
Tuosyk pakloja frigą Euantą ir Pario bičiulį
Bei vienametį Mimantą, kurį Teanė Amikui
Padovanojo tąnakt, kada Kiseidė pagimdė
Parį, įsčiose gaisrą nešiojus. Nūn ilsisi Paris
Žemėj gimtoj, o bevardis Mimantas — Laurento pajūry.
Kaip nuo aukštųjų kalnų medžioklės šunų atvarytas
Šernas, kurį ne vienus metus pušim pasipuošęs
Vezulas gynė, o palios Laurentų, meldais užkermėję,
Peną jam davė,— kai į medžiotojų tinklą patenka,
Drąsiai sustoja, šeriais pasišiaušęs, ir kriūkia įsiutęs;
Niekas neturi drąsos, artyn prieidamas, erzint:
Ietimis bei riksmu be pavojaus puola iš tolo;
Šernas be baimės jokios lėtai grąžiojas ir dairos,
Šiurpiai grikši dantim ir purto iš nugaros ietis,—
Taip ir anie, kas teisėtu pykčiu prieš Mezentijų dega,
Niekas nedrįsta prie jo prisiartint ir pulti jį kardu:
Ietimis taiko visi ir šaukia, alioja iš tolo.
O iš senos Korito šalies atvyko Akronas,
Grajas, kuris iš vestuvių puotos skubėjo pagalbon.
Jį iš toli pirmųjų vorų vidury pastebėjęs
Mirgantį plunksnom ir purpurais sužadėtinės savo,—
Lygiai kaip liūtas, tuščiai prie aptvaro aukšto klajodams
(Badas godus neduoda nurimt), jei kartais pamato
Baikščiąją stirną arba ragais kerojantį elnią,

Tik apsilaižo, pašiaušia karčius ir, plačiai išsižiojęs,
Puola plėšt vidurių primygęs, ir kraujas pajuodęs
Srūva nuožmiaisiais nasrais,—
Taip ir Mezentijus drąsiai į priešų virtinę puola.
Krinta Akronas nuo jo ir miršta, pajuodusią žemę
Kuldams kulnais, o pradaužtus šarvus kraujas nudažo.
Laiko sau negarbe jis bėgantį jauną Orodį
Ietim paleista nukaut, kur papuola žaizdą atvėrus.
Taigi pavijęs užbėga priešais ir stoja kaip vyras
Drąsiai prieš vyrą: narsa, ne vylius, jam atneša laurus.
Primina koja partrenkęs ir, ietį įremdamas, taria:
„Tyso štai, vyrai, smarkus Orodis, pergalės laidas".
Pergalės giesmę kariai visi kaip vienas užtraukia.
O tas, iškvėpdamas dvasią, atrėžia: „Vis tiek, kas tu būtum,
Pergale daug nesidžiaugsi ir atpildo greitai sulauksi.
Tavo dalia ne geresnė: ir tu čia gulėsi ant lauko".
Tuosyk, pratrūkęs pykčiu, Mezentijus nusikvatoja:
„Mirki greičiau! Valdovas žmonių ir dievų visų tėvas
Jau pasirūpins manim". Tai sakydamas, ietį ištraukė.
Atilsis kietas ir miegas sunkus, geležinis prispaudžia
Vargšą bemat, ir akis tamsybė amžiams užmerkia.
Kedikas štai Alkatoją, Sakratoras tuosyk Hidaspį,
O Parteniją ir Orsį stipruolį nukauna Raponas,
Kroniją ir Erichetą likaonietį — Mesapas:
Vieną, kai klupo arklys nežabotas, nukritusį žemėn,
Antrąjį pėsčią. Ir Agis likietis drįso eit pėsčias,
Bet jį pakloja narsumo tėvų nepametęs Valeras.
Tronijas krinta nuo Salijo rankos, o šį gi paguldo
Ietis Nealko, taipgi strėlė, paleista netikėtai.
Šitaip Mavortas rūstus ir ašaras lygiai, ir kraują
Lieja vienų ir kitų: nugalėtojai ir nugalėti
Žudo ir žūva lygiom, ir bėgt nė vieni neketina.
Apgailestauja dievai Jupiterio rūmuose tuščią
Narsą vienų ir antrų ir žmonių kančias neregėtas.
Vienus stebi Venera, kitus — Saturnietė Junonė,
O vidury pulkų Tisifonė išblyškusi šoka.
Tuotarp Mezentijus, rankoj mosuodamas ietį galingą,
Mūšio laukan atgriūva it vėtra. Kaip, eidamas drąsiai,
Kelią prasiskina sau per Nerėjo vandenis plynus

Milžinas Orionas, pečiais virš bangų pasikėlęs,
Ar, nuo aukštųjų kalnų parnešdamas uosį šimtmetį,
Žengia plačiai žeme, o galva į debesis neria,—
Šitaip Mezentijus žengia, šarvais žvangėdamas sunkiai.
Tuotarp Enėjas, akim iš vyrų voros jį išskyręs,
Eina jam kelio pastot. Tas, baimės jokios neparodęs,
Priešo laukia drąsaus, stipriai atsistojęs kaip kalnas,
Ir, pamatavęs žingsniu, kiek ietis neštų, sušunka:
„Dievas man — ši dešinė, ir ietis, kuria užsimoju,
Man tepadės! Prisiekiu, Lauzai,— tau atiduosiu
Šarvus plėšiko, tu man Enėjo pergalės būsi
Gyvas trofėjus". Tarė ir zvimbiančią ietį paleido.
Ta, nuo Enėjo skydo atšokus, nušvilpia į šalį
Ir Antorui šauniam pataiko tarp šono ir slėpsnų,
Herkulio draugui Antorui, kuris atėjo iš Argų
Ir su Euandru drauge italų mieste įsikūrė.
Nuo kam kitam skirtosios žaizdos sukniumba, į dangų
Kelia akis ir mirdams prisimena Argus mieluosius.
Ietį paleidžia tuomet Enėjas. Ji skydo varinio
Perkerta tris plokštes ir dugną iš drobės ir jaučio
Trigubos odos storos ir giliai įstringa į kirkšnį,
Kolei jos jėgos galop pasibaigia. Nudžiunga Enėjas,
Kraują etrusko pamatęs, gyvai iš makštų išsitraukia
Blizgantį durklą ir puola Mezentijų, trypiantį vietoj.
Lauzas iš meilės brangiam savo tėvui tik suvaitoja,
Šitai pamatęs, ir ašaros gailios pasrūva per skruostus.
Aš nepraeisiu tylom pro mirtį garbingą ir skaudžią
Ir, jei po amžių kada šiuo žygdarbiu tavo žavėsis,
Gyvas būsi, sūnau, tu mano giesmėj apgiedotas.
Traukias lėtai atgal Mezentijus, skausmo suspaustas,
Nepajėgus kovot, ir velka įstrigusią ietį.
Lauzas šoka artyn ir, stojęs į dvikovą drąsiai,
Puola po kardu Enėjui, kuris, užsimojęs galingai,
Smūgį jau smogė, jį sugaišina ir ranką sulaiko.
Tuosyk jo vyrai visi surinka ir bėga pagalbon,
Kad pasitrauktų tėvas, sūnaus skydu prisidengęs,
Laido aštrias akstis ir priešą ietim iš tolo
Nori atremt. Enėjas niršta ir stovi už skydo.
Kaip, pasipylus ledams ir lietui iš debesio juodo,

Slėptis bėga visi — šienpjovys ir artojas iš lauko,
Žagrę palikęs, saugion užuovėjon lenda keleivis,
Glaudžias po upės krantu ar į urvą kalno pakriūtėj,
Kol nepraėjo lietus, kad galėtų, saulei sugrįžus,
Dieną naudingai atvargt,— taip lygiai, užverstas iečių,
Laukia Enėjas, kol debesys karo nugriaudės į šalį.
Lauzą vainoja tiktai ir Lauzui grūmodamas sako:
„Ko taip ieškai mirties? Ko šoki, kiek nenešа jėgos?
Traukia tave į pavojų širdis“. O tas it pamišęs
Šoka prieš jį. Tuomet nesuvaldomas pyktis pagauna
Širdį trojėnų karaliui, o parkos gyvenimo siūlą
Lauzui baigia vyniot: galingą durklą Enėjas
Vyrui smeigia širdin ir visą lig koto suvaro.
Perveria skydą iešmu, menkutį ginklą drąsuolio,
Perveria tuniką, aukso gijom jo motinos austą,
Permerkia visą krauju. Gyvybė nuliūdusi oru
Į karalystę vėlių išskrido, kūną palikus.
O kai Anchiso sūnus išvydo mirštančio veidą,
Veidą ir lūpas gražias, kurios atsileisdamos blyško,
Susigraudinęs giliai atsiduso ir ištiesė ranką:
Sūniškos meilės paveikslas sukrėtė didvyrio širdį.
„Ką, nelaimingas sūnau, už šlovę pelnantį žygį
Gali Enėjas tau duot, kas tavo taurumą atsvertų?
Šarvus paliksiu, kuriais didžiavais, ir tave aš grąžinsiu
Tavo tėvų pelenams ir vėlėms, jei rūpi tau šitai.
O dėl skaudžios mirties nors tuo pasiguoski, vargšeli:
Nuo Enėjo rankos žuvai“. Ir ėmęs pašaukia
Stovinčius jo draugus ir mirusį kelia nuo žemės
Su garbiniais gražiai sušukuotais ir permerktais kraujo.
Tėvas tuo tarpu prie srauniosios Tiberio upės
Vandeniu tyru žaizdas skalavo ir, atsišliejęs
Medžio kamieno, sėdėjo. Čia pat ant šakos pasvarintas
Kaba jo šalmas, o jo šarvai vejoj paguldyti.
Stovi prie jo rinktiniai kariai, jis sunkiai alsuoja,
Galvą parėmęs ranka, barzda ant krūtinės išdrikus.
Lauzo vis klausia visus ir nuolat siunčia, kad eitų
Jo iš kovos atšaukt ir tėvo valią pranešti.
O atsileidusį Lauzą, raudodami graudžiai, ant skydo
Nešа draugai, galingos žaizdos paguldytą galiūną.

Girdi iš tolo raudas, ir širdis nujaučia nelaimę.
Garbinius savo žilus tuoj dulkėm bjauriom apibėręs,
Tiesia į dangų rankas ir krinta ant mirusio kūno:
„Argi toks noras gyvent mane apsėdo, sūneli,
Kad, gyvybę tau davęs, po priešo ranka pastūmėjau
Vietoj savęs? Ar ne tavo žaizdom, gimdytojas, gelbsčiuos?
Gyvas tavo mirtim? Nebelieka nieko man, vargšui,
Be varganos mirties: per gili žaizda man krūtinėj!
Savo kaltėm, vaikeli, tuomet tau suteršiau vardą,
Kai nuo keršto pabėgau, protėvių sostą palikęs.
Tuosyk tėvynė turėjo nubaust, o žmonės nekęsti.
Ko aš tada po kančių kaltos galvos nepadėjau!
Gyvas aš nūn, žmonių ir pasaulio šviesos nepalikęs,
Bet jau paliksiu!" Ir tuoj, suspaudęs sužeistą šlaunį,
Jis atsistoja ir, nors pasijudint skausmas neduoda,
Liepia, sukandęs dantis, atvesti žirgą, kurs buvo
Jo pažiba ir paguoda: ant jo nugalėtoju grįžo
Jis iš visų kovų, o dabar nuliūdusiam sako:
„Rebai mielasis! Ilgai gyvenom, jei gali kas būti
Žmogui pasaulyje ilga. Arba laimėjęs parneši
Kruvinus šarvus ir galvą Enėjo, ir mes nuraminsim
Skausmą dėl Lauzo mirties, arba, nepraskynęs sau kelio,
Žūsi drauge su manim. Tikiu, negalėsi, ristasis,
Svetimo jungo pakęst ir teukrų vergas nebūsi".
    Šitai pasakęs, sėdo ant žirgo, kaip buvo įpratęs,
Ir į abi rankas pastvėrė po ietį galąstą,
Vario žibėdamas šalmu, gražiai ašutais padabintu,
Ir pasileido kaip vėtra į vidurį priešų: jam spaudžia
Širdį krūtinėje gėda ir temdąs sąmonę skausmas,
Furijų kurstoma meilė ir savo galios jautimas.
Triskart sušukdamas, jis į kovą kvietė Enėją.
Jį atpažinęs, Enėjas nudžiunga ir meldžiasi, tardams:
„Tėvas galingas dievų ir šviesus Apolonas teduoda,
Kad tu greičiau išeitum kovon".
    Šitai pasako ir, ietį iškėlęs, eina jam priešais.
Tuotarp Mezentijus šaukia: „Ko baugini tu, beširdi,
Sūnų atėmęs? Tik tuo galėjai mane nužudyti.
Nūn aš mirties nebijau ir lenktis dievams negalvoju.
Liaukis! Aš mirti einu, bet pirmiau dar dovaną šitą

Štai tau pasiųsiu!" Ir ietį tuojau paleido į priešą.
Tuokart jas leidžia viena po kitos ir raitas ant žirgo
Lekia aplinkui ratu, bet aukso skydas atlaiko.
Triskart apskriejo šuoliu jis stovintį drąsiai Enėją,
Leisdamas ietį po ieties, ir triskart Trojos herojus
Sukos aplink, ir iečių mišku pašiurpo jo skydas.
O kai įgriso jam gaišt ir traukyti ietis iš skydo
Ir jį Mezentijus spaudė, stojęs į kovą nelygią,
Viską apsvarstęs gerai, pagaliau pašoka ir ietį
Tarp smilkinių kakton karingam žirgui suvaro.
Žirgas pašoka piestu ir, mušdamas orą kanopom,
Krinta negyvas ant šono, nutrenkdamas raitelį žemėn,
Sunkiai prispaudžia mente, tasai pajudėti negali.
Sudreba aukštas dangus nuo riksmo lotynų ir teukrų.
Puola Enėjas prie jo, iš makštų kalaviją ištraukęs,
Ir jam sušunka: „Kur dingo dabar Mezentijus tvirtas
Ir jo puikybė visa?" Tirėnas, kai sąmonė grįžo,
Gailiai pažvelgęs dangun ir kvapą atgavęs, atsakė:
„Ko tu mirtim baidai ir vainoji, priešе beširdis?
Priešą nukaut ne kaltė, ne taip sau stojau į kovą,
Ir sutarties su tavim nedarė mirdamas Lauzas.
Jeigu malonė skirta nugalėtiems, prašau aš tik viena:
Leisk mano kūną užberti žeme. Baisioji rūstybė
Mano žmonių nepraėjo: apgink nuo keršto, maldauju,
Leisdamas man prie savo sūnaus atgulti į kapą".
Tardamas tai, pajunta, kaip gerklę perveria durklas,
Ir draug su kraujo srovėm gyvybę išlieja į dirvą.

VIENUOLIKTA GIESMĖ

Laurentas nežinioj

Iš Okeano pakilus, danguj patekėjo Aurora.
Tėvas Enėjas, nors reikalai jį verčia nedelsiant
Laidot, kas krito kovoj, ir širdį mirtis sugraudino,
Įžadą vykdo dievams už pergalę, vos kiek prašvitus.
Ąžuolo drūto kamieną, šakas nugenėti paliepęs,
Įkasa ant kalvos ir sukarsto žibančius šarvus,
Nuo Mezentijaus vakar nuplėštus ir tau paaukotus,
Karo valdove: krauju rasojantį kiverio kuodą,
Perlaužtas ietis perpus ir krūtinšarvį, dvylikoj vietų
Prakirstą iečių, kairėj pakabina jo skydą varinį,
O pakaklėj aukštai — kalaviją rankena balta.
Tuosyk vadus, kurie, pulku sustoję, jį dengė
Ir nenustygo džiaugsmu šaukdami, ramina ir sako:
„Žygio didžioji dalis baigta. Dėl tos gi, kur liko,
Vyrai, nėra ko bijot: šarvai puikūno karaliaus —
Pergalės vaisiai pirmi. Mezentijų štai kur padėjau.
Atviras kelias dabar į lotynų karaliaus tvirtovę.
Ruoškit ginklus su tvirta viltim, kad pergalė mūsų.
Kai duos ženklą dievai iš stovyklos vesti jau vyrus,
Vėliavas kelt visas, kad kliūčių tuomet netikėtų
Niekam nekiltų ir nieks netrypčiotų vietoj iš baimės.
O kas krito kovoj, dabar užberkime žemėm:
Jie Acheronto gelmėj tokios pagarbos sau belaukia.
Eikite ir garbingom vėlėm, kurios mums tėvynę
Savo krauju nupirko čionai, padarykite garbę
Paslauga paskutine ir tuoj į Euandro tvirtovę
Jūs parlydėkit Palantą, kurį kaip didvyrį tikrą
Rinko juodoji diena ir be laiko nuvarė į kapą“.

Taip jis pro ašaras kalba ir žingsnį kreipia prie slenksčio,
Kur, pašarvotas gražiai, nūn guli velionis Palantas.
Budi prie jo Aketas, kuris parasiečio Euandro
Buvo ginklanešys, pasenęs auklėjo sūnų
Ir jį lydėjo dabar, kai laimė nuo jų nusisuko.
Pulkas tarnų ir daug trojėnų stovėjo aplinkui,
Ilionietės kasom palaidom pagal paprotį seną.
Kai prie durų aukštų sustojo įėjęs Enėjas,
Raudos kilo visur lig žvaigždžių, iš gailesčio trankė
Kumščiais sau krūtines, nuo verksmo rūmai drebėjo.
O kai pamatė Palanto galvą padėtą, kaip sniegas
Baltą jo veidą ir žaizdą, auzoniško durklo atvertą
Vyro krūtinėj jaunoj, pats ašarom plūsta ir sako:
„Argi ta laimė, sūnau, kurios linksmi mes sulaukėm,
Man pavydėjo tavęs ir gyvam tau neleido išvysti
Mūs karalystės ir kaip nugalėtojui grįžt į tėvynę?
Aš, kai sudiev sakiau, ne tai dėl tavęs pažadėjau
Tėvui Euandrui, kai jis apkabino mane, išlydėdams
Prieš karalystę galingą, ir perspėjo, nerimo pilnas,
Jog mes su vyrais drąsiais susidursim ir karas bus kietas.
Šiandien galbūt jisai, apgaulingos vilties užliūliuotas,
Įžadus duoda dievams ir ant aukuro dovanas deda.
Tuotarp jo mirusį sūnų, kurs nieko dievams neskolingas,
Lydime skausmo pilni ir menką pagarbą rodom.
O nelaimingas! Turės regėti, kaip laidoja sūnų.
Štai koks mūsų grįžimas, štai koks triumfas lauktasis!
Štai tau visi pažadai. Bet jo neregėsi, Euandrai,
Kritusio nuo negarbingų žaizdų[165], ir mirties tau, kaip tėvui,
Šauktis nereiks, kad išliko sūnus. Baisu pagalvoti,
Kokio bičiulio neteks Auzonija šiandien ir Julas".
Raudą pabaigęs, liepia išnešt nelaimingojo kūną
Ir tūkstantinę karių, iš pulko kiekvieno parinkęs,
Siunčia Palanto gražiai palydėt paskutinėn kelionėn,
Kad, verkdami drauge, nors menkutė būtų paguoda
Tėvo skausmui didžiam, kurio nepasotins jam niekas.
Žodžio nelaukę, kiti demblius geduliniams neštuvams
Pina iš žemuogių medžio vyčių ir ąžuolo ūgių
Ir žalumynais apkaišo aukštai paklotąjį guolį.
Tuosyk ant kaimiško gulto pakelia jaunąjį karį

Tarsi kad lauko žolyną, mergaitės pirštų nuskintą,
Vystantį greit jacintą ar švelniažiedę našlaitę,
Kol tebežydi žiedas, grožybės savos nepametęs.
Motina žemė jėgų ir peno jam nebeduoda.
Iškelia tuosyk Enėjas porą purpuro skraisčių,
Tvaskančių aukso raštais, kurias sidonietė Didonė
Savo rankom seniau išaudė ir dailiai išsiuvo,
Visą širdį įdėjus, gijom plonutėm auksinėm.
Viena jų karį pridengs ženklan pagarbos paskutinės,
Garbinius savo, liepsnom skirtuosius[166], pridengęs antrąja.
Suneša aibę trofėjų, kovoj su laurentais laimėtų:
Grobio ilgiausia eilė turės lydėti velionį.
Žirgus sustato ir šarvus, Palanto nuplėštus nuo priešų.
Taipgi lydės imtiniai surištom už nugaros rankom
Jį karalystėn vėlių, krauju apšlakstydami liepsną.
Liepia vadams patiems, ant lūžusių iečių pavėrus,
Šarvus nuplėštus nešt su priešų vardais įrašytais.
Atveda ir Aketą tuomet, sugniužintą metų.
Skruostus vagodams nagais ir trankydamas kumščiais krūtinę,
Vargšas krinta ant žemės ir kūnu visu išsitiesia.
Paskui kovos ratus, rutulų krauju aptaškytus,
Eina be jokio puošmens Palanto žirgas Etonas,
Ir dideliais lašais jam ašaros rieda per žandus.
Šalmą neša kiti ir ietį, nes šarvus nuplėšė
Turnas, viršų paėmęs. Po jų, gretomis surikiuoti,
Žengia tirėnai, teukrai ir ietis nuleidę arkadai.
Kai palydos ilgiausia eilė pajudėjo į priekį,
Tėvas Enėjas tuomet atsiduso sustojęs ir tarė:
„Mūšio rūsti dalia mus ašarų lieti dar kviečia
Šiandien vieton kiton. Sudiev tau, didis Palantai,
Šiuokart sudiev amžinai!“ Daugiau nė žodžio netaręs,
Mūrų linkui žingsnį pasuko ir grįžo stovyklon.

Dartės atvyksta pas jį lotynų miesto atstovai
Rankose su alyvų šakom ir prašo malonės:
Kūnus, kuriuos lauke kalavijas buvo išklojęs,
Tesugrąžinąs jiems ir leidžiąs kapą supilti —
Su nuveiktais ir dangaus nebematančiais nieks nekariauja.
Tepasigailįs žmonių, vadintų bičiuliais ir uošviais.
Tėvas Enėjas tuomet be žodžio sutinka įvykdyt

Prašymą jų teisėtą, į juos prabildamas šitaip:
„Kokis nelemtas likimas galėjo įvelt jus, lotynai,
Į šias kovas nelabas, atmetus mūsų draugystę?
Štai jūs prašot taikos nugalėtiems, kuriuos jau prarijo
Marsas beširdis, o aš norėčiau ją duoti gyviesiems.
Aš gi nėjau, kol vietos gyvent čia neskyrė likimas.
Ir su žmonėm kariaut nemanau: karalius nutraukė
Mūs bičiulystės ryšius ir Turno šarvais pasikliovė.
Turnui derėjo geriau vienam su mirtim susitikti.
Jeigu kivirčą ginklu galvoja spręsti ir teukrus
Nori išvyt, kovon prieš mane reikėjo jam stoti.
Tas gyventų, katram dešinė ar dievas gyvybę
Būtų palikęs. Eikit ir laužą kraukite vargšams".
Pabaigė kalbą Enėjas. Tie žado neteko nustebę,
Dairos vienas į kitą ir nieko suprasti negali.
Drankas tuomet, vyriausias visų, kurs jaunojo Turno
Niekad nemėgo ir buvo jo priešas, prabyla ir sako:
„Trojos herojau, garbe galingas, o ginklais daug sykių
Dar galingesnis! Kaip šlovint tave ir kelt lig padangių?
Teisingumu žavėtis labiau ar žygdarbiais tavo?
Viską dėkingai mes pasakysim miestui gimtajam,
Ir, jei likimas kelius parodys, karalius Lotynas
Tavo pusėn palinks. Teieško Turnas bičiulių.
Bus malonu tau mūrus statyt, žadėtus likimo,
Akmenis savo pečiais nešiot atgimstančiai Trojai".
Pabaigė Drankas. Visi kaip vienas klegėjo tą patį.
Dvylika tuosyk dienų ilsėsis, ir, taiką sutarę,
Teukrai drauge su lotynais dabar, nebijodami nieko,
Traukė į girią kalnais. Dviašmenio kirvio užgautas,
Virpteli uosis ir virsta žvaigždes parėmusios pušys,
Ąžuolus plėšo pleištais plačiais ir kvepiantį kedrą,
Ratai be paliovos girgždėdami rieda su rąstais.
Atskrenda gandas bemat ir, liūdną žinią atnešęs,
Sukrečia seną Euandrą, jo artimuosius ir miestą,—
Gandas, kuris neseniai nugalėtoju skelbė Palantą.
Veržias prie vartų arkadai, papročiu savo senuoju
Su šermenų žibintu kiekvienas, kelias sušvinta
Vilkstine ilga liepsnų ir plačiai laukus atidengia.
Frigų sutikt nueina toli ir, prie jų prisijungę,

Kūkčioja, rauda visi. Kai eisena žengia į mūrus,
Moterys pradeda klykti, ir aimanos aidi per miestą.
Kelią Euandrui pastot bejėgė visokia galybė.
Veržias minios vidurin ir, kai sustoja neštuvai,
Krinta ant kūno sūnaus ir sukniubęs krūpsi nuo verksmo.
Kai atsileido gerklė, aprimus skausmui, prabyla:
„Pažadą tu ne tokį davei juk tėvui, Palantai.
Būsi, sakei, atsargus, kai žiaurų Marsą sutiksi.
Aš gi žinojau gerai, kaip jaunas garbe susigundo
Ir kaip žavu narsiam pirmojoj kovoj pasirodyt.
Žingsniai pirmieji tau nelaimingi! Vos palietė karas —
Ir jau baisi pamoka. Maldoms ir įžadams mano
Ausys apkurto dievų! Laiminga tu, žmona brangioji,
Gavus numirti anksčiau ir skausmo baisaus nesulaukus!
O aš gi aplenkiau savo likimą ir gyvas išvystu
Šermenis savo sūnaus. Geriau, kad, einant su teukrais,
Priešo ietys mane būt užgriuvę, kad aš atidavęs
Būčiau gyvybę, geriau, kad mane palydėtų, ne sūnų.
Jūsų nekaltinu, teukrai, nekeikiu dienos, kada ranką
Spaudėme vienas kitam kaip bičiuliai. Mano senatvei
Buvo taip skirta lemties. Ir jei mirtis pirmalaikė
Sūnų patiko, visa man paguoda, kad galvą paguldė,
Lacijun vesdamas teukrus ir tūkstančius volskų paklojęs.
Aš neiškelčiau, Palantai, tau šermenų didingesnių,
Negu jas kelia Enėjas: ir frigų didvyriai narsūs
Lydi tave, ir tirėnų vadai, ir visos jų voros.
Šarvus neša antai, tavųjų rankų nuplėštus.
Tavo, Turnai, šarvai taip pat karotų ant stuobrio,
Būtų jis buvęs tavo vienmetis ir derančią metams
Jėgą turėjęs.— Bet aš nuo kovos atitraukiu trojėnus.
Eikit ir mano žodžius atminkite perduot karaliui:
Jei aš velku dienas, nekenčiamas, žuvus Palantui,—
Tavo kalta dešinė: ji skolinga tėvui ir sūnui
Turno gyvybę. Tiktai iš tavęs kaip iš savo likimo
Atpildo laukti galiu. Ne gyvenimo džiaugsmo aš noriu
(Man jo nėra), bet sūnų vėlių karalystėj pradžiugint".
O patekėjus Aušra šios žemės vargšams mirtingiems
Atnešė šviesą dienos, vargus ir darbus grąžino.
Tėvas Enėjas tuomet ir marių pakrantėj Tarchonas

Laužus sukrovė, ant jų suguldė žuvusių kūnus,
Kaip tėvų paprotys reikalauja, tamsiai raudoną
Ugnį pakūrė, ir debesys dūmų apniaukė padangę.
Trejetą kartų pėsti apie liepsnojančius laužus
Vyrai apėjo, šarvais blizgėdami, triskart tą liūdną
Ugnį apjojo žirgais, ir klyksmui galo nebuvo.
Ašaros vilgo ginklus, sudrėksta ašarom žemė.
Kyla dangun ir vyrų riksmai, ir tralios trimitų.
Šarvus atnešę kariai, kovoj lotynams nuplėštus,
Meta ugnin — ir šalmus puošnius, ir kardus rašytus,
Brizgilus, taipgi ratus, suskrudintus greičio, aukoja,
Savo pačių skydus ir laimės nenešusias ietis.
Jaučių pulką čia pat palei laužus paskiria mirčiai,
Kiaulių šeriuotų daug ir avelių, iš kaimo atvarę,
Pjauna ir meta į ugnį, tuomet per visą pakrantę
Regi jie degančius kūnus karių ir sergsti, kol baigia
Degti laužai, nepalieka vienų, kol naktis surasojus
Nusuka skliautą dangaus, ugninėm žvaigždėm apkaišytą.
Vargšai lotynai negaišta taip pat ir savojoje pusėj
Krauna be skaičiaus laužų ir vietoj užberia žemėm
Žuvusių vyrų minias, kitus gi veža surinkę
Laidot kaimynų laukuos arba parlydi į miestą.
Daugelį kūnų, krūvon kautynių lauke priguldytų,
Degina be apeigų ir be skaičiaus. Kiek akys užmato,
Vienas už kitą skaisčiau laukai laužais suliepsnoja.
Trečiąsyk šaltą šešėlį šviesa nuvaikė padangėm.
Skausmo prislėgta širdim storiausius pelenus rausia,
Renka ugniavietėj kaulus ir kasa sudrungusion žemėn.
O didžiaturčio Lotyno mieste po stogu kiekvienu
Raudos graudingos girdėt ir verksmas vis nesiliauja.
Motinos čia ir vargšės jų marčios, ir seserys mielos,
Skausmo pilnom širdim, vaikai, be penėtojo likę,—
Kraugerį karą prakeikia visi ir Turno piršlybas.
Tegu sau vienas kovos, su kardu dvikovon stojęs,
Jeigu vietos pirmos ir Italijos sosto jam reikia.
Drankas įniršęs labiau dar kursto ir liepia tik vieno
Turno jiems reikalaut, tik Turną šaukti į kovą.
Betgi yra ir kitokių balsų, ir Turną ne vienas

Drąsiai užstoja, be to, karalienės vardas jį dengia,
Taipgi palaiko šlovė, daugybe trofėjų pelnyta.
Sąmyšio tokio metu, karštam kivirčui užvirus,
Iš aukštos Diomedo pilies atstovai nuliūdę
Grįžta namo su atsakymu šiuo: jų pastangos visos
Vaisių nedavę jokių — nei prašymu karštu, nei auksu,
Nei dovanom brangiom nelaimėję. Pagalbos lotynams
Reikią ieškoti kitur ar taikos prašyti Enėją.
Tokis smūgis visai parbloškia karalių Lotyną.
Aiškiai rodąs dangus, kad Enėjas siųstas likimo,
Narsas dievų tai kalbąs ir kapai, naujai supiltieji.
Taigi jis menėn aukšton tarybą didžiąją šaukia,
Krašto didžiūnams visiems įsakymą savo pasiųsdams.
Plūdo visais keliais į karaliaus rūmus aukštuosius
Vyrų pulkai. Krėsle atsisėda metais vyriausias
Ir pirmutinis valdžia, suraukęs kaktą Lotynas,
Liepia atstovams, kurie iš Etolijos grįžo, prabilti
Ir pasakyti naujienas — tegu iš eilės jie apsako
Visa, kaip buvo. Tylu pasidaro, lūpoms nuščiuvus.
Venulas vykdo valdovo žodžius ir šitaip prabyla:
„Matėme, vyrai, ir Diomedą, ir grajų stovyklą,
Tolimą kelią padarėm, visus pavojus nugalėjom,
Gavome ranką paspaust, kuri Ilioną pražudė.
Karą laimėjęs, japigų krašte prie Gargano aukšto
Jis Argiripą įkūrė ir tėviškės vardą jai davė[167].
Kai mes įėjom ir jis priėmęs leido kalbėti,
Dovanas jam įteikę, vardą ir kraštą pasakom,
Kas mums grūmoja karu ir ko atvykom į Arpus.
Viską išklausęs, ramiai Diomedas prabilo ir sakė:
„O laiminga gentie! Šviesi karalyste Saturno,
Garsūs iš seno auzonai! Kokia negerovė jums šiandien
Drumsčia ramybę: vargų nepažįstat, kad pradedat karą?
Mus gi visus, kas siaubėm kardais laukus Iliono
(Nebesakau, kaip vargom kare prie mūrų aukštųjų,
Didvyrių kiek Simoento dugne), per visą pasaulį
Lydi baisi bausmė už darytus darbus piktuosius:
Mūs pagailėtų patsai Priamas. Tai žino Minervos
Liūdnas žvaigždynas, rūstus Kaferėjas[168] ir uolos Eubojos.
Grįžtant po karo, visus išmėtė bangos po jūras.

Ligi Protėjo stulpų[169] reikėjo nuklyst Menelajui,
Sūnui Atrėjo, bukliam Uliksui — lig Etnos kiklopų.
O mikėnietis didžių achivų vadas vyriausias
Krito nuo rankos žmonos nelabosios prie gimtojo slenksčio:
Azijoj pergalę šventęs, pateko į spąstus meilužiui.
Neoptolemą gal reikia minėti ar Idomenėjo
Gūžtą išgriautą, lokrus, į Libijos smėlį nugrūstus?
Man nešykštėjo dievai, kad, prie aukuro gimto sugrįžęs,
Mylimą žmoną atrasčiau ir Kalidoną išvysčiau?
Šmėklos ir šiandien neduoda ramybės ir gąsdina baisiai.
Mano prapuolę draugai sparnais pakilo į orą,
Paukščiais klajoja dabar paupiuos[170] (kas gali išrasti
Bausmę sunkesnę!), uolos skardi balsais jų verksmingais.
Šių baisybių visų galėjau tikėtis nuo tuosyk,
Kai aš, beprotis, ėmiau prieš dievus švaistytis su kardu.
Vienąkart puoliau Venerą ir pervėriau dešinę durklu.
Ne! Neviliokit manęs daugiau į šitokią kovą.
Nebekariausiu daugiau prieš teukrus po Trojos žuvimo,
Džiaugsmo nejaučia širdis, prisiminus josios nelaimes.
Dovanas savo šalies, užuot jas man atidavę,
Neškit Enėjui geriau. Į dvikovą stojom anuomet
Ir išmėginom jėgas. Tikėkit manim, jis kaip liūtas
Šoka kovon su skydu, o ietį paleidžia — net zvimbia.
Jeigu Idos šaly tokių dar didvyrių pora
Būtų užaugę, tikrai prie Inacho miestų trojėnai
Būtų atėję, ir grajai nūn ant griuvėsių raudotų.
Kiek prie mūrų aukštų Iliono tuomet prastovėjom!
Hektoro ir Enėjo ranka vis vertė svyruoti
Pergalę mūsų ir dešimt metų užtvėrė jai kelią.
Narsūs lygiai abu ir žygiais abu išgarsėję.
Šiam tiktai meilės daugiau. Paduokit viens kitam ranką,
Kainos neklausę. Ginklu kovoti su juo nemėginkit".
Štai Diomedo atsakymas tau, galingas karaliau.
Tu išgirdai dabar, ką jis dėl karo galvoja".
   Baigė atstovai, ir tuoj murmesys iš nerimo didžio
Perbėgo lūpom auzonų: taip gurga srovė sulaikyta,
Kai patvinusiai upei akmenys kelią pastoja,
Šniokščia skubėdamos bangos, garsus atskardi pakrantės.
O kai lūpos murmėt nustojo ir širdys aprimo,

Šaukias karalius dievų ir nuo aukšto sosto prabyla:
„Buvo geriau, ir aš seniai jau norėjau, lotynai,
Reikalus šiuos svarbiausius aptart. Tada nebe laikas
Kviest į tarybą karius, kai mūrus apgula priešas.
Karą nelemtą prieš gentį dievų pradėjome, žmonės,
Stojom prieš neįveikiamus vyrus, kurių nepalaužė
Jokios kautynės: nemes jie ginklo, kovoj nugalėti.
Jeigu kas dėjot vilties prašyton etolų pagalbon —
Meskite: sau kiekvienas viltis, tačiau ji ribota.
Mūs reikalai prasti, ir kokiais griuvėsiais jie gresia,
Regite savo akim ir galite rankom apčiuopti.
Bet aš neieškau kaltų: narsumą parodėt didžiausią,
Kokį galėjot, jėgų negailėjo kovodamas kraštas.
Kilo viena mintis, dėl kurios mano protas negali
Nūn apsispręsti, aš ją pasakysiu, gerai tad klausykit.
Plotus plačius valdau prie Tuskų upės nuo seno,
Platūs laukai vakaruos lig Sikanų krašto nueina.
Sėja tenai aurunkai javus, ir kietus kalnynus
Plėšia rutulai; kur arklas nesminga — kaimenes gano.
Tąsias sritis ir juostas kalnų, pušimis padabintų,
Teukrams draugiškai nūn atiduokim ir, teises vienodas
Jiems sutartim pripažinę, savon karalystėn priimkim.
Lai sau gyvens, jei noras jų toks, lai miestą statysis.
O jei vykti toliau jie galvoja ir, kraštą pasauly
Kitą suradę, galės iš mūsų šalies pasitraukti,—
Dešimtis dvi laivų pastatysim iš ąžuolo savo,
O nesutilps — daugiau. Geros juk medžiagos pilna
Guli prie upės. Tegu pasakys didumą ir skaičių,
Duosime vario, rankas ir visą laivų įrengimą.
Žodžių šitų pasakyt ir sandoros tvirtint su jaisiais
Šimtą vyrų pasiųskim, parinkę visus iš žymiųjų
Mūsų šeimynų, tegu su šakelėm rankose eina,
Dovanomis nešini drambliakaulio balto ir aukso,
Krėslu ir balta skraiste, kaip žymeniu mūs karalystės[171].
Tarkit, kas mokat, geriau, gelbėkit žūvantį kraštą“.
Tuosyk įširdęs Drankas, kuriam pagarsėjimas Turno
Kėlė pavydą seniai ir širdį pripildė kartėlio,
Lemiąs lobiu, dar labiau liežuviu, bet neskubąs ginklą
Stvert dešinėn, patarti gerai ne sykį galėjęs,

Maištą sukurstąs lengvai (iš motinos pusės jis buvo
Ainis garsios giminės, tik tėvas be nuopelno jokio), -
Drankas pakyla kalbėt ir žodžiais kursto rūstybę:
„Daiktą, aiškų visiems ir mūsų žodžio nevertą,
Siūlai, karaliau garbus. Supranta ir žino kiekvienas,
Ko nūn privalo šalis, tik bijo garsiau pasakyti.
Lai mums duoda kalbėt ir meta tuščią puikybę
Tas, dėl kurio valdžios nelemtos ir būdo nedoro
(Viską sakysiu, nors man mirtimi ir ginklu jis grūmotų)
Vyrų pulkai užmerkė akis, ir miestas, kaip regit,
Ašarom plūsta graudžiom: jis puola trojėnų stovyklą,
Tikisi spėsiąs pasprukt ir ginklais drebina dangų.
Prie dovanų gausių, kurias liepi nugabenti
Ir dardaniečiams įteikt, dar vieną, šviesiausias karaliau,
Teikis pridėt, ir galybė jokia lai tau nesukliudo
Dukterį duot už vyro garsaus, kurs vertas jos rankos,
Ir vestuvėmis, tėve, užtikrint amžiną taiką.
O jei šiurpas ir nūn jums krečia protą ir širdį,
Turną maldaukim tada ir jį malonės prašykim:
Tenusileis ir teises grąžins karaliui ir kraštui.
Ar nesiliausi žmonių į pavojų baisų statyti,
Lacijaus viso vargų priežastie ir pirmas šaltini?
Karas tau gera neduos: taikos reikalaujame, Turnai,
Šiandien čia mes visi ir taikos nepažeidžiame laido.
Priešu pikčiausiu laikai tu mane (esu — pripažįstu),
Betgi aš pirmas prašau: žmonių pagailėki tu savo,
Meski puikybę ir lik nugalėtas. Matėm, kaip žemę
Vyrų kūnai nukloja ir platūs laukai ištuštėja.
O jei vilioja garbė ir jėga alsuoja krūtinė,
Jeigu taip brangūs kraičio žadėti karališki rūmai —
Drąsą parodyk ir eik atstatyki priešui krūtinę.
Kaipgi! Kad Turnas sau karalaitės ranką laimėtų,
Mes, būtybės bevertės, nelaidoti, neapraudoti
Tysom kovų laukuos. O dabar, jei stiprybės pakanka,
Jei ką bendra turi su protėviu Marsu — pažvelki
Savo priešui veidan“.
Užvirė Turnas pykčiu, jo tokią kalbą išgirdęs,
Šoko sušniokštęs ir iš galingos krūtinės pratrūko:
„Atsargos žodžių vinklių neišsenkamos, Drankai, tau esti

Tuosyk, kai rankų kova reikalinga, šaukiant vyriją,
Pirmas atbėgi, tačiau nėra ko svaidytis žodžiais,
Nors jie išdidūs, kai nėr tau pavojaus, kol priešą atlaiko
Mūrai aukšti ir kraujas srovėm nesilieja į griovį.
Taigi ir laidyki gerklę (esi papratęs), o baimę
Man tu prikaišioki, Drankai: krūvas mat teukrų lavonų
Privertė tavo ranka ir lauką platų nuklojo
Karo trofėjais. Gali štai vyrišką savo narsumą,
Nieko nelaukęs, mėgint: toli mums šiandien ieškoti
Priešų nereikia — visur prie mūrų pulkai jų pristoję.
Eikime jų pasitikt! Ko lauki? Ar karingumą
Rodysi vien liežuviu, tuščiai sau plakdamas vėją,
Ir savo kojų greičiu?
Aš nugalėtas! Kas pralaimėjimą man, tu begėdi,
Gali prikišti, pamatęs, kaip gausiai kraujas trojėnų
Tibrą patvindė, Euandro namai ir jo atvašos visos
Krito nuo rankos manos ir šarvus prarado arkadai?
Kad aš ne toks, patyrė Bitijas, Pandaras tvirtas
Ir tie tūkstančiai vyrų, kuriuos nugrūdau į Orką,
Tarp jų mūrų pakliuvęs ir supamas pylimo aukšto.
„Karas gera neduos“. Giedok šią giesmelę, beproti,
Savo ir Dardaniečio gerovei. Dėl to nesiliauki
Nerimą kėlęs visur ir baimę ir šlovink galybę,
Įveiktą du kartus, ir Lotyno žeminki ginklą.
Ir mirmidonų herojai dreba prieš teukrų galybę,
Virpa Tidėjo sūnus nūn ir larisietis Achilas,
O nusigandęs Aufidas nuo Hadrijos vandenis varo.
Dedasi net privengiąs manęs dėl kilusio vaido
Šis nusikaltėlis piktas ir geluonį baime galanda.
Niekad gyvybės tokios neatims (gali nebijoti)
Ši dešinė: nešiok ją krūtinėj savo garbingoj.
Grįšiu aš, tėve, dabar prie tavo svarbių patarimų.
Jeigu į mūsų ginklus vilčių nebededi šiandien,
Jei taip likom vieni ir, pirmas kovas pralaimėję,
Žūstam dabar visi ir laimė sugrįžt nebegali,—
Tuosyk maldaukim taikos ir bejėgiškai dešinę tieskim.
O kad turėtos drąsos nors truputis būtų mums likęs!
Tas pranašiausias visų, varguos laimingas, man rodos,
Ir didžiadvasis, kuris, kad gėdos tokios neregėtų,

Mirdamas kniumba tuojau ir lūpom žemę žiaumoja.
Betgi jei turim jėgų, neįveiktus vyrus lig šiolei
Ir į pagalbą ateit mums gali Italijos žmonės;
Jei ir trojėnai taip pat už pergalės garbę mokėjo
Kraujo upeliais (ir jie daug paguldė: visus juk vienodai
Audra ta vertė),— kodėl negarbingai padedam ginklą,
Žingsnio nežengę? Ko virpam pašiurpę prieš gaudžiant trimitui?
Vietoj nestovi vargai, ir dienos, kisdamos greitai,
Daug ką pakreipia į gera, o laimė, tokia atmaininga,
Apvilia šiandien tave, o ryt pastato ant kojų.
Mums į pagalbą neis, sakykim, etolai ir Arpai,
Betgi Mesapas ateis ir Tolumnijus, lydimas laimės,
Ir iš kitur siųsti karžygiai, garbė gaus lydėti
Iš laurentų laukų ir iš Lacijaus pašauktus vyrus.
O ir Kamilė narsi iš volskų genties garbingosios
Raitelių vorą atves, variu žėruojančią skaisčiai.
Taigi jei vieną mane į dvikovą šaukia trojėnai,
O jūs sutinkat, ir aš — kliuvinys bendrijos gerovei,—
Nuo dešinės manos ne tiek dar Pergalė traukias,
Kad dėl jūsų vilčių nesiryžčiau stoti pavojun.
Drąsiai eisiu prieš jį, tegu Achilas jis būtų
Ir dėvėtų šarvais, paties Vulkano kaltaisiais.
Turnas aš, narsumu seniems karžygiams nesilenkiąs,
Savo galybę guldau už jus ir uošvį Lotyną.
„Turną šaukia Enėjas kovon“. Gerai! Tegu šaukia.
Jei tai rūstybė dievų — tegu ją krauju numazgoja,
O jei už drąsą šlovė — tegu jos Drankas nemato“.
  Tariasi, ginčijas vyrai ir nieko nuspręsti negali.
Tuotarp Enėjas su savo pulkais iš stovyklos jau traukia.
Atlapatuoja šauklys ir, greit nubildėjęs per miestą
Linkui karališkų rūmų,šiurpu pašiaušia kiekvieną:
Teukrai kautynių vorom nuo Tibro tiesiai patraukę
Ir su tirėnų pulkais žygiuoją per lygumą plačią.
Sukrečia žmones žinia netikėta, krūtinėse širdys
Pradeda plakti smarkiau, rūstybė žadina ryžtą.
Griebia galvotrūkčiais ginklą, vien ginklų rėkia jaunimas,
Tyliai kukčioja tėvai. Ir rietenos karštos, ir riksmas
Kyla visur, balsai įvairiopi skardi padangėn.
Lygiai kaip paukščių pulkai žaliam miškely ne kartą

Klega ir čiauška savaip ar Padūzos upėj žuvingoj
Gulbės tūtuoja dusliai, ir aidi balos balsingos.
„Maža to, vyrai! — sušunka nūn Turnas, progą pagavęs,—
Tęskit tarybas dabar ir girkite taiką susėdę,
Kol sugarmės su ginklais vidun“. Ir, daugiau nekalbėjęs,
Greitai pašoko ir puolė laukan iš rūmų aukštųjų.
„Liepki, Volūzai, greičiau tegu volskų voros ginkluojas,
Veski kovon rutulus. Mesapas ir brolis jo Koras
Raitelius lai apšarvuoja ir užima lygumą visą.
Miesto kelius tesaugo vieni, sulipę į bokštus,
Ogi kiti lai bus prie manęs ir puls, kur paliepsiu“.
Vienu akies mirksniu sušoka vyrai ant mūrų.
Tėvas Lotynas tuomet palieka tarybą, nebaigęs
Užmojo didžio: pamest jį verčia sąmyšio metas.
Kaltina baisiai save, kad nepriėmė tuosyk geruoju
Teukro Enėjo ir jo kaip žento neįvedė miestan.
Kasa prie vartų griovius, kiti skubėdami velka
Akmenis ir rąstus. Užkimdamas ragas skardena
Baisų signalą. Vaikai ir moterys bėga ant mūrų,
Susirikiuoja ratu: visus pašaukia pavojus.
O į šventyklą aukšton Paladės tvirtovėn tuo tarpu
Su nemažu matronų būriu karalienė važiuoja,
Dovanas veža, duktė Lavinija stovi prie josios,
Kaip kaltininkė bėdų akis gražiąsias nuleidus.
Žengia matronos vidun, smilkalais pakvimpa šventovė,
Ir graudulinga malda pasilieja nuo prieangio aukšto:
„Deive karų, galinga ginklu, Tritoniete mergele,
Ietį frigų plėšikui nulaužk, o patį pastvėrus
Kniūpsčią žemėn partrenk, lai tysos prie vartų aukštųjų“.
Turnas nestygsta narsu ir šoka greitai ginkluotis.
Šarvu raudonu apgaubęs krūtinę, žvynais jo variniais
Visas pašiurpsta, blauzdas prisidengia antblauzdžiais aukso
Ir, nesidėdamas šalmo, pajuosia kardą prie šono.
Auksu žvilgėdamas visas, bėga žemyn nuo tvirtovės,
Plaka džiaugsmu širdis, ir priešą puola vaizduotėj.
Lygiai taip lekia laukan, grandinę tvirtą nutraukęs,
Žirgas iš tvartų aukštų, pamatęs lygumą plačią;
Skrenda į pievas skriste, kur ganosi pulkas kumelių,
Ar sietuvon gilion, kur maudytis buvo įpratęs;

Sprandą nerčia aukštai ir žvengia, pertekęs galios,
Pašokinėdams, pečiais ir sprandu plaikstosi karčiai.—
Jį pasitinka su volskų vorom atskubėjus Kamilė
Ir prie vartų jauna karalienė nusėda nuo žirgo.
Paseka ja ir jos palydovai ir, žemėn nušokę,
Žirgus ima už žąslų. O karalienė prabyla:
„Turnai, jei gali žmogus kiek savo drąsa pasikliauti,
Duodu tau žodį: Enėjo būriams aš kelią pastosiu
Ir atlaikysiu viena raitų tirėnų puolimą.
Leiski man pirmai sutikt pavojų ir stoti į kovą,
O tu prie mūrų stovėk su pėsčiaisiais, ir ginkite sienas".
    Turnas, įbedęs akis į šiurpią mergelę, atsakė:
„O tu italų garbe-mergele! Kaip tau padėkosiu,
Kuo atsiteisiu kada? Bet šiandien, kai tavo narsumo
Niekas negali pralenkt, su manim dalinkis pavojais.
Ir iš gandų girdėt, ir žvalgai mūs sako, Enėjas
Raitelių vorą lengvai apginklavo ir pasiuntė priekin,
Kad ištryptų laukus, o pats gi tiesiai per kalnus,
Perkopęs jų viršūnes plikas, artėja prie miesto.
Pinkles paspęsiu aš jam: kur šakojasi kelias per girią,
Ten, paslėpęs dauboj, ginkluotų karių pastatysiu.
Tu gi tirėnus raitus pasitik ir juosius atremki.
Eis su tavim Mesapas narsus ir lotynai raitieji,
Bus ir Tiburto pulkai, o tu visiems vadovausi".
Taip ir Mesapą po to padrąsina žodžiais ryžtingais,
Ir talkininkų vadus, o pats patraukia link priešo.
    Klonis vingiuoja žemai, jo šlaitų skardžiai patogūs
Pasalai karo metu. Lapotas miškas kaip siena
Stūkso abiem to klonio šalim, o apačia eina
Siauras takelis, kur dviem susitikus sunku prasilenkti.
Kalno viršuj, kur stypso greta kaip stebėjimo bokštas,
Plyti slapta aikštė, kur saugiai gali prisiglausti.
Priešą pult patogu iš kairio ir dešinio šlaito
Arba ant kalno stovėt ir akmenis ridint didžiausius.
Čia tad jaunasis karys, žinodamas taką kiekvieną,
Pinkles paspendė miške, užėmęs vietą patogią.
    Ogi Latonos duktė tuo tarpu dangiškuos rūmuos
Kreipias į vieną savų palydovių iš šventojo pulko,
Greitąją Opę, ir jai, vos laikydama ašaras, sako:

„Ar tu, mergele, žinai, kad Kamilė nūn pasiryžo
Stot kruvinon kovon ir veltui šarvais apsivilko.
Man ji viena brangiausia visų“. (Dianai ta meilė
Nebenauja, ne šiandien džiaugsmu širdis jai apsalo.
Kai Metabas puikus, už žiaurumą keršto sulaukęs,
Sostą gavo palikt ir bėgo iš seno Priverno,
Mažą dukrytę tuomet, visur jau karui liepsnojant,
Nešėsi ištremtin ir, jos močiutės Kasmilės
Vardą pagražinęs kiek, Kamile pavadino mergaitę.
Dukrą stvėręs glėbin, jis bėga per gaugarus aukštus.
Slapstosi girioj gūdžioj, o ietys zvimbia aplinkui.
Laksto volskų pulkai ir ieško jo, mišką apsupę,
Štai Amazenas putotas, plačiai iš krantų išsiliejęs,
Kelią pastoja bėgliams, nes debesys buvo pratrūkę
Žemėn gausingu lietum. Jis pultų ir plauktų, bet tėvą
Meilė sulaiko: baisu dėl naštos. Galvojančiam, kokią
Išeitį rasti, mintis netikėta šauna į galvą.
Ietį didžiulę jis, kaip kareivis, nešės ir tuosyk
Rankoj tvirtoj, rantytą gumbais apskrudinto medžio.
Dukterį liepų žievėn ir plaušuos skubiai suvynioja,
Riša prie ieties stiprios ties viduriu koto medinio,
Ima į ranką tuomet ir mosuodamas meldžiasi dangui:
„Tau, valdove miškų, miela mergele Diana,
Ją paaukoju, kaip tėvas: ji oru pabėgo nuo priešo,
Ieties tavos pamaldžiai įsitvėrus,— kaip savo tarnaitę
Ją tu priimki dabar, kai į nežinią skrenda padange“.
Taria ir atsivėdėjęs įsmagintą ietį paleidžia.
Bangos sušniokščia smarkiau, per sraunią putojančią upę
Skrenda vargšė Kamilė drauge su zvimbiančia ietim.
Tuosyk Metabas, arti pribėgusių priešų prispaustas,
Šoka į upę ir, ją nugalėjęs, iš žalio dirvono
Ietį su dukteria, deivei Dianai skirtąja, išrauna.
Nedavė miestai jam niekur pastogės nei vartų atkėlė,
Ir jis dėl būdo nuožmaus nebūtų rankos ištiesęs.
Vienas tarp piemenų gyveno kalnuos atsiskyręs.
Dukterį krūmuos tankiuos tarp irštvų šiurpiųjų augino,
Pienu penėjo žvėrių ir kumelės, kuri, kaip laukinė,
Ganės arklių bandoj: ją žindo švelnios lūputės.
O kai pirmus žingsnius veblendama žengė nedrąsiai,

Ietį, galąstą aštriai, jai tėvas davė rankutėn,
O ant peties pakabino strėles mergytei ir lanką.
Vietoj auksinio kasų raištelio ir balto drabužio
Kailis tigrės rainos jai galvą ir nugarą dengė.
Vaikišką ietį maža rankute išmokus paleisti
Ir mėtykle virš galvos įsupus akmenį svambų,
Gervę Strimono pašovė nesyk ir baltąją gulbę.
Gauti ją sau marčia ne viena tirėnė svajojo,
Veltui tačiau: Dianai vienai tarnavo Kamilė,
Amžiną meilę strėlėms prisiekus ir pasižadėjus
Sergėt mergystę.) „O, kad nebūtų jos taip suviliojęs
Karas nelemtas, kad ji nebūtų stojus prieš teukrus!
Mano širdžiai brangi ji, ir būtų viena palydovių.
Bet kai likimas kartus ją, vargšę, šiandien prispaudė,
Skriski tu, nimfa, greičiau iš dangaus į lotynų pakrantes,
Ten, kur liepsnoja kova, nelaimių ženklais pažymėta.
Imk į rankas ir trauk iš strėlinės atpildo strėlę:
Kas sužalos žaizda pataikęs jos skaistųjį kūną,
Teukras, italas — vis tiek, krauju man turės atsiteisti.
Vargšės ir kūną, ir šarvus nuplėštus miglon įvyniosiu
Ir, į tėvynę parnešus, į protėvių kapą sudėsiu“.

Baigė Diana, ir ta lengvučiais sparnais pasileido
Ošinti orą padangių, juodan viesulan įsisupus.

Teukrų voros tuotarp prie Laurento mūrų artėja
Draug su etruskų vadais, ir raiteliai traukia tvarkingai,
Skaičium lygiais būriais pasiskirstę. Per lygumą plačią
Bilda kanopos žirgų: piestu jie šoka, kai vyrai
Tramdo juos brizgilais, laukai padūmavę pašiurpsta
Ietim aštrios geležies, šarvai žaižaruoja prieš saulę.
Bet ir Mesapas tuojau atšuoliuoja, ir vikrūs lotynai,
Koras su broliu drauge: Kamilės raitelių voros
Atlekia jų pasitikt ir ietim taiko į priekį,
Ranką atmetę atgal, mosuodami smeigenas drąsiai.
Žvengia putoti žirgai, nerimsta artėdami vyrai.
O kai vieni prie kitų per ieties metimą prijoja,
Stabteri kiek ir staiga, riksmu pratrūkę, pavaro
Žvengiančius žirgus pirmyn, ir ietys kaip sniegulės žiemą,
Skrist pasipylę visur, uždengia dangų šešėliu.

Ietis atstatę, Tirėnas ir Akontėjas narsusis
Leidžiasi šuoliais abu ir žeria šarvais pirmutiniai
Vienas į kitą, žirgų krūtinė trenkia krūtinėn,
Ir sutraškėję abi suknęžta. Kaipmat Akontėjas
Krinta nuo žirgo toli, kaip žaibas ar iš pabūklo
Taikliai paleistas akmuo, ir gyvybė skrenda į orą.
Voros payra tuomet, atgal atsigręžę lotynai
Skydais dengias pečius ir žirgus varo link miesto,
Teukrai juos veja, raitųjų voroms vadovauja Asilas.
Tuoj ligi vartų pargins, bet štai sualioja lotynai,
Pakelia riksmą visi ir pasuka sprandus liaunuosius.
Teukrai pakrinka ir, žąslus paspaudę, atgal pasileidžia.
Lygiai kaip jūra, nurimt negalėdama, nuolat banguoja:
Štai ji atšniokščia į krantą, bangos putodamos taško
Viršų uolų ir, toli nuriedėję, smėlį skalauja;
Štai vėl bėga atgal ir, potvynio atristus sunkiai
Akmenis stvėrę glėbin, skubiai atsitraukia nuo kranto.
Dukart etruskų pulkai rutulus lig miesto nuvijo,
Dukart bėgo atgal, prisidengę nugaras skydais.
O kai gretos galop jau trečiąsyk stoja grumtynių,
Kai susikimba tvirtai ir vyras išeina prieš vyrą,
Tuoj pasigirsta klyksmai sužeistųjų, lavonai ir ginklai
Skęsta kraujo klanuos, išvien su mirštančiais vyrais
Pusgyviai blaškos žirgai: užverda nuožmios kautynės.
Štai Orsilochas, tiesiog ant Remulo pulti nedrįsęs,
Ietim perveria žirgą, ausin įstringa jos iešmas.
Žirgas pašoka staiga, paragintas mirtino smūgio,
Ir atsistoja piestu, aukštai iškėlęs krūtinę,
Raitelį žemėn nutrenkęs. Katilas Jolą parbloškia
Ir Herminijų drąsų, kaip milžiną vyrą didžiulį,
Ietim galinga, gelsvų garbinių negaubusį šalmu
Ir atvirais, be šarvų, pečiais: nebaugino jo žaizdos,
Ėjo nuogas prieš ginklą. Pečiuos plačiuosiuos įsmigus,
Ietis Katilo suvirpa, o tas susiriečia iš skausmo.
Kraujas pajuodęs liejas srovėm, kovotojai priešui
Mirtį siunčia ir sau žaizdom jos ieško garbingos.
O pačiame kovos vidury amazonė Kamilė
Švaistosi nuoga krūtim, už pečių jai karo strėlinė.
Čia iš jos rankų liaunų strėlė atsiveja strėlę,

Čiagi vėl be paliovos dviašmenis kirvis žaibuoja,
O nuo peties jai svyra Dianos lankas auksinis.
Jeigu ją atremia kas ir ji atgal pasitraukia,
Tuosyk, atgręžusi lanką, strėlių negaili greitųjų.
Ir palydovės jai visos šalia: skaisčioji Larinė,
Tulė ir vario kirviu švaistytis įgudus Tarpėja.
Vis tai italės, kurias palydon pasirinko Kamilė;
Jos bus jai draugės namie ir jos padėjėjos per karą,
Lygiai kaip amazonės tos, kur Trakijoj šoka
Ant Termodonto krantų ir kaunas šarvuos margaspalviuos,
Ar Hipolitę apstoję, ar narsiąją Pentesilėją,
Skriejančią Marso žirgais: ilgiausios moterų voros
Klykdamos trypia ir dengias kaip mėnesio pjautuvas skydais.
Ką gi tu pirmą ir ką paskutinį, narsioji mergele,
Perversi ietim ir kiek herojų žemėj paklosi?
Klitijo sūnui Eunėjui pačiam pirmajam pakliudo
Eglės ietimi ilga ir perskrodžia nuogą krūtinę.
Vemdamas kraujo sroves, sukniumba, kruviną žemę
Kanda dantim iš kančios ir kraujy numirdamas raitos.
Dar ji nukauna Pagazą ir Lirį, kai vienas nuo žirgo,
Ieties perverto, puolė ir brizgilus gaudė, o kitas
Bėgo jo gelbėt ir ranką beginklę puolančiam tiesė,—
Trenkia abudu galvom į žemę. Po jųjų paguldo
Sūnų Hipoto Amastrą ir ietim iš tolo nukauna
Ji Harpaliką, Terėją, Chromį ir Demofoontą.
Kieksyk skrido strėlė iš mergaitės įgudusių rankų,
Tiek ir frigų karių parkrito. Japigišku žirgu
Lekia Ornitas, medžioklis, kovoj dar laimės nebandęs.
Oda, paties nuplėšta karingam jaučiui kadaise,
Dengia plačiuosius pečius, o galvą — vilko didžiulio
Snukis nasrais išverstais su iltim, baltuojančiom baisiai.
Rankoj kaimiškas strypas gumbuotas. Po raitelių būrį
Švaistosi jis išdidžiai, už kitus visa galva aukštesnis.
Perveria jį lengvai pataikius Kamilė, kai voros
Bėgo pakrikę, ir iš apmaudžios krūtinės sušunka:
„Žvėris, tirėne, tareis kaip girioj sau čia vaikysiąs?
Betgi atėjo diena, kai ginklas moteries rankoj
Pabaigė tavo kalbas. Tėvų šešėliams praneši
Garbę savo didžiulę: žuvai nuo ginklo Kamilės“.

Ir Orsilochą nukauna, ir Butą, pačius įžymiuosius
Teukrų karius. Kai Butą perveria ietim iš priekio
Tarp krūtinės šarvų ir šalmo, kur kaklas prašviečia,
Sėdint ant žirgo stačiai ir skydui karant per žastą,
Nuo Orsilocho ji bėga ir, ratą apskriejus aplinkui,
Gręžiasi staigiai atgal ir puola vyti jį patį.
Tuosyk pašoka aukštyn ir, kirvį galingą iškėlus,
Smogia juo kelissyk per šarvus ir galvą herojui,
Prašančiam pasigailėt, kol smegenys užtėškė lūpas.
   Buvo bepuoląs, tačiau, šį vaizdą išvydęs, sustingo
Auno karingas sūnus, Apeninų gyventojas senas,
Ne paskutinis klasta tarp ligurų, kol leido likimas.
Jis pastebėjo, kad be kovos pasprukti negali
Ir neatmuš karalienės, kuri pasiryžo jį pulti,
Griebias gudrybės tada ir, klastą širdy sugalvojęs,
Šitaip prabyla: „Ar didelis daiktas, kad moteris moka
Žirgą varyti? Geriau tu sustok ir dvikovon eiki
Veidas į veidą pėsčia, kovokim kaip lygus prieš lygų.
Tuoj pamatysi, katras mes garbę giname žodžiais“.
   Taip jis kalbėjo, o ji, pašaipos įskaudinta žiauriai,
Žirgą paduoda laikyt palydovei ir, kardą ištraukus,
Drąsiai stoja kovon su savo skydu nedabintu.
Tarias klasta laimėsiąs tasai ir, nieko nelaukęs,
Žąslus paspaudžia tvirtai ir sprunka į šalį kaip vėjas,
Plieno pentinais aštriais varydamas greitąjį žirgą.
„Veltui giries drąsa ir didžiuojies, niekingas ligure,
Veltui gudrybės tėvų, kuriom išsisukti norėjai!
Gyvo tavęs neparneš apgaulė Aunui klastingam“.
   Šitai pasako merga ir, kojom greitom pasileidus,
Žirgą pralenkia bemat, iš priekio stveria už žąslų,
Stoja į kovą su juo, ir tas užmoka gyvybe.
Sakalas, mielas dievams, lengvai taip iš kalno viršūnės
Puola, išskėtęs sparnus, aukštoj padangėj balandį,
Pastveria jį riestaisiais nagais ir vietoj suplėšo.
Krinta kraujo lašai ir byra plunksnos iš oro.
   Aukšto Olimpo viršuj dievų ir žmonių visų tėvas
Sėdi įbedęs akis ir stebi, kas darosi žemėj.
Ėmęs suvaro širdin tirėnui Tarchonui kūrėjas
Pykčio aštrius dyglius ir kursto į kruviną karą.

Taigi kautynių lauku, kur voros pakrikę, Tarchonas
Skrenda ant žirgo drąsos kovotojams kvėpti krūtinėn,
Šaukia kiekvieną vardu ir varo į mūšį, kas traukės.
„Ko išsigandote taip, neturintys gėdos tirėnai,
Ištižos jūs amžini, ko širdys jūsų suglebo?
Moteris vaiko visus, jūs voros pačios suyra.
Kam tad ėmėm ginklus? Be reikalo ietys mūs rankoj.
Jums tik naktį kariaut, tik meilės saldybių ieškoti!
Laukiate, kad į šokius jus Bakcho ragas pakviestų.
Jums tik vaišės galvoj, tik valgiai ir taurės ant stalo.
Vienas rūpestis jums — ar greitai žynys jau laimingas,
Šventę paskelbęs, pakvies prie aukų riebiųjų girelėn!"
Sukerta žirgui tuojau ir puola į vidurį priešų,
Mirt pasiryžęs, ir pats prieš Venulą viesulu skrenda.
Greit jį nutraukia nuo žirgo ir, dešine vyrą pastvėręs,
Spaudžia kaip vaiką glėbin ir neša ant savojo žirgo.
Riksmas nugriaudžia dangum, sužiūra lotynai nustebę,
Netiki savo akim: per lygumą skrenda Tarchonas,
Nešdamas karį su ginklais. Pačiupęs jo ietį, nulaužia
Aštrią plieno viršūnę ir graibosi plyšio pro šarvus,
Kur bus žaizda mirtina. O tas pasiduoti nenori,
Stumia jį nuo gerklės, jėga atremdamas jėgą.
Lygiai kaip rusvas erelis, aukštoj padangėj lakiojąs,
Nešasi angį didžiulę, nagais suspaudęs galingais;
Rangos, vyniojas angis, pajutus žaizdą skausmingą,
Šiaušias visais žvynais ir šnypščia, žiotis išvertus,
Galvą aukštyn keldama; ją spurdančią visą erelis
Spaudžia riestam snape ir vasnodamas iriasi oru,—
Taip iš tiburtų vorų, džiaugsmu nesitverdamas, grobį
Neša Tarchonas. O jo drąsos ir sėkmės sužavėti,
Šoka meonai. Likimo žyme pažymėtas Aruntas,
Pilnas klastų visada, iš tolo su ietim apeina
Vikrią Kamilę, kaip patogiau prisėlinti, ieško.
Kur tik karių voroj įsidrąsinus švaistos mergaitė,
Ten ir Aruntas tylom jos žingsnį seka kiekvieną.
Kur tik ji traukias pati ir grįžta, priešą nuveikus,
Ten ir jaunasis karys pasalūniškai brizgilus lenkia.
Gal čia prieis, gal ten pasiseks, todėl nelabasis
Suka aplinkui ratu ir ietį smagina smūgiui.

O Chlorėjas, Kibelės žynys ir senas jos tarnas,
Frigų variniais šarvais toli žibėdamas saulėj,
Varė putojantį žirgą, kurį dabino ir dengė
Auksu išmargintas kailis, variniais žvynais pasipūtęs.
Svetimo krašto skraiste ir purpuru skaisčiai žvilgėdams,
Laidė jis likų lanku strėles, gamintas Gortinoj.
Kilpinis aukso pečius jam puošė, o pranašo galvą
Šalmas auksinis, dailus. Geltonas drobės apsiaustas
Klostėm čiužėjo plačiom, prilaikomas sąsagos aukso.
Tunika švietė marga ir antblauzdžiai barbarų darbo.
Žynį Kamilė aklai iš viso kovotojų pulko
Vaikėsi vieną: ar kad šventovėj aukštoj pakabintų
Teukriškus šarvus, ar kad, medžiodama žvėrį, žvilgėtų
Auksu visa, apie pavojų nė kiek negalvojus:
Šarvus jo nusiplėšt kaip moteris troško aistringai.
Progą pagauna tuomet Aruntas ir, leisdamas ietį
Iš pasalų, dievus aukštuosius šitaip maldauja:
„O Apolone šviesus, Sorakto švento globėjau!
Tavo garbei, pušų kvapiųjų prikirtę, pirmieji
Uždegėm šventąją ugnį ir iš pamaldumo, kaip uolūs
Tavo gerbėjai, per žarijas pramynėme taką;
Duoki man, tėve, nuplaut negarbę, kuri padaryta
Mūsų ginklams. Nenoriu šarvų nugalėtos mergaitės,
Grobio nesiekiu ir jų neplėšiu, man žygdarbis kitas
Šlovę atneš: jei ta pamėklė kris nuo rankos manosios,
Grįšiu gimtojon šalin ramus, garbės atsisakęs".
Febas išklausė maldos ir daliai prašymų teikės
Leisti įvykt, o dalį greiti nusinešė vėjai.
Kad, netikėtai mirties užklupta, parkniubtų Kamilė,
Maldą išklausė, tačiau neleido, kad kraštas gimtasis
Jį pamatytų: drauge su vėjais nušvilpė balsas.
Taigi kai ietis, pirštus palikusi, oru nuzvimbia,
Stingsta krūtinėj širdis ir akys į karalienę
Volskų nukrypsta visų, o ji, užmiršus pavojų,
Neregi skrendant aksties ir jos zvimbimo negirdi,
Kol ta po nuoga krūtim atlėkusi vargšei įsminga
Ir, suvaryta giliai, atsigeria mergiško kraujo.
Draugės pribėga artyn ir krintančią žemėn valdovę
Stveria į glėbį. Labiau už visus nusigąsta Aruntas.

Džiaugias kartu ir bijo širdis, daugiau nebedrįsta
Ieties mėginti ir prieš mergaitės ginklą išeiti.
Lygiai kaip vilkas plėšrus nelaukia, kol atpildo ietys
Jį pasitiks, bet sprunka tuojau į kalnus be tako,
Kraują praliejęs piemens ir didelį veršį sudraskęs;
Pats nusigąsta drąsos ir, jausdamas kaltę, paspaudžia
Uodegą po pilvu ir neria į glūdumą girių,—
Lygiai taip spruko Aruntas ir, kad nuo akių pasislėptų,
Džiaugėsi galįs pabėgt, įsmukdams į būrį ginkluotą.
    Ietį ji stveria, mirties palytėta, bet iešmas plieninis
Styri tarp kaulų įstrigęs tvirtai, ir jo neištraukia.
Kniumba išblyškus visa, apsunkę merkiasi akys,
Mirčiai padvelkus šalčiu, skruostų raudonis užgęsta.
Vos kvėpuodama kreipias į Akę, kuri iš vienmečių
Buvo jos draugė pirma, su kuria dalydavos nuolat
Sielvartais savo visais, ir šitokiais žodžiais prabyla:
„Buvo jėgų man, sese, lig šiol, žaizda gi karčioji
Baigia atimt, jau visa dabar man mirga aptemę.
Bėki pas Turną ir jam pasakyki mirštančios valią:
Jis tegu stoja kovon ir muša trojėnus nuo miesto,
Ir tau sudiev". Sulig tais jos žodžiais vadžios išslysta,
Svyra bejėgė žemyn, ir kūnas jos atsileidęs
Pradeda vėsti lėtai, galva nulinksta ant kaklo,
Skaudžiai mirties paliesta, iš rankos iškrenta ginklas,
Ir gyvybė jauna į vėlių karalystę nuskrieja.
Riksmas pakyla smarkus ir sudrebina, dangų pasiekęs,
Aukso žvaigždes. Su Kamilės mirtim smarkėja kautynės,
Puola iš karto visi: ir Euandro raitelių voros,
Draug ir tirėnų vadai, ir teukrų sutelktos gretos.
    Opė, Trivijos sargė, seniai jau sėdi aukščiausioj
Kalno viršūnėj, stebi kovas ir šiurpo nejaučia.
Bet kai būry karių, pakėlusių išgąsčio riksmą,
Ji pastebėjo liūdnos mirties paguldytą Kamilę,
Iš gilumos širdies atsiduso ir tarė gailingai:
„Oi, per daug, mergaite, per daug tu skaudžiai nuplovei
Savo kaltybę, kovon išdrįsus stoti prieš teukrus.
Tau nepadėjo nė kiek, kad, viena gyvendama girioj,
Ryžais Dianai tarnaut ir petį svėrė tau strėlės.
Betgi valdovė tavęs nepamiršo ir garbę tau skyrė,

Grumiantis su mirtimi: žuvimą tavo ir vardą
Žmonės per amžius minės, neatkeršyta tu nepaliksi.
Kas sužalojo tave, žaizda atverdamas kūną,
Kaltę krauju numazgos". Ten stūksančio kalno papėdėj
Kapas, supiltas seniai laurentų karaliui Derkenui,
Žemių kauburiu stiepės, ir ąžuolas senas jį gaubė.
Čia nusileidžia greit atskridusi deivė gražioji
Ir Arunto žvaliai nuo aukšto kauburio žvalgos.
O kai pamato jį, pasipūtusį veltui ir linksmą,—
„Ko gi tu bėgi tolyn, į mus pasisuki,— sušunka,—
Čion tu ateik sau galo ieškot ir imk už Kamilę
Atpildą vertą. Ar tau ir Dianos strėlės bus per maža?"
    Šitai pasakė ir, kaip trakietė iš aukso strėlinės
Lakiąją strėlę piktai ištraukus, uždėjo ant rago
Ir įsirėžusi tempė, kol lanko galai užriestieji
Vienas palietė kitą ir išskėstos rankos pasiekė:
Strėlgalį aštrų — kairė, su styga dešinioji — krūtinę.
Vos tik Arunto ausis pasiekė virpėjimas oro
Ir strėlės zvimbesys — ir iešmas įsmigo į kūną.
Bet jį pamiršta draugai ir mirštantį vieną palieka
Dulkėse tysot šaly svetimoj ir gailiai vaitoti.
Mosteri Opė sparnais ir grįžta į aukštą Olimpą.
    Vadės netekę, Kamilės kariai pakrinka pirmieji,
Bėga rutulai kas sau, pabėga narsusis Atinas.
Jau išblaškyti vadai ir, vienos paliktos, voros
Ieško, kur prisiglaust, ir žirgus gręžia link miesto.
Teukrai juos puola dabar, jų niekas nebando iš tolo
Nešančiom mirtį strėlėm atremti nei dvikovon stoti.
Šauti pamiršę, lankai už pečių pavargusių karo,
Kerta kanopom žirgai ir dunda dulkėdama žemė.
Dulkių virsta stulpai ir dengia mūrus miglotus.
Kuoruose moterys stovi ir, mušdamos kumščiais krūtinėn,
Spiegia skardžiais balsais, net plyšta žvaigždėta padangė.
Kas atkurnėjo pirmiau prie vartų ir puolė į vidų,
Tuos užgriuvo kiti — ir priešai drauge, ir savieji.
Vargšai! Ir čia jų nelenkia mirtis: prie tėviškės slenksčio,
Miestą pasiekę tėvų ir gimtąją saugią pastogę,
Iškvepia dvasią namie. Kiti prišokę uždaro
Miesto vartus, juos bijo atvert ir leisti savuosius,

Šaukiančius gelbėt lauke. Užverda nuožmios grumtynės
Tarp tų, kur veržias vidun, ir tų, kur muša nuo sienų.
Likę už vartų, vieni prieš veidus tėvų ašarotus
Tokio spaudimo minios neatlaiko ir rieda į griovio
Gilią bedugnę, kiti užsimerkę žirgus žabokliais
Smarkiai pavaro ir tranko vartus ir tvirtą jų velkę.
Įkaršty mūšio didžiam nuo mūrų moterys pačios
(Mačius Kamilę, ir jas tėvynės meilė pamoko)
Vietoj negali nurimt ir priešą muša, kuo gali —
Ąžuolo vėzdais storais, smailai apdegintais strampais
Ir akstimis ir nori nūn pirmos mirti už mūrus.
Tuotarp baisioji žinia ir Turną girioj pasiekia.
Didvyrio jauno širdis apstulbsta nuo Akės naujienos:
Volskų pulkai sumušti, kautynėse krito Kamilė,
Veržiasi priešai pirmyn ir, Marsui jų pusę palaikant,
Užima viską lengvai — toks išgąstis miestą apėmęs.
Jis lyg beprotis (tokia bus valia Jupiterio pikto)
Traukias iš skardžio dabar ir miško brūzgynus palieka.
Vos, iš akių išnykęs, laukus plačiuosius pasiekia,
Kai tarpekly laisvam pasirodo tėvas Enėjas,
Perkopia kalno viršum ir girios kraštą prieina.
Skuba vienodai abu prie miesto ir veda kiekvienas
Savo gretas, vieni nuo kitų atsilikę per varsną.
Tėvas Enėjas iš tolo pamatė, kaip lygumos plačios
Rūksta dulkėm tirštom, tai laurentų voros žygiuoja.
Betgi ir Turnas Enėjo žibančius šarvus pažino,
Skardų žvengimą žirgų ir bilsmą kanopų išgirdo.
Būtų iš karto abu susidūrę ir stoję į kovą,
Bet rožiapirštis Febas pavargusius žirgus Hiberan
Tuokart panardo ir po dienos vėl parveda naktį.
Taigi prie miesto nakvos ir pylimus pila stovykloms.

DVYLIKTA GIESMĖ

Turno žuvimas

Turnas, pamatęs, kad pralaimėjusių kovą lotynų
Narsas palūžo ir vien į jį bekrypsta jų akys,
Kad ištesėtų, ką pažadėjo,— pykčiu suliepsnoja,
Širdį užplūsta drąsa. Kaip pūnų tyrlaukiuos liūtas,
Sužeistas į pečius, medžioklio iečiai pakliudžius,
Stoja kovon pagaliau, papurto ant sprando galingo
Garbanas karčių tankių ir triuškina ietį, atšautą
Rankos žudiko taiklios, nasrais kruvinais suriaumojęs,—
Lygiai taip narsas pagauna pykčiu liepsnojantį Turną.
Taigi prabyla tuomet ir taria karaliui rūstingai:
„Turno ieškoti nereiks, ir Enėjo ištižos vyrai
Žodžio mainyt negalės, neatšauks, ką buvo sutarę.
Stoju kovon. Dėk, tėve, aukas ir sąlygas skelbki.
Arba šita dešinė pasiųs Dardanietį į Orką,
Bėglį Azijos bailų (lai sėdi ir žiūri lotynai),
Ir čia aš vienas ginklu visų negarbę atremsiu,
Arba tenugali jis ir laimi Lavinijos ranką“.
Davęs širdžiai aprimt, karalius Lotynas atsako:
„O sūnau neregėtos drąsos! Kaip tavo narsumas
Šiandien pranoksta visus, taip man pareiga pirmutinė
Proto klausyti ir svert su baime visokį pavojų.
Tėvo Dauno gavai karalystę, pats miestų daugybę
Užėmei kardu, matai palankumą ir auksą Lotyno.
Lacijuj ir Laurentų krašte mergų juk nemaža,
Ir giminės aukštos. Pasakyti karčią teisybę
Leiski man, metus melus, ir dėkis visa į širdį.
Dukterį leisti kada už vieno senųjų jaunikių
Man nevalia: dievai ir žmonės tai skelbia iš vieno.
Betgi dėl meilės tau ir dėl artimos giminystės,

Ašarų vargšės žmonos pagailėjęs, žodį sulaužiau:
Ginklo nedoro griebiaus, sužadėtinę žentui atėmęs.
Negandai štai kokie nuo to prasidėjo man, Turnai,
Kokios žudynės, regi, kiek pavojų pirmas pakėlei.
Porą sunkių pralaimėję kovų, vos apginam miestą,
Viltis italų visas. Nuo kraujo ir šiandien dar šiltas
Tibras sraunus, ir platūs laukai mūs kaulais boluoja.
Ko vis dairaus atgal ir kam nauja beprotybė?
Jei po Turno galvos galiu aš dėtis su teukrais,
Ar ne geriau, gyvam tebesant, karą pabaigti?
Giminės ką artimiausi sakys, rutulai ir kitos
Gentys italų, jei aš (likimas žodžius tepaneigia!)
Mirčiai išduosiu tave, kad dukterį vesti norėjai?
Staigmenas karo visas atminęs, tu nors pagailėtum
Metų išvarginto tėvo, kuris tolimojoj Ardėjoj
Velka liūdnas dienas". Bet žodžiai šie nepalenkia
Turno ryžtingo: labiau dar ligą audrina vaistai.
O kai žodį ištarti valiojo, prabilo ir tarė:
„Rūpestį, kurs dėl manęs tau drumsčia ramybę, mielasis,
Meski į šalį ir leisk mirtim apmokėti už garbę.
Ietį, karaliau, ir mūs ranka, užsimojus kaip reikia,
Moka paleisti, ir mūs padarytosios žaizdos kraujuoja.
Motina deivė toli, kad galėtų bėgti uždengti
Debesiu moters miglų, pati įlindus šešėliuos".
O karalienė, kovos pavojų naujų išsigandus,
Verkė ir žentą, nurimt negalintį, draudė ir sakė:
„Turnai, dėl ašarų šių ir dėl pagarbos, jei Amatei
Jaučia dar tavo širdis (viltis tu vienintelė šiandien
Mano senatvės varguos, garbė ir galybė Lotyno
Ir karalystės visos, tu ramstis griūvančių rūmų),
Vieno maldauju: nestok į kruviną kovą su teukrais.
Kokio likimo sau tu sulauksi, į dvikovą stojęs,
Tokis ir man jis bus: nemielą pasaulį paliksiu,
Ir kaip vergei nereiks Enėjo man žentu laikyti".
Motinos kalbą išgirdus, skaisčius Lavinijos skruostus
Ašaros graudžios užplūdo, raudonis žiburiu karštu
Nuplieskė visą staiga ir karštis perbėgo veidu,
Lyg drambliakaulį indų kas būtų aptaškęs raudonu

Purpuru ar tarp baltų lelijų raudonai pražydus
Rožė skaisti,— taip lygiai skruostai paraudo mergaitei.
Turnas akim įsminga į ją, suaudrintas meilės,
Narsas didėja kovot, ir jis atsako Amatei:
„Ašarom ir tokiom pranašystėm, prašau, nelydėki,
Motina, šiandien manęs, į rūsčią kovą išeinant.
Valandą savo mirties nuvilkint ne Turno gi valioj.
O tu, Idmonai, eik pasakyki frigų valdovui,
Nors nepatiktų jam tai: kai tik ryt rytą Aurora
Dangų nuspalvins rausvai, atskriejus purpuro ratais,
Teukrų prieš rutulus teneves, ir lai Dardano ginklams
Duos atsikvėpti rutulai — mūs kraujas karą gaus baigti.
Dvikova turi nuspręsti, kas vertas Lavinijos rankos".
Vos tik pasakęs tai, kaip viesulas skrenda į rūmus,
Prašo žirgų ir džiaugias, kai, jį pamatę, sužvengia.
Juos dovanų kadais Oritija davė Pilumnui,
Baltus kaip sniegas abu, pralenkiančius vėją greitybe.
Vikrūs vežėjai, kaipmat atsiradę, plaštakom ploja
Jiems per krūtinę, karčius ant kaklo šukuoja ir glosto.
Turnas pečius sau dengia šarvais iš aukso ir balto
Skaistvario smulkių sriegų, kalaviją sega ir skydą
Ima patogiai į ranką, ir maunas šalmą raudoną.
Tą kalaviją Ugnies valdovas tėvui jo, Daunui,
Buvo nukalęs ir grūdinti karštą Stiksan įmetęs.
Rankon pastveria ietį, kuri, ilgakotė drūtoji,
Prie kolonos aukštos karališkoj menėj šlyjėjo,
Aktoro buvus kadais, aurunko, o šiandien ją Turnas
Purto ir šaukia: „O ietie, kuri niekados neapvylei
Mano maldų, štai proga dabar. Tu Aktoro didžio
Rankoj buvai, o Turno esi. Duok dešinei šitai
Kūną žemėn paklot, nuo krūtinės šarvus nuplėšti
Pusvyriu virtusiam frigui[172] ir dulkėm supurvint jo plaukus,
Replėm raitytus karštom ir barbarų miroj mirkytus".
Turnas vis siunta labiau, vidus jo verda rūstybe,
Trykšta skruostai kibirkštim ir akys žarijom žėruoja.
Lygiai taip jautis įnirtęs, riaumodamas šiurpiai ir baubdams,
Stoja kovon ir pyktį ragais išlieti mėgina,
Bado stuobrį lauke ir švaistosi, mušdamas orą,
Kojom žeria žemes ir kautis vilioja varžovą.

Močios duotais šarvais švytuodamas skaisčiai, Enėjas
Žadina drąsą širdy ir, neleidęs atlyžti rūstybei,
Džiaugiasi, kad sutartim pavyko karą užbaigti.
Taigi ramina karius ir baimės perimtą Julą,
Aiškina valią lemties ir liepia atsakymą tikrą
Tėvui Lotynui pranešt ir sąlygas būsimai taikai.
Vos tik nauja diena pirmais spinduliais apibėrė
Aukštas viršūnes kalnų, iš jūros verpetų pakilo
Saulės žirgai, ir liepsna pasklido iš prunkščiančių šnervių.
Dvikovai vietos parengt, platumą aikštės išmatavę,
Teukrų kariai ir rutulai visi susirinko prie mūrų.
Aukurą aukštą aikštės vidury iš velėnų sukrovė
Garbei bendrų dievų, o žyniai pakaišytom prikyštėm
Vandenį nešė ir ugnį, vijokliais žaliais vainikuotą.
Žengia tuomet auzonų pulkai, akstim pasišiaušę,
Plūsta, plačiai atvėrę vartus. Jiems priešais tirėnai
Traukia ir Trojos kariai ir mirga šarvais margaspalviais,
Ginklą suspaudę tvirtai, tarytum Marsas rūstusis
Šauktų juos tiesiai kovon. Vidury išdidūs ir drąsūs
Skraido vadai auksiniais šarvais ir purpuro skraistėm,—
Ir Asarako gentis Mnestėjas, ir greitas Asilas,
Ir pagarsėjęs žirgais Neptūno sūnaitis Mesapas.
Ženklą sugaudžia ragai, ir kiekvienas užima vietą,
Ietį įsmeigia smėlin ir skydą varinį atšlieja.
Dvikovos pasižiūrėt ir moters, ir baigiančių amžių
Senių beginklė minia suplūsta į bokštus ir stogus
Miesto namų ir stovi pulkais prie vartų aukštųjų.
Tuotarp Junonė nuo kalno viršaus, kurs šiandien Albano
Vardą nešioja (tuomet nei šlovės neturėjo, nei vardo),
Žvelgė žemyn į laukus, kur stovėjo laurentų ir teukrų
Priešiškos voros palei Lotyno miestą sustoję.
Deivė nelaukia ilgai ir kreipias į seserį Turno,
Nimfą Juturną, versmių ir šniokščiančių upių valdovę.
(Šitokią garbę jai dangaus galingas valdovas
Buvo suteikęs už tai, kad pažeidė josios mergystę.)
„Nimfa, džiaugsme širdies ir upelių groži žavusis!
Ar nežinai, kad vienai tau iš mergaičių lotynių,
Kartą sutikusių žengt į Jupiterio guolį nedorą,
Garbę aš padariau, danguj tau davusi dalį:

Skausmo sulauksi, žinok, ir manęs nekaltink, Juturna.
Kolei atrodė, kad leidžia lemtis ir nedraudė parkos
Lacijų laimei lydėt, aš saugojau Turną ir miestą.
Šiandien jaunasis karys į kovą stoja nelygią.
Parkų lemtoji diena ir priešo galybė artėja.
Aš negaliu žiūrėt į tą kovą ir sutartį tokią.
Tu, jei turi drąsos nelaimėj broliui padėti,
Eiki: tau dera. Gal laimę išvys ir vargšai bent kartą".
Taip ji pasakė. Juturna ašarom gailiai paplūdo
Ir neskaičiuotus kartus sau trankė gražią krūtinę.
„Ašarom čia ne vieta! — Saturnietė Junonė jai tarė,—
Tu paskubėk ir brolį turi nuo mirties atvaduoti.
Karą iš naujo pradėk ir sutartį jų sunaikinki.
Aš tau duosiu drąsos". Ir, taip pasakius, paliko
Vieną graudžioj nežinioj, su nerimo audra krūtinėj.
Tuoj pasirodo vadai: Lotyno sunkią karietą
Tempia ketvertas juodžių, jo smilkinius juosia vainikas,
Aukso šešiais ir šešiais spinduliais žibėdamas skaisčiai:
Prosenio Sauliaus žymė; o dvejetu širmių važiuoja
Turnas, dviem plačiaiešmėm ietim švytruodamas rankoj.
O ten Enėjas garbus, romėnų genties pranokėjas,
Žiba žvaigždėm sagstytu skydu ir dangiškais ginklais.
Paskui jį Romos antroji viltis — Askanijus vaikas
Žengia drauge iš stovyklos. Švariais drabužiais žiniuonis
Kiaulį ilgais šeriais ir nekirptą avį atvaro
Ir juos pastato abu prie degančio aukuro švento.
Tuosyk, nukreipę žvilgsnius į tekančią saulę, karaliai
Rankom beria javus ir druską, pakerpa aviai
Kuokštą plaukų nuo kaktos ir lieja ant aukuro vyną.
Tėvas Enėjas tuomet, pakėlęs kardą, maldauja:
„Saule, tu man paliudyk dabar, ir motina Žeme,
Dėlei kurios kentėjau vargus ir visokias nelaimes,
Tu, visa galintis tėve, ir tu, Saturniete, jo žmona
(Būk maloni man, deive, prašau), šlovingas Mavorte,
Kurs kruvinųjų karų vadžias laikai savo rankoj;
Upių šaukiuosi, versmių ir didžiųjų dievų, kas globoja
Aukštąjį dangų arba prižiūri marias mėlynąsias:
Jeigu pergalė teks Auzonijoj augusiam Turnui,
Tai nugalėti turės į Euandro miestą išeiti,

Julas šalį paliks, ir daugiau niekados enėjiečiai
Ginklo į ranką neims ir krašto karais nebevargins;
Bet jei pergalę kreips į mūsų pusę Mavortas,
Kaip aš viltį turiu (lai dievai patvirtins ją šiandien!),
Nereikalausiu, kad teukrų valdžion pasiduotų italai,
Sosto sau neprašau. Lai tautos abidvi kaip lygios,
Nepralaimėję kovos, taikoj gyvena per amžius.
Duosiu šventes ir dievus. Vyriausią valdžią su ginklais
Lai mūs uošvis Lotynas turės. Man teukrai gentainiai
Mūrus išmūrys, ir miestas gaus Lavinijos vardą".
Šitaip kalbėjo Enėjas. Po jo prabilo Lotynas,
Žvilgsnį nukreipęs į dangų ir dešinę tenlink iškėlęs:
„Aš, Enėjau, žvaigždėm, žeme, vandenynais prisiekiu
Ir dvikakčiu Janu, Latonos dvyniais garbingaisiais,
Mirusių krašto dievais ir rūsčiojo Dito šventovėm;
Sutartį tėvas žaibais tepatvirtins, visa išklausęs,
Aukuras štai, ugnis, šventa jos galybė tegirdi:
Niekad italai taikos ir sandoros šios nesulaužys,
Kas beįvyktų kada. Nuo jos gražumu atsimesti
Jokia jėga manęs neprivers, nors žemę apsemtų
Marios patvinę plačiai ir dangus pragaran nugarmėtų.
Lygiai kaip šioji lazda (ją rankoj tuosyk turėjo)
Niekad neskleis pumpurų ir pavėsio neduos sulapojus,
Kai ją nukirto miške ir kelmą jos vietoj paliko,
Atėmė močią iš jos ir šakas kirviu nugenėjo.
Buvo medelis kadais, dabar ją variu padabino
Meistro ranka ir davė nešiot lotynų karaliams".
Šitokiais žodžiais abu patvirtino sandorą šventą,
Stovint didžiūnams aplink. Tuomet pagal paprotį pjauna
Gyvulius, skirtus aukoms, jų virpančius vidurius plėšia,
Kaupinas krauna lėkštes ir deda ant aukuro bendro.
Tuotarp rutulams seniai ta dvikova rodos nelygi,
Viltis kursto visi, bet nerimas veržias į širdį,
Ypač tada, kai regi iš arčiau jėgų skirtingumą.
Baimę didina Turnas, prie aukuro eidamas tyliai,
Žemėn nuleidęs akis ir melsdamas jojo pagalbos,
Jo įkritę skruostai ir jaunas veidas išbalęs.
Kai tik Juturna pamato, kad bėga iš lūpų į lūpas
Toks šnabždesys ir širdis žmonių abejonė apninka,

Į jų eiles įsibrauna tuojau, Kamerčiu pasivertus
(Buvo tai ainis aukštos giminės, senoliai ir tėvas
Žygiais garsėjo plačiai, ir jam netrūko narsumo),—
Jų eilėse pasirodo pati, žinodama viską,
Paskalas leidžia, gandus įvairius ir kalba jiems šitaip:
„Ar jums ne gėda, rutulai, kad vienas už šitokius vyrus
Stato pavojun gyvybę? Nelygūs priešui mes skaičium
Ir narsumu? Aure — trojėnai visi ir arkadai,
Ir nelemtieji etruskų pulkai įnirtę prieš Turną:
Priešų vargu ar užteks, jei stosim vyras prieš vyrą.
Turno šlovę dievai, kuriems aukoja gyvybę,
Ligi padangių iškels, jo vardas bus lūpose gyvas,
Mes, netekę namų, turėsim tarnaut pavergėjams,
Jeigu sudėję rankas, ramiai sėdėsim dirvone".
Vyrų širdis labiau ir labiau nuo šitokių žodžių
Apima narsas, ir murmesys gretom nubanguoja.
Taip ir laurentų karių, ir lotynų dvasia atsimaino.
Kas neseniai nutraukimą kovos jau laikė palaima
Kraštui ir sau, vėl nori kariaut ir griaudžias, padarę
Sandorą tokią, ir Turno dalią apgaili širdingai.
Duoda daugiau vilties ir juos pakursto Juturna,
Ženklą parodžius danguj, kuris labiau už kiekvieną
Kitą stebuklą supurtė ir italus suklaidino.
Skrisdamas žydry vaiskiam, Jupiterio rusvas plėšrūnas
Vaikė pakrančių paukščius, į didelį pulką įpuolęs,
Ošiantį sunkiai sparnais, ir štai, lig bangų nusileidęs,
Stveria riestaisiais nagais gražuolę gulbę, nedoras.
Taigi sužiuro italai dabar, o paukščiai kaip vienas
Puola vyti visi klykdami (sakys — netikėsi!),
Dangų uždengia sparnais ir galžudą priešą mėlynėj
Spaudžia kaip koks debesys, kol tas, jėgos nugalėtas,
Nebeišlaikė naštos ir grobį tiesiai į upę
Išmetė iš nagų, o pats į miglas pasinėrė.
Gerą ženklą riksmu sutinka rutulai ir stveria
Ginklą visi į rankas, o žynys Tolumnijus sako:
„To, aš tik vieno to įžadais prašiau nebe kartą,
Ranką dievų matau ir pažįstu. Man vadovaujant,
Vargšai, už ginklų visi, kuriuos prakeiktas ateivis
Gąsdina karo grėsme it paukščius silpnuosius ir kraštą

Baigia naikinti. Turės jis bėgti, bures atidavęs
Marių gelmėms. Glaudžiau sustoję, vyrai, kaip vienas
Pulkit į kovą ir ginkit karalių, kurį iš jūs grobia".
Šitai pasakė ir pabėgėjęs tiesiai į priešus
Ietį paleido. Kieta, sedulinė, skambiai suzvimbus,
Perskrodžia orą. Riksmas skardu sudrebina dangų,
Voros krinka, ir tas subruzdimas uždega širdis.
Ietis skrenda pulkan devyneto brolių gražiųjų,
Stovinčių veidu ton pusėn (visus juos arkadui Gilipui
Buvo pagimdžius viena žmona, geroji tirėnė).
Ir vienam pataiko ji ten, kur juosmenį veržia
Daigstytas diržas, sagtim sukąsdamas perpetes storas,
Vyrui iš veido gražiam, dėvėjusiam žibančius šarvus.
Ietis pro kaulus susminga ir jį partiesia ant smėlio.
Tuosyk jo broliai, narsuolių vora, sujudinta skausmo,
Kas išsitraukia sau kalaviją, kas ietį pastvėręs,
Šoka visi ir puola aklai. Jiems priešais atbėga
Visas laurentų būrys, o čiagi atplūsta kaip vilnys
Teukrai ir agiliečiai, ir margašarviai arkadai.
Vienas noras užvaldė visus — ginklu spręst kivirčą.
Griūva bemat aukurai, užtemdo visą padangę
Lekiančių iečių kruša, prapliumpa lietus geležinis.
Ugnį su indais šventais išgrobsto. Karalius Lotynas
Bėga, pastvėręs dievus, nespėjęs sandoros baigti[173].
Kinko kariai kautynių ratus, kiti nesidairę
Šoka vikriai ant žirgų ir skrenda, kardus iškėlę.
Sandorą išardyt norėdamas, karštas Mesapas
Žirgą pavaro tiesiog ant tirėnų karaliaus Aulesto,
Jį iš valdovo žymens pažinęs. Tas atbulas traukias
Ir pargriūva čia pat ant aukuro, trenkdamas, vargšas,
Galvą į jį ir pečius. Mesapas puola su ietim,
Narso pagautas, ir, maldavimų jo neklausydams,
Smogia kaip iena iešmu nuo žirgo ir šitaip sušunka:
„Gavo kaip reikiant! Aukos geresnės dievams nesurasi".
Šoka italai šarvų jo plėšti nuo šilto dar kūno.
O Korinėjas nuodėgulį greit nuo aukuro stveria
Ir, pasitikęs Ebūzą, iešmu užsimojusį smogti,
Veidą paliečia liepsnom, vešli jo barzda užsiplieskia
Ir nugruzdėjus sviltom pakvimpa. Tuomet Korinėjas,

Už garbinių kaire suglumusį priešą nutvėręs,
Įremia kelį tvirtai, prie žemės kniūpsčią prispaudžia
Ir į pašonę durklą suvaro. O piemenį Alsą,
Kurs iš pirmos eilės pro ietis zvimbiančias veržės,
Nuogą kardą iškėlęs aukštai, Podalirijas smogia.
Atremia tas kirviu ir galvą bei smakrą per pusę
Perskelia priešui, kraujas šarvus apšvirkščia iš tolo.
Atilsis kietas ir miegas sunkus, geležinis prispaudžia
Vargšą bemat, ir akis tamsybė amžiams užmerkia.
Tėvas Enėjas tuo tarpu ranką beginklę iškėlė
Ir, nusivožęs šalmą, saviškiams vyrams sušuko:
„Kur jūs bėgat? Koks čia kivirčas staiga prasidėjo?
Vyrai, valdykit pykčius! Sutartis sudaryta ir visos
Sąlygos sutartos jau: į dvikovą stoju aš vienas,
Leiskit be baimės man, ir sandorą šiandien pašventins
Mano ranka: šis aukuras jau skolingas man Turną".
Taip kalbėjo Enėjas, bet nebaigė žodžio sakyti,
Kai, sparnais zvimbdama, strėlė į vyrą atskrido.
Tik nežinia, kieno ranka ją buvo įtempus
Ir kas tokios garbės rutulams (proga ar dievas)
Nepašykštėjo, tamsi paslaptis šį žygdarbį gaubė,
Ir nesigyrė niekas Enėjui žaizdą padaręs.
Kai tik Turnas pamato Enėją einant iš pulko
Ir sunerimus vadus, vilties kibirkštis jam sužimba.
Liepia ginklus ir žirgus paduot ir, šokęs didingai
Vienu šuoliu į ratus, įsitveria rankom vadelių.
Aibė vyrų narsių atiduoda giltinei duoklę,
Pusgyvių krūvą kitur prikloja, sutrypdamas ratais
Ištisą vorą arba į bėgančius leisdamas ietim.
Tarsi prie Hebro šaltų vandenų kruvinasis Mavortas
Bėgdamas žvanga skydu ir, rūstų karą pakūręs,
Varo žvengiančius žirgus (tie lyguma skrenda, pralenkę
Notą ir zefyrus, po jų kanopomis dunda
Trakija žemės krašte, aplink palydovai jo laksto —
Siaubas juodu snukiu, Rūstybė ir Pinklės klastingos),—
Lygiai taip Turnas dabar garuojančius prakaitu žirgus
Varo kautynių lauku ir trempia (baisu pažiūrėti!)
Žuvusius priešus: žirgų kanopos greitosios taško
Kraujo rasas aplink ir mindo smėlį raudoną.

Jau jis atidavė mirčiai Stenelą, Tamirį ir Folą,
Šiuodu priskriejęs artyn, Stenelą iš tolo. Nukovė
Imbraso sūnus, Glauką ir Ladį, juos Imbrasas buvo
Likų šaly užauginęs abu ir gerai apginklavęs,
Ar jie kovotų pėsti, ar žirgais lenktyniautų su vėju.
O iš antrosios šalies į kovą skrenda Eumedas,
Žygiais didžiais garsus Dolono seno vaikaitis,
Protėvį menąs vardu, o drąsa ir dešine tėvą,
Kurs, kai jį siuntė žvalgu danajų stovyklon anuomet,
Atpildo drįso prašyt Pelido žirgų ir dvirãčių.
Bet Diomedas jam kitaip atmokėjo už drąsą
Tokią įžūlią: daugiau jis Achilo žirgų nebegeidžia.
Kai tik Turnas plačioj aikštėj pastebėjo Eumedą,
Lengvą ietį paleido, ir ta pataikė iš tolo.
Žirgus sulaikęs, tuomet iš ratų iššoka ir pėsčias
Gulintį puola jį vos begyvą, koja ant kaklo
Jam atsistoja, tuomet, ištraukęs durklą iš rankos,
Blizgantį skaisčiai, gerklėn suvaro, tardamas šitaip:
„Tysok dabar, matuoki Hesperijos žemę, trojėne,
Kur užkariauti geidei! Kiekvienas atpildą gauna,
Kas tik mane išdrįsta pult. Taip stato sau miestą!“
Asbitį nuveria ietim ir siunčia lydėti Eumedo,
Taipgi Chlorėją, Daretą ir Sibarį, ir Tersilochą,
Ir nuo klupusio žirgo nupuolusį žemėn Timetą.
Lygiai kaip, ėmus kaukt edonų Borėjui Egėjo
Jūroj plačioj, pakyla vilnis ir bėga į krantą,
Vėjo žvarbaus vejama, ir debesys skrieja per dangų,—
Taip ir nuo Turno visi nūn traukias, kur kerta jis kelią,
Voros veržias atgal pasisukę. Jį, vejamą ūpo,
Neša dvirãčiai greiti, ir šiaušias kuodas prieš vėją.
Turno tokios šėlos ir puolimo jo nepakentęs,
Šoko prie ratų Fegėjas ir, stvėręs žąslus putotus,
Galvas atlaužė žirgų, pavarytų ir lekiančių šuoliais.
Kol jį ant jungo kybantį velka, į pradarą vietą
Turnas smogia akstim, ir iešmas, pramušęs jo šarvus
Iš susuktinės vielos, paviršium lyžteri kūną.
Tuotarp Fegėjas, skydu prisidengęs, puola ant priešo
Ir, išsitraukęs durklą, laukia iš jo sau pagalbos.
Betgi jį trenkia ašis, ir greitai riedėdamas ratas

Parmeta kniūpsčią ant žemės, vos gyvą, o Turnas prišokęs
Palei krūtinšarvio kraštą, apačia šalmo kuoduoto,
Nukerta kardu galvą ir kūną palieka ant smėlio.
Kol lavonus lauke nugalėtojas Turnas taip kloja,
Tėvą Enėją Mnestėjas, klusnus Achatas ir Julas
Paima kruviną visą ir parveda į palapinę,
Ramstantį ilga akstim kas antrą pavargusį žingsnį.
Virdamas nekantrumu, jis liepia užlūžusią strėlę
Tuoj pat ištraukt, nurodo ir kaip, koks būdas geriausias:
Kardu lai žaizdą praplėš ir, ietgalį kūne suradę,
Lai jį iš kojos ištrauks ir leis jam grįžti į kovą.
Japigas, Jaso sūnus, numylėtinis Febo pirmasis,
Teikia pagalbą. Jį pamylėjęs kadais Apolonas
Džiaugės savo menus dovanų jam galėdamas duoti:
Pranašo galią, kankles ir strėlių greitųjų taiklumą.
Japigas, kad pratęstų dienas bemirštančiam tėvui,
Geidė galybę žolių ir gydymo meną žinoti
Ir, neieškodams garbės, kukliu šiuo amatu verstis.
Tuotarp Enėjas stovėjo, ant ieties ilgos pasirėmęs,
Rūsčiai murmėdamas. Nei subėgusių vyrų, nei Julo
Ašaros jo nevalioja paveikt. O Japigas senas
Tarsi Peonas patsai, atgal sau skraistę atmetęs,
Triūsia pirštais mikliais, tuščiai mėgina galybę
Gydomų Febo žolių ir veltui bando išjudint
Akstį, suėmęs ranka, ar traukti žnyplėm dantytom.
Jo pastangų nelydi sėkmė, ir neina pagalbon
Jam Apolonas. Tuo tarpu šiurpiau ir šiurpiau atsitrenkia
Karo šauksmai, artėja pavojus. Štai kyla į dangų
Debesys dulkių, tai raiteliai joja, be perstojo strėlės
Zvimbia stovyklos vidun, liūdnai atliepia padangė
Klyksmui jaunųjų karių, kur krinta nuo Marso beširdžio.
Tuosyk Venera, sūnaus nepelnyto skausmo pagailus,
Kretoj ant Idos aukštos priraško diktono, kaip močia,
Lapais sultingais, vešliais, it purpuras žiedu raudonu.
(Ožkos laukinės jį pažįsta ir moka atrasti,
Kai į nugarą joms strėlė greitasparnė įsminga.)
Atnešė jo Venera, ūkais prisidengusi veidą,
Ir, dubeny skaisčiam vandens pasėmusi tyro,
Įmerkė tas žoles ir vaistą nuostabų padarė,

Dar panacėjos kvapios ir ambrozijos sulčių įšlėkus.
Japigas senas skysčiu tuo, nežinodamas nieko,
Žaizdą nuplovė švariai, ir skausmas iš karto atleido
Kūną, ir iš žaizdos nustojo kraujas tekėjęs.
O kai ranką atgal jis traukė, strėlė užlaužtoji
Šoko laukan pati, ir grįžo jėgos jam visos.
„Duokit greičiau herojui ginklus! Ko stovit?“ — sušunka
Japigas ir kaip matai sužadina ryžtą kovoti.
„Bet ne iš galių žmogaus, ne iš mano meno, Enėjau,
Visa tai kyla, ne mano ranka tave čia išgelbsti.
Veikia galybė dangaus, kad žygius didingus atliktum“.
Skuba Enėjas į kovą ir aukso antblauzdžiais kojas
Veržiasi greitai, nemėgdamas gaišt, ir žybčioja ietim.
Skydą paėmęs tvirtai, šarvais apsivilkęs patogiai,
Visas žvangėdamas ginklais, Askanijų spaudžia apglėbęs
Ir, pro šalmą jį išbučiavęs, prabyla ir taria:
„Ištvermės ir drąsos iš manęs pasimokyki, vaike,
Laimės ieškot išmokys kiti. Tave nūn apsaugos
Mano ranka, apgins ir pergalių kelią parodys.
Tu gi žiūrėk, kai metų pilnų sulauksi netrukus,
Tai atsimink, lai tėvas Enėjas ir Hektoras dėdė
Bus pavyzdys, kaip eiti pėdom garbingų senolių“.
Vos tik pasakęs tai, pro vartus kaip milžinas puola,
Ietį galingą mosuodamas rankoj. Su juo ir Antėjas
Veržias laukan, ir Mnestėjas, ir vyrai visi ligi vieno
Bėga dabar iš stovyklos. Virš lauko drumsčias pakilę
Debesys dulkių juodų, ir dunda po kojomis žemė.
Regi nuo savo kalvos voras žygiuojančias Turnas,
Regi auzonų pulkai, ir baimė šiurpuliu šaltu
Nukrečia kaulus karių. Juturna greičiau nei lotynai
Dundesį tą išgirsta ir sudrebėjusi bėga.
Skrenda Enėjas skriste ir veda juoduojantį pulką.
Tarsi kad dangui praplyšus audra į žemę atūžia
Per vandenynus plačius (iš tolo jaučia nelaimę
Vargšų kaimiečių širdis ir dreba: sugriaus jų pastogę,
Vers iš šaknų medžius, suplūks lyg patalą javą);
Vėjai skrenda pirm jos, ir krantą pasiekia ūžimas,—
Lygiai taip savo karius Retėjo vadas nūn veda
Drąsiai pirmyn, tie žengia tvirtai ir pleištais rikiuojas

Vyras prie vyro. Ozirį nukerta kardu Timbrėjas,
O Epuloną Achatas, Mnestėjas Tarchetiją vietoj,
Gijas Ufentą paguldo. Tolumnijus krinta, auguras,
Kurs pirmutinis tada į priešus ietį paleido.
Klyksmas kyla dangun: neatlaikę smūgių, rutulai
Leidžiasi lėkti atgal, net dulkės rūksta per lauką.
Bėgančių šitaip žudyt garbe sau nelaiko Enėjas,
Stojančių drąsiai kovon nepuola nei tųjų, kas taiko
Ietim iš tolo: akim po debesis dulkių klajoja,
Ieško Turno ir jį į dvikovą vieną tešaukia.
Iš tos baimės protą pametus, narsioji Juturna
Nustumia žemėn iš ratų Turno vežėją Metiską,
Audžiantį smarkiai vadžiom, jį grąžului vilkti palieka
Ir atsistojus pati vadeles banguojančias valdo,
Aukštu ūgiu, balsu ir šarvais kaip tikras Metiskas.
Tarsi juoda kregždė kieme šeimininko turtingo
Skraido, išskėtus sparnus, prie jo aukštosios svetainės
Maisto medžioti smulkaus ir čypsinčio lizdo penėti;
Čia ji prie kūdros senos, čia prieangy rūmų tuščiajam
Krykštauja, čirkši,— taip ir Juturna per vidurį priešų
Lekia greitaisiais žirgais, pašokdamas trenkia vežimas,
Ir, vos prašvilpus pro čia, jau ten su broliu ji skrenda,
Stot jam neleidžia kovon ir lekia be kelio lyg paukštis.
Vingių vingius vis daro Enėjas, norėdamas Turnui
Kelią pastoti, ir, kiek išrėkdamas, šaukia jo vardą
Pro išvaikytas voras. Kiek kartų akim jis pagavo
Priešą, kiek sykių norėjo pavyt jo žirgus eikliuosius,
Tieksyk Juturna šalin nudardėjo, vežimą pasukus.
Ką jam daryt? Įvairūs jausmai krūtinėje verda,
Mintys visokios neduoda nurimt ir širdį kankina.
O lengvakojis Mesapas, kairėj turėjęs tuo tarpu
Porą iečių liaunų su iešmais aštriais geležiniais,
Įsibėgėja ir vieną į jį nutaikęs paleidžia.
Stabteri kiek ir, vienu keliu atsiklaupęs, Enėjas
Gūžiasi po skydu. Atzvimbusi ietis pakliudė
Šalmo pačian viršun ir išrovė ašutus kuodo.
Tuosyk pašoksta pykčiu ir, kęst nevaliodamas vyliaus,
Kai pastebėjo, kad lekia tolyn žirgai ir vežimas,
Šaukias Jupiterio jis ir aukuro, pajuokto šiandien,

Sandorą šitaip sulaužius, puola į vidurį priešų,
Laiminant Marsui, ir žudo visus be skirtumo jokio,
Kas pasitaiko, rūstybės vadžias lig galo paleidęs.
Kokis dievas padės apgiedoti man tas baisybes,
Kraujo upes ir mirtį karių, kuriuos viens po kito
Vaikė plynu lauku ir Turnas, ir Trojos galiūnas?
Kaip tu, Jupiteri, leidai, kad šitaip žiauriai žudytųs
Tautos, kurioms žadėta gyvent vienybėj per amžius!
Dartės Enėjas rutului Sukronui, kurs gaišti nemanė
(Dvikova ta apramino dabar išgąsdintus teukrus),
Smogia pašonėn staiga ir durklą pro kaulus suvaro
Jam krūtinės ląston, kur mirčiai kelias lengviausias.
Numestą žirgo Amiką ir jo brolį Diorą
Turnas pėsčias tuomet pasitinka ir vieną iš tolo
Nuveria ietim, o kitą durklu ir, galvas nukirtęs,
Varvančias vyrų krauju, prie savo vežimo kabina.
Talą nukauna Enėjas, Tanajį ir narsų Ketegą,
Antpuoliu vienu visus, ir niūrų iš veido Onitį.
Turnas — iš Likijos brolius, iš krašto šviesaus Apolono,
Echionėnus kilme, Peridijos sūnus, partiesia,
Taipgi jaunutį arkadą Menetį, nekentusį veltui
Karo visa širdim. Jis prie Lernos upės žuvingos
Buvo žvejys lūšnelėj menkoj ir niekad nežargstė
Slenksčių aukštų, o tėvas laukus nuomavo ir sėjo.
Lygiai kaip ūžia liepsna, paleista iš daugelio šonų
Treškančioj girioj sausoj į laurų šiurenančius krūmus;
Kaip nuo aukštųjų kalnų pakalnėn krisdamos upės
Šniokščia putotom srovėm ir, sau prakirtusios kelią,
Veržias laisvon lygumon,— taip lygiai Enėjas ir Turnas,
Tiedu galiūnai abu, nūn veržias į kruviną kovą.
Nirštas verda viduj, nemokanti būt nugalėta,
Plyšta krūtinė kerštu, ir žudo, žodžio netarę.
Taigi Enėjas Muranui, kuris garbingų senolių
Gyrės vardais ir jų kilme iš lotynų karalių,
Trenkia kaip griausmas galinga uola, ir jis stačia galva
Krinta iš ratų smėlin, tačiau jį pagauna vadelės
Ir susipynusį velka po ratais, ir tranko kanopos
Bėgančių šuoliais žirgų ir nematančių savo valdovo.
Turnas narsa nevaliojantį tvert ir puolantį Hilą

Atremia, ietį paleidęs į auksu tvaskančią kaktą.
Šalmą prakirtus, giliai į smegenis ietis susminga.
Bet ir tavęs dešinė neapgynė nuo Turno, Kretėjau,
Grajų pirmas kary, neapgynė dievai nuo Enėjo
Savo tarno Kupenko, akstis atskridus sulindo
Jam į krūtinę, ir skydas mirties nenuvilkino vargšui.
Matė laurentų laukai ir tave sukniumbant, Eolai,
Ir savo kūnu plačiai apklojant kruviną žemę.
Žūsti, kurio nevaliojo įveikt nei argiečių falangos,
Neigi karaliaus Priamo šalies išgriovėjas Achilas.
Šičia mirties užbrėžtoji riba: tau rūmai prie Idos,
O Lirnese kiti, bet kapas supiltas Laurentuos.
Bet ir vorom jau veržias kariai — visi ir lotynai,
Ir dardaniečiai prieš juos: Mnestėjas narsus ir Serestas,
Taipgi Mesapas, žirgais pagarsėjęs, ir tvirtas Asilas,
Tuskų pėsčių pulkai ir raiti Euandro arkadai.
Rungiasi vyrai iš paskutinio už galvą kiekvienas,
Nėr kada gaišt nei ilsėtis: visur kova kunkuliuoja.
Tuotarp Enėjui gražioji motina įkvėpė mintį
Eiti prie mūrų greičiau, su pulkais žygiuoti prie miesto
Ir netikėtu smūgiu planus sumaišyti lotynams.
Laksto jisai akim nuo voros į vorą rutulų,
Nori surast, kur Turnas dabar, ir pastebi miestą,
Saugų nuo karo grėsmės ir ramų neužtarnautai.
Ir jam kyla minty kovos sėkmingesnės paveikslas.
Šaukia Mnestėją tuomet, Sergestą ir narsų Serestą
Ir su vadais užkopia kalvon, aplink ją suplūsta
Teukrų kiti daliniai ir, skydus bei ietis iškėlę,
Stovi kaip siena kokia. Nuo gūbrio prabyla Enėjas:
„Vykdyt nedelsiant, ką jums pasakysiu (Jupiteris regi!),
Nors bus žygis staigus, kad nė vieno rambaus man nebūtų!
Miestą, priežastį karo, kur sostas karaliaus Lotyno,
Jeigu žąslų neims ir klausyt nenorės nugalėti,
Visą išgriausiu, ir smilks stogai, sukritę ant žemės.
Kaipgi! Aš lauksiu, pakol malonės nepagaunamas Turnas
Dvikovon stot su manim, kol teiksis kovot nugalėtas?
Štai kur, vyrai, versmė ir viršūnė karo nelemto:
Duokit deglus sparčiau, lai sandorą liepsnos apsaugos!“

Baigė Enėjas, o jie, narsa tarp savęs rungdamiesi,
Išsirikiuoja pleištu, ir voros veržias prie mūrų.
Kopėčias meta aukštyn, ir ugnis viršuj suliepsnoja.
Bėga prie vartų vieni ir jų gynėjus nukauna,
Geležį laiko kiti, ir aptemsta ietim padangė.
Tarpu pirmųjų eilių, link mūrų ranką ištiesęs,
Šaukia galingai Enėjas ir kaltina seną Lotyną,
Kviečia liudyt dievus, kad vėl jį verčia kovoti.
Antrąsyk puola italai, antrąsyk sandorą laužo[171].
Vaidijas tarp savęs ir nežino, ko stvertis, lotynai.
Daugis liepia atšaut vartus ir leisti į miestą
Dardaniečius ir patį valdovą velka prie mūrų.
Griebiasi ginklo kiti ir mūrus ryžtasi ginti,
Tarsi kad bitės, kurioms karčiųjų dūmų prileido
Slaptą lizdą piemuo, akytoj uoloj jį aptikęs;
Bruzda, vargšės, viduj, pasklidę po vaško stovyklą,
Jaučia grėsmę namams ir zirzdamos rodo rūstybę.
Virsta tvaikas tamsus iš lizdo, kurčias zvimbimas
Girdis giliai uoloj ir dūmai kyla padangėn.
Dartės nelaimė nauja nukamuotiems lotynams ateina,
Atneša daug raudų ir miestą sukrečia visą.
Mat karalienė staiga išvydo: priešai ateina,
Kopia ant mūrų visur, ir liepsnos skraido po stogus,
O nei rutulų nėra, nei Turno pulkų neregėti,—
Vargšė pamano, kad jaunas karys kovoj su trojėnais
Galvą paguldė, todėl, pametus protą iš skausmo,
Klaikiai suklykia: „Aš nelaimių visų kaltininkė“,—
Ir iš liūdnos nevilties, kaip beprotė, daug prikliedėjus,
Purpuro skraistę ranka, pasiryžusia mirti, sudrasko
Ir po aukštąja sija negarbingai neria sau kilpą.
Kai ši baisi žinia lotynes nelaimingas pasiekia,
Savo gelsvąsias kasas duktė Lavinija rauna,
Drasko nagais sau skruostus rausvus, o moterys kitos
Eina iš proto pulku, ir rūmai rypavimais plyšta.
O naujiena liūdna tuoj visą miestą apskrieja,
Ūpas nupuola visiems; sudrasko drabužį Lotynas,
Sukrėstas šiurpiai žmonos mirties ir miesto žuvimo,
Ir sau plaukus žilus iš gailesčio dulkėmis barsto,

Kaltina baisiai save, kad nepriėmė tuosyk geruoju
Teukro Enėjo ir kaip žento neįvedė miestan.
O pačiame lygumos krašte kovojantis Turnas
Vaikosi vis lėčiau po vieną išsklidusius teukrus
Ir eiklumu žirgų mažiau ir mažiau besidžiaugia.
Atneša vėjas lig jo neaiškius ir išgąsčio pilnus
Moterų riksmo garsus, ir įtemptą ausį pasiekia
Kilęs mieste klegesys ir džiaugsmo nereiškiantis triukšmas.
„Vargas man, vargšui! Ko gi taip miestą drebina raudos?
Ko toks klyksmas iš ten nuo mūrų ateina su vėju?"
Taip sau pasakęs, įtempia vadžias ir stovi apstulbęs.
Tuosyk Juturna, kuri kaip vežėjas Metiskas iš veido
Valdė vežimą ir žirgus, tvirtai vadeles įsitvėrus,
Kreipias į jį ir sako: „Pirmiau trojėnus mes, Turnai,
Vykim ir muškim ten, kur pergalė kelią parodo.
Miestui ir mūrams ginti žmonių be mūsų pakanka.
Veržias italų šalin Enėjas ir neša mums karą.
Taigi ir mūsų ranka lai teukrų žudyt nesigaili.
Tu iš kovos išeisi garbe ir kritusių priešų
Skaičium nė kiek ne mažesnis". Turnas į tai:
„Sese mieloji! Tave pažinau ir tuosyk, kai vylium
Sandorą tu sutrikdei ir ryžaisi stoti į kovą.
Veltui stengies apgauti dabar. Bet kas gi norėjo,
Kad, iš Olimpo nužengus, vargtum šitokį vargą?
Ar kad regėtum pati nelaimingo brolio žuvimą?
Kas man daryti? Kokia man laimė išganymą žada?
Pats gi mačiau aš savo akim: manęs besišaukdams,
Žuvo Muranas (už jį neturėjau draugo geresnio),
Žuvo kaip milžinas koks, didžiulės žaizdos sužalotas.
Krito vargšas Ufentas, kad jam netektų išvysti
Mūsų nešlovę, jo šarvus ir kūną pagrobė teukrai.
Ar aš pakęsiu, kad židinius griautų (to ir betrūksta),
Neatsakys dešinė į Dranko žodžius apmaudingus?
Nugarą gręšiu, kad Turno bėgimą regėtų ši žemė?
Argi mirtis žmogaus nedalia? Jūs, mirusių vėlės,
Būkit malonios man: gyvųjų dievai nusisuko!
Mano siela švari, be baimės dėmės aš į jūsų
Šalį nužengsiu, senoliams didiems nedarydamas gėdos".

Žodžio nespėjo pabaigt — štai skrenda žirgu putotu
Sakis per priešų pulkus, strėlės suplėšytu veidu,
Puola prie Turno, vardu vadina ir šaukia pagalbos:
„Turnai, mūs paskutine viltie, draugų neapleiski!
Plieskia Enėjas šarvais, grasindamas veikiai sugriausiąs
Aukštas italų pilis ir jas nušluosiąs nuo žemės.
Liepsnos deglų jau skraido stogais, į tave štai lotynų
Akys maldaudamos krypsta, svyruoja karalius Lotynas,
Žentu ką pasirinkt, su kuo jam sąjungon dėtis.
O karalienė, tave užstojus, pati sau gyvybę
Atėmė ir nusigandus iš šio pasaulio pabėgo.
Vien tik Atinas narsus ir Mesapas, prie vartų sustoję,
Dviese atlaiko voras. Aplinkui iš šonų abiejų
Stovi tiršti daliniai, kaip javo želmenys šiurpso
Iešmai plieniniai, o tu tuščiojoj vejoj važinėjies“.
Margo paveikslo vargų apstulbintas, Turnas sustoja,
Žemėn įbedęs akis nebylias, krūtinėje verda
Gėda didžiausia drauge ir protą temdantis skausmas,
Furijų kurstoma meilė ir savo galios jautimas.
Kai išsisklaidė tamsa ir grįžo proto blaivumas,
Karščio pilnas akis į Laurento mūrus nukreipia
Ir nuo vežimo staiga pasigręžia į miestą didingą.
Štai verpetai liepsnų, verždamies iš aukšto į aukštą,
Kyla, banguoja aukštyn į dangų iš degančio bokšto,
Bokšto, kurį jis pats pastatė uošviui anuomet,
Tvirtas sijas surišęs ant ratų ir tiltus nutiesęs.
„Ima jau viršų lemtis, sesule. Manęs nelaikyki,
Turime eiti, kur šaukia dievai ir laimė rūsčioji.
Dvikovon stot su Enėju einu, iškęst pasiryžęs
Visą kartėlį mirties. Bet manęs negarbingo, sesule,
Neberegėsi. Tik duoki pirma dar smarkiai padūkti“.
Šitai pasakė ir, vienu šuoliu iš ratų iššokęs,
Veržias per priešų voras, pro ietis, seserį liūdną
Vieną paliko ir pats pulkų vidurin pasinėrė.
Lygiai kaip rieda akmuo nuo kalnų stačiųjų viršūnės,
Kai jį vėjas atplėšia ar vandenys bango paplauna,
Ar kai, laiko dantų pagraužtas, pats jis atlūžta;
Rieda didžiulė uola į pragarmę gilią galingai,
Trenkus pašoka aukštyn ir triuškina ką tik pasiekia —

Gyvulius, žmones, medžius,— taip lygiai veržėsi Turnas
Per išsklaidytas voras prie miesto, kur žemė nespėjo
Kraujo upelių sugert, kur zvimbė ietim padangė,
Mojo iš tolo saviems ir šaukė, tardamas šitaip:
„Meskit kovoję, rutulai, strėles sulaikykit, lotynai!
Kas atsitiks — lai man atsitinka: už sandorą vienas
Aš atkentėti turiu ir kardu išspręsti kivirčą“.
Tuosyk visi pasitraukė šalin ir vietos padarė.
　Tėvas Enėjas tuomet, vos Turno vardą išgirdo,
Metė mūrus stiprius ir aukštą Laurento tvirtovę,
Puolė per kliūtis visas ir nebaigtus darbus paliko,
Vietoj nestygo džiaugsmu ir šiurpiai žvangino ginklais
Tarsi Atonas status ir Erikas ar Apeninas,
Šlamąs senais ąžuolais marglapiais ir keliąs džiaugsmingai
Sniego apklotą viršūnę į giedrą, mėlyną dangų.
Tuoj rutulų visų ir teukrų, taip pat ir italų
Akys pakrypo aikštėn — ir tų, kas laikė apgulę
Sienas aukštąsias, ir tų, kas trankė mūrlaužiais mūrus.
Žemėn padėjo ginklus nuo pečių. Lotynas pats stebis,
Kaip du galingi kariai milžinai, užaugę pasaulio
Priešinguos šonuos, nūn susirėmę sprendžia kivirčą.
O tie abu, kai laukas prieš juos atsivėrė platusis,
Ietis paleidžia tuojau ir, puolę vienas prie kito,
Stoja su skydais kovon, žvangėdami ginklais variniais.
Žemė dunda po jais, o jie kalavijais viens kitą
Smogia ir kerta, klotis ir narsumas maišos į viena.
Lygiai kaip Silos šlaituos ar aukšto Taburno viršūnėj
Pora jaučių senų, panertę sprandus iš pykčio,
Puola viens kitą ragais (išgąsdinti piemens išlaksto,
Stovi bežadė banda išsigandus, gąsčioja karvės,
Kas viešpataus šiluos, katro gaus klausyti galvijai).
O tie žaizda po žaizdos galingai žeidžia viens kitą,
Veria giliai, įrėmę ragus, ir šonus mazgoja
Vienas kitam krauju. Riaumojimas skardi per girią.
Lygiai taip Trojos karys ir Dauno sūnus karingasis
Trenkia į skydą skydu, ir aidas žvanga padangėm.
　Tuosyk svarstykles Jupiteris ima į ranką,
Tiesiai nustato lėkštes ir deda vyrų likimą:
Kas pralaimėti turės, kur persvara mirčiai žadėta.

Turnas pašoka staiga, tikėdamas laimę palenksiąs,
Iškelia greit kalaviją aukštyn ir, juo užsimojęs,
Smogia. Sušunka teukrai ir perimti baimės lotynai.
Voros abidvi sužiūra. Tačiau kalavijas klastingas
Lūžta ir smūgio metu karštuoliui tarnaut atsisako.
Jeigu ne kojos — pražuvęs. Už Eurą greičiau pasileidžia,
Rankeną svetimo ginklo beginklėje rankoj išvydęs.
Kai prasidėjo kova ir žirgus, sako, pakinkė,
Šokdamas į ratus, jis tėvo kardą palikęs
Per skubotumą ir sau pastvėręs vežėjo Metisko.
Ir jo pakako, kol vaikė iš baimės bėgančius teukrus.
Bet kada prieš ginklus, Vulkano kaltus, išėjo,
Tarsi kad ledas trapus, mirtingas iešmas nuo pirmo
Smūgio sudužo ir šukėm sublizgo ant smėlio geltono.
Turnas kaip be galvos per lygumą leidžiasi lėkti,
Lankstos vingiais vingriais į dešinę pusę ir kairę.
Teukrų vainikas tankus jam užkerta kelią aplinkui,
Telkšanti pelkė plati ir miesto mūrai jį supa.
    Betgi ir tėvas Enėjas, nors jam strėlės sužalotas
Kelis nesyk nudiegia smarkiau ir bėgančiam trukdo,
Veja įkaitęs pėdą po pėdos, prispausdamas priešą.
Lygiai taip kartais šuva, medžioklėj elnią užtikęs,
Supamą upės arba raudono aptvaro plunksnų,
Šoka bėgantį vyt ir skalija, puldamas drąsiai;
Bijo žabangų žvėris ir upės kranto aukštumo,
Šimtąkart bėga ir vėl sugrįžta, o umbrų skalikas
Veja pridūręs, tuojau nutvers ir, rodos, jau stveria,
Terkšteri dantys, tačiau įsikąsti jam nepavyksta.
    Riksmas pakyla tuomet, pakrantėm ir paliom aplinkui
Nuskrenda aidas skardus, ir aukštoji padangė sugriaudžia.
Turnas bėga nuo jo, nesiliaudamas barti rutulų,
Šaukia kiekvieną vardu ir prašo paduot kalaviją.
Tuotarp Enėjas grasina mirtim: nukausiąs kiekvieną,
Kas prisiartint išdrįs, sutramdo drebančius priešus
Pažadu miestą išgriaut ir puola, žaizdos nežiūrėdams.
Priekin penkis sykius ir atgal ratu apibėga
Dvikovos lauką: ne žaislas koks nūn jiems dovana skirtas,
Rungias dabar abu už Turno gyvybę ir kraują.
Augo krūmas seniau karčlapių laukinių alyvų,

Pašvęstas Faunui, didžioj pagarboj jį laikė jūreiviai:
Grįžę iš jūros gyvi, visados jie, būdavo, deda
Dovanas dievui Laurentui, rūbus įžadėtus kabina.
Teukrai gi be pagarbos tą šventą medį nukirto,
Kad lygumoj plikoj jiems būtų lengviau lenktyniauti.
Ietis Enėjo ten buvo įsmigus: mostas galingas
Atnešė ją ir šykščian kelman įvaręs paliko.
Dardano ainis prišoko ir pasilenkęs norėjo
Iešmą ištraukti ir juo pavyti priešą, nes kojos
Nebevaliojo. Šiurpu pamišęs, Turnas sušunka:
„Pasigailėki, Faunai, maldauju! Laikyki tu iešmą,
Žeme brangioji, jei aš visados jums duodavau garbę,
O enėjiečiai karu išniekino jūsų šventumą".
Šitaip jis sakė, ir jo malda nenuėjo su vėjais.
Vargsta Enėjas ilgai ir gaišta prie kelmo diržingo,
Deda sveikatą, tačiau nevalioja laikomos kelmo
Ieties ištraukti. O kol jis stengias ir pluša sušilęs,
Vėl Metisku pasivertus vežėju deivė Juturna
Bėga prie brolio staiga ir paduoda jam kalaviją.
Tuosyk Venera, įširdus, kad Dauno duktė taip išdrįso,
Eina prie kelmo pati ir traukia įsmigusią ietį.
Jie išsitiesia abu, ginklus atgavę ir drąsą,
Vienas kalaviju, o kitas didžiuojasi ietim.
Stoja kovon ir kaunas karštai, kol kvapo pristinga.
O visagalis Olimpo valdovas taria Junonei,
Žiūrinčiai į kautynes pro debesio kraštą auksinį:
„Kokis bus galas kada, valdove, ir kas tau belieka?
Tu gi žinai ir pati pripažįsti: Enėjas sau turi
Vietą skirtą danguj, lig žvaigždžių iškels jį likimas.
Ką tu galvoji ir ko debesy šaltajam čia rymai?
Argi derėjo dievą mirtingai rankai sužeisti
Ir kalaviją (negi be tavęs tai darė Juturna)
Turnui grąžinti, ir tuo nuveiktųjų dvasią pakelti?
Prašymui mano tu nusilenk ir liaukis tai darius.
Sprendžiamas metas dabar. Lig šiol galėjai blaškyti
Teukrus žemynuos ir jūroj ir baisų karą sukurti,
Dermę sugriauti namuos, raudom vestuves sutrikdyti,
Betgi toliau taip daryti draudžiu". Jupiteris baigė.

Žvilgsnį nuleidus žemyn, Saturno duktė jam atsakė:
„Aš jau seniai tavo valią žinau, Jupiteri didis.
Turną todėl palikau ir žemę, nors baisiai nenorom.
Šiandien soste dangaus manęs vienos neregėtum,
Kenčiančios karčias skriaudas: liepsnų apsupta aš stovėčiau
Prie vorų ir teukrus kovon pražūtingon viliočiau.
Prisipažįstu, liepiau Juturnai, kad broliui nelaimėj
Ranką ištiestų, ir gyriau jos ryžtą gyvastį gelbėt.
Lanką įtempti tačiau ir strėlę leisti neleidau.
Stikso prisiekiu versmėm, kurių nepermaldaus niekas,
Jom tik vienom dievams nemirtingiems leista prisiekti.
Aš pasitraukiu tikrai ir kovas palieku nelabąsias.
O dėl tavo genčių karalių ir Lacijaus laimės
Noriu prašyti malonės, kurios neužgynė likimas.
Kai laimingom vestuvėm tarpusavio taiką sutvirtins
(Taip tebūnie), kai jau sutartis juos riš iškilminga,
Čiabuviams tuosyk lotynams senojo vardo neliepki
Atsižadėti, virsti trojėnais ir teukrais vadintis,
Svetimą kalbą priimti neversk ir rūbo nekeiski.
Lacijus ir albanų karaliai tebūna per amžius,
Romos galybei ribų teneranda italų narsumas.
Troja žuvo, tad leisk jos vardui išnykti be ženklo".
Nusišypsojo žmonių ir pasaulio kūrėjas ir tarė:
„Man tu sesuo tikra ir Saturno vaikas antrasis,
Bangos rūstybės tačiau tebesiaučia tavo krūtinėj.
Bet prisiverski valdyt be reikalo kilusį pyktį,
801 Idant skausmas tavęs negraužtų tyliai ir skundai
802 Iš tavo lūpų saldžių neskrietų man nuolat į ausį.
Duodu, ko nori, ir tau gražumu nusileidžiu šį kartą.
Kalbą ir papročius savo tėvų lai turi auzonai,
Liks ir jų vardas, kaip buvęs. Krauju su jais susimaišę,
Teukrai išnyks pamažu. Apeigų ir aukojimų būdą
Bendrą jiems duosiu, visi kaip lotynai kalbės jie vienodai.
Toji gentis, kur gims iš auzonų kraujo ir teukrų,
Savo dorybėm pranoks dievus ir gyventojus žemės,
Ir tau garbę ji duos, kaip nieks nevalioja pasauly.
Linkteri galva Junonė, širdis atlyžta nudžiugus,
Ir, iš padangių pakilus, debesį šviesų palieka.
O visagalis tėvas vienas galvoja tuo tarpu,

Kaip iš mūšio laukų atitraukti Juturną nuo brolio.
Esančios, sako, dvi deivės ir dirių turinčios vardą.
Jas dvi audringa Naktis ir Tartaro sargę Megerą
Vienkart iš įsčių paleido, vingiais gyvačių vienodais
Lygiai aprangius visas ir vėjo sparnus prikabinus.
Jos prie Jupiterio sosto, prie slenksčio jo, visagalio,
Tuoj pasirodo ir baimę įvaro vargšams mirtingiems,
Kai valdovas dievų užsirūstinęs giltinę šiurpią
Siunčia į žemę, ligas ar karais sudrebina kraštą.
Vieną, greičiausią iš jų, Jupiteris siunčia iš aukšto
Skliauto padangių kaip pražūtingą ženklą Juturnai.
Išskrenda toji ir leidžias žemyn kaip viesulas greitas.
Lygiai kaip lekia strėlė, stygos pavaryta per orą,
Kai ją, piktų nuodų prisigėrusią, partas paleidžia,
Partas ar kidonietis, kad ji nepagydomai žeistų;
Niekas nemato, kaip švilpia ji oru ir skrodžia šešėlius,—
Lygiai taip skrido Nakties pagimdytoji dirė į žemę.
Kai Iliono voras ji išvydo ir Turno falangas,
Greit susitraukė ir į nedidukę paukštę pavirto,
Tą, kur, nutūpus ant kapo ar stogo namų apleistųjų,
Klykia nakties glūdumoj, pranašaudama žmogui nelaimę.
Ja pasivertus dabar pro Turno veidą ji skrido.
Švokščia pirmyn ir atgal ir taikosi skydą užgauti.
Šiurpas kaip niekad anksčiau jį nupurto, ir kūnas pasvyra,
Šiūšta iš siaubo plaukai ir balsas gerklėj jam užkrinta.
Ūžesį deivės sparnų ir balsą pažinus iš tolo,
Rauna palaidas kasas iš skausmo bekraščio Juturna,
Veidą vagoja nagais ir kumščiais tranko krūtinę.
„Kuo tau gali sesuo pagelbėti, Turnai, šiandieną?
Kas man, vargšei, belieka? Kokia gudrybe dar gelbėt
Tavo gyvybę? Ar mano jėgoms su šmėklomis grumtis?
Traukiuosi tuoj nuo gretų. Iš baimės drebu, nebauginkit,
Šiurpūs paukščiai, manęs. Sparnų ošimą pažįstu
Ir pražūtingąjį klyksmą. Jupiterio didžio sprendimą
Šiandien aiškiai regiu. Tai atpildas man už mergystę?
Kam jis gyvybę man amžiną davė? Ko pagailėjo
Man mirties būtinumo? Kančias neregėtas galėčiau
Šiandien užbaigt ir šešėlių šalin lydėt savo brolį.
Aš nemirtinga! Bet koks gi džiaugsmas gyvųjų pasauly,

Broli, man bus be tavęs? O! Kad žemė, kiaurai atsivėrus,
Deivę mane dabar vėlių karalystėn prarytų!“
Šitai pasakė ir žydra skraiste apsigaubė galvą,
Ėmė gailiai vaitoti ir upės gelmėn pasinėrė.
Puola Enėjas tuomet, žaibuodamas rankoj galinga
Ietim kaip iena tikra, ir sako, pykčiu nesitverdams:
„Ko tu čia vilkini, Turnai? Ar stot nebenori į kovą?
Aš nevaikysiu — ginklais kovosim veidas prieš veidą.
Kuo tik tu nori, gali pasiverst ir telkti iš karto,
Ką drąsa ir gudrybė pajėgs, pakilk kaip erelis
Ligi žvaigždžių ar slėpkis, giliai prasmegęs į žemę“.
Turnas galvą papurtė. „Manęs negąsdina tavo
Žodžiai rūstieji: drebu prieš dievus ir Jupiterį piktą“.
Nieko netaręs daugiau, apsidairo jis ir pamato
Akmenį seną, didžiulį, kurs dirvoj gulėjo kaip tyčia
Ežiai padėtas žymėt ir ginčui spręsti artojų.
Dvylika vyrų jo savo pečiais nebūtų pakėlę,
Vyrų tvirtų, kurie nūn gimę žemėj gyvena.
Turnas vienas pribėgęs jį virpančiom rankom pastvėrė,
Įsibėgėjo, pašoko aukštyn ir paleido į priešą.
Einančio betgi savęs nei bėgančio nebepažįsta,
Nei kada mojo ranka ir sunkų akmenį metė.
Linksta drebėdami keliai, ir kraujas atšalęs sustingsta.
O paleistasis akmuo, tuščioj erdvėj pasisukęs,
Nebenuskriejo skirto jam kelio ir netrenkė smūgio.
Lygiai kaip naktį sapne, kai žmogui miegas sumerkia
Nuovargio pilnas akis: atrodo, šokam pakilę
Ir pasileidžiame bėgt, bet vos pajudinam pėdą
Ir sugniūžtam bemat: liežuvis neklauso, ir kūnui
Stinga turėtų jėgų, užsikerta balsas ir žodžiai,—
Lygiai taip Turnui: kur narsumu jis kerta sau kelią,
Deivė nuožmi sukliudo visur. Jausmai įvairiausi
Verda širdy, jis žvalgosi į rutulus ir į miestą,
Pakerta baimė rankas, jis dreba, regėdamas mirtį.
Nebeišmano, kur bėgt nei kaip į dvikovą stoti,
Nei vežėjos sesers, nei ratų neberegi niekur.
Turnui delsiant, Enėjas įsmagina ietį lemtingą,
Laimę jai atmatuoja akim ir atsivėdėjęs
Leidžia iš tolo į jį. Kai mūrlaužiai drebina mūrus,

Akmenys taip nedunda tada, nei griausmas taip trankiai
Niekad nedarda danguj. Kaip viesulas juodas atzvimbia
Ietis, baisia mirtim nešina: prasminga pro tarpą
Turno varinių šarvų ir skydą septyniasluoksnį
Ir sugirgždėjus įstringa į kulšį. Kaip milžinas Turnas
Krinta nuo smūgio smėlin ir koją sulenkia pakinkly.
Kraupiai surinka pašokę rutulai, kalnai atriaumoja
Skardų jų riksmą, ir giriom aukštom nubėga jų aidas.
Pakelia Turnas akis maldaujančias, dešinę tiesia
Ir nusižeminęs prašo: „Vertas, nėra ko maldauti,
Savo dalia naudokis. Bet jei nelaimingojo tėvo
Sielvartas gali graudinti tave (ir tu juk turėjai
Tėvą Anchisą), prašau — pagailėki Dauno senatvės
Ir jam grąžink mane ar gyvybę iškvėpusį kūną,
Kaip tau geriau. Nugalėjai. Mane nugalėtą auzonai
Tiesiant rankas regėjo. Dabar Lavinija tavo.
Pykčiui toliau nebeleisk liepsnot". Sustojo Enėjas,
Narso pagautas, akim sužaibavo, bet ranką suvaldė.
Ėmė svyruoti, ir Turno žodžiai jau buvo iš lengvo
Jį bepalenkią, bet štai ant aukšto peties sublizgėjo
Perpetė ta nelemta su aukso spurgučiais ir diržas
Jauno Palanto, kurį nugalėjęs ir sunkiai sužeidęs
Turnas nukovė ir jo gražmenim kadaise didžiavos.
Tad, įsisiurbęs akim į priežastį skausmo bekraščio,
Į nuplėštuosius diržus, pykčiu suliepsnojo Enėjas
Ir apmaudingai suriko: „Maniškių šarvais pasipuošęs,
Nori ištrūkti tu man? Tave aukodams, Palantas
Smogia šį smūgį, kad kaltę krauju nedoru numazgotum!"
Ir su tais žodžiais durklą suvaro Turnui krūtinėn,
Siuto pagautas, o tam sąnariai atsileidžia atšalę
Ir suvaitojus gyvybė šešėlių šalin iškeliauja.

„ENEIDOS“ KŪRĖJAS

Vergilijus ir jo „Eneida“, rodos, neturėtų kelti daug problemų, nes apie kūrinį ir jo autorių žinoma gerokai daugiau negu apie kitus antikos poetus. Jis gimė 70 m. pr. m. e. spalio 15 d. Andų kaime netoli Mantujos. Šis gražus miestas garsėja ir dabar Šiaurės Italijos lygumoje, kuri lig šiol tebėra šalies aruodas. Literato mokyklą (pradžios mokslą) Vergilijus ėjo Kremonoje už keliasdešimt mylių vakarop nuo Mantujos, o gramatiko mokyklą (poezijos kursą) — Mediolane (dab. Milanas). Apie 52 m. pr. m. e. Vergilijus atvyko į Romą mokytis retorikos. Tokia buvo anų laikų jaunuolių tradicija išeinant į gyvenimą. Kiek laiko šioms studijoms paskyrė būsimasis poetas, nėra nustatyta, bet aišku viena, kad tas menas buvo ne jam. Biografai sako, kad Vergilijus teisme kalbėjo tik kartą ir labai nesėkmingai, o po to atsisveikino su iškalba ir išvyko į filosofo mokyklą. Tai turėjo būti maždaug tarp 48—43 m. pr. m. e. Kiti jaunuoliai, turtingesni, vykdavo į Atėnus, o Vergilijus filosofiją studijavo netoli Neapolio, kur buvo įsikūrę du graikų epikūriečiai Filodemas ir Sironas (pirmasis dar buvo ir garsus poetas).

Iš autentiškų Vergilijaus kūrinių žinomi trys. „Bukolikas“ jis pats paskelbė 38 m., „Georgikas“ baigė 29 m., o „Eneidą“ — 19 m. pr. m. e., bet pastarosios paskelbti nespėjo. Norėdamas susipažinti su tais kraštais, kuriuos joje aprašė, poetas išvyko į Rytus, bet Atėnuose sunkiai susirgo. Oktavianas Augustas, sergantį poetą įkėlęs į laivą, atvežė į Brundiziją, pagrindinį Italijos uostą Apeninų rytiniame krante. Čia Vergilijus mirė 19 m. pr. m. e. rugsėjo 22 d. Palaidotas buvo Neapolyje, kur gyveno du paskutiniuosius dešimtmečius.

Ir vis dėlto Vergilijaus asmenybė ir visa jo kūryba, ypač „Eneida“, tyrinėtojams yra gana kietas riešutas. Publijus Vergilijus Maronas (toks pilnas poeto vardas) buvo žemdirbio sūnus, bet jo tėvas turėjo dar kažkokį kitą verslą, nes buvo neblogai apsirūpinęs ir, matyt, apsišvietęs. Deja, 41 m. pr. m. e. jaunas Oktavianas dalino Julijaus Cezario kariuomenės veteranams žemę Kremonos apylinkėse. Tada buvo konfiskuotas ir Vergilijaus tėvo sklypas. Nors poetui pavyko gauti užtarimą, bet jo tėvas tarp šiurkščių ateivių gyventi negalėjo. Vergilijus su tėvu apsigyveno prie Neapolio, buvusioje jo mokytojo Sirono viloje. Mokytojas, matyt, tuo metu jau buvo miręs. Mate-

rialinė kompensacija neišdildė moralinės nuoskaudos, nes Vergilijus nuolat — „Bukolikose", „Georgikose" ir „Eneidoje" — mini savo gimtinę, jos liūdną lemtį, kur tik galėdamas guodžiasi. Ir čia pat jo poezijoje randame daug pagarbos žodžių Oktavianui, dėl kurio kaltės jo tėvas ir jis pats buvo priversti keltis už daugelio šimtų mylių į neįprastus kraštus. Kyla klausimas, kas nuoširdu ir kas ne, kai matome tokį jausmų dvilypumą.

Neaiškūs ir poeto pasaulėžiūros kontrastai. Įprasta Vergilijų laikyti stoikų filosofijos atstovu, nes daug kas įžvelgia jo poezijoje nemažai dievotumo, kuris geriau derinosi prie stoicizmo. Stoikų filosofija, be to, nuo II a. pr. m. e. vidurio įtvirtino Romoje neginčijamas ideologines pozicijas, o tai lėmė ir Oktaviano Augusto politines aspiracijas, kurioms Vergilijus buvo pakankamai palankus. Tačiau poetas studijavo Epikūro filosofiją, o stoikų — ne. Jo kūryboje,— vėl „Bukolikose", „Georgikose" ir „Eneidoje",— galima rasti pakankamai argumentų, kad epikūrietiškų pažiūrų jis nebuvo atsisakęs. Todėl šiandien tyrinėtojai skirstosi į dvi stovyklas: vieni Vergilijų iš tradicijos laiko stoiku, kiti — tokių skaičius tolydžio didėja — epikūriečiu. Ši problema, beje, nėra scholastinė, nes poeto negalima ligi galo suvokti ir įvertinti, neįvertinus jo pasaulėžiūros, gyvenimo principų.

Pagaliau ir pati Vergilijaus poetinė biografija turi neaiškumų. Pirmasis pastoralinių eklogų rinkinys pasirodė tada, kai poetui buvo jau trisdešimt dveji metai. O ką jis kūrė ligi tol, juoba kad „Bukolikos" rodo jau subrendusį poetinį talentą? „Georgikos", parašytos poeto kūrybinio kelio vidury, rodos, geriausiai apgalvotas ir užbaigtas kūrinys. Betgi žinoma, kad paskutinioji jo knyga redaguota po 29 m. Kas poemoje taisyta ir kada galų gale ji išvydo šviesą, atsakyti tiksliau dar niekam nepavyko.

„Eneida" buvo kuriama vienuolika metų. Spėjama, kad Vergilijus buvo pasirašęs prozinį jos išdėstymą, o poetinį pavidalą kūrė atskiromis knygomis (jų iš viso 12), nesilaikydamas dėstymo sekos. Dalimis, matyt, savo kūrinį jis rodė draugams, nes Propercijus, jaunesnis Vergilijaus amžininkas, buvęs kažkiek laiko kartu su Vergilijum Mecenato poetų ratelio narys, dar 26 m. pr. m. e. sušuko, kad gimsta kūrinys, kuris nustelbs „Iliadą". Apie Vergilijaus darbą prie „Eneidos" žinojo ir Oktavianas Augustas, kuris, matyt, prašė poeto atsiųsti jam ką nors paskaityti, nes Vergilijus 25 m. pr. m. e. kukliai rašė šalies imperatoriui, kariavusiam tada Ispanijoje, kad nieko neturįs verto jo ausiai. Ir vis dėlto 23 m. pr. m. e. jis paskaitė Oktavianui tris knygas, anot vienų šaltinių — antrą, ketvirtą ir šeštą, anot kitų — antrą, trečią ir šeštą. Menine prasme gal būtų įdomesnė pirmoji triada, bet Augustui svarbios idėjinės koncepcijos prasme — neabejotinai svarbesnė antroji.

Augusto susidomėjimas „Eneida" nesunkiai suprantamas, nes Julijų giminė vedė savo genealogiją iš Julo, Enėjo sūnaus, o pats Enėjas buvo Veneros sūnus. Taigi per Enėją Julijai įgijo dievišką genealogiją. Vergilijus, kalbėdamas apie mitinį herojų, visiškai aiškiai kalbėjo apie savo dabartį ir ypač apie savo laikų herojų Oktavianą Augustą. Tačiau tokią idėją — kalbėti

apie dabartį per praeities legendą — Vergilijus subrandino ne iš karto. Dar „Georgikų" trečios knygos įžangoje (Georg. III, 46—48) jis žadėjo aprašyti Cezario Oktaviano kovas, kitaip tariant, parašyti helenistinei poezijai būdingą panegiriką asmeniui. O čia mes turime tik tolimas aliuzijas iš mitinės praeities į Augusto laikus, kurie, beje, vaizduojami ne karingi, o kaip taikus Aukso amžius. Kodėl taip pakrypo idėjinė poemos prasmė, nesunku suprasti. Žymiausi Oktaviano karai vyko ne su užsienio priešais, o šalies viduje su politiniais konkurentais. 42 m. pr. m. e. rudenį įvyko garsus mūšis prie Filipų (Makedonijoje), kur Oktavianas Marko Antonijaus pusėje kovėsi su respublikos šalininkais, Julijaus Cezario žudikais Brutu ir Kasijum. 36 m. pr. m. e. jo ginklai buvo nukreipti prieš Julijaus Cezario bendražygio, o vėliau priešininko Gnėjaus Pompėjaus sūnų Sekstą Pompėjų. 31 m. pr. m. e. įvyko lemtingos kautynės prie Akcijaus, kur Oktaviano laivynas nugalėjo Marko Antonijaus jūrų pajėgas. Nors ir labai stengėsi pats Oktavianas ir jo idėjiniai talkininkai apvilkti minėtus karus šventu tėvynės gelbėjimo drabužėliu, blaiviau mąstanti visuomenė, ypač apsišvietusioji jos dalis, prie kurios privalome priskirti ir Vergilijų, minėtuose mūšiuose negalėjo nematyti akivaizdžių pilietinio karo etapų. Žvelgdamas iš mitinės tolumos, Vergilijus dar galėjo jiems suteikti moralinio taurumo aureolę, o iš arti vaizduodamas šias kautynes, jis jokiu būdu nebūtų galėjęs išaukštinti brolžudiško kraujo praliejimo. Čia ne vieta rodyti visą meninių vaizdavimo būdų mechanizmą, kurį poetas panaudojo savo užsibrėžtam idėjiniam tikslui įkūnyti, bet Oktavianas Augustas tikrai galėjo būti patenkintas galutiniu rezultatu.

Daug sunkiau paaiškinti, kodėl Vergilijus atsisakė romėniško epo tradicijos ir sukūrė graikišką. Vergilijaus pirmtakai Gnėjus Nevijus ir Kvintas Enijus kūrė istorinius epus, poetiškai įprasmindami Romos karus su Kartagina, labai svarbią romėnų istorinei savimonei epochą. Iš graikų epinės medžiagos tiek vienas poetas, tiek ir kitas trumpai paminėjo tik Enėjo atvykimą į Kartaginą, jo meilę ir kivirčą su jos valdove Didone, bet šis motyvas teturėjo tikslą supoetinti Pūnų karų dingstį. Vergilijus pasielgė visiškai priešingai: išmetė istorinę tikrovę, o nedidelį ir gana skurdų mitinį siužetą išplėtė ir iškėlė ligi homerinio epo didybės. Kyla klausimas: su kuo norėjo susiremti jo mūza — su savaisiais ar su pačiu Homeru?

Įprasta tvirtinti, kad Vergilijus yra Homero sekėjas. Ir surandama svarių argumentų. Iš tiesų Vergilijaus „Eneida" neišvengė Homero poemų poveikio, ypač kompozicijoje. Vergilijaus poemą gana patogu dalinti į dvi puses po 6 knygas, nes kiekviena pusė turi analogiją su Homeru: pirmoji — su „Odisėja", antroji — su „Iliada".

Homeras Odisėjo, Vergilijus Enėjo klajones dėstyti pradeda ne nuo chronologinės įvykių pradžios, o nuo to momento, kada herojui liko tik paskutinė atkarpa iki kelionės tikslo. Visa kita papasakoja pats herojus draugiškoje viešnagės aplinkoje — Odisėjas Alkinojui, fajakų valdovui, Enėjas Didonei, Kartaginos karalienei. Odisėjas ir Enėjas buvo nusileidę į mirusiųjų pasaulį,

tik Odisėjas apie tai tarp kitų savo nuotykių pasakoja Alkinojui pats, o Enėjo žengimą į požemio karalystę poetas vaizduoja kaip epinės fabulos sudėtinę dalį. Tai keičia ne vien poetinio piešinio spalvą, bet ir konceptualinį jo turinį. Nors Vergilijus rodo, kad Enėjas į tikrovės prieglobstį grįžta per dramblio kaulo vartus, kurie leidžia į gyvųjų pasaulį netikrus sapnus (*falsa insomnia;* VI, 896), vis dėlto didžioji istorinė Enėjo tėvo Anchiso pranašystė, pagrįsta pitagoriečių metempsichozės teorija, sumišusia su stoikų filosofija, suskamba kaip tikroviškiausias Augusto romėniškos misijos pripažinimas, jo asmenybės apoteozė.

Antroji poemos pusė panaši į „Iliadą". „Eneidoje", kaip ir „Iliadoje", karas kyla dėl moters. Lemtingu metu Enėjas, panašiai kaip Achilas, iš mūšio pasitraukia, tik dingstis čia ne kokia nors rūstybė, o noras susirasti pagalbos. Tuo metu trojėnai, kaip achajai „Iliadoje", patiria pralaimėjimą po pralaimėjimo ir atsiduria ant pražūties ribos. Grįžus į kovą Enėjui, sugrįžta ir sėkmė. Tai irgi primena „Iliadą". Pagaliau „Eneidą" vainikuoja Enėjo ir Turno dvikova, panaši į Achilo ir Hektoro grumtynes „Iliadoje". Galima rasti paralelių ir atskiruose epizoduose. Tai, beje, gana kruopščiai yra padaryta pasaulinėje literatūroje, ypač tų autorių, kurie Vergilijui didelio originalumo nenori pripažinti, visišką pirmenybę atiduodami Homero mūzai.

Tačiau Vergilijaus „Eneidos" nuvainikavimas, labai būdingas analitinei XIX a. mąstysenai, šiandien daugeliu aspektų jau atrodo kaip anachronizmas. Žinoma, Vergilijaus epe mes nerasime to perregimai skaidraus pasakojimo, kuris mitui, sakmei, godai Homero poemose suteikia šventinį rūbą, kartu išsaugodamas liaudišką jų tikrumą. Tačiau Homerui trūksta aistros, kontrastingų peripetijų, kurios ir sudaro Vergilijaus pasakojimo jėgą. Vergilijus ne tiek epinis, kiek tragiškasis poetas, nes tos abi poemos dalys, kurias įprasta lyginti tik su „Odisėja" ir „Iliada", gali būti traktuojamos ir kaip dvi tragedijos, sukurtos klasikinės graikų dramos pavyzdžiu.

Pirmoji yra Didonės tragedija, kurią lemia laikina dviejų deivių — Veneros ir Junonės — santarvė, o po to valdinga Jupiterio ištarmė. Tokioje dievų valios kryžmėje žmonės kaip Euripido tragedijose virsta žaislais, o jų kančia atrodo beviltiška ir net beprasmiška. Veiksmo kompozicija taip pat primena Euripido fabulų tėkmę ir struktūrą. Po lemtingos pažinties su Enėju, sudarančios lyg ir pirmą tragedijos epeisodiją, matome pamilusios Didonės dialogą su seserimi Ana, po to susitarusių deivių lemtą Didonės meilės kulminaciją. Tai, sakykim, antrasis epeisodijas. Trečiasis prasideda Jupiterio ištarme ir baigiasi aistringu Didonės dialogu su Enėju, dialogu, kurio pavyzdys, aišku, jokiu būdu ne Homeras, o veikiau Euripido Medėjos ginčas su Jasonu. Ketvirtasis epeisodijas vėl euripidiškas: su Anos pagalba Didonė dar mėgina Enėją sustabdyti, jei ne visiškai, tai bent laikinai atidėti jo išvykimą. Kai tai nepavyksta, mes matome psichologiškai pagrįstą jos blaškymąsi tarp gyvybės ir mirties, kol pagaliau ateina tragiškoji peripetija: Enėjas, kurį Didonė stebi iš savo rūmų, išvyksta. Seka priešmirtinis apviltos moters monolo-

gas, šaukiąs keršto audrą, ir mirtis. Tai penktasis epeisodijas. Ar galima sukomponuoti dar tobulesnę tragedijos fabulą? Šiame siužete vargu, ypač turint minty tą principinę aplinkybę, kad Vergilijus vis dėlto kūrė ne tragediją, o epinę poemą, kurios medžiaga buvo daug didesnė negu atskiras tragiškasis konfliktas. Ir čia ypač svarbu įsidėmėti, kad Vergilijus sugebėjo po tragedijos peripetija sutalpinti net atsijusį epinį pasakojimą. Dvi knygos, kuriose išdėstyta Trojos žuvimas ir Enėjo klajonės, tėra viena Didonės ir Enėjo pažinties naktis, o penktoji ir šeštoji knygos, dėstančios įvykius po Didonės mirties, įsijungia į Didonės tragedijos kompoziciją tuo, kad požemio pasaulyje mes vėl matom dvi nelaimingas meilės aukas (VI, 450—476). Skaudus jų susitikimas dar kartą paryškina euripidišką lemties prasmę.

Antroji tragedija rutuliojasi per lotynų karaliaus Lotyno asmenį, tačiau ji yra visos tautos tragedija. Jos filosofinė prasmė, žinoma, negali būti sutalpinta į Euripido fabulą, aprėpiančią vieno žmogaus kančią: ji sofokliška. Sofoklis mėgo skirstyti etapais veikėjų atpažinimą, kuris buvo būtinas klasikinei tragedijai, nes nuo jo priklausė peripetija, veiksmo posūkis priešinga linkme. Toks veiksmo komponavimas teikė autoriui galimybę parodyti tragiškąją koliziją kaip artėjančią grėsmę, neretai sąlygojamą neišvengiamos lemties. Kažką panašaus matome ir Lotyno tragedijoje. Iš pradžių jis — laimingas šalies valdovas, džiugiai sutinka trojėnus ir Enėją, pažada jam savo dukterį Laviniją. Tačiau gražios viltys per Junonę žlugo. Prasidėjo nesantaika, Lotynas prieš savo valią buvo priverstas (VII, 617) atidaryti dievo Jano šventyklos duris, o tai reiškė karo stovį šaly. Antrasis karaliaus susidūrimas su priešinga nuomone dar skaudesnis. Kai grįžo lotynų šaukliai ir pranešė vyrijai, kad Diomedas, įžymus achajų didvyris, ne per seniai įsikūręs Italijoje, atsisako pagelbėti Lotynui jo kovoje prieš Enėją, karalius vėl skatina tautiečius sudaryti su trojėnais taiką (XI, 302—313). Dabar jis nusileidžia Turnui, buvusiam Lavinijos sužadėtiniui, nebekalba apie dukters vestuves su Enėju, bet tik prašo vyrijos skirti trojėnams įsikurti žemės plotą arba leisti taikiai išvykti kitur (ten pat, 316—329). Deja, Lotynas liko nepalaikytas, Turnas, išdidžiai atrėžęs, išėjo iš susirinkimo. Šioje scenoje pastarasis dar gynė italų ginklo garbę, bet paskutinėje scenoje, kur jį dar kartą Lotynas mėgina perkalbėti, parodydamas, kad jo užsispyrimas atnešė šaliai tik vargus (XII, 29—33), matome vien šiurkščią jaunuolio ambiciją (ten pat, 47—48). Tai galutinai nuvainikuoja ir jo ginamą karo idėją. Čia prasideda tragiškoji peripetija, kuri visu lemties smūgiu nukrypsta prieš Lotyną, taikios santarvės šalininką: jo žmona Amatė pasikorė (ten pat, 598—603), duktė Lavinija išėjo iš proto (ten pat, 605—607), o jis pats, kaltindamas save, gedulingai pasirodo mieste suplėšytu drabužiu ir pelenais pabarstyta galva. Tai paskutinė scena, kur mes matome šią stiprią asmenybę, galutinai sutriuškintą ir bejėgę, kažkuo primenančią Kreontą Sofoklio „Antigonėje". O tai toli gražu jau nebe Homero „Iliada".

Abi poemos dalis, sakytume, dvi grandiozines tragiškąsias fabulas, jungia Enėjo asmenybė, absoliučiai teigiamas personažas, todėl ir nepakankamai įtaigus. Jis vykdo kosminę misiją, nes neša penatus iš Trojos į Italiją, o tai reiškia, kad mitinis pasaulio centras su juo keliasi iš Rytų į Vakarus. Mums, nutolusiems nuo Romos tikrovės per du tūkstančius metų, tokia poetinė istorijos mistifikacija nieko nesako, o Augusto laikais tai jaudino kiekvieną jos pilietį, kurstė ambicijas. Tai tuo labiau nebuvo menkas dalykas pačiam Augustui, juoba kad Enėjas vežėsi iš Trojos į Romą sūnų Askanijų, Romoje vadinamą Julu, Julijų genties pradininką. Suprantama, Enėjo figūra poemoje vaidino ne vien siužetinį vaidmenį: joje per mitą kalbėjo poeto dabartis, kartu susiklostė ir tam tikri poeto linkėjimai tiems, nuo kurių priklauso toji dabartis. Vergilijui buvo per sunku tiesiog Augustą raginti ką nors daryti ar nedaryti, bet, kurdamas pagrindinį „Eneidos“ personažą, jis stengėsi poetiškai išryškinti tuos bruožus, kurie, jo nuomone, būtini tobulam valstybės vadovui. Galima sutikti su plintančia pasaulinėje literatūroje nuomone, kad Vergilijus Enėjo asmenyje mėgino sukurti demokratinio šalies vado paveikslą, būtent vado, ginančio ją nuo išorės priešų ir stojančio į kovą prieš diktatoriškas tendencijas jos viduje. Idėjų ir vaizdų žaismą šiuo aspektu atidesnis skaitytojas nesunkiai pastebi. To negalėjo nepastebėti ir Augustas. Deja, mes negalime pasakyti, kad kas nors iš Vergilijaus patarimų jį iš tiesų būtų sujaudinęs.

Čia pat reikia pabrėžti, kad programinė Enėjo figūros paskirtis, varžiusi poetą savo monumentalumu, nesukliudė jam sukurti giliai išjaustų, labai poetiškų epizodų, vaizduojančių Enėjo jautrumą tėvui, sūnui, Didonei, Palantui, pagarbą Lotynui, Euandrui. Enėjas — anaiptol ne schema, jis gyvas ir alsuojantis personažas, bet jo universali vieta poemoje pražudė charakterio dramatizmą, be kurio paprastai būna visi teigiami herojai. Be kita ko, Vergilijus išvis puikiai tapo epizodines scenas, kurios savo meniniu įtaigumu dažnai nė kiek nenusileidžia pagrindinėms jo epo linijoms. Laokoonto ar Priamo mirtis, Niso ir Eurialo draugystė iki mirties, Euandro ir Palanto lemtis, Mezentijaus ar Kamilės žygiai — puikūs epinio paveikslo pavyzdžiai, kurie rodo originalią jų autoriaus poetinę jėgą, nors patys siužetai ne visada originalūs.

Estetinė originalumo ir neoriginalumo dialektika šiandien įgyja naują aspektą dar ir dėl to, kad pats Enėjo klajonių mitas su Homeru mažai tesusijęs. „Iliadoje“ Enėjas dalyvauja. Vieną kartą netgi stoja, nors ir nesėkmingai, kautis su Achilu (XX, 79—352). Nors Poseidonas pranašauja jo vaikaičiams didelę ateitį, bet jo žygių geografija čia ribojasi Troja. Enėjo pasitraukimą ėmė vaizduoti tik kiklinės poemos VII—VI a. pr. m. e., o jo atvykimas į Italiją pirmąsyk paminėtas ne anksčiau kaip VI—V a. Tik III a. pr. m. e., kai Romos galybė Viduržemio jūros vakaruose tapo neginčijama, galutinai susiformavo itališkas Enėjo mito variantas, ėmęs vaidinti ideologinį ir politinį vaidmenį, nes visos aristokratų šeimos Romoje pradėjo kildinti save iš Enėjo bendražygių.

Tačiau naujausi archeologiniai tyrinėjimai rodo[1], kad Enėjo mito kelias į Italiją nėra tik literatūrinis. Augusto laikų graikų autorius Dionisijas iš Halikarnaso savo veikale „Romėnų senienos" (I, 44—60) išvardija daugybę vietovių, siejamų su Enėju ar jo bendražygiais. Nuo pereito šimtmečio vidurio prasidėjo jų kasinėjimas, ypač suaktyvėjęs per keletą pastarųjų šio amžiaus dešimtmečių. Etrurijoje, esančioje į šiaurę nuo Romos, rasta daug indų su Enėjo atvaizdu ir netgi statulėlė, vaizduojanti Enėją su tėvu Anchisu ant pečių. Iš to daroma išvada, kad senovės etruskai, kurie patys buvo ateiviai iš Mažosios Azijos, labai anksti platino Enėjo kultą Italijoje. Ir pačiame Lacijuje, senojo Lotyno valdose, rasta Enėjo kulto pėdsakų, nesusijusių su etruskais. „Eneidoje" minimo Lavinijaus teritorijoje atkasta trylika aukurų, kurie buvo įrengti VI—II a. pr. m. e. Ši vieta buvo vadinama Troja ir siejama su Enėjo atvykimu į Laciją. Netrukus čia buvo atkasta dar miesto siena, akropolis ir dalis gyvenvietės. Archeologija sako, kad Lavinijus klestėjo VI a., bet seniausi jo sluoksniai siekia net IX a. pr. m. e. Įdomiausias Lavinijaus radinys — heroonas, IV a. pilkalnis su tašytų akmenų kamera ir aikšte aukojimams. Spėjama, kad čia esąs „Enėjo kapas", kurį mini Dionisijas iš Halikarnaso. Pakeliui iš Lavinijaus į Romą netoli nuo Kastel di Dečimos neseniai rastas nekropolis, siekiąs VIII a. pr. m. e. pradžią. Senas miestas, manoma, esąs Politorijus, vienas iš trijų miestų — šalia Lavinijaus ir Albos Longos, kuriuos antikinė tradicija priskiria patiems trojėnams. Atkasti jo sluoksniai datuojami IX—VII a. pr. m. e. Ne per toli atkastas ir ištirtas dar vienas centras, kuris tapatinamas su Fikana, paminėta Livijaus istorijoje (I, 33, 2). Jo radiniai siekia VIII a. pr. m. e. Tokių iškasenų iš IX—VIII a. pr. m. e. senajame Lacijuje susikaupė gana daug, daugiau negu Etrurijoje. Mums labai įdomu, kad laidojimo vietose dažnai randama gintaro, kuris buvo mėgstamas ateivių iš Rytų. Tačiau literatūros tyrinėtojui dar įdomiau tai, kad Enėjo mitas Italijoje kaip istorinė tradicija egzistavo daug šimtmečių anksčiau, negu jį čia įtvirtino graikų autoriai. Jo kelias į Italiją eina ne vien per etruskus, bet ir per Finikijos pirklių lankomus uostus. Vadinasi, legenda apie Enėją, kaip dabar spėjama, galėjo Italijoje atsirasti savarankiškai dar tais laikais, kada kūrėsi pats Homero epas.

Nauji archeologiniai faktai visiškai keičia Vergilijaus poetinį vaidmenį Enėjo legendoje. Pradžioje sakėme, kad Vergilijaus pirmtakai Enėjo legendą tebuvo paminėję, nes visas jų dėmesys buvo skirtas tikrai istorijai. Vergilijus pasielgė atvirkščiai — atsisakė nuo realios istorijos ir sutelkė dėmesį į mitą. Kitaip tariant, vadovaudamasis vietinėmis legendomis, istoriniais reliktais, jis jį sukūrė, galima sakyti, pats, nes tokio išbaigto pavidalo iki Vergilijaus ši legenda neturėjo. Vergilijus suteikė jai ir poetinį rūbą, neretai pasidairydamas į Homero pavyzdį. Tačiau jo pavyzdys buvo ne vien

---

[1] *Ильинская Л. С.* Находки в древнем Лации и их место в понимании традиции об Энее на Западе // Вестник древней истории, 1983, № 3, с. 146—157.

Homeras. Didelę įtaką jam padarė ir Apolonijo Rodiečio „Argonautika“, kurioje pavaizduotas Medėjos paveikslas buvo literatūrinis Didonės prototipas. Apie graikų tragedijos įtaką jau buvo kalbėta. Tokia situacija iš esmės keičia Vergilijaus originalumo ir neoriginalumo pusiausvyrą, nes netgi jo neoriginalios idėjos ar detalės pasirodo kaip originaliausias poetinis atradimas.

Po visko, kas pasakyta, reziumuoti lieka nebedaug. Vergilijus buvo vienišas žmogus ir labai atsiskyręs nuo visuomenės poetas. Tačiau jo poezija buvo labai aktuali ir reikalinga savo metui. Kita vertus, nors visi jo kūriniai buvo remiami arba tiesiog užsakyti įžymių valstybės žmonių („Bukolikos“ — Azinijaus Poliono, „Georgikos“ — Mecenato, „Eneida“ — paties Oktaviano Augusto), Vergilijus sugebėjo išlikti savarankiškas mąstytojas ir kūrėjas. Jis pats save laikė filosofu ir norėjo, užbaigęs „Eneidą“, galutinai atsidėti vien tik filosofijai, mėgstamai sričiai. Deja, jo gyvenimas netikėtai nutrūko. Tai, kas liko po jo, iš karto iškėlė jį į didžiausių Romos ir visos antikos poetų aukštumas. Toks jis lieka ir dabar.

HENRIKAS ZABULIS

PAAIŠKINIMAI

Vergilijaus „Eneida“ yra susilaukusi nemažo lietuvių vertėjų dėmesio. Žinoma, kad jau XIX a. pradžioje „Eneidą“ buvo išvertęs D. Poška. XX a. trečiajame dešimtmety pasirodė šios epinės poemos fragmentų, verstų M. Gustaičio, J. Vosyliaus, tarybiniais metais — A. Churgino. Visa poema yra išversta A. Skoro. Tačiau pilnas „Eneidos“ vertimas — A. Dambrausko — Lietuvoje iš spaudos išėjo tik 1967 m. Lietuviškai „Eneida“ išleista ir užsienyje (1965, vertė A. Rukša).

PIRMA GIESMĖ

1 *3. Ten, kur Lavinijaus krantas.*— Lavinijaus, Enėjo įkurto Lacijuje miesto, dar nebuvo, kai Enėjas atvyko. Vergilijus poemoje neretai mini vietas ir įvykius, priklausančius vėlesniam laikotarpiui.

2 *4. ...dėl pykčio kerštingos Junonės.*— Pykčio priežastys išskaičiuojamos 25—28 eil.

3 *27—28. Pario sprendimas, kuriuo nepelnytai užgautas jos grožis. / Siutina ir gentis, ir garbinga vieta Ganimedo.*— Deivių gražiausia pripažindamas Venerą ir atiduodamas jai aukso obuolį, Paris įžeidė Junonę. Iš čia kyla jos neapykanta Enėjui ir visiems trojėnams. Trojėnų gentis ją „siutina“, ji širsta ir dėl to, kad Trojos karalaitis Ganimedas užėmė dievų rūmuose garbingą vyno pilstytojo vietą, kuri anksčiau priklausė jos dukteriai Hebei.

4 *34. Dingo Sikulų krantai iš akių...*— Šia eilute pradedamas poemos pasakojimas. Ankstesnius Enėjo nuotykius sužinosime iš antros ir trečios giesmių. Vergilijus veda skaitytoją „in medias res“.

5 *41—45. Tik dėl pašėlusios vieno Ajako Elido kaltybės...*— Lokrų karalius Ajakas buvo nuspirtas žaibo ir trenktas į uolą Kaferėjo kalnyne už tai, kad paniekindamas prieglaudos teisę (*ius asyli*), už kasų pastvėręs, išvilko Priamo dukterį Kasandrą iš Paladės šventovės.

6 *109. Slypinčias tokias uolas aukurais vadina italai...*— Tai nedidelės uolotos salos priešais Kartaginą.

7 *132. Veislę atsiminėt savo...*— Vėjai esą Auroros ir titano Astrėjo sūnūs. Titanai už įžūlumą buvo Jupiterio nubausti. Neptūnas primena vėjams jų tėvo likimą ir graso, kad taip gali atsitikti ir jiems.

8 *183. ...Kajiko skydas, aukštai iškabintas ant vairo.*— Ant skydo būdavo savininko ženklas (savotiškas herbas — *insigne)*, todėl, iškabinus skydą aukštame laivo vairūgalyje, iš tolo būdavo matyti, kieno laivas.

9 *248. Davė padermei vardą...*— Antenoras buvo vadas henetų, kuriuos pavadino venetais.

10 *272—273. ...karaliai, / Kilę iš Hektoro kraujo...*— Trojos dinastijos karaliai.

11 *276. Romulas prieglaudą genčiai duos...*— Pratęs Romoje Enėjo giminę, pasibaigusią Alboje Longoje su Numitoro mirtimi. Romulo tėvas — Mavortas (Marsas), todėl ir romėnai turės jo kraujo.

12 *282. ...dėvėtojams togos.*— Toga — tautinis romėnų drabužis — drauge buvo ir taikos meto drabužis. Tad romėnai bus nugalėtojai ir taikos globėjai.

13 *283—285. Ateis... laikas, / Kai Asarako namai... / ...viešpataus nugalėtuose Arguos.*— Julijų giminei likimo lemta nugalėti Graikiją ir pajungti ją Romos valdžion. Vietoj Graikijos minimi žymiausi jos miestai: Mikėnai, Ftija, Argai.

14 *293—294. ...spynom užrakins geležinėm / Karo žiauraus vartus, už kurių Šėlimas nedoras...*— Karui prasidedant, konsulas atidarydavo Jano šventovę, o pasibaigus — uždarydavo. *Šėlimas nedoras* — pilietiniai karai, kuriuos laimingai baigęs, Augustas galės teisėtai didžiuotis uždaręs Jano šventovės duris.

15 *337. ...raudonais koturnais...*— ilgaauliais medžioklės batais. Vėliau koturnai buvo tragedijos aktorių apavas.

16 *368. ...Dėl to ji vadinasi Birsa.*— Fenikų žodis *bosra* (tvirtovė) painiojamas su graikišku *byrsa* (kailis).

17 *378. Aš — pamaldusis Enėjas...*— Šitokia autorekomendacija norima herojui suteikti liaudies epui būdingą naivumo atspalvį. Labai panašiai Odisėjas prisistato Alkinojui („Odisėja", IX, 19—20).

18 *458. ...rūstų abiem jiem Achilą.*— Achilas pyko ant Agamemnono už Briseidės atėmimą, o ant Priamo — kaip ant priešų karaliaus.

19 *473. Pirm, negu Trojos žolės ir Ksanto vandens paragavo.*— Orakulo buvo sakyta: jei Reso žirgai bent sykį paės ir atsigers apgultame mieste, miesto graikai nepaims. Todėl Diomedas ir Odisėjas įsėlino į jo stovyklą ir pavogė žirgus („Iliada", X, 433—514).

20 *533. Žemę nuo savojo vardo Italija jau pavadinę.*— Senųjų pietinės Italijos gyventojų enotrų karalius buvęs Italas.

21 *619—620. Teukras... iš gimtojo krašto išvytas, / Buvo atvykęs Sidonan ir prašė Belą pagalbos...*— Salamino karaliaus Telamono sūnus, Ajako (graikų Ajanto) brolis Teukras grįžo iš Trojos po karo vienas. Brolį Ajaką buvo nužudęs Odisėjas (Uliksas). Už tai, kad nekeršijo galvažudžiui, tėvas išvijo jį iš namų. Teukras nuvyko pas Sidono karalių Belą, kuris jam padėjo užimti Kiprą. Teukras ten įkūrė miestą ir pavadino gimtinės vardu — Salaminas.

22 *661. Bijo Venera klastingų namų, dviliežuvių tiriečių...*— Namų klastingumą įrodė Pigmalionas. Pūnų dviveidiškumas Romoje buvo virtęs priežodžiu. *Perfidia plus quam Punica* (klastingumas, didesnis nei pūnų) — sako Livijus, charakterizuodamas Hanibalą (XXI, 4, 9).

23 *744. ...abejus Jaučius...*— Didžiųjų ir Mažųjų Grįžulo Ratų žvaigždynus. Juos romėnai vaizdavosi kaip jaučius kūlejus (*septem triones* — septyni jaučiai kūlėjai).

ANTRA GIESMĖ

24 *82—85. Vardas garsus ir didi šlovė Palamedo Belido...*— Odisėjas nenorėjo eiti į karą ir apsimetė bepročiu. Klastą išaiškino Egipto karaliaus Belo vaikaitis Palamedas: ariančiam Odisėjui į vagą paguldė sūnų Telemachą. Odisėjas ant sūnaus jaučių nevarė. Keršydamas jis Palamedą apkaltino išdavyste, padėjęs jo palapinėje pinigų, kuriuos šiam esą atsiuntęs Priamas. Palamedas buvo užmuštas akmenimis.

25 *116—117. Kraujas mergaitės jaunos ir gyvybė vėjus numaldė / Tuosyk, danajai, kai prieš Ilioną kilot į žygį...*— Kalbama apie Ifigenijos aukojimą Aulidės uoste. Kad ją išgelbėjo Diana, Sinonas tyčia nutyli. Vėjai buvo laikomi dievais, todėl jiems aukodavo aukas.

26 *133. Galvai balti kaspinai, druska ir miltai miežiniai.*— Ant aukojamojo gyvulio galvos būdavo užberiama druskos ir rupių miežinių miltų. Baltomis vilnonėmis juostomis ryšėdavo žyniai, jomis papuošdavo ir aukų galvas.

27 *162—168. Lūkesčiai grajų ir viltys pradėtą karą laimėti...*— Karą laimėti graikai tikėjosi, padedami Paladės Atėnės. Tačiau Diomedas ir Odisėjas deivę užrūstino. Žinodami padavimą, kad Trojos nebūsią galima paimti, kol Paladės statula stovėsianti jos pilies bokšte, jiedu slapta prišliaužė, užmušė šventovės sargus ir pagrobė statulą.

28 *177—179. Kolei parvyksią į Argus geresnio ženklo išmelsti...*— Graikams priskiriamas senas romėnų paprotys. Kaip kiekvieną viešojo gyvenimo aktą, taip ir karo žygį romėnai pradėdavo auspicijomis — sėkmės spėjimu iš paukščių skridimo, lesimo ir kitų ženklų. Jei žygis nesisekdavo ar būdavo pastebėta bloga lemiančių ženklų, karo vadas turėdavo grįžti į Romą ir auspicijas pakartoti. Sinonas tvirtina, kad graikai išvykę tėvynėn permaldauti deivės, o kol grįždami parvešią išvogtąją jos statulą, laikinai pastatę medinį arklį, kad deivė taip baisiai nerūstautų: kur bus arklys, ten ir jos malonė.

29 *193. Azija tuokart pati pakils į žygį prieš seną / Miestą Pelopo...*— Kalbama apie karą, kurį trojėnų palikuonys iš gimtųjų Azijos pakrančių turės pradėti prieš Graikiją.

30 *201. Laokoontas, Neptūno žyniu mums burto paskirtas...*— Jo žuvimą vaizduoja garsioji Rodo skulptorių Agesandro, Polidoro ir Atenodoro marmurinė statula (Laokoontą ir jo sūnus smaugia angys), surasta 1506 metais ir esanti Vatikano muziejuje. Ji paskatino vokiečių rašytoją ir meno teoretiką G. E. Lesingą parašyti studiją „Laokoontas" (1766), aiškinančią poezijos ir dailės santykius.

31 *227. Slepias prie deivės kojų po skrituliu gaubtojo skydo.*— Be Paladijo (statulos, kurią pagrobė Odisėjas), šventovėje būta ir kito atvaizdo: deivės su skydu prie kojų. Paladė globoja Laokoontą nubaudusias angis. Taigi arklį būtinai reikia traukti į miestą.

32 *242—243. ...Ketvertą sykių ant slenksčio / Vartuos sustojo...*— Užkliūti žengiant per slenkstį buvo blogas ženklas.

33 *441. ...skydų vėžliu prisidengę.*— Glaudžiai vienas prie kito sustoję ir skydus virš galvų iškėlę, kariai būdavo saugūs kaip vėžlys po savo kiautu.

34 *512. Rūmų vidaus kieme, po skliautais dangaus mėlynaisiais...*— Kalbama apie Vergilijaus laikų romėnų svetainę *(atrium)*, kurios vidurys būdavo be stogo. Po anga būdavo nedidelis baseinas lietaus vandeniui *(impluvium)*, šalia jo stovėjo aukuras ir augo lauras.

[35] *539. Ir, jo kraują praliejęs, gimdytojo suteršei žvilgsnį.*— Senovės žmonių supratimu, lavonas suteršdavo visus į jį pažvelgusius. Piro elgesys juo labiau nežmoniškas, kad jis privertė tėvą žiūrėti, kaip miršta sūnus.

[36] *625. Griūva iš pat pamatų Neptūno statytoji Troja...* — Karaliui Laomedontui Trojos mūrus statyti padėjo Apolonas ir Neptūnas. Kai Laomedontas atsisakė mokėti sutartą atlyginimą, Neptūnas pasiuntė jūrų pabaisą miesto griauti. Heraklis (romėnų Herkulis) išgelbėjo trojėnus nuo baidyklės su ta sąlyga, kad Laomedontas išleis už jo savo dukterį Hesionę. Bet kai tas ir šio susitarimo neįvykdė, Heraklis užėmė Troją ir Laomedontą su sūnumis nužudė.

[37] *642—643. ...Užtenka, kad sykį / Miesto žuvimą mačiau...*— Kai jį griovė Heraklis, keršydamas Laomedontui.

[38] *646. ...Nepalaidotam likti man lengva.*— Šie žodžiai rodo baisią Anchiso neviltį. Senovės žmonių įsitikinimu, nepalaidotam likti buvo didžiausia nelaimė (žr. „Eneida", VI, 365—371).

[39] *649. Padvelkė vėju žaibų ir mane ugnim palytėjo.*— Anchisą Jupiteris trenkė žaibu už tai, kad neišlaikė paslapties turėjęs meilės ryšių su Venera.

[40] *761. Portikuos jų tuščiuos, kur globodavo žmogų Junonė...*— Patekęs į dievų šventovę, žmogus būdavo neliečiamas.

[41] *781. ...Tibras lidietis...*— Tibras vadinamas lidiečiu, nes etruskai, per kurių šalį jis tekėjo, buvo atsikėlę iš Lidijos.

TREČIA GIESMĖ

[42] *73—77. Marių plačių vidury iškilusi žemė šventoji...*— Delo sala ligi Apolono (Auksalankio) ir Dianos gimimo laisvai plaukiojusi jūroje. Apolonas iš dėkingumo davęs jai pastovią vietą tarp Mikono ir Giaro salų. Delo saloje Apolonas buvo ypač garbinamas.

[43] *81. Galvą laurais šventais...*— Lauras — Apolonui skirtas medelis, todėl jo žyniai galvas visuomet puošdavosi lauro šakelėmis. Poetus globoja Apolonas — iš čia iki mūsų dienų išlikęs jų vainikavimo laurais paprotys.

[44] *111—113. Kilus iš ten yr močia Kibelė, iš ten koribantų / Skardūs cimbolai...*— Didžioji dievų motina Kibelė gyvenusi ant Kibelo kalno Frigijoje. Čion jos kultas atėjęs iš Kretos. Jos šventės buvo švenčiamos labai triukšmingai. Žyniai, vadinami koribantais, skambindavo variniais, panašiais į cimbolus, instrumentais. Misterijos būdavo orgiastinės, ir jų dalyviai šventai laikydavo paslaptyje visa, ką būdavo matę. Kibelė buvo vaizduojama važiuojanti pora liūtų pakinkytoje karietoje.

[45] *121—122. ...Idomenėją karalių / Žmonės išvijię iš krašto ir Kretos krantus jis palikęs...*— Po karo Idomenėjas iš Trojos grįžo į Kretą, bet sukilusių salos gyventojų buvo išvytas.

[46] *126. Plaukiam pro Naksą, kur Bakchas triukšmauja...*— Nakso saloje augo puikios vynuogės, plačiai garsėjo jos vynas, todėl sala buvo laikoma vyno dievo

Bakcho gimtinė. Jos kalnuose buvo iškilmingai švenčiamos orgiastinės šventės Bakcho garbei.

[47] *127—128. ...pro subertą jūron / Saują Kikladžių...*— Tų salų, didesnių ir mažesnių, tiek daug, jog atrodo, kad jas kažkas sauja subėrė į jūrą.

[48] *167—171. Ten mūs tėvynė tikra... /...lai žemėj Auzonų Korito/ Ieško...*— Dardanas su broliu Jasiju paliko gimtąjį Koritą Etrurijoje (*Corythus*, vėliau *Cortona)* ir išvyko į Mažąją Aziją. Ten karalius Teukras išleido už jo dukterį ir kraičio davė sritį, kuri nuo jo vardo buvo pavadinta Dardanija, o vėliau jo vaikaičio Trojo vardu — Troja.

[49] *222—223. ...dievus, Jupiterį patį, / Kviečiame būti grobio dalyviais...*— Grobio dalis būdavo aukojama dievams. Puotų metu romėnai ant stalo statydavo dievų statulėles su pagalvėliais.

[50] *274—275. Greitai iškyla Leukatės kalnų debesuotos viršūnės / Ir Apolono šventovė, įvaranti šiurpą jūreiviams.*— Tai kalnų virtinė pietiniame Leukatės pusiasalio, vėliau salos, pakrašty (dabar *Santa Maura)*. Apolono šventovė stovėjo pavojingoje laivams vietoje, Akcijaus kyšulyje, kuris čia painiojamas su Leukate.

[51] *295—297. Kad Priamidas Helenas — grajų miestų karalius...*— Priamo sūnus aiškiaregys Helenas buvo Piro paimtas į nelaisvę ir išvežtas į Epirą. Pirą už sužadėtinės Hermionės paveržimą užmušė Orestas. Tuomet Helenui liko Piro sostas ir jo verge buvusi Hektoro našlė Andromachė.

[52] *321. Priamo duktė nekaltoji* — Poliksenė. Trojai žuvus, ji buvo sudeginta ant Achilo kapo, nes mirdamas jis reikalavęs tokios aukos.

[53] *371. Kaspiną sau nusirišęs...*— Kaip žynys aukodamas Helenas ryšėjo balta juosta, o kaip pranašas turi būti nudengta galva, kad lengviau plauktų dieviškoji dvasia.

[54] *375—376. ...pasaulio valdovas / Dalią duoda visiems, likimo ridendamas ratą.*— Jupiteris žmogui likimą parenka, bet parinkęs pakeisti nebegali: vien žiūri, kad jis būtų tiksliai įvykdytas.

[55] *405. Purpuro skraistę paėmęs...*— Purpuro spalva (ji buvo raudona, violetinė ir juoda) turėjo saugoti nuo blogos akies. Nereikalingo asmens pasimaišymas aukojimo metu niekais paversdavo auką.

[56] *536. ...tolyn nuo kranto traukias šventovė.*— Šventovė stovėjo aukštai ant kalno, ir iš tolo atrodė, kad ji yra visai pakrantėje. Artyn plaukiant, nuotolis tarp jos ir kranto didėjo.

[57] *694—696. ...Slaptai, kaip sako, prasimušė kelią / Marių dugnu Alfėjo upelis...*— Buvo manoma, kad Alfėjo upė teka jūrų dugnu ligi Sicilijos, kur netoli Sirakūzų prasiveržia Aretūzos šaltiniu.

KETVIRTA GIESMĖ

[58] *18. Jeigu nebūtų man taip atgrasūs vestuvių žibintai...*— Žibintų šviesoje nuotaką iš tėvo namų lydėdavo į vyro namus. Ši apeiga buvo svarbi, ir poetų kalboje žibintai dažnai reiškia pačias vestuves.

[59] *118. Titanas* — čia Saulius, titano Hiperiono sūnus.

[60] *149—150. ...taip lygiai Enėjas / Jojo didingai...*— Enėjas čia palyginamas su

Apolonu, kaip pirmoje giesmėje Didonė su Diana (498—504 eil.). Žiemą Apolonas leisdavęs Likijos mieste Pataroje prie Ksanto upės, vasarą — Dele. Jo parvykimą į Delą lydėdavo iškilmingos šventės, į kurias susirinkdavo daug svetimšalių: kretiečių, Parnaso apylinkių gyventojų, driopų ir agatirsų iš Sarmatų krašto, kurie išsitatuiruodavo kūnus.

61 *216. Smakrą ir plaukus kvapius meonų kepurėn įkišęs...*— Meoniška, arba frigiška, kepurė (mitra) buvo su ilgomis ausinių pavidalo juostomis, surišamomis po smakru, ir ne tiek saugojo nuo šalčio, kiek buvo dabitiškumo požymis: po ja gražiai laikėsi kvepalais apšlakstyti plaukai. Tokias kepures dėvinčius vyrus romėnai laikė išlepėliais ir žiūrėjo į juos su panieka.

62 *301—303. Tarsi tiadė jauna, išgirdusi muziką šventą...*— Kas treji metai ant Kitairono kalno prie Tebų buvo triukšmingai švenčiama šventė Bakcho garbei. Iš šventovės būdavo nešami šventieji indai, juos lydėdamos, jaunų elnių kailiais apsisiautusios merginos — bakchantės (tiadės) — nakčia bėgdavo į Kitaironą, mosuodamos gebenėmis ir vynuogienojais apvyniotom lazdelėm (tirsais) ir mušdamos būgnus. Žiūrovų minia šaukdavo: „Io Bakche!"

63 *471. Ir Orestas, sūnus Agamemnono, rodomas scenoj...*— atvaizduotas romėnų rašytojo Pakuvijaus (220—132 m. pr. m. e.) tragedijoje.

64 *484. Sargę senos hesperidžių šventovės, kuri prižiūrėjo / Šventojo medžio šakas ir slibiną vaišėmis maldė...*— Atlanto dukterys hesperidės toli vakaruose turėjusios sodą, kurio auksinius obuolius, paskirtus Venerai ar Junonei, sergėjęs slibinas. Žynės pareiga buvo saugoti šventovę ir obelų šakas, maitinti slibiną.

65 *515. Ima ir antaugą meilės, greičiau už močią nugnybtą / Nuo kaktos kumeliukui gimstant.*— Buvo tikima, kad gimdamas kumeliukas kaktoje turįs antaugą, kurį kumelė (močia) tuoj pat čiumpanti nugnybti. Kas spėjęs greičiau už ją tą antaugą pagriebti, turįs gerą vaistą (apžavą) meilei.

66 *601—602. ...draugus ir Askanijų patį / Durklu nuvėrus padėt suvalgyti tėvui ant stalo.*— Užuomina į padavimą apie Atrėją, kuris vaišino Tiestą jo paties sūnų mėsa.

67 *615—620. Lai iškankintas kovų prieš giminę...*— Didonės prakeikimas įvyko: pagal padavimą, Enėjas, atvykęs į Italiją ir vietinių karingų tautų nugalėtas, turėjo šauktis karaliaus Euandro pagalbos. Ketvirtais taikos metais žuvo Numicijo upės vandenyse, taigi liko nepalaidotas.

68 *625. O! Kad iš kaulų manų tu, didvyri, kiltum atkeršyt...*— Aliuzija į Hanibalą.

69 *684. ...lūpom pagausiu mirštančios kvapą...*— Romėnų papročiu, Ana nori sukvėpti į save paskutinius mirštančios sesers atodūsius.

70 *693—705. O visagalė Junonė, pagailus kančių begalinių...*— Senovėje į mirštančius žiūrėta kaip į auką požemių karalystės dievams. Jiems nukirpdavo kuokštą garbinių, panašiai kaip kirpdavo plaukus nuo aukojamojo gyvulio kaktos. Kadangi Didonė miršta, nesulaukusi senatvės, nėra mirtimi baudžiama už nusikaltimą ir dėl proto aptemimo negali būti laikoma tikra savižude,— Plutono žmona ir mirusiųjų karalystės valdovė Prozerpina plaukų jai nukirpti neturi teisės. Todėl vargšei kančias baigti padėjo nuolatinė jos globėja Junonė, pasiuntusi savo pasiuntinę Iridę (vaivorykštę).

PENKTA GIESMĖ

71 *64. O kai devintą dieną, žmonėms mirtingiesiems malonią...*— Mirusįjį romėnai degindavo aštuntą dieną, o devintą keldavo atminas ir rengdavo iškilmingus žaidimus velionio garbei.

72 *69. Ir kas nebijo kumštynių, rankas šikšnom apvyniojęs...*— Kumštynių varžovai dilbius apsivyniodavo tvirtais žalios odos diržais, prie kurių ne vienoje vietoje būdavo pritvirtinti geležies ar švino gabalai, ir vienas kitą užmušdavo mirtinai.

73 *72. ...gaubia sau galvą motinos mirtom.*— Mirtos medelis, kurio šakelės buvo naudojamos laidotuvių apeigose, buvo skirtas Enėjo motinai Venerai.

74 *95—96. Nors ir nežino, kas buvo: vietos globėjas ar tėvo / Atsiųstas tarnas...*— Kaip žmogus, taip ir kiekviena vieta turėjo savo globėją — genijų.

75 *143. ...priešakio laivo triilčio.*— Laivas turėdavo tris snapus (*rostra):* pagrindinį ir du šalutinius.

76 *252. Buvo įausta, kaip Idoj lapotoj vikrus karalaitis...*— Ganimedas.

77 *564—565. ...sūnus tavo, mielas Politai, / Duosiantis pradžią italams...*— Trojoj žuvusio Polito sūnus Priamas atvykęs į Italiją ir įkūręs Politorijaus miestą.

78 *568. Antras — Atis, kurs Atiją gentį pradėjo Lotynuos.*— Kaip iš Julo buvo kildinama *gens Iulia,* taip iš Ačio — *gens Atia,* iš kurios buvo kilusi Augusto motina.

ŠEŠTA GIESMĖ

79 *14—17. Bėgdamas iš Minojo šalies... / Ryžos lakiaisiais sparnais padangėn leistis Dedalas...*— Tesėjo amžininkas atėnietis Dedalas buvo garsus dailidė ir mechanikas. Iš pavydo užmušęs seserėną Perdiką, bijodamas teismo, jis pabėgo į Kretą pas karalių Minoją, kuriam pastatė didžiausius rūmus — Labirintą. Už tai, kad pamokė Minojo dukterį Ariadnę su siūlo pagalba išvesti iš Labirinto jos mylimąjį Tesėją, Minojas jį patį su sūnumi Ikaru uždarė Labirinte. Pasiryžęs bėgti iš nelaisvės, Dedalas sau ir sūnui padarė sparnus, ir abu pakilo į orą. Ikaras pakilo per aukštai, saulė sutirpdė vašką, kuriuo buvo suklijuotos plunksnos, jis nukrito į jūrą ir prigėrė. Jo vardu pavadinta Viduržemio jūros dalis (*mare Icarium*). Dedalas atskrido į Kumus.

80 *20—26. Joj Androgėjo mirtis išrašyta ant durų auksinių...*— Abiejose suveriamų durų pusėse Dedalas išrašė keturias scenas: dvi jų vyksta Atėnuose (Androgėjo mirtis ir jaunuolių parinkimas), dvi Kretoje (Minotauras ir Labirintas). Minojo sūnus Androgėjas, pakviestas dalyvauti viešuosiuose žaidimuose Atėnuose, visus nugalėjo. Už tai Atėnų karalius Egėjas iš pavydo jį užmušė. Keršydamas už sūnaus mirtį, Minojas privertė atėniečius duoti kasmet po septynis berniukus ir po septynias mergaites Labirinte gyvenančiam Minotaurui suėsti. Minotauras buvo gimęs Pasifajei iš meilės ryšių su jaučiu ir buvo vaizduojamas vyru su jaučio galva ir uodega. Todėl „sūnus dvilytis“ (25 eil.).

81 *69—70. Trivijai ir Apolonui šventyklą iš marmuro balto / Aš pastatysiu ir šventę įsteigsiu jo vardui pagerbti.*— Šventovę Augustas pastatydino Palatino kalvoje. *Šventę įsteigsiu* — užuomina į žaidimus Apolono garbei, vykusius nuo

Antrojo pūnų karo laikų, Augustas juos atnaujino, ir jie buvo rengiami visą imperijos gyvavimo laiką.

82 *71. O ir tavęs mūs žemėj laukia didinga šventovė.*— Su Kumų žynės Sibilės, rašiusios pranašystes ant palmių lapų, vardu siejamas padavimas apie „sibilines knygas" (*libri Sibyllini*), kurias pirkęs Romos karalius Tarkvinijus Išdidusis. Jos buvo laikomos Kapitolijuje ir sudegė 184 m. pr. m. e. Vėliau pranašystės buvo surinktos ir saugomos šventovėje po Apolono statula. Jas prižiūrėjo tam tikra žynių kolegija; sunkiu valstybei metu jos būdavo skaitomos, ieškant patarimo.

83 *121. Jeigu Poluksas mirtim pradiene savo brolį atpirko...*— Jupiterio ir Ledos sūnūs, Elenos broliai Kastoras ir Poluksas (graikų Polideukas), vienas kitą labai mylėjo. Kastoras buvo mirtingas, o Poluksas nemirtingas. Kai Kastoras mirė, dėl brolių meilės Jupiteris leido jiems pakaitomis dieną būti abiem Olimpe, kitą — mirusiųjų šalyje.

84 *138. Mirusių krašto Junonei* — Prozerpinai.

85 *250. Motinai eumenidžių ir josios seseriai didžiai...*— Nakčiai ir Žemei.

86 *252. Auką naktinę tuomet jis pradeda Stikso valdovui...*— Jupiteriui Stigiečiui arba Orkui. Požemių karalystės dievams aukoti buvo leidžiama tik nakties metu.

87 *289. ...vyro trikūnio šešėlis.*— Gerionas, pabaisa iš trijų vyrų, pilvais suaugusių į vieną.

88 *378—381. Gentys kaimynės... /...šventai tavo kaulus palaidos...*— lukanai. Jūrų piktligės kamuojami, jie kreipėsi į orakulą ir gavo įsakymą nuraminti Palinūro vėlę. Ir šiandien kyšulys tarp Salerno ir Polikastro užutekių vadinamas *Palinūro kyšuliu.*

89 *431—433. Ne be teisėjo tačiau, ne be burto vietos jiems duotos. / Urną papurtęs, Minojas...*— Teisingumu pagarsėjęs Minojas buvo teisėju mirusiųjų karalystėje. Vergilijus Romos papročiu padarė jį teismo pirmininku, kuris, burtais išsirinkęs sau padėjėjus, tardo mirusiųjų šešėlius. *Ne be burto* — užuomina į tai, kad teisėjai renkami burtų keliu. Vėlėms vietos duodamos pagal jų nuopelnus gyvenant.

90 *466. Bėgi? Nuo ko? Šis kartas prabilt į tave paskutinis.*— Enėjas mano, kad gyvas į mirusiųjų šalį daugiau nebeateis, o miręs į „liūdesio laukus" nepateks.

91 *580—581. Žemės sūnūs seni, gentis galingų titanų, / Žaibo kadais nutrenkti...*— Krono ir Gajos (Laiko ir Žemės) sūnūs titanai, arba gigantai, nuvertę Krono tėvo Urano (Dangaus) valdžią, bet jo įpėdinis Dzeusas juos nugalėjęs ir žaibu nutrenkęs į Tartarą.

92 *609. ...skriaudą globotiniui darė...*— Nuskurdęs (dažniausiai kaimo) gyventojas žemę atiduodavo turtingam kaimynui, kuris pažadėdavo jam kasdieninę duoną mieste. Turtingasis buvo globėjas (patronas), neturtėlis — globotinis (klientas). Globotinį nuskriausti, o globotiniui žodį laužyti buvo dideli nusikaltimai (žr. 613 eil.).

93 *622. ...už grašį įstatymus segė ir plėšė...*— Vario lentelėse surašyti įstatymai buvo pakabinami viešai ant sienų. Už papirktinį jų skelbimą ar nuplėšimą — baudžiama.

94 *680. ...turinčias grįžt į gyvųjų pasaulį...*— Graikų filosofo Pitagoro metempsichozinis mokymas. Smulkiau Vergilijus dėsto jį 724—751 eil.

95 *760. Tas jaunikaitis antai, pasirėmęs ietim be iešmo...*— Beiešmė ietis iškilmingais atvejais buvo aukštos kilmės ir asmens garbingumo ženklas.

96 *768—770. ...Silvijus... / Tokį pat garsą pelnys, jei Alboj pradės karaliauti.*— Teisę į sostą ilgai savinosi jo globėjas.

97 *772. Ąžuolo lapų garbingas vainikas jų smilkinius puošia...*— Ąžuolo lapų vainikas (*corona civica*) buvo duodamas už Romos piliečio išgelbėjimą.

98 *792—794. Cezaris, dievo gentainis Augustas, kurs amžių auksinį / Lacijun vėl sugrąžins, į laukus, kur kadais viešpatavo / Tėvas Saturnas...*— Kaip įsūnis Gajaus Julijaus Cezario, kuris po mirties buvo apoteozuotas.— Nuo dangaus sosto nustumtas Saturnas viešpatavo Lacijuj, kur tuomet prasidėjęs aukso amžius ir trukęs tol, kol ir čia iš jo valdžią atėmęs jo sūnus Jupiteris.

99 *801. Nė Alkidas tikrai nebus apkeliavęs tiek žemių...*— Augusto sukurtos imperijos ribos bus platesnės už šalis, kurias apkeliavo Heraklis, atlikdamas savo garsiuosius žygius: šiaurėje, Hiperborėjų šalyje, pašaudamas variakoję elnę, pasiekdamas Erimanto kalną Arkadijoje ir užmušdamas hidrą prie Lernos ežero Argolidėje.

100 *830—831. Uošvis* — Cezaris, *žentas* — Pompėjus. Julijaus Cezario duktė Julija buvo ištekėjusi už Pompėjaus.— *...žygiuos prieš jį su rytiečiais.*— Pompėjus kariuomenę buvo susirinkęs Azijoje ir Graikijoje.

101 *832. Ne! Širdžių, vaikai...*— Cezari ir Pompėjau.

102 *835. ...giminaiti* — Cezari.

103 *817—821. Gal Tarkvinijus nori išvysti ir vėlę didingą / ...Bruto, ir rykštes...*— Tarkvinijai buvo du: Vyresnysis ir Jaunesnysis, gavęs Išdidžiojo pravardę. Pastarąjį sukilę žmonės išvijo, vadovaujami Bruto, kuris įkūrė respubliką ir buvo pirmasis konsulas.— *Rykščių ryšulys* ir įstatytas į jį kirvis buvo vyriausios civilinės ir karinės valdžios ženklas. Brutas ją atėmė iš karalių ir grąžino žmonėms. Jis buvo griežtas respublikinės tvarkos šalininkas, dėl to negailėjo sūnų, pasirodžiusių jos priešininkais.

104 *824. Decijai, Drūzai antai, žiūrėk, ir Torkvatas...*— Vienas Decijų žuvo kare su lotynais, kitas — kare su samnitais. Žymiausias Drūzų giminės atstovas — Markas Livijus Drūzas — nugalėjo Hasdrubalą Antrajame pūnų kare. Augusto žmona Livija Druzila buvo iš šios šeimos. Torkvatas — Tito Manlijaus pravardė. Jis kartą įsakė sūnui nestoti į kovą su priešu. Tas tėvo nepaklausė ir susikovęs laimėjo, tačiau tėvas pergale nesidžiaugė ir liepė sūnų nubausti mirtimi už įsakymo nevykdymą.

105 *836. Pergalės ratais važiuos anas...*— Mumijus.

106 *838. Šitasai Argus išgriaus...*— Lucijus Emilijus Paulas, kuris, nugalėjęs karalių Persėją prie Pidnos (168 m. pr. m. e.) grėsė Graikijai.

107 *839. Eakidas* — čia Persėjas. Makedonijos karaliai savo giminę kildino iš Achilo.

108 *855—859. Štai pažiūrėk: turtingu grobiu pasipuošęs Marcelas... / ...Priešo šarvus trečius pakabins Kvirino šventovėj.*— Markas Klaudijus Marcelas 219 m. pr. m. e. nukovė sukilusį prieš Romą galų vadą Viridomarą ir, nuplėšęs jo šarvus, paaukojo Kvirinui. Pirmuosius šarvus Romulas paaukojo Jupiteriui, antruosius — Kosa Marsui, trečiuosius — Marcelas Kvirinui (Romului).

109 *861. Kitą dieviško grožio jaunuolį...*— jaunąjį Marcelą, Augusto sesers Oktavijos ir Gajaus Klaudijaus Marcelo sūnų. Augustas buvo išleidęs už jo savo dukterį Juliją, numatęs savo įpėdiniu ir dėjo į jį dideles viltis. Tačiau tas mirė vos dvidešimties metų sulaukęs. Deginant jo kūną Marso lauke, dalyvavo ir raudojo visa Roma. Jo pelenus sudėjo didingame Augusto mauzoliejuje ant Tiberio kranto.

SEPTINTA GIESMĖ

110 *44—45. ...Eilė didesnių man žygių iškyla, / Darbo didesnio imuos...*— Po klajonių pasiekusio Italiją Enėjo laukia karas. Karo žygiai yra antroji „Eneidos“ dalis, „romėniškoji Iliada“.

111 *174. ...čia kurija buvo šventoji...*— Kurija Romoje buvo vadinami rūmai prie didžiosios aikštės — forumo. Juose paprastai posėdžiaudavo senatas.

112 *177—178. Taipgi senolių veidai... / Priedury rūmų stovėjo...*— Senų šeimų namų priebučiuose stovėdavo žygiais pagarsėjusių prosenių atvaizdai.

113 *304—306. ...Bet Marsas galėjo / Gentį lapitų narsių sunaikint, ir pykčiui Dianos / Pavedė tėvas dievų Kalidono senąjį miestą.*— Lapitų, karingos Tesalijos tautos, karalius Peiritojas kėlė vestuves su gražiąja Atrako dukteria Hipodamėja, sukvietė kaimynus ir visus dievus, išskyrus Marsą. Įsižeidęs Marsas supjudė lapitus su buvusiais vestuvėse kentaurais, kurie įkaušę sugalvojo pagrobti nuotaką. Dėl to kilo muštynės, brangiai kaštavusios lapitams, nors jie nugalėjo.— Etolijos miesto Kalidono karalius Oinėjas kartą pamiršo sudėti auką Dianai. Užsirūstinusi deivė pasiuntė į Kalidono laukus didžiulį šerną, kad juos nuniokotų. Karaliaus sūnus Meleagras, pasikvietęs pulką kitų herojų, šerną nukovė (garsioji Kalidono medžioklė), bet dėl jo odos kilo kivirčas, ir Meleagras užmušė savo dėdę, motinos brolį. Toji prakeikė sūnų, ir Meleagras netrukus žuvo.

114 *319—322. ...Tikrai ne viena Kiseidė, / ...vestuvių žibintą pagimdė...*— Priamo žmona Hekubė prieš sūnaus Pario gimimą sapnavusi, kad jai gimęs žibintas. Žyniai išaiškino, jog dėl gimsiančio sūnaus kaltės liepsnose žūsianti Troja. Dėl Pario ir Elenos vestuvių kilo karas. Karas kils ir dėl kitų — Enėjo ir Lavinijos — vestuvių.

115 *363. Argi ne taip ir frigas piemuo...*— Kai žyniai išaiškino Hekubės sapną, Priamas liepė piemeniui Agelajui naujagimį išnešti ir palikti ant Idos kalno. Agelajas įsakymą įvykdė. Berniuką augino lokė. Po trejų metų Agelajas atrado jį gyvą ir užaugino pats. Vėliau Parį atpažino sesuo Kasandra, turėjusi aiškiaregystės dovaną.

116 *366. ...giminaičiui Turnui...*— Turno motina Venilija buvo Amatės sesuo.

117 *371. Protėviai Turno, jei jo giminės atseksime pradžią...*— Argo karaliaus Akrisijo duktė Danajė už meilės ryšius su Dzeusu buvusi tėvo išmesta į jūrą ir atplaukusi į Italiją. Čia ją vedęs karalius Pilumnas, ir jiedu įkūrę Ardėjos miestą. Iš Pilumno giminės kilęs Turnas.

118 *385. Ima vaizduotis galop į Bakcho valią papuolus...*— Amatė vaizduojasi esanti bakchantė. Taip buvo vadinamos apsėstos moterys, kurios pakvaitusios, švilpiant fleitoms, dundant būgnams ir skambant cimbolams, dalyvaudavo naktinėse apeigose Bakcho garbei.

119 *516. Ir atsimušo toli į Trivijos ežerą tamsų...*— Ežeras netoli Aricijos (dabar *Nemi*), prie jo augo šilas ir stovėjo Trivijos šventovė.

120 *564. Ampsankto slėnys* — slėnys hirpinų krašte, kur iš ežero (dabar *Ansante*) veržiasi sieros garai. Pagal padavimą ten anga į požemių karalystę.

121 *598—599. Atilsis man netoli, bet, plaukdamas uostan, nustoju / Laimės sulaukt šermenų...*— Gyvenimas čia įsivaizduojamas kaip kelionė jūra. Jo pabaiga — įplaukimas į uostą, kur laukia atilsis. Likti nepalaidotam — didžiausia nelaimė.

122 *600. Rūmų viduj užsidarė ir reikalo vairą paleido.*— Karalium Lotynas lieka, tik vadovauti karui atsisako, tegu tuo rūpinasi Turnas.

123 *606. Siekti Aurorą ar vėliavų eit atsiimti iš partų.*— Partų karalius Fraatas grąžino anksčiau iš romėnų paimtas vėliavas.

124 *612. Konsulas, togą Kvirino, kaip Gabijai kartą, parišęs...*— Vadinamasis *cinctus Gabinus* buvo toga, sujuosiama ne atskira juosta: vieną jos skverną permesdavo per kairįjį petį ligi nugaros, o antruoju skvernu susijuosdavo per pusiaują, prispausdami pirmojo skverno kampą. Kartą Gabijų miesto žmonės, taip apsirengę, aukojo, ir juos netikėtai užpuolė priešai. Nespėję persirengti, jie stojo į kovą ir laimėjo. Nuo tada buvo manoma, jog tokia apranga lemianti karo sėkmę, todėl konsulas skelbdavo karą, taip toga apsisiautęs.

125 *679—680. Kad jis Vulkano sūnus... / ...visi įsitikinti gavo.*— Motina buvo jį numetusi prie Jupiterio šventyklos, ir vandens atėjusios moterys rado jį ugniavietėj. Dėl to jis buvo laikomas Vulkano sūnumi. Įkūręs Prenestą, pakvietė kaimynus ir reikalavo jame apsigyventi, girdamasis esąs Vulkano sūnus. Kai tie netikėjo, šaukėsi dievų, kad paliudytų, ir tuoj visus apsiautė liepsnos.

126 *708. Lacijuj šiandien nuo jo paplito Klaudijų triba...*— Sabinų karalius Klauzas turi būti protėvis patricijaus Atos Klauzo (*Atta Clausus*), kuris VI a. pr. m. e. pradžioje su 5000 šalininkų persikėlė į Romą ir pasivadino *Appius Claudius,* duodamas pradžią Klaudijų giminei. Jo garbei viena triba buvo pavadinta *tribus Claudia.*

127 *717. Taipgi ką Alija plauna (nelaimę reiškia jos vardas)...*— Prie Alijos upės sabinų krašte (dabar *Conca*) 389 m. pr. m. e. galai smarkiai sumušė romėnus.

128 *731. Moka jie mėtyti jas, ant ilgo saito parišę.*— Saitas, ilgas kaip valas, pasiekia priešą ir leidžia ietį atgal parsitraukti.

129 *765—766 ir toliau. Mat Hipolitą, anot padavimo, per pamotės klastą / Nubaudė tėvas mirtim...*— Tesėjo sūnų Hipolitą pamotė Fedra apskundė tėvui, kad jis siūlęs jai savo meilę. Tai ji darė iš keršto, nes tas buvo jos meilę atstūmęs. Užsirūstinęs tėvas šaukėsi Poseidono. Poseidonas išleido jūrų pabaisą, kurios pasibaidę žirgai užmušė važiavusį jais Hipolitą. Tačiau Diana Eskulapijui leido jį grąžinti į gyvųjų pasaulį ir sutuokdino su nimfa Aricija, davusi jam Virbijaus vardą. Jo sūnus taip pat vardu Virbijus.

130 *772. Žaibą paleido į Febo sūnų garbingą, kurs tokį / Gydymo būdą išrado...*— į gydymo dievą Eskulapijų.

131 *789—792. Švytintį, švelnų jo skydą graži stačiaragė Ijonė...*— Turno skydas buvo papuoštas raižiniu, vaizduojančiu karaliaus Inacho dukterį Ijonę, kurią pavyduliaudama Junonė pavertė karve ir liepė ją saugoti šimtaakiui Argui.

AŠTUNTA GIESMĖ

132 *9. Venulą siunčia nuvykt į miestą garsaus Diomedo...*— Po karo grįžęs iš Trojos ir išvytas iš Argų, Diomedas atvyko į Italiją. Daunijų karalius Daunas draugiškai jį priėmė ir išleido už jo savo dukterį Evipę.

133 *77. Tau, gražiaragi Hesperijos upių valdove ir tėve.*— Upių dievai buvo vaizduojami raguoti.

134 *269. Metines mini lig šiol, Poticijui pradžią padarius. / Apeigą Herkulio garbei šiandien Pinarijai sergsti.*— Poticijus buvęs pirmasis šio Herkulio kulto žynys. Vėliau, be jo šeimos, šventei vadovavusi dar patricijų Pinarijų šeima.

[135] *313. Aiškina viską Euandras, Romos pilies įkūrėjas...*— Euandras Palantėją buvo pastatęs Palatino kalvoje, kur pagal padavimą Romulas įkūrė miestą.

[136] *322—323. ...Lacijum liepė / Kraštui vadintis, nes pats čia slėpėsi saugiai pajūry.*— Lacijaus vardas kildinamas čia iš žodžio *lat-ere* — slėptis.

[137] *333. Man, išvytam iš tėvynės...*— iš Arkadijos.

[138] *345—346. Ir, Argileto šventą giraitę parodęs, prisiekia / Esąs nekaltas už mirtį pas jį viešėjusio Argo.*— Tarp Kapitolijaus ir Aventino kalvų, atgailaudamas už svetingumo sulaužymą, Euandras pastatė šventovę garbei Argo, kuris, Euandro gražiai priimtas, kėsinosi užgrobti valdžią ir be Euandro žinios buvo jo žmonių užmuštas.

[139] *347. Nuvedė prie Tarpėjos...*— Iki Servijaus Tulijaus laikų Kapitolijaus kalva vadinosi *mons Tarpeius* nuo vardo tvirtovės komendanto dukters Tarpėjos, kuri už auksą išdavė tvirtovę sabinų karaliui, bet įsiveržusių priešų buvo skydais prispausta ir uždusinta. Vėliau garsėjo Tarpėjos uola, nuo kurios stumdavo į prarają nusikaltėlius.

[140] *383—384. ...Ašarom širdį / Tau ir Nerėjo duktė, ir Titono žmona sugraudino.*— Tetidė išprašė, kad Vulkanas nukaltų ginklus Achilui, o Aurora — Memnonui.

[141] *630—634. Marso uoloj, žolėm užkerojusioj, buvo iškalęs / Gulinčią vilkę vaikingą...*— Vilkė žindė dvynius Romulą ir Remą.

[142] *642. Romulo rūmai čia pat, šiaudų pasišiaušusiu stogu...*— Tai rodo senolių neturtą ir kuklumą. Toji lūšna buvo saugoma Kapitolijuje kaip šventovė.

[143] *643—644. ...žirgai, pavaryti į priešingus šonus, / Metą buvo sudraskę (laikyk savo žodį, albane!)...*— Tai trečiasis skydo paveikslas: sutarties sulaužymas ir bausmė už jį. Albos Longos diktatorius Metas Fufecijus, Romos karaliaus Tulo Hostilijaus paprašytas pagalbos prieš vejus, pažadėjo, bet žodį sulaužė. Įpykęs karalius liepė suplėšyti jį žirgais.

[144] *647—652. Sostan grąžint išvytą Tarkvinijų vertė Porsena...*— Tai ketvirtas skydo paveikslas. Iš Romos išvytas karalius Tarkvinijus Išdidusis pabėgo pas etruskų karalių Porseną. Tas su kariuomene ėjo prieš Romą, norėdamas išvytąjį grąžinti į sostą. Tiltą per Tiberį gynė vienas Horacijus Koklitis. Anksčiau kaip įkaitė duota Porsenai Klelija, ištrūkusi iš sargybinių, perplaukė Tiberį ir grįžo pas savuosius.

[145] *653—656. O prie šventovės kalne Tarpėjos pilies vyresnysis / Manlijus ėjo sargybą...*— Penktas paveikslas: galai puola Kapitolijų. Išgirdusios priešą, suklego žąsys, pažadino vyrus ir taip išgelbėjo Romą.

[146] *663—664. Salijų šokąs būrys, nuogi luperkai...*— Šeštas paveikslas: senųjų žynių ir kulto tarnų atstovai.

[147] *665—666. ...skaisčios matronos karietom / ...važiavo per miestą...*— Cererai ir Karmentai aukodamos, moterys važiuodavo iškilminga karieta (*pilentum*).

[148] *666—670. ...Toliau dar išrašė / Tartaro šalį...*— Septintas paveikslas: nedorėlių ir įstatymo laužytojų kančios ir tėvynę mylinčiųjų laimė. Kaip Minojas ar Radamantas tardo vėles mirusiųjų karalystėje, taip čia senis Katonas moko doruosius valstybinės išminties.

[149] *671 ir toliau. Tarp šių vaizdų patvinusią jūrą auksu išrašė...*— Aštuntas paveikslas: lemiamosios kautynės tarp Oktaviano ir Antonijaus. Anksčiau minėtieji paveikslai išrašyti skydo pakraščiais, o Augusto žygiai — viduryje.

[150] *682. O virš galvos jo tėvo žvaigždė žėrėdama šviečia.*— Žaidimų per Cezario šermenis metu pasirodžiusią kometą romėnai laikė ženklu, kad nužudytasis dik-

tatorius priimtas į dievų tarpą. Šių kautynių metu jo žvaigždė suspindusi virš Augusto galvos.

151 *696—697. O karalienė pulkus sistru egiptietišku šaukia / Ir nė matyti nemato, kaip angys už nugaros rangos.*— Ironija. Sistras buvo muzikos instrumentas, vartojamas orgiastinių žaidimų metu. Už nugaros angys primena jos artimą mirtį. Kalėjime per tarnus Kleopatra gavo nuodingą gyvatę (aspidą), leidosi įgeliama ir mirė, kad nereikėtų eiti paskui triumfuojančio Oktaviano vežimą.

152 *727. Reinas dvišakis* — Reinas ir Valis (Vahalis).

DEVINTA GIESMĖ

153 *138—139. Už paveržimą žmonos: ne vieniems Atridams gi teko / Toks įžeidimas...*— Turnui pažadėtoji Lavinija leidžiama už svetimšalio. Užuomina į Elenos pagrobimą.

154 *202. Iš po kojų pakėlęs...*— Gimusį kūdikį padėdavo tėvui po kojų. Pakeldamas tas jį pripažindavo savu.

155 *215. Auką sudės nerastam ir pagerbs, supildamas kapą.*— Kai žuvusiojo kūno nerasdavo, supildavo jam tuščią kapą.

156 *525. Jus, Kaliope...*— tave, Kaliope, ir kitas mūzas.

157 *564. Stveria riestaisiais nagais Jupiterio ginklų nešėjas...*— Erelis naguose nešioja Jupiterio žaibus.

158 *617—619. ...į Dindimą aukštą / Bėkite greit...*— Ant Dindimo kalno Frigijoje triukšmingai buvo švenčiamos Kibelės šventės.

159 *710—711. Lygiai taip Bajų pakrantėj... / Užtvankos griūva...*— Bajai — plačiai pagarsėjęs prabangus kurortas. Didžturčiai vilas ten statydindavosi jūroje, supylę didžiulius pylimus ir padarę užtvankas.

DEŠIMTA GIESMĖ

160 *13. Grės pražūtim baisia, atvėrusi kelią per Alpes.*— Antrojo pūnų karo metu 218 m. pr. m. e. Hanibalas perėjo Alpes ir artėjo prie Romos. „Grėsimas pražūtim" darėsi realus.

161 *189—193. Kiknas, kaip seka sakmė, Faetonto liūdėdamas mielo...*— Saulės dievo sūnus Faetontas išprašė tėvo leisti jam bent dieną pavažiuoti saulės žirgais. Silpnutės vaiko rankos nevaliojo išlaikyti vadelių, ir ugninis vežimas, per daug priartėjęs prie žemės, pasidarė pavojingas žmonėms. Supykęs Jupiteris Faetontą žaibais nutrenkė į Eridaną. Jo giminaitis Kiknas (gulbinas) iš gailesčio ir skausmo niūniavęs liūdną dainą tuopų, kurios anksčiau buvę Faetonto seserys, girelėj, kol pasenęs, pražilęs ir, virtęs gulbinu, nuskridęs į dangų.

162 *196—197. Vandenis puola tasai...*— Kupavono laivo vairūgalis papuoštas paveikslu kentauro, kuris laiko iškėlęs didelį akmenį, grūmodamas smogti juo vandenis.

163 *205. Mincijus, vaikas Benako...*— Pro Vergilijaus tėviškę tekantis upelis pavaizduotas kaip žmogus.

164 *564. ...tyliųjų Amiklų karalius.*— Iš Lakonijos Amiklų atėję graikai įkūrė to paties vardo miestą Italijoj. Šiuose Amikluose veikęs įstatymas, draudžiantis skleisti negeras žinias, kad negąsdintų žmonių. Ir priešą pamatę, vyrai tylėję (iš čia epitetas *tylieji*), dėl to ir žuvę.

VIENUOLIKTA GIESMĖ

165 *56. Kritusio nuo negarbingų žaizdų...*— gautų į nugarą. Tokios žaizdos kėlę įtarimą, kad karys buvo bailus ir bėgo.

166 *77. Garbinius savo, liepsnom skirtuosius...*— Brangų, mylimą asmenį laidodami, nusikirpdavo plaukus ir, suvynioję į švarią drobulę, padėdavo ant velionio, kad drauge su juo sudegtų.

167 *247. Jis Argiripą įkūrė ir tėviškės vardą jai davė.*— Homero poemose nuolat minimas „žirgais pagarsėjusis Argas". Diomedas atsikėlė į Apuliją ir ten įkurtam miestui davė „žirginio Argo" (*Argos hippion*) vardą. Vėliau tas miestas buvo pavadintas Arpais.

168 *260. ...rūstus Kaferėjas...*— Originale „keršytojas Kaferėjas". Tai Eubojos salos kyšulys, labai pavojingas laivams. Prie Kaferėjo sudužo grįžtančių iš Trojos graikų laivynas, jų vadai išsiskirstė ir daugiau nebesusitiko.

169 *262. Ligi Protėjo stulpų...*— Protėjo stulpais vadinamas žemutinio Egipto pakraštys priešais Faro salą, kur karaliavo Protėjas. Krašto sienoms žymėti ir senovėje būdavo statomi stulpai.

170 *272—273. Mano prapuolę draugai... / Paukščiais klajoja dabar paupiuos...*— Diomedo draugai įžeidė Venerą, ir ta keršydama pavertė juos garniais.

171 *334. Krėslu ir balta skraiste, kaip žymeniu mūs karalystės.*— Kurulinis krėslas (*sella curulis*), atėjęs iš etruskų, romėnams buvo respublikinės santvarkos ženklas. Aukštame su atkaltėmis krėsle sėdėdavo konsulas, pretorius ir kurulinis edilas — aukščiausi respublikos pareigūnai. Tą patį reiškė ir trabėja (*trabea*) — baltas iškilmingas konsulo drabužis.

DVYLIKTA GIESMĖ

172 *99. Pusvyriu virtusiam frigui...*— Romėniškam vyriškumui (*virtus*) bjaurus buvo lepinimasis ir puošeiviškumas. Turėdami galvoje Parį, lotynai taip niekina trojėnus.

173 *285—286. Ugnį su indais šventais išgrobsto. Karalius Lotynas / Bėga, pastvėręs dievus...*— Susitarę dėl Enėjo ir Turno dvikovos sąlygų, aikštės vidury buvo pastatę aukurą, ir karalius Lotynas, atsinešęs dievų atvaizdus ir liturginius indus, ruošėsi pradėti aukojimą. Ir galvijai buvo jau atvaryti, kai staiga kilo kautynės.

174 *582. Antrąsyk puola italai, antrąsyk sandorą laužo.*— Pirmoji Lotyno sutartis su trojėnais aprašyta septintoje giesmėje (260—273 eil.).

Parengė ANTANAS DAMBRAUSKAS

MITOLOGINIŲ IR GEOGRAFINIŲ VARDŲ ŽODYNĖLIS

Abantas — 1) Argo karalius, vėliau atsikėlęs į Eubują. Nuo jo vardo Eubojos gyventojai buvo vadinami abantais; 2) trojėnas, vienas Enėjo palydovų; 3) etruskų vadas

Abaris — rutulų karys

Abela — miestas Kampanijoj (dabar *Avella Vecchia*)

Achatas — trojėnas, ištikimiausias Enėjo bičiulis

Achemenidas — graikas, Odisėjo pamirštas kiklopo oloje

Acherontas — požemių karalystės upė („srūvanti kančiomis")

Achilas — Ftijos srities Tesalijoje karalius, Pelėjo ir jūrų nimfos Tetidės sūnus, Neoptolemo tėvas, narsiausias graikų herojus, mirmidonų vadas

achivai — taip poemoje vadinami achajai, viena seniausių graikų genčių, atsikėlusi iš šiaurės, užkariavusi senuosius gyventojus pelasgus ir su jais susimaišiusi. Kaip Homero poemose achajai, taip „Eneidoje" achivai dažniausiai reiškia visus prieš Troją kariavusius graikus

Adamastas — Achemenido tėvas

Adrastas — vienas iš septynių herojų, suruošusių žygį prieš Tebus

Afidnas — trojėnų karys

afrai — Afrikos gyventojai

Afrikas — pietvakarių vėjas, atnešąs audras ir lietų

Agamemnonas — Atrėjo (Argolidėje) sūnus, Menelajo brolis, Mikėnų karalius, vyriausias achajų ir jų sąjungininkų kariuomenės vadas Trojos karo metu

agatirsai — skitų kilmės gentis, mėgusi tatuiruotis

Agenoras — Fenikijos karalius, Neptūno ir Libijos sūnus, Belo brolis, Didonės ir fenikų protėvis. Agenoro miestas — Kartagina

Agila — senasis Kerės (*Caere*) miesto Etrurijoje pavadinimas (dabar *Cervetro*)

agiliečiai — Agilos gyventojai

Agis — likų karys

Agripa — Markas Vipsanijus Agripa (63—12 m. pr. m. e.), Augusto patikėtinis ir patarėjas, vėliau žentas, įžymus karvedys ir valstybės vyras, negailėjęs turtų Romai papuošti gražiais pastatais

Ajaja — legendinė Kirkės sala

Ajakas — vardas dviejų narsių graikų herojų, kovojusių prie Trojos (graikiškai *Ajantas*). „Eneidoje" minimas Lokridės karaliaus Oilėjo sūnus (Oilidas)

Akamantas — vienas graikų herojų mediniame arklyje

akarnanietis — Akarnanijos, Graikijos srities tarp Etolijos ir Epiro, gyventojas
Akcijus — kyšulys ir miestas Akarnanijoje su Apolono šventove, kur 31 m. pr. m. e. Oktavianas nugalėjo Antonijų ir Kleopatrą
Akė — mergaitė, pranešusi Turnui apie Kamilės žuvimą
Akestas — trojėnų kilmės karalius Sicilijoje
Aketas — Palanto auklėtojas
Akidalija — Veneros pravardė nuo Akidalijos šaltinio Bojotijoje, kuriame maudosi Veneros dukterys gracijos
Akmonas — trojėnų karys
Akontėjas — trojėnų karys
Akragantas — miestas pietinėje Sicilijos pakrantėje (kitaip *Agrigentas*)
Akrisijas — Argo karalius, Abanto sūnus, Danajės tėvas
Akronas — graikas
Aktoras — 1) vienas iš Enėjo palydovų; 2) vienas aurunkas
Akvikulas — rutulų karys
Akvilonas — šiaurės vėjas
Alba — daugelio miestų vardas; žymiausias jų Alba Longa — senas Lacijaus miestas, įkurtas Enėjo sūnaus Askanijaus
albanai — Albos gyventojai
Albanas — kalnas, vienas iš septynių Romos kalvų
Albula — pirmykštis Tiberio upės vardas
Albunėja — sieringo vandens šaltinis netoli Tiburo, apsuptas miškų ir paskirtas to paties vardo nimfai
Alektė — pati piktoji iš furijų (erinijų, dirių, eumenidžių), „nenurimstančioji"
Aletis — senas trojėnas, vienas iš Enėjo palydovų
Alfėjas — žymiausia Peloponeso upė Elidėje; tos upės dievas
Alija — nedidelė upė sabinų krašte (dabar *Conca*)
Alkandras — trojėnų karys
Alkanoras — 1) trojėnas, Bitijo ir Pandaro tėvas; 2) italų karys
Alkatojas — vienas rutulas
Alkidas — Alkėjo sūnus, Herkulis (graikų *Heraklis*)
Almonas — Turno kaimenių piemens Tiro sūnus
Aloėjo sūnūs — Otas ir Efialtas, Neptūno ir Ifimedėjos, milžino Aloėjo žmonos, vaikai, norėję nuversti dievus. Juos Apolonas užmušė ir nutrenkė į Tartarą
Alsas — rutulų karys
Amastras — Kamilės nukautas karys
Amatė — laurentiečių karaliaus Lotyno žmona, Lavinijos motina
Amatuntas — miestas Kipro saloje, garsus Veneros šventove
Amazenas — upė Lacijuje, tekanti iš volskų kalnų; tos upės dievas
amazonės — šiaurėje gyvenusi legendinė moterų karių ir raitelių gentis. Su amazonėmis kovojo Herkulis ir Tesėjas. Per Trojos karą amazonės buvo achivų priešininkės ir, Hektorui žuvus, atėjo trojėnams į pagalbą. Jų karalienę Pentesilėją nukovė Achilas
ambrozija — kvapus nemirtingųjų valgis; jį dievai vartoja ir kaip tepalą grožiui išlaikyti
Amfitrionas — Tirinto karaliaus Alkėjo sūnus, Alkmenės vyras, Herkulio tėvas
Amfrisas — upė Tesalijoje, ant kurios krantų Apolonas ganė karaliaus Admeto bandą; Amfriso žynė — Apolono žynė

Amikas — 1) trojėnas, Enėjo palydovas; 2) Neptūno sūnus, betrikų karalius Bitinijoje, kuris, argonautams į jo šalį atplaukus, narsiausią jų iššaukė kumštynių, bet buvo Polukso nukautas

Amiklai — miestas Lakonijoje

Amiternas — miestas sabinų krašte, Romos istoriko Salustijaus tėviškė

Amoras — meilės dievaitis, Veneros sūnus, vaizduojamas kaip sparnuotas berniukas su kilpiniu ir strėlėmis. Kitaip Kupidonas

Ampsanktas — slėnys ir ežeras hirpinų krašte, Samnijos pietuose

Ana — Didonės sesuo

Anagnija — hernikų svarbiausias miestas

Anchemolas — italų karys

Anchisas — Kapio ir Temidės sūnus, Asarako vaikaitis, Enėjo tėvas

Androgėjas — 1) Kretos karaliaus Minojo sūnus, užmuštas Atėnuose už tai, kad laimėjo pergalę žaidimuose; 2) graikas, Trojos žuvimo naktį kritęs nuo Enėjo ir jo draugų ginklo

Andromachė — Sicilijos karaliaus Eetiono duktė, Hektoro žmona

Angitija — geroji deivė gydytoja Fukino ežero pakrantėse; ji išmokė žmones pažinti žoles, gelbstinčias nuo gyvačių įkirtimo ir kitokių ligų

Anienas — Tiberio intakas (dabar *Teverone*).

Anijas — Apolono žynys ir karalius Delo saloje

Ankas — Ankas Marcijus, ketvirtasis Romos karalius

Anksuras — 1) volskų dievas; 2) senas volskų miestas; 3) italų karys

Antandras — miestas Misijoje, Idos papėdėje, prie jūros įlankos

Antėjas — trojėnas, vienas iš Enėjo palydovų

Antemnai — senas sabinų miestas Tiberio ir Anieno santakoje

Antenoras — aukštos kilmės trojėnas, pataręs daryti taiką su graikais ir atiduoti Eleną, po Trojos žuvimo atvykęs į Italiją ir įkūręs ten Patavijo miestą (dabar *Paduja*)

Antifatas — likų karaliaus Sarpedono sūnus, Turno nukautas

Antonijus — Markas Antonijus (83—31 m. pr. m. e.), Cicerono priešas, po Cezario mirties ėjęs su Oktavianu, vėliau stojęs prieš jį; nusižudė, pralaimėjęs mūšį prie Akcijaus

Antoras — trojėnas

Anubis — aukščiausias egiptiečių dievas, vaizduojamas kaip vyras su šuns galva

Apolonas — Jupiterio ir Latonos sūnus, saulės šviesos dievas, vaizduojamas su lanku ir strėlėmis (auksinės jo strėlės simbolizuoja saulės spindulius, iš čia jo pravardė „auksalankis"). Jis — muzikos ir poezijos globėjas, mūzų choro vadovas ir pats žymus muzikantas; dievas pranašautojas ir dievas gydytojas

Araksas — labai srauni upė Armėnijoje

Archipas — marsų karalius

Ardėja — rutulų miestas Lacijuje

Aretūza — šaltinis Sirakūzuose (Ortigijoje)

Argai (Argas) — vėliau Argolide pavadinta sritis Peloponese, kurios sostinė buvo Mikėnai. Vėliau šioje srityje iškilo Argo miestas. Poetai šiuo vardu dažnai vadina visą Peloponesą ir net visą Graikiją

Argas — šimtaakis Ijonės sargas

Argiripa — prekybos miestas derlingoje Apulijos lygumoje (*Argos hippion*), vėliau gavęs Arpų vardą

Argolidė — Peloponeso sritis, kurios sostinė buvo Mikėnai
argoliečiai — Argolidės gyventojai
Ariadnė — Minojo duktė, Fedros sesuo, pamilusi Tesėją ir pamokiusi jį išeiti iš Labirinto
Aricija — 1) nimfa, Hipolito-Virbijo mylimoji ir jo sūnaus Virbijo motina; 2) jos vardu pavadintas nedidelis kaimas netoli Romos
Arisbė — miestas Troadėje
arkadai — Arkadijos gyventojai
Arkadija — sritis Peloponese
Arkentas — sicilietis
Arktūras — šviesiausioji žvaigždė Piemens žvaigždyne („Lokio ganytojas")
Arpai — miestas Apulijoje, pagal padavimą įkurtas Diomedo
Aruntas — etruskas, iš pasalų pašovęs Kamilę
Asarakas — 1) Trojo sūnus, Kapio tėvas, Ganimedo ir Ilo brolis, Anchiso senelis, vienas iš trojėnų protėvių; 2) tuo pat vardu poemoje vadinami du Enėjo kariai
Asbitis — trojėnas
Asijas — trojėnų karys
Asilas — 1) trojėnas; 2) etruskų vadas ir žynys
Askanijus — Enėjo ir Kreusos sūnus, kitaip Julas
Astianaktas — Hektoro ir Andromachės sūnus
Asturas — etruskų vadas
Atesis — upė Retijoje (dabar *Adiga*)
Atijai — Romos patricijų giminė
Atina — miestas Lacijaus pietryčiuose, iš pradžių volskų, vėliau romėnų kolonija
Atinas — rutulas
Atis — vienas iš berniukų vadų žaidimuose prie Anchiso kapo
Atlantas — 1) aukštas kalnas Mauretanijoje, Libijos šiaurės vakaruose, kuriuo pagal padavimą buvo paremtas dangus; 2) Mauretanijos karalius, Jupiterio ir Klimenės sūnus, Astronomijos bičiulis; jį Persėjas pavertė kalnu už tai, kad nepriėmė jo viešnagėn. Atlantas yra plejadžių ir hiadžių tėvas (plejadžių motina — Plejonė, hiadžių — Etrė)
Atlantidė — Atlanto duktė
Atonas — kalnas Chalkidėje (dabar *Monte Santo*)
Atridai — Mikėnų karaliaus Atrėjo sūnūs Agamemnonas ir Menelajas
Aufidas — žymiausia Apulijos upė
Augustas — Gajus Julijus Cezaris Oktavianas Augustas, Romos imperatorius (63—14 m. pr. m. e.)
Aulestas — etruskų (tirėnų) karalius
Aulidė — uostamiestis Bojotijos pakrantėje, kur susirinko graikai, nutarę žygiuoti prieš Troją
Auno sūnus — vienas liguras
Aurora — Aušrinė, aušros deivė, Titono žmona, Memnono motina
aurunkai — gentis, gyvenusi Lacijuje tarp volskų ir kampaniečių abipus Lirio upės
Austras — pietų vėjas; austrai — vėjai
Automedontas — Achilo vežėjas
auzonai — pirmykščiai vidurinės ir pietinės Italijos gyventojai. Poetai auzonais vadina visus Italijos gyventojus
Aventinas — Albos karalius, kurio vardu pavadinta kalva Romoje

Avernas — gilus, vulkano kraterį užpildęs ežeras prie Kumų, Kampanijoje, netoli Acherūzijos, tarp stačiašlaičių aukštumų ir tankių miškų (dabar *Averno*). Netoliese buvo Sibilės ola. Kylą iš ežero sieros garai buvo pavojingi gyvybei: jo negalėdavęs perskristi joks paukštis, dėl to jis buvo vadinamas *aornos* — „bepaukščiu". Ežeras ir Sibilės ola laikyti angomis į požemių pasaulį

Azijos lankos ir upė — Kaistro upė Lidijoje, kurios apsemiamose pievose gyveno daugybė gervių ir kitokių paukščių

Bajai — garsus prabangumu kurortas Kampanijoje, netoli Kumų

bakchantės — moterys, per Bakcho šventes šokančios orgiastinius šokius jo garbei, kitaip tiadės

Bakchas — Jupiterio ir Semelės sūnus, vyno dievas, poetų įkvėpėjas. Romėnai jį identifikavo su gamtos dievu Liberiu. Bakcho garbei buvo šaukiama: „Io Bakche!"

baktrai — Baktrų miesto (prie to pat vardo upės) ir valstybės (viena iš rytinių Persijos provincijų) gyventojai

Barka — miestas Afrikoje netoli Kirenės, prie Didžiojo Sirto (dabar *Merdsjeh* griuvėsiai)

Barkė — Sichėjo nešiotė

Bebrikija — bebrikų gyvenama sritis (vėliau Bitinija) Mažojoje Azijoje tarp Propontidės ir Juodosios jūros

Belas — 1) Babilono statytojas ir Asirijos karalystės įkūrėjas, garbintas dievo Baalo vardu; vienas jo palikuonių — Palamedas; 2) Didonės tėvas, užkariavęs Kiprą, kurį vėliau perleido teukrams

Belidas — Belo palikuonis

Belona — romėnų karo deivė, Marso giminaitė

Benakas — ežeras netoli Veronos (dabar *Garda*)

Berekintietė (motina Berekintietė) — Kibelės pravardė nuo Berekinto kalno Frigijoje, kur buvo jos kulto gimtinė

Berekintija — Berekintietė

Berojė — tmariečio Doriklo žmona

Birsa — Didonės pastatydinta Kartaginos tvirtovė

Bitijas — 1) kilmingas kartaginietis, Didonės dvariškis; 2) trojėnų karys

Bola — miestas Lacijuje, į šiaurę nuo Prenesto

Borėjas — 1) vienos trakų giminės pradininkas; 2) šiaurės vėjas

Briarėjas — vienas iš titanų, Jupiterio nutrenktų į požemius (kitaip *Egeonas*)

Brontis — vienas iš trijų kiklopų kalvių („griausmakalis")

Brutas — Lucijus Junijus Brutas, romėnų išvaduotojas nuo karalių valdžios ir respublikos įkūrėjas

Butas — 1) trojėnas, Anchiso ginklanešys; 2) graikų kilmės kumštynininkas

Butrotas — uostamiestis tesprotų pakrantėje Epire, priešais Korkirą (dabar *Butrintas* Albanijoje)

Butulas — nedidelė tvirtovė Kampanijoje

Celemna — Junonės garbei pastatytas miestas Kampanijoje

Cerberis — trigalvis (pagal kitus — šimtagalvis) šuo, sergstįs įėjimą į požemių karalystę

Cerera — Saturno ir Opės duktė, Jupiterio ir Plutono sesuo, Prozerpinos motina, žemės vaisių ir apskritai derlingumo deivė (graikų *Demetra*)

Cezaris — Gajus Julijus Cezaris Oktavianas Augustas, Romos imperatorius (63—14 m. pr. m. e.)
chalibai — gentis, gyvenusi Ponte, kasusi ir apdirbinėjusi geležies rūdą
Chaonas — herojus, kurio vardu pasivadino gentis Epiro šiaurės vakaruose (chaonai), Heleno brolis
Chaonija — sritis Epiro šiaurės vakaruose, gyvenama chaonų
Chaosas — bekraštė tuščia erdvė, kaip tamsybių karalystė; mirusiųjų kraštas; pirmykštė beformė, netvarkinga masė
Charibdė — jūros verpeto įasmeninimas: sėdinti giliai jūroje moteris-pabaisa, siurbianti ir vėl išpurškianti vandenį. Nuo V a. pr. m. e. legendinių pabaisų — Charibdės ir Scilės — vardai glaudžiai susiję su Mesinos sąsiauriu, skiriančiu Siciliją nuo Italijos
Charonas — valtininkas, perkeliąs vėles per Stikso upę į mirusiųjų karalystę
Chimera — legendinė pamėklė: iš priekio ožka, iš užpakalio slibinas, su liūto nasrais
Chlorėjas — frigas, Kibelės žynys
Chromis — Kamilės nukautas trojėnų karys

dahai — nomadų gentis rytiniame Kaspijos jūros pakraštyje
Danaidės — penkios dešimtys Danajo dukterų, vestuvių naktį nužudžiusių savo vyrus
danajai — graikų gentis, gyvenusi Argolidėje. Kaip ir Homeras, Vergilijus danajais dažnai vadina visus graikus
Danajė — Argo karaliaus Akrisijo duktė, Persėjo motina
Dardanas — Jupiterio ir Elektros sūnus iš Arkadijos, Dardanijos įkūrėjas, Trojos ir tuo pačiu Romos valdovų protėvis. Dardano kraštas — Troja, Dardano sūnūs — trojėnai
Dardanija — Dardano įkurtas miestas prie Helesponto, į pietvakarius nuo Abido
Daretas — trojėnas kumštynininkas
Daukas — trojėnas
Daunas — legendinis Apulijos karalius, Turno tėvas, Diomedo uošvis
Decijai — Romos patricijų giminė
Dedalas — garsus mechanikas ir dailidė, pastatęs Labirinto rūmus Kretoje, pasidaręs sparnus ir su sūnumi Ikaru skridęs per jūrą; Minojo ir Tesėjo amžininkas
Deifobas — Priamo ir Hekubės sūnus, narsiausias po Hektoro trojėnas, po Pario mirties vedęs Eleną
Deifobė — Glauko duktė, Dianos žynė
Dejopėja — viena iš Junonės nimfų
Demodokas — trojėnų karys
Demofoontas — Kamilės nukautas trojėnų karys
Demolėjas — graikų karys
Derkenas — Laurento karalius
Diana — Jupiterio ir Latonos duktė, Apolono sesuo, medžioklės deivė (graikų *Artemidė*), mėnulio ir naktinių žavėjimų deivė. Ji vadinama „trilyte" (*diva triformis*): žemėje Diana, danguje — Mėnulis, požemiuos — Hekatė
Didimaonas — garsus meistras, skydadirbys
Didonė — Tiro karaliaus Belo duktė, Sichėjo žmona, nuo brolio Pigmaliono pabėgusi į Afriką, įkūrusi Kartaginą ir priėmusi audros atblokštą Enėją
Diktė — kalnas Kretoje, ant kurio oloje gimęs ir augęs Jupiteris

diktonas — vaistažolė (*dictamnus*)
Dimas — trojėnas, drauge su Enėju kovęsis degančioj Trojoj
Dindimas — kalnas Frigijoje, Kibelės garbinimo vieta
Dioksipas — trojėnų karys
Diomedas — Kalidono karaliaus Tidėjo sūnus, Arpų miesto Italijoje įkūrėjas
Dionėja — Veneros pravardė: titanės Dionės, Okeano ir Tetijos dukters, duktė
Dioras — trojėnas
dirė — keršto deivė, furija
Ditas — požemių karalystės dievo Plutono lotyniškas vardas („turtų valdytojas")
Dodonė — miestas Epire prie Tomaro kalno, garsus seniausiu Graikijos orakulu, buvusiu ąžuolyne. Orakulo žyniai (selai) pranašaudavo iš šventųjų ąžuolų lapų šlamėjimo ir iš vėjo judinamų pakabintų varinių lėkščių skambesio
Dolichaonas — vienas etruskas
Dolonas — trojėnas, ėjęs žvalgyti danajų stovyklos ir žuvęs
dolopai — karinga graikų gentis Tesalijoje
Donusa — sala Egėjo jūroje į rytus nuo Nakso (dabar *Denosa*)
Doriklas — žmogus, gyvenęs prie Tmaro kalno Epire
Dotonė — viena iš nereidžių
Drankas — rutulas, Turno priešininkas
Drepanas — miestas vakarinėje Sicilijos pakrantėje (dabar *Trapanis*)
driopai — pelasgų gentis, gyvenusi Tesalijoje prie Etnos ir Parnaso
Driopas — trojėnų karys
Driopė — girių nimfa, driadė
Drūzai — Romos patricijų giminė
Dulichionas — sala Jonijos jūroje, viena iš Echinadžių, į pietryčius nuo Itakės
Dzakintas — derlinga sala Jonijos jūroje (dabar *Zante*)

Eakas — Eginos karalius (graikiškai *Ajakas*), Achilo senelis, Neoptolemo, arba Piro, prosenelis
Eakidas — Eako palikuonis: 1) Achilas; 2) Makedonijos karalius Persėjas (168 m. pr. m. e. sumuštas prie Pidnos), kildinęs save iš Achilo
Ebalas — telebojų vadas ir Kaprėjos (Kaprio salos) karalius, užkariavęs keletą miestų Kampanijoje
Ebūzas — vienas tirėnas
echionėnai — tebiečiai, kadmiečiai (Kadmo žmonės)
Egėjo jūra — Viduržemio jūros dalis
Egeonas — šimtarankis milžinas su penkiomis dešimtimis galvų, žmonių vadinamas Briarėju. Egeonu jį vadina dievai
Egerija — nimfa, antroji Romos karaliaus Numos Pompilijaus žmona ir patarėja. Susitikdavę juodu giraitėje netoli Romos arba šilely prie Aricijos. Po Numos mirties Egerija virtusi šaltiniu
egidė — Jupiterio ir Junonės skydas iš ožkos odos
ekvikulai (ekvai) — gentis, gyvenusi Lacijaus šiaurės rytuose
Elektra — Atlanto duktė, Dardano motina
Elena — Ledos ir Dzeuso, pasivertusio gulbinu, duktė, gražiausia Heladės moteris. Jai piršosi patys žymieji herojai, bet jos žemiškasis tėvas Tindarėjas, Odisėjo patariamas, leido pačiai išsirinkti vyrą. Kiti pretendentai turėjo prisiekti liksią draugais ir padėsią Elenos išsirinktajam. Elena išsirinko Menelają, kuris, uošviui

mirus, tapo Spartos karaliumi. Pariui pagrobus Eleną, Menelajas sukvietė visus buvusius jaunikius ir išvyko su jais kariauti prieš Troją
Elidė — sritis Peloponese su to pat vardo miestu, kur vykdavo olimpiniai žaidimai
Elisa — antrasis Kartaginos karalienės Didonės vardas
Elisiejaus laukai — dorųjų gyvenimo vieta mirusiųjų karalystėje, palaimintųjų laukai
Emationas — rutulų karys
Enėjados — Enėjo pastatytas miestas. Tokį vardą legenda duoda Eno (*Aenus*) miestui Hebro upės žiotyse
Enėjas — Anchiso ir Veneros sūnus, romėnų protėvis, Vergilijaus epo herojus, po mirties garbintas kaip *Iuppiter Indiges*
enėjiečiai — Enėjo vyrai, trojėnai, trojiečiai
Enkeladas — vienas iš gigantų, kurį Jupiteris nutrenkė žaibu ir prislėgė Etnos kalnu
enotrai — Enotrijos gyventojai
Enotrija — senas pietrytinės Italijos dalies (Brutijo ir Lukanijos) pavadinimas nuo sabinų karaliaus Enotro vardo
Entelas — kumštyninkas sicilietis
Eolas — 1) Eolijos valdovas, vėjų karalius (graikiškai *Ajolas*); 2) vienas trojėnas
Eolija — viena iš vulkaninės kilmės salų netoli šiaurinių Sicilijos pakrančių (graikiškai *Ajolija*). Didžiausia jų — Lipara
Epėjas — danajų herojus, Panopėjo sūnus, medinio arklio statytojas
Epiras — Graikijos sritis tarp Makedonijos, Tesalijos ir Jonijos jūros, didesnė šiandieninės Albanijos dalis
Epitas — trojėnas, drauge su Enėju kovojęs degančioj Trojoj
Epitidas — Enėjo palydovo Epito sūnus
Epulonas — rutulų karys
Erata — erotinės poezijos mūza (*Erato*), kartais tiesiog mūza
Erebas — 1) tamsybių dievas, Chaoso ir jo sesers Nakties sūnus, Eterio ir Dianos tėvas; 2) požemių (mirusiųjų) karalystė
Eretas — sabinų miestas kairiajame Tiberio krante (dabar *Monte Rotondo*)
Erichetas — lotynų karys
Eridanas — poetiškas ir pasakiškas pavadinimas upės, kuri vėliau tapatinta su Pado upe Italijoje
Erifilė — Amfiarajo žmona, Alkmeono motina; sūnus nužudė ją už tai, kad pasakė priešams, kur slepiasi jos vyras
Erikas — 1) kalnas šalia to paties vardo miesto šiaurės vakariniame Sicilijos pakraštyje su garsia Veneros šventove (dabar *San Giuliano*). Pagal padavimą kalnas gavęs vardą nuo elimerų karaliaus Eriko, Buto ir Veneros sūnaus, Enėjo brolio: 2) kumštyninkas
Erimantas — 1) kalnas Arkadijoje; 2) trojėnų karys
erinijos — graikų deivės pabaisos, persekiojančios žmogų už pralietą kraują, ypač už giminių nužudymą; kraujo keršto deivės (lotynų *furijos* arba *dirės*)
Erulas — sabinų karalius
Etna — ugnikalnis Sicilijoje
etolai — Etolijos gyventojai
Etolija — sritis vidurinėje Graikijoje
Etonas — Palanto žirgas
Etrurija — sritis Italijoje (dabar *Toskana*); Etrurijos upė — Tiberis
etruskai — senieji Etrurijos gyventojai (tuskai)

Euadnė — Kapanėjo, vieno iš septyneto prieš Tebus žygio vadovų, žmona, susideginusi ant mirusio vyro laužo
Euandras — Hermio (Merkurijaus) ir nimfos Karmentidės sūnus, dar prieš Trojos žlugimą iš Palantėjo Arkadijoje atsikėlęs į Italiją, įkūręs koloniją ir pastatęs miestą prie Palatino kalvos
Euantas — frigų karys
Euboja — sala Egėjo jūroje (dabar *Negroponte*)
eubojiečiai — Eubojos gyventojai
Eufratas — didžiausia upė Azijos vakaruose, ištekanti Armėnijoje ir, susiliejusi su Tigru, įtekanti į Persų įlanką
Eumedas — trojėnas, Dolono vaikaitis
Eumelas — trojėnas, davęs žinią apie laivų gaisrą
eumenidės — eufemistinis keršto deivių furijų (erinijų, dirių) pavadinimas („maloningosios, linkinčios gera")
Eunėjas — Kamilės nukautas karys
Euras — rytų vėjas
Eurialas — jaunas trojėnas, Niso draugas
Euripilas — Euemono sūnus iš Ormenijo Tesalijoje, vienas iš graikų vadų prie Trojos
Euristėjas — Stenelo sūnus, Mikėnų karalius, kuris, Junonės įsakymu, privertė Herkulį atlikti dvylika garsiųjų žygių
Euritas — Oichalijos miesto karalius, Klono tėvas
Euritionas — šaudymo iš lanko varžybų dalyvis
Eurotas — upė Lakonikoje, tekanti pro Spartą į Lakonijos įlanką (dabar *Basilipotamo*)

Fabaris — Tiberio intakas žemiau Himelės (dabar *Farfa*)
Fabijai — sena Romos patricijų giminė; žinomas jos atstovas Kvintas Fabijus už delsimą stoti į kovą prieš Hanibalą buvo pramintas Nerangiuoju (*Cunctator*), o vėliau gavo Didžiojo (*Maximus*) vardą
Fabricijus — Gajus Fabricijus Luscinas, Romos karvedys ir valstybės vyras, pasižymėjęs teisingumu ir kuklumu
Fadas — rutulų karys
Faetontas — Saulės dievo sūnus („šviečiantysis"), išprašęs iš tėvo leidimą pavažiuoti per dangų jo žirgais, bet nepajėgęs jų suvaldyti ir Jupiterio žaibu nutrenktas
Faleris — trojėnų karys
faliskai — gentis, gyvenusi Etrurijoje; žymiausias faliskų miestas — Falerijai
Faras — lotynų karys
Faunas — senovės Lacijaus karalius, Saturno vaikaitis, Lotyno tėvas; po mirties buvo garbinamas kaip laukų ir miškų dievas globėjas, ilgainiui sutapatintas su Arkadijos dievu Panu, kaip faunai buvo tapatinami su graikiškaisiais panais
feakai — legendiniai Scherijos, vėliau Kerkiros (dabar *Korfu*) salos gyventojai (graikiškai *fajakai*)
Febas — saulės šviesos dievo Apolono pravardė
Febė — Febo sesuo, mėnulio deivė (romėnų *Diana*)
Fedra — Minojo duktė, Ariadnės sesuo, Tesėjo žmona, pamilusi posūnį Hipolitą ir dėl to žuvusi
Fegėjas — trojėnų karys
Fenėjas — miestas Arkadijoje (dabar kaimas *Fonia*)

Fenikas — Achilo auklėtojas

fenikai — Fenikijos gyventojai, pagarsėję gražiais audiniais, drąsūs jūreiviai, daugelio kolonijų įkūrėjai; *Fenikė* — Didonė

Feretas — trojėnų karys

Feronija — senovės italų deivė, garbinta prie Anksuro miesto ir laikyta dievo Anksuro žmona

Ferulai — samnitų kaimas netoli Amiterno

fesceniečiai — Etrurijos miesto Fescenijo gyventojai

Fidėnai — albalongiečių įkurtas miestas Lacijuje

Filoktetas — vienas Trojos karo dalyvių, Tesalijos kariuomenės vadas, žymus šaulys, Herkulio (Heraklio) draugas, paveldėjęs jo lanką ir strėles. Vykstant iš Melibojo miesto į Troją, Chriso saloje jam įkirto į koją nuodinga gyvatė. Nuo įkirtimo atsivėrusi neužgydoma, dvokianti žaizda privertė graikus palikti jį Lemno saloje. Vėliau, atsimindami pranašystę, kad Troja galinti būti paimta vien su Heraklio lanko ir strėlių pagalba, achajai atgabeno Filoktetą į savo stovyklą, ir jis buvo išgydytas. Po karo grįžo į gimtąjį Meliboją, bet sukilusių pavaldinių buvo išvytas

Finėjas — Salmideso (Trakijoje) karalius, dievų apdovanotas pranašavimo dovana. Pamotės klastingai įskųstiems savo sūnums jis išdūrė akis, užtat dievai jį nubaudė: apakino ir liepė harpijoms jį kankinti. Kai jis sėsdavosi valgyti, harpijos pagrobdavo maistą ir apteršdavo stalą bei valgio likučius

flaminas — vyriausias kurio atskiro dievo žynys; žymiausias jų buvo *flamen Dialis* — Jupiterio flaminas

Flavina — miestas Etrurijoje

Flegetontas — upė požemių karalystėje („srūvanti ugnimi")

Flegijas — Iksiono tėvas, padegęs Apolono šventovę Delfuose. Jo kančios ir aimanos požemių karalystėje primena žmonėms dievų teisingumą

Folas — 1) kentauras; 2) vienas trojėnas

Folojė — vardas vergės, Enėjo padovanotos Sergestui, laivų lenktynių dalyviui

Forbantas — trojėnų karys

Forkas — 1) Neptūno sūnus, Medūzos tėvas, po mirties paverstas jūrų dievu; 2) italų karys

Fraatas — partų karalius

frigai — Frigijos, didžiulės Mažosios Azijos srities į vakarus nuo Troadės, gyventojai. Vėliau Troadė tapo Frigijos dalimi, ir vėlesnieji rašytojai frigus sutapatino su trojėnais.— *Frigas piemuo* — Paris

Frigietė močia — Kibelė

Frigija — sritis Mažojoje Azijoje

Ftija — miestas Tesalijoje, Achilo gimtinė

Fukinas — ežeras marsų krašte, Apeninuose (dabar *Celano*)

furijos — deivės pabaisos (erinijos, dirės, eumenidės), keršijančios už pralietą kraują, ypač giminių ir artimųjų; keršto deivės. Jų buvo trys: Alektė, Megera ir Tisifonė. Vėliau romėnai laikė jas deivėmis, stumiančiomis į žmogžudystę

Gabijai — albalongiečių įkurtas miestas Lacijuje, tarp Romos ir Prenesto, žinomas Junonės garbinimu

Galatėja — nimfa, Nerėjo ir Doridės duktė, Polifemo mylimoji

Galezas — senas auzonas, žuvęs per pirmąsias teukrų ir rutulų kautynes

Ganimedas — Trojos karaliaus Trojo sūnus, nepaprasto grožio vaikinas, kurį Jupiteris liepė ereliui pagrobti ir atnešti į Olimpą. Tenai padarė jį vyno pilstytoju per dievų puotas vietoje Junonės dukters Hebės. Iš čia Junonės rūstybė prieš trojėnus. Vėliau Ganimedo vardu buvo pavadintas žvaigždynas (lietuviškai Vandennešys)

garamantai — gentis, gyvenusi Libijos tyruliuose

Garamantidė — nimfa, Jarbo motina

Garganas — kalnų atšaka Apulijoj (dabar *San Angelo*)

Gela — miestas Sicilijoje (dabar *Terra Nuova*)

Gelas — upė pietinėje Sicilijoje (dabar *Ghiozzo*)

gelonai — skitų padermės gentis, gyvenusi prie Istro (Dunojaus), anapus Dnepro

genijus — dievas globėjas, lydėjęs ir globojęs žmogų nuo gimimo lig mirties. Kapų paminkluose jis vaizduojamas vaikučiu, verkiančiu prie sudužusios urnos. Savo genijų turėjo kiekviena šeima ir kiekviena vieta

Gerionas — 1) trikūnis Eritėjos salos Ispanijos pakrantėje karalius, kurio gražią kaimenę išsivarė Herkulis; 2) „Trikūnio vyro šešėlis" požemių karalystėje

getai — trakų kilmės gentis, gyvenusi abipus Dunojaus. Nuo Augusto laikų jie vadinami dakais

getulai — gentis, gyvenusi Sacharos oazėse į pietus nuo Kartaginos

Giaras — viena Kikladžių salų Egėjo jūroje netoli Delo, nederlinga ir nesvetinga. Imperatorių laikais — ištrėmimo vieta (dabar *China* ar *Jura*)

Gigas — trojėnų karys

Gijas — 1) trojėnas, vienas iš Enėjo bičiulių; 2) lotynų karys

Gilipas — arkadas, devynių sūnų tėvas

Glaukas — 1) Bojotijos žvejas, kuriam, paragavusiam burtažodžių, dievai įkvėpė norą šokti į jūrą, ten jį Okeanas ir Tetidė pavertė marių dievaičiu; 2) Sisifo sūnus, jo paties žirgų sudraskytas; 3) trojėnas, Imbraso sūnus

gorgonė — sparnuota pabaisa su gyvatėmis kasų vietoje. Tik pažvelgęs į ją, žmogus suakmenėdavo. Gorgonių buvo trys: Stena, Eurialė ir Medūza. Medūza buvo mirtinga, ir ją nukovė Persėjas

Gortina — miestas Kretos saloje

Gradyvas — karo dievo Marso pravardė („žygiuojąs į priekį")

grajai — graikai, poetiškas ypač priešistorinių herojų pavadinimas

Grakchai — Romos patricijų Sempronijų giminės palikuonys, broliai Tiberijus ir Gajus, stoję už respubliką ir liaudį ir žuvę nelygioje kovoje

Graviskai — miestas Etrurijoje

Grinietis — Apolono pravardė nuo Grinijo miesto Misijoje, kur buvo garsus jo orakulas

Hadrija — 1) miestas Italijoje, picenų krašte (dabar *Atris*); 2) miestas tarp Pado ir Atesio netoli jo žiočių, davęs vardą Adrijos jūrai; 3) Adrijos jūra

Halezas — Agamemnono sūnus ar (pagal kitus šaltinius) jo giminietis, po jo nužudymo atbėgęs į Italiją, kur Turnas davė jam valdyti sritį, aurunkų vadas

Halijas — trojėnų karys

Halis — trojėnų karys

Hamonas — aukščiausias afrų dievas, maurų karaliaus Jarbo tėvas; romėnai jį tapatino su Jupiteriu (*Iuppiter Hammon*)

Harpalikas — Kamilės nukautas trojėnų karys

Harpalikė — amazonių karalienė, garsi jojikė ir medžiotoja
harpijos — legendinės plėšrios, sparnuotos būtybės; vėjų įasmeninimas
Hebras — 1) žymiausia Trakijos upė; 2) etruskų karys
Hekatė — trakų deivė, painiojama su Diana ir Prozerpina, dėl to ji — „triasmenė deivė“ (*diva triformis*)
Hektoras — Priamo ir Hekubės sūnus, Andromachės vyras, narsiausias Trojos herojus, nukautas Achilo, keršijančio už Patroklo mirtį
Hekubė — Trojos karaliaus Priamo žmona
Helenas — Priamo sūnus, aiškiaregys
Helenoras — Meonijos karaliaus sūnus
Helikonas — kalnas Bojotijoje, laikytas mūzų gyvenamąja vieta
Helimas — sikulas, Akesto bičiulis
Heloras — upė rytinėje Sicilijoje, į šiaurę nuo Pachino kyšulio (dabar *Atelaras*)
Hemonas — rutulų karys
Herbezas — rutulų karys
Herkulis — graikų tautinis didvyris (graikiškai *Heraklis*), Jupiterio ir Alkmenės, Amfitriono žmonos, sūnus, Dejaneiros vyras, plėšriųjų žvėrių ir plėšikų naikintojas. Nemėgo jo Junonė, ir, jos įsakytas, Euristėjas liepė Herakliui atlikti dvylika sunkių darbų („Heraklio žygiai“)
Hermas — upė Lidijoje, kuri patvinusi plačiai užliedavo laukus ir gerai juos įtręšdavo (dabar *Sarabad*)
Herminijus — kautynėse žuvęs etruskų karys
Hermionė — Menelajo ir Elenos duktė, Neoptolemo žmona
hernikai — nedidelė sabinų kilmės gentis, gyvenusi uolotoje Lacijaus srityje
Hesionė — Trojos karaliaus Laomedonto duktė
Hesperija — „Vakarų kraštas“, senasis graikiškas Italijos pavadinimas
Hiadės — septynios žvaigždės, sudarančios Jaučio žvaigždyno galvą, Atlanto dukterys
hiberai — ispanai
Hiberas — upė Ispanijoje
Hidaspis — italų karys
Hiketaonas — trojėnų karys
Hilas — trojėnų karys
Hilėjas — vienas iš kentaurų („Girinis“)
Himelė — Tiberio intakas netoli Sorakto kalno
Hipanis — trojėnas, kovęsis išvien su Enėju degančioj Trojoj
Hipokoontas — šaudymo varžybų dalyvis
Hipolitas — Tesėjo ir Hipolitės arba Antiopės sūnus, atstūmęs pamotės Fedros meilę. Dėl to Fedra įskundė jį tėvui, kad kėsinęsis į jos garbę. Tėvo prašomas, Neptūnas išleido iš jūros pabaisą, kurios pasibaidę, žirgai užmušė Hipolitą. Gydymo dievas Eskulapijus jį atgaivino, ir toliau jis gyveno Virbijaus vardu
Hipolitė — amazonių karalienė, Antiopės ir Melantės sesuo
Hipotas — Amastro tėvas
hirkanai — gentis, gyvenusi Azijoje, Kaspijos jūros pakrantėse, partų kaimynė
Hirkanija — sritis Azijoje, į pietus nuo Kaspijos jūros
Hirtakidas — 1) Hirtako sūnus Hipokoontas; 2) Nisas
Hisbonas — italų karys
Homolė — kalnas Tesalijoje, kur gyveno kentaurai

Horos — metų laikų ir kitų periodiškai pasikartojančių reiškinių laiko deivės
Horta — nedidelis miestelis Tiberio ir Naro upių santakoje

Ida — 1) kalnas prie Trojos, į kurį pasitraukė Enėjas iš degančios Trojos; 2) kalnas Kretoje.— *Idos šokėjai* — Kibelės palydovai, koribantai
Idalietė — Veneros pravardė nuo Idalijo kyšulio ir miesto Kipro saloje, kur buvo garsi jos šventovė
Idalijas — kalnas Kipro saloje
Idas — trojėnų karys
Idė — girių nimfa, Niso motina
Idėjas — Priamo vežėjas, vienas Enėjo palydovų
Idietė — močia Idietė, Kibelė
Idiškis — taip vadinamas Jupiteris nuo Idos kalno Kretoje, kur jis gimęs ir augęs
Idmonas — rutulų karys
Idomenėjas — Deukaliono sūnus, Kretos karalius, Minojo vaikaitis
Ifitas — trojėnas, kovęsis drauge su Enėju degančioj Trojoj
Ijerė — kalnų nimfa, oreadė
Ijonė (Ijo) — Turno protėvio Inacho duktė. Už meilės ryšius su Dzeusu Hera pavertė ją telyčaite ir pristatė jos sergėt šimtaakį Argą. Dzeuso pasiųstas, Hermis Argą užmušė. Tuomet Hera atėmė Ijonei protą ir privertė klajoti po visą žemę. Atklydusi į Egiptą, Ijonė atgavo žmogaus pavidalą ir iš Dzeuso pagimdė sūnų Egiptą, vėliau tapusį Egipto karaliumi
Ijopas — kartaginietis dainius Didonės dvare
Iksionas — lapitų karalius, Peiritojo tėvas, už kėsinimąsi prieš Junonės garbę požemių karalystėje pririštas prie rato, kuris be paliovos sukasi
Ilas — 1) Trojo sūnus, Ganimedo ir Asarako brolis; 2) Julo (Askanijaus) pravardė; 3) italų karys
Ilija — Albos Longos karaliaus Numitoro duktė, Marso žmona, Romulo ir Remo motina. Taip ji vadinasi Iliono (Trojos) atminimui. Tikrasis jos vardas — Rėja Silvija
Ilionas — Trojos karalystės tarp Simoento ir Skamandro upių (Mažojoje Azijoje) sostinė, po dešimties apgulimo metų graikų išgriauta
Ilionė — vyriausia Priamo duktė, Trakijos karaliaus Polimestoro žmona
ilionietės — Iliono moterys, trojietės
Ilionėjas — trojėnas, vienas iš Enėjo palydovų ir bičiulių
Ilirija — sritis prie Adrijos jūros, kur šiandien Dalmatija ir Albanija
Ilva — sala į vakarus nuo Kampanijos pakrančių (dabar *Elbė*)
Imaonas — italų karys
Imbrasas — trojėnas, Glauko, Lado ir Asijo tėvas
Inachas — pirmasis Argolidės karalius, pastatydinęs Argo miestą
Inarimė — sala prie Kampanijos krantų (dabar *Ischia*)
Inonė (Ino) — Tebų karaliaus Kadmo duktė, paskendusi jūroje ir virtusi marių deive
Inujo Kastra — miestas Lacijuje, įkurtas albalongiečių
Iridė — Taumanto ir Elektros duktė, harpijų sesuo, greitasparnė dievų pasiuntinė, vaivorykštės deivė
Ismaras — 1) miestas ir kalnas Trakijoje; 2) vienas meonietis
Itakė — sala Jonijos jūroje, Odisėjo karalystė
itakietis — Itakės gyventojas; Itakietis — Odisėjas (Uliksas)

Italas — legendinis enotrų karalius, atėjęs iš Arkadijos. Jo garbei Enotrija buvo pavadinta Italija

Italija — šalis pietinėje Europoje, Apeninų pusiasalyje, senovės Enotrija, gavusi vardą nuo karaliaus Italo

Itis — trojėnų karys

Janas — seniausias tautinis Italijos dievas, laikomas bet kokios pradžios globėju. Jo vardu pavadintas pirmasis metų mėnuo. Jo šventovės durys būdavo atidaromos pradedant karą ir uždaromos jį baigus. Jano vardu lotyniškai vadinamos durys (*janua*), jis regi į vieną ir į kitą pusę: Janas dvikaktis (*bifrons*)

Janikulas — viena iš septynių Romos kalvų, ant kurios vėliau buvo pastatyta tvirtovė

japigai — Japigijos, Didžiosios Graikijos srities, gyventojai

Japigas — trojėnas gydytojas

Jarbas — Jupiterio sūnus, Mauritanijos (Afrikoje) karalius, piršęsis Didonei

Jasas — Palinūro tėvas

Jasijas — Dardano brolis

Jolas — karys

Jonijos jūra — Viduržemio jūros dalis tarp Italijos, Sicilijos ir Graikijos

Julas — Enėjo ir Kreusos sūnus, kitaip Askanijus

Julijus — Gajus Julijus Cezaris Oktavianas Augustas, Romos imperatorius

Junonė — Saturno duktė, Jupiterio sesuo ir žmona, dievų karalienė, santuokos globėja (graikų *Hera*)

Jupiteris — vyriausias romėnų dievas, Saturno sūnus, Neptūno, Plutono ir Junonės brolis, Junonės vyras (graikų *Dzeusas*)

Juturna — nimfa, Turno sesuo

Kaferėjas — laivams pavojingas kyšulys ties pietine Eubojos pakrante (dabar *Capo d'Oro*)

Kajeta — 1) Enėjo auklė; 2) miestas ir uostas tarp Lacijaus ir Kampanijos, kur pagal padavimą palaidota Enėjo auklė (dabar *Gaëte*)

Kajikas — trojėnas, vienas iš Enėjo palydovų

Kakas — Vulkano sūnus, pusiau žmogėdra milžinas

Kalai — miestas Kampanijoje

Kalchantas — Testoro sūnus, graikų žiniuonis prie Trojos

Kalibė — sena laurentietė, žynė Junonės šventykloje

Kalidonas — seniausias ir žymiausias Etolijos miestas (dabar *Aiton*), kuriame gyveno Oinėjas, Meleagro ir Dejaneiros tėvas

Kaliopė — viena iš devynių mūzų, epinės poezijos globėja

Kamerinas — miestas Umbrijoje

Kamertis — rutulų karys

Kamilas — Markas Furijus Kamilas, Romos karvedys, sumušęs galus ir susigrąžinęs anksčiau jų pagrobtas Romos karo vėliavas

Kamilė — volskų miesto Priverno karaliaus Metabo duktė, garsi šaulė ir jojėja, mergelė karžygė

Kapena — miestas Sorakto kalno papėdėje (dabar *Civitella)*

Kapijas — vienas iš albanų karalių

Kapis — trojėnas, pataręs sunaikinti medinį arklį, Tirėnų jūroj audros atskirtas nuo Enėjo

Kapitolijus — Romos miesto pilis ant to paties vardo kalvos
Kaprėjos — nedidelė sala netoli Kampanijos krantų (dabar *Capri*)
Kapuja — žymiausias miestas Kampanijoje (dabar *St. Maria*)
kārai — gentis Mažojoje Azijoje
Karinai — vietovė Romoje prie Eskvilino (dabar *S. Pietro in vinculo*)
Karmenta — aiškiaregė, Euandro motina, atėjusi su juo iš Arkadijos į Lacijų, garbinta kaip nimfa
Karpetas — sala Egėjo jūroje tarp Kretos ir Rodo
Kartagina — prekybos miestas šiaurės Afrikoje, pirmasis Romos konkurentas
Kasandra — Priamo duktė, kuriai Apolonas buvo davęs pranašavimo dovaną ir kurią, jam nepaklususią, nubaudė, neleisdamas niekam tikėti jos žodžiais, kai ji pranašavo Trojos žuvimą
Kasperija — nedidelis miestelis sabinų šalyje (dabar *Aspra*)
Kastoras — vienas trojėnas
Kastra — žr. *Inujo Kastra*
Katilas — karys, žuvęs kautynėse
Katilina — Lucijus Sergijus Katilina, ne vienu sąmokslu prieš esamą tvarką pagarsėjęs romėnas
Katonas — 1) Markas Porcijus Katonas Vyresnysis (*Censorius*), pasižymėjęs griežtumu, nepermaldaujamas Kartaginos priešas;
2) Markas Porcijus Katonas Jaunesnysis (*Uticensis*), respublikai pralaimėjus nusižudęs Utikos mieste, Afrikoje
Kaulonas — italų miestas Brutijoje (dabar *Monte Caulone*)
Kedikas — turtingas samnietis
Kėjas — titanas, Žemės sūnus, Enkelado ir Paskalos brolis
kekropidai — seniausio Atikos karaliaus Kekropo vaikai, atėniečiai
Kekulas — ugnies dievo Vulkano sūnus, Prenesto miesto įkūrėjas („žlibaakis")
Kelenė — viena iš harpijų
Kenėjas — 1) Elato dukters Kenidės „vyriškasis vardas": ji Neptūno buvo paversta nesužeidžiamu jaunikaičiu, paskui paukšteliu ir pagaliau vėl mergaite; 2) trojėnų karys
kentaurai — 1) laukinė gentis Tesalijoje, niekada nenusėsdavusi nuo žirgų; iš čia mitas apie kentaurą — pusiau žmogų, pusiau žirgą; 2) laivo pavadinimas
Keraunija — „Perkūnijų aukštumos", Epiro pakrantėmis nusidriekusių kalnų virtinė, kurią dažnai tranko perkūnijos (dabar *Kimara, Monti della Chimera*). Ypač tuo pagarsėjęs jų kyšulys Adrijos jūroje — Akrokeraunija
Kerė — miestas Etrurijoje, anksčiau vadinęsis Agila (dabar kaimas *Cerveteri* arba *Cervetro*)
Keritas — mažas pakrantės upelis prie Kerės (Agilos) miesto
Ketegas — rutulų karys
Kibelas — greičiausiai legendinis kalnas Frigijoje, deivės Kibelės gimtinė
Kibelė — „Didžioji dievų motina" — frigų deivė, kurią graikai tapatino su Dzeuso Kretiškio motina Rėja, romėnai — su italų dievo Saturno žmona Ope
Kidonas — italų karys
kidoniečiai — Kidonijos, seno Kretos miesto, gyventojai
Kikladės — salos Egėjo jūroje, ratu supančios Delą
kiklopai — puslaukinių vienaakių žmogėdrų milžinų gentis
Kiknas — gulbinu paverstas ligurų karalius

Kilenė — kalnas Arkadijoje, kur gimęs Merkurijus
Kilenietis — Merkurijaus pravardė nuo jo gimimo vietos
Kiminas — kalnas ir to pat vardo ežeras Etrurijoje
Kimodokė (Kimodokėja) — marių deivė, nereidė
Kimotojė — nereidė
Kiniras — ligurų vadas
Kintas — kalnas Delo saloje, garsus kaip Apolono ir Dianos gimtinė
Kirkė — pikta burtininkė, legendinės Ajajos salos valdovė, saulės dievo Helijo ir Persės, Okeano dukters, duktė, mitinio Kolchidės karaliaus Ajeto sesuo; kas užeidavo į jos rūmus, kiekvieną užbūrus paversdavo žvėrimi
Kiseidė — Kisėjo duktė Hekubė, Priamo žmona
Kisėjas — 1) Trakijos karalius, Hekubės tėvas; 2) lotynų karys
Kitera — sala prie pietinių Peloponeso krantų. Joje buvo garsi Veneros šventovė
Kiterietė — Veneros pravardė nuo Kiteros salos
Kiteronas — kalnas tarp Atikos ir Bojotijos, kur vykdavo naktinės orgiastinės iškilmės Bakcho garbei
Klaras — likietis, Sarpedono brolis
Klaudijai — dviejų Romos giminių (vienos patricijų, kitos plebėjų) vardas
Klauzas — sabinų karalius
Klelija — romėnė, kuri, duota etruskų karaliui Porsenai kaip įkaitė, pabėgo, perplaukus Tiberio upę
Klitijas — trojėnų karys
Kloantas — trojėnas, vienas Enėjo palydovų
Klonas — auksakalys ir dailininkas
Klonijas — trojėnų karys
Kluencijai — Romos patricijų giminė
Kluzijus — miestas Etrurijoje (dabar *Chiusi)*
Knosas — žymiausias Kretos miestas, Minojo gyvenamoji vieta
Kokitas — upė požemių karalystėje („aimanų upė“)
Kokito duktė — furija Alektė
Koklitis — pravardė („vienaakis“) Horacijų giminės narsuolio, gynusio tiltą per Tiberį nuo Porsenos
Kolatija — miestas Lacijuje į šiaurę nuo Gabijų
Kora — miestas Lacijuje, įkurtas albalongiečių (dabar *Cori)*
Koras — Mesapo brolis
Korebas — Frigijos karaliaus Migdono sūnus, piršęsis Priamo dukteriai Kasandrai
koribantai — Kibelės žyniai ir jos kulto tarnai
Korinėjas — vienas trojėnas
Korintas — prekybos miestas Peloponese prie Istro sąsmaukos, užimtas romėnų karvedžio Mumijaus (dabar *Corinto,* turkiškai *Gereme)*
Koritas — miestas Etrurijoje, vėliau vadinęsis Kortona
Kosa — Romos herojus, pirmaisiais respublikos metais nugalėjęs vejentų karalių Tolumnijų, nuplėšęs jo šarvus ir paėmęs didelį grobį
Kozos — miestas Etrurijoje (dabar griuvėsiai prie *Orbitello)*
Kreta — sala Viduržemio jūroje, daugelio legendų ir padavimų gimtinė.— *Kretos pabaisa* — ugnį purkščiantis jautis, kurį Herkulis atvarė Euristėjui iš Kretos
kretiečiai — Kretos gyventojai
Kretėjas — graikas dainius

Kreusa — Enėjo pirmoji žmona, Askanijaus motina
Krinisas — upė Sicilijoje; tos upės dievas, kuriam trojietė Egestė pagimdė Akestą
Kronijas — trojėnų karys
Krustumerai — sabinų miestas į šiaurę nuo Romos, Vergilijaus laikais bebuvo jo griuvėsiai (dabar *Monte Rotondo*)
Ksantas — 1) dievų duotas vardas Skamandro upei Trojos apylinkėse; 2) upė Likijoje, ant kurios krantų mėgo buvoti Apolonas
Kumai — sena graikų kolonija Kampanijos pakrantėje, netoli Bajų, įkurta Eolidės Kumų ir Chalkidės bei Eretrijos miestų Eubojoje, praturtėjusi iš prekybos ir manufaktūros (linų, raudonžemio puodų ir kt.)
Kupavonas — ligurų vadas
Kupenkas — vienas rutulas
Kupidonas — meilės dievaitis, Veneros sūnus, kitaip Amoras
Kurai — miestas sabinų krašte, Numos Pompilijaus gimtinė
kuretai — senieji Kretos gyventojai, kurių globojamas užaugęs Jupiteris
Kverkentas — rutulų karys
Kvirinas — vardas Romulo, priimto į dievų tarpą
kviritai — sabinų miesto Kurų gyventojai. Kai romėnai susijungė su sabinais, kviritų vardu ėmė vadintis visi Romos piliečiai

labikai — Labiko miesto (dabar *La Colonna)*, esančio į pietryčius nuo Romos, gyventojai
Lacijus — sritis Italijoje tarp Etrurijos, Tiberio ir Kampanijos; svarbiausias miestas ir sostinė — Roma (dabar *Campagna di Roma* ir dalis *Terra di Lavoro)*
Lacinija — Junonės pravardė nuo Lacinijos kyšulio Brutijuje prie Krotono, kur stovėjo garsi jos šventovė
Ladis — trojėnas, Imbraso sūnus
Ladonas — trojėnų karys
Laertas — Itakės karalius, Odisėjo (Ulikso) tėvas
Lagas — italų karys
Lakedaimonas — Peloponeso pietryčių sritis, vėlesnė Lakonika, Menelajo tėviškė. Kartais šiuo vardu vadinamas žymiausias šios srities miestas Sparta
lakoniečiai — Lakonijos (arba *Lakonikos)* gyventojai, lakedaimoniečiai, spartiečiai
Lamas — rutulų karys
Lamiras — rutulų karys
Laodamėja — Akasto duktė, prie Trojos žuvusio herojaus Protesilajo žmona, nusižudžiusi, negalėdama pergyventi vyro žuvimo
Laokoontas — Neptūno žynys Trojoje, drauge su sūnumis angių pasmaugtas
Laomedontas — Trojos karalius, Priamo tėvas
lapitai — laukinė gentis Tesalijoje
larai — etruskų ir romėnų dievai globėjai: namų (*domestici, familiares, privati, patrii)*, laukų (*rurales, agri custodes)*, kryžkelių (*compitales)*, vandenų (*permarini)*
Laridas — trojėnų karys
Larinė — Kamilės palydovė
larisietis — Larisos miesto Ftiotidėje gyventojas
Latagas — vienas etruskas
Latona — titano Kėjo ir Febės duktė, Apolono ir Dianos motina

Laurentas — miestas Lacijuje tarp Ostijos ir Lavinijaus (dabar *Torre di Paterno);* to miesto dievas
laurentiečiai (laurentai) — Laurento gyventojai
Lauzas — Mezentijaus sūnus
Lavinija — karaliaus Lotyno duktė, Enėjo antroji žmona
Lavinijus — miestas Lacijuje, įkurtas Enėjo ir pavadintas Lavinijos garbei jos vardu
Leda — Testijo duktė, Spartos karaliaus Tindarėjo žmona, kuri iš Jupiterio, prisiartinusio prie jos gulbino pavidalu, pagimdė Dioskūrus (Kastorą ir Poluksą) ir Eleną bei Klitemnestrą
lelegai — gentis Mažojoje Azijoje
Lemnietis — Vulkano pravardė; į Lemno salą jis nukrito, kai supykęs Jupiteris jį stvėrė už kojos (dėl to jis šlubas) ir išmetė iš dangaus
Lenėjas — Bakcho pravardė („vyno sunkėjas")
Lerna — ežeras, per jį tekanti upė ir miestas netoli Argo Peloponese, kur Herkulis nukovė daugiagalvę gyvatę (Lernos hidrą) ir baisų vėžį, ėjusį jai į pagalbą
Leta — upė požemių karalystėje, kurios vandenį gerdami, mirusieji užmiršta praeitį
Leukaspis — trojėnas
Leukatė — Leukadijos, salos (anksčiau pusiasalio) Jonijos jūroje, kyšulys netoli Akarnanijos, garsus Apolono šventove
Liberis — italų duotas vardas vyno dievui Bakchui
Libija — sritis šiauriniame Afrikos pakraštyje; „Eneidoje" dažnai — Kartagina ar jos sritis
liburnai — Liburnijos, Italijos dalies tarp Istrijos ir Dalmatijos (šiandieninės *Kroatijos)*, gyventojai
Lichas — italų karys
lidietis — Lidijos, Mažosios Azijos srities su sostine Sardais, gyventojas
Liėjas — Bakcho pravardė („rūpesčių atleidėjas")
Ligeris — trojėnų karys
ligurai — gentis Italijos šiaurės vakaruose
likai — Likijos gyventojai; Likų orakulas — Apolono orakulas ir šventovė Ksante
Likaonas — kalvis Knose, vienas iš garsiųjų Kretos ginklakalių
likaoniečiai — Likaonijos, srities Mažojoje Azijoje tarp Kapadokijos, Kilikijos ir Pisidijos, gyventojai
Likas — trojėnas, vienas iš Enėjo palydovų
Likija — sritis ir pusiasalis pietinėse Mažosios Azijos pakrantėse
Likimnija — vergė, Helenoro motina
liktietis — kilęs iš Likto, miesto Kretoje, į pietryčius nuo Knoso; Liktas buvo lakedaimoniečių kolonija
Likurgas — Drijo sūnus, edonų karalius Trakijoje, uždraudęs garbinti Bakchą ir įsakęs sunaikinti vynuogynus
Lilibėjas — kyšulys ir miestas Sicilijos vakaruose (dabar kyšulys *Boco,* o miestas — *Marsala)*
Linkėjas — trojėnų karys
Liparas — nedidelė sala į šiaurę nuo Sicilijos su to pat vardo miestu (dabar *Lipari*)
Liris — Kamilės nukautas trojėnų karys
Lirnesas — miestas Troadėje, Briseidės gimtinė

lirnesietis — Lirneso gyventojas
lokrai — Lokridės gyventojai
Lotynas — Laurento karalius, Fauno ir nimfos Marikos sūnus
lotynai — Lacijaus gyventojai
Lukagas — italų karys
Lukas — rutulų karys
Luketijas — rutulų karys
luperkai — Luperko (graikų Pano Idiškio) žynių kolegija, per Luperkalijų šventes aukodavusi ožį ir nuoga šokdavusi gatvėse
Luperkalis — ola Palatino kalvos papėdėje, paskirta Luperkui

Machaonas — stebuklingas gydytojas, Eskulapijaus (graikiškai Asklepijo) sūnus, vienas iš graikų herojų mediniame arklyje
Magas — italų karys
Maja — Atlanto ir Plejonės duktė, Merkurijaus motina
Malėja — kyšulys Lakonikoje, labai pavojingas jūreiviams
Manlijus — Markas Manlijus Kapitolinas, karvedys, apgynęs Kapitolijų nuo galų, vėliau įtartas karaliaus valdžios siekimu ir nustumtas nuo Tarpėjos uolos
Mantė — žynė, Mantujos įkūrėjo Okno motina
Mantuja — miestas šiaurės Italijoje, Vergilijaus gimtinė
Marcelas — 1) Markas Klaudijus Marcelas, Romos karo vadas Antrojo pūnų karo metu, galų ir Hanibalo nugalėtojas; 2) Gajaus Klaudijaus Marcelo ir Augusto sesers Oktavijos sūnus ir jo dukters Julijos vyras, numatytas sosto įpėdiniu, bet anksti miręs
Marika — nimfa, karaliaus Lotyno motina. Jos vardu buvo vadinamas ežeras prie Minturno ir pelkės — *palus Maricae, Marica*
Marpesas — kalnas Paro saloje, garsus marmuro laužyklomis
marsai — gentis, gyvenusi Lacijuje ir palaikiusi Romos pusę sąjungininkų karo metu
Marsas — karo dievas (graikų *Arėjas*), romėnų protėvis
Maruvija — miestas Lacijuje, marsų sostinė (dabar *S. Benedetto)*
Masikas — 1) kalnas Kampanijoje, garsus vynais ir vynuogių kultūra, kaip ir netoliese esantys Falerno laukai (dabar *Masso* arba *Massico)*; 2) etruskų karių vadas
masilai — gentis, gyvenusi rytinėje Numidijoje
Mavortas — archaizuota ir poetų mėgstama karo dievo Marso vardo lytis.— *Mavorto šalis* — Trakija
Medontas — itakietis, Odisėjo namų šauklys, turėjęs pagal pareigas vaišinti jaunikius, bet likęs ištikimas Penelopei ir jos sūnui
Megara — 1) miestas Megaridėje, Euklido gimtinė; 2) miestas Sicilijoje, anksčiau vadintas *Hibla*
Megera — viena iš furijų („širstančioji")
Melampas — žymus gydytojas ir žynys, Amitaono sūnus
Meliboja — miestas Tesalijoje prie Osos kalno
Melitė — marių deivė, nereidė
Memijai — žinoma Romos patricijų giminė
Memnonas — etiopų karalius, Titono ir Auroros sūnus, ėjęs į pagalbą Trojai
Menelajas — Atrėjo sūnus, Agamemnono brolis, Elenos vyras, Spartos karalius
Menestėjas — trojėnų karys

Menetis — 1) vienas arkadas; 2) trojėnas, laivo „Chimera" vairininkas, laivų lenktynių metu Gijo nustumtas į jūrą
meonai — Lidijos srities Meonijos gyventojai
Meonas — italų karys
Merkurijus — Jupiterio ir Majos sūnus, dievų pasiuntinys, keleivių, pirklių ir vagių globėjas, sapnų dievas, vėlių palydovas į Orką ir iš Orko (graikų *Hermis)*
Meropas — trojėnų karys
Mesapas — kelių Etrurijos miestų karalius, Neptūno vaikaitis
Metabas — Kamilės tėvas
Metas — Metas Fufecijus, Albos Longos diktatorius, Romos karaliaus Tulo Hostilijaus įsakymu žirgų sudraskytas
Metiskas — rutulas, Turno vežėjas
Mezentijus — vieno etruskų miesto (Kerės, dabar *Cervetro*) karalius, liepęs jį garbinti kaip dievą, dėl žiaurumo žmonių išvytas ir priglaustas rutulų karaliaus Turno, Enėjo nukautas
Migdonidas — Frigijos karaliaus Migdono sūnus Korebas
Mikėnai — miestas Argolidėje, Agamemnono tėviškė, vienas žymiausių priešistorinės Graikijos centrų
Mikonas — viena iš Kikladžių salų Egėjo jūroje, netoli Delo
Mimantas — teukras, Pario bičiulis
Mincijus — upė prie Mantujos (dabar *Mincio*)
Minerva — Jupiterio duktė, išminties, proto, menų ir mokslų bei amatų (verpimo, audimo, poezijos ir kt.) deivė (graikų *Atėnė*). Buvo laikoma ir karo deive
Minionas — upė Etrurijoje (dabar *Mignone)*
Minojas — Dzeuso ir Europės sūnus, Radamanto brolis, Kretos karalius ir įstatymų leidėjas, po mirties teisėjas mirusiųjų karalystėje
Minotauras — Minojo žmonos Pasifajės sūnus, gimęs iš meilės ryšių su jaučiu
mirmidonai — graikų gentis, gyvenusi Ftiotidėje, Achilo valdoma
Mizenas — 1) jūroje paskendęs Enėjo trimitininkas; 2) kyšulys ir miestas Kampanijoje, viena iš trijų romėnų laivyno stovėjimo vietų, vardą gavęs nuo paskendusio trimitininko Mizeno (dabar *Capo di Miseno)*
Mnestėjas — trojėnas, vienas iš Enėjo palydovų
Monekas — aukštuma Ligurijos pakrantėje (dabar *Monaco)*
morinai — gentis, gyvenusi šiaurinėje Galijoje
Muranas — vienas rutulas
Musajas — Orfėjo mokinys, senovės Atikos dainius
Mutuska — senas sabinų miestas, kurio griuvėsių vieta šiandien matyti šalia *Monte Leone*
mūzos — mokslo, poezijos, muzikos deivės

Naksas — sala Egėjo jūroje, didžiausia iš Kikladžių, garsi marmuro laužyklomis ir vynu
Naras — Tiberio intakas, riba tarp umbrų ir sabinų (dabar *Nera*)
Narikas — vakarinių (odzolinių) lokrų miestas, iš kurio kolonija atsikėlė į Italiją ir Brutijuje įkūrė Lokrų miestą
Nautas — senas trojėnas
Nealkas — italų karys

Nemėja — miestelis Argolidėje, prie kurio augančioje giraitėje Herkulis užmušė didžiulį liūtą
Neoptolemas — Achilo sūnus, kitaip Piras
Neptūnas — Viduržemio jūros ir kitų vandenų dievas, Saturno sūnus, Jupiterio, Plutono ir Junonės brolis (graikų *Poseidonas)*. Jo gyvenamąja vieta buvo laikoma Egėjo jūra, todėl jis vadinamas egėjiečiu
nereidės — jūrų dievo Nerėjo dukterys; nereidžių motina — Nerėjo žmona Doridė
Nerėjas — jūrų dievas, tridančiu vandenis raminąs ir šiaušiąs; Nerėjo duktė — Achilo motina Tetidė
Neritas — mažutė uolota sala Jonijos jūroje netoli Itakės
Nersai — senovės ekvų miestas; ekvai gyveno ant Anieno upės krantų
Nifėjas — italų karys
nimfos — žemesnės dievybės, įasmeninančios gamtos jėgas. Jos gyvena miškuose (driadės), šaltiniuose ir upėse (najadės), kalnuose (oreadės). Graikai ir romėnai nimfas vaizduodavo kaip labai gražias, jaunas mergaites
Nisa — kalnas Indijoje, nuo kurio, tigrus pasikinkęs, Bakchas ėmęs važinėti po žemę
Nisas — jaunas trojėnas, Eurialo draugas
Nisėja — marių deivė, nereidė
Noemonas — trojėnų karys
nomadai — klajoklių gentys šiaurinėje Afrikoje, ypač numidai
Nomentas — sabinų miestas į šiaurės rytus nuo Romos (dabar *Mentana)*
Notas — pietų vėjas, pietys, vasaris
Numa — 1) Numa Pompilijus, antrasis Romos karalius; 2) rutulas
Numanas — rutulų karys
numidai — vakariniai kartaginiečių kaimynai, getulai ir prie jų prisiplakusių klajoklių mišinys (numidai-nomadai)
Numikas — nedidelė upė Lacijuje, kuri ėjo riba tarp laurentiečių ir rutulų
Numitoras — 1) Romulo ir Remo senelis, Albos Longos karalius; 2) italų karys
Nursija — sabinų miestelis prie Naro upės ištakų (dabar *Norcia*)

Oichalija — miestas Eubojos saloje, kurį sugriovė Herkulis, nes jo karalius Euritas atsisakė leisti už jo savo dukterį Ijolę, kaip buvo žadėjęs
Ofeltas — Eurialo tėvas
Okeanas — amžinai ratu aplink Žemės rutulį tekanti didžiulė upė, iš kurios išteka visos kitos upės; iš jos pakyla Naktis ir Aurora; tolimiausias pasaulio pakraštys
Oknas — Mantujos miesto įkūrėjas
Olearas — viena Sporadžių salų Egėjo jūroje į vakarus nuo Paro
Olimpas — kalnas Tesalijoje, aukščiausia vieta žemėje, dievų buveinė
Onitis — vienas rutulas
Opė — nimfa, Dianos palydovė
oreadės — kalnų nimfos
Orestas — Agamemnono sūnus, už motinos nužudymą persekiojamas furijų (erinijų)
Orfėjas — garsus senovės dainius, mūzos Kaliopės ir Apolono sūnus, Euridikės vyras, nuėjęs vaduoti jos į požemių karalystę
Orionas — mitinis milžinas medžiotojas, kurį pamilo deivė Aušra ir savo strėle nukovė Diana; jo vardu pavadintas žvaigždynas (Šienpjoviai), kurio patekėjimą vasarą lydi audros ir lietūs; jis nusileidžia žiemą

Oritija — 1) Atėnų karaliaus Erechtėjo duktė; 2) amazonių karalienė
Orkas — požemių, arba mirusiųjų karalystės, valdovas (graikų *Plutonas*)
Ornitas — Kamilės nukautas etruskų karys
Orodis — vienas etruskas
Orontas — likų vadas, vienas iš Enėjo palydovų
Orsilochas — vienas trojėnas
Orsis — italų karys
Ortigija — 1) senasis Delo salos pavadinimas; 2) sala, sudaranti Sirakūzų miesto dalį
Ortigijas — rutulų karys
Ozinijus — kluzijiečių (Kluzijaus miesto gyventojų) karalius
Oziris — vienas rutulas
oskai — sena italų gentis, gyvenusi Kampanijoje
Otriadas — Otrio sūnus, Pantas
Otris — 1) miškais apaugęs kalnas Tesalijoje, kentaurų gyvenamoji vieta; 2) Panto tėvas

Pachinas — kyšulys pietinėje Sicilijos pakrantėje (dabar *Passaro*)
Padas — žymiausia šiaurinės Italijos upė (dabar *Po*)
Padūza — perkasas, einąs nuo Pado upės į Raveną, vadinęsis *Fossa Augusta* (dabar *Canali di S. Alberti)*
Pafas — miestas Kipro saloje su sena ir labai garsia Veneros šventove
Pagazas — Kamilės nukautas etruskų karys
Paktolas — aukso smiltimis pagarsėjusi upė Lidijoje (dabar *Sarabat*)
Paladė — graikų deivės Atėnės (atitinkančios romėnų *Minervą*) pravardė
Palamedas — Eubojos karaliaus Nauplijo sūnus, nagingas amatininkas, svarstyklių, matų ir kitų daiktų išradėjas, atlydėjęs Agamemnoną į Troją, iš pavydo Odisėjo (Ulikso) įskųstas ir nužudytas
Palantas — 1) Euandro tėvas ir senelis; 2) jo sūnus
Palantėjas — miestas Arkadijoje ir kitas Italijoje, pavadinti jų įkūrėjo Palanto vardu
Palemonas — Inonės sūnus, marių dievaitis
Palikas — vienas iš devynių Jupiterio sūnų, kurie buvo garbinami Sicilijoje kaip herojai; netoli Etnos buvo jų šventykla
Palinūras — 1) Enėjo laivo vairininkas; 2) kyšulys ir uostas Lukanijos vakarinėse pakrantėse (dabar *Capo di Palinuro* ir *Porto di Palinuro)*
Palmas — vienas etruskas
Panas — girių ir ganyklų dievas, piemenų globėjas, grynai lotyniškai — Luperkas
Pandaras — 1) likas, Likaono sūnus, garsus šaulys, šovęs į Menelają; 2) trojėnas, Alkanoro sūnus
Panopėja — marių nimfa, nereidė
Panopis — sicilietis, žaidynių prie Anchiso kapo dalyvis
Pantagija — nedidelė upė Sicilijos rytuose (dabar *Porcari)*
Pantas — Otrio sūnus, Apolono žynys Trojoje
Paras — sala Egėjo jūroje, garsi baltuoju marmuru
parasietis — Parasijos, miesto ir srities pietinėje Arkadijoje, gyventojas, arkadietis
Paris — Priamo sūnus, pagrobęs Menelajo žmoną Eleną
parkos — trys likimo deivės, žmogaus gyvenimo siūlo verpėjos (*Clotho, Lachesis, Atropos);* dvi jų verpia, trečioji siūlą nukerpa (graikų *moiros*)

partai — skitų kilmės gentis, gyvenusi į pietus nuo hirkanų, į šiaurės rytus nuo Kaspijos jūros; narsūs, geri raiteliai, taikliai šaudą iš lanko, partai romėnams įvarydavo baimę
Partenijas — italų karys
Partenopėjas — vienas iš Septyneto prieš Tebus žygio herojų
Pasifajė — Helijo duktė, Minojo žmona, Androgėjo ir Minotauro motina
Paskala (Fama) — gando personifikacija
Patavijus — miestas venetų krašte, Medoako upės pakrantėje, įkurtas trojėno Antenoro, vienas turtingiausių Romos valstybės miestų, istoriko Tito Livijaus gimtinė (dabar *Paduja*)
Patronas — jaunas arkadietis, žaidynių prie Anchiso kapo dalyvis
Peiritojas — Iksiono sūnus, lapitų karalius, Hipodamėjos vyras, Tesėjo bičiulis, po žmonos mirties nuėjęs į požemių karalystę pasigrobti Prozerpinos, bet Cerberio pagautas ir užmuštas
pelasgai — seniausieji Graikijos gyventojai, gyvenę ten prieš achajų atėjimą
Pelidas — Achilo tėvavardis (Pelėjo sūnus)
Pelijas — trojėnas, kovęsis šalia Enėjo degančioj Trojoj
Pelopas — karaliaus Tantalo sūnus, Dzeuso vaikaitis. Trojos karaliaus Ilo išvarytas iš gimtojo Sipilo miesto, atplaukė į Graikijos sritį, kuri buvo pavadinta jo vardu — Peloponesu (Pelopo sala). Čia nusikalstamu būdu vedė karaliaus Oinomajo dukterį Hipodamėją. Savo nusikaltimais užtraukė prakeikimą ne tik sau, bet ir visai savo giminei. Jo sūnūs Atrėjas ir Tiestas, besivaidydami tarpusavy, pridarė pasibaisėtinų nusikaltimų. Tiesto sūnus Egistas, nužudęs Atrėjo sūnų Agamemnoną, pats žuvo nuo Agamemnono sūnaus Oresto rankos
Pelopo miestas — Argai
Peloras — aukštuma Sicilijos šiaurės rytuose (dabar *Capo di Faro,* arba *Faro di Messina*)
penatai — romėnų namų dievai globėjai. Savo penatus turėjo kiekviena šeima, kiekvienas miestas ir visas kraštas
Penelėjas — graikas, bojotų vadas
Pentėjas — Tebų karalius, draudęs įvesti Bakcho garbinimą ir dėl to nubaustas pamišimu: regėjo dvi saules danguje ir dvigubą miestą
Pentesilėja — amazonių karalienė, Priamo sąjungininkė, Achilo nukauta
Peonas — daugelio dievų, raminančių skausmą ir gydančių, pravardė. Taip vadinamas ir Apolono sūnus Eskulapijus (graikiškai *Asklepijas),* gydymo meno dievas. Jis ne tik gydydavęs, bet ir mirusius prikeldavęs. Dėl to Jupiteris nutrenkęs jį žaibu
peplas — puošnus moterų drabužis iš plono audeklo
Pergamas — Trojos akropolis (vidaus tvirtovė), dažnai — Troja
Pergamėja — Enėjo pastatydintas miestas Kretoje
Peridija — dviejų likų motinos vardas
Perifantas — graikas, siautėjęs drauge su Piru degančioj Trojoj
Petelija — miestas Brutijuje, gyvenamas lukanų (dabar *Strongoli)*
Pigmalionas — Didonės brolis, jos vyro Sichėjo žudikas
Pikas — italų miškų ir pranašavimo dievas
Pilumnas — Danajės vyras, Dauno tėvas, Turno prosenis
Pinarijai — viena Romos patricijų giminė
Pirakmonas — vienas iš trijų kiklopų kalvių („ugniapriekalis")

Piras — Achilo sūnus, kitaip Neoptolemas
Pirga — Priamo vaikų žindyvė
Pirgai — miestas Etrurijoje (dabar kaimas *St. Severo*)
Pisai — miestas Elidėje prie Alfėjo upės
Plemirijus — kyšulys Sicilijoje prie Sirakūzų (dabar *Gigante*)
Plutonas — požemių karalystės valdovas, Jupiterio ir Neptūno brolis, Prozerpinos vyras (romėnų *Ditas)*
Podalirijas — trojėnas, vienas iš Enėjo palydovų
Polibotis — graikas, Cereros žynys
Polidoras — Priamo sūnus, klastingai nužudytas bistonų karaliaus Trakijoje Polimnestoro
Polifemas — kiklopas, kuriam Odisėjas išdūrė akį
Politas — Priamo sūnus, žuvęs degančioj Trojoj
Poluksas — Tindarėjo (tikriau Jupiterio) ir Ledos sūnus, Kastoro brolis (abu jie buvo vadinami Dioskūrais)
Pomecija Svesa — albalongiečių įkurtas miestas Lacijuje
Populonija — miestas Etrurijoje (dabar griuvėsiai prie *Piombino*)
Porsena — Etrurijos karalius, norėjęs išvytą Romos karalių Tarkvinijų Išdidųjį sugrąžinti į sostą
Portūnas — uostų ir prieplaukų dievas globėjas
Poticijus — vienos Romos patricijų giminės pradininkas
Prenestas — senas miestas Lacijuje į pietryčius nuo Romos (dabar *Palestrina*)
Priamas — 1) paskutinis Trojos karalius, Laomedonto sūnus, Ilo vaikaitis, turėjęs penkiasdešimt sūnų (iš jų devyniolika su Hekube) ir dvylika dukterų; 2) Polito sūnus
Pritanis — vienas trojėnas
Privernas — 1) miestas Lacijuje (dabar *Piperno*); 2) rutulų karys
Prochitė — sala netoli Bajų kurorto priešais Mizeno kyšulį (dabar *Procida*)
Proka — šeštasis albanų karalius
Prokridė — Erechtėjo duktė, fokiečių karaliaus Kefalo žmona, kurią pražudė pavyduliavimas
Promolas — trojėnų karys
Protėjas — jūrų dievas, turėjęs pranašavimo dovaną, ganęs Neptūno ruonius Egipto jūroje, galėjęs keisti savo išvaizdą; *Protėjo stulpai* — Egipto pakraštys
Prozerpina — Cereros ir Jupiterio duktė, Plutono žmona, požemių karalystės valdovė (graikų *Persefonė)*
pūnai — iš fenikų kilę Kartaginos gyventojai

Radamantas — Minojo brolis, po mirties — mirusiųjų teisėjas
Ramnetis — rutulas, Turno patarėjas
Raponas — vienas etruskas
Raudonosios marios — Raudonoji jūra, tarp Arabijos ir Egipto
Rebas — Mezentijaus žirgas
Rėja — 1) Numitoro duktė, Romulo ir Remo motina (*Rhea Silvia*); 2) Aventino motina; 3) Kibelės antrasis vardas
Remas — 1) Romulo brolis, Ilijos (Rėjos Silvijos) sūnus; 2) vienas rutulas
Remulas — 1) vienas Tiburo miesto gyventojas; 2) vienas rutulas
Resas — Trakijos karalius, ėjęs į pagalbą Trojai

Retas — rutulų karys
Retėjas — 1) kyšulys Troadėje (*Rhoeteum*); 2) italų karys
retėjietis — Retėjo gyventojas. *Retėjo vadas* — Enėjas
Rifėjas — trojėnas, kovęsis šalia Enėjo degančioj Trojoj
romėnai — Romos miesto ir valstybės gyventojai
Romulas — Ilijos, arba Rėjos Silvijos, sūnus, Remo dvynys brolis, Romos įkūrėjas ir pirmasis romėnų karalius, po mirties garbintas Kvirino vardu. Jo senelis — Numitoras
rostras — laivo priekyje esąs povandeninis taranas, apkaustytas metalu, skirtas priešo laivams pramušti. Rostros tribūna Romoje papuošta nosimis laivų, romėnų atimtų iš nugalėtų antiečių
Rožių laukai — nepaprastai derlinga vietovė prie Velino ežero Reato apylinkėse
Rufrai — nedidelis miestas Kampanijoje (dabar *Lacosta Rufaria*)
rutulai — gentis, gyvenusi senovės Lacijuje, jų sostinė buvo Ardėja

Saba — sritis Arabijos pietvakariuose (dabar *Jemenas*), garsi kvapiais smilkalais
sabiečiai — Sabos gyventojai
sabinai — senovės italų gentis, vadinama ir mažybine lytimi — sabelais
Sabinas — legendinis sabinų genties protėvis, išmokęs žmones sodinti vynuoges
Sagaris — vienas trojėnas
Sakis — vienas rutulas
sakranai — gentis, gyvenusi Lacijuje
Sakratoras — etruskų karys
salentinai — gentis, gyvenusi Kalabrijos pakrantėse
salijai — „šokinėtojai“, Numos Pompilijaus įkurta kolegija iš 12, vėliau iš 24 Marso žynių. Marso šventę iškilmingai švęsdavo kovo mėnesį, su ginklais šokdami ir dainuodami. Salijai minimi ir kaip Herkulio žyniai
Salijas — jaunas akarnanietis, žaidimų prie Anchiso kapo dalyvis
Salmonėjas — Sisifo brolis, Elidės karalius. Norėdamas lenktyniauti su Jupiteriu, lengvais ratais važiavo per vario tiltą, o vietoj žaibų mėtė degančius žibintus
Samas — sala Ikarijo jūroje, garsi Junonės šventove (dabar *Sussam*)
Samė — sala Jonijos jūroje, vėliau Kefalenija
Samotrakija — sala Egėjo jūroje
sarastai — gentis, gyvenusi Kampanijoje, prie Sarno upės, netoli senovės Pompėjos
Sarnas — upė Kampanijoje, netoli Pompėjos (dabar *Sarno*)
Sarpedonas — Jupiterio ir Belerofonto dukters Laodamėjos sūnus, žuvęs prie Trojos, trojėnų sąjungininkas
Satikula — miestas Kampanijoje (dabar *Caserta Vecchio*)
Saturnas — augmenijos dievas, Žemės vyras, Jupiterio, Neptūno, Plutono, Junonės, Cereros tėvas (graikų *Kronas*). Jam valdant pasaulį, buvęs „aukso amžius“
Saturnietė — Saturno duktė Junonė
Saturnietis — Saturno sūnus Jupiteris
Saturnija — senovinė Saturno pilis Kapitolijaus kalvoje
Saturos pelkės — Pomptino pelkių, kuriomis teka Ufentas, dalis
Scilė — aukšta uola kyšulyje prie Mesinos sąsiaurio priešais Charibdės verpetą, pavojinga laivams, todėl graikų vaizduota kaip baidyklė su šešiomis poromis kojų ir šešiomis šuns galvomis
Scipionai — du Kornelijų giminės patricijai: Publijus Kornelijus Scipionas Afrikie-

tis Vyresnysis ir Publijus Kornelijus Scipionas Emilianas Numantietis, pasižymėjęs žygiais Afrikoje Pūnų karo metu

Sebetidė — upės dievo Sebeto duktė; Sebetas (dabar *Maddalena*) teka Kampanijoje, netoli Neapolio

Selinuntas — miestas Sicilijoje (dabar *Selinonto*)

Seranas — 1) pravardė Gajaus Atilijaus Regulo, senųjų laikų romėno, kuriam ariančiam buvo pranešta, kad jis išrinktas diktatorium; 2) rutulų karys

Serestas — trojėnas, vienas iš Enėjo palydovų

Sergestas — trojėnas, vienas iš Enėjo palydovų

Sergijai — žinoma Romos patricijų giminė, iš kurios buvo kilęs Katilina

Severas — kalnas sabinų krašte (dabar *Vissa*)

Sibilė — pranašė ir Apolono žynė Kumuose

Sibaris — trojėnų karys

Sichėjas — pirmasis Didonės vyras

sidikinai — gentis, gyvenusi Kampanijoje

Sidonas — seniausias ir svarbiausias Fenikijos miestas į šiaurę nuo Tiro, garsus prekyba, amatais ir jūrininkyste (dabar *Saida*)

sidoniečiai — 1) Sidono gyventojai; 2) kartaginiečiai

Sigėjas — kyšulys ir uostamiestis Troadėje

sikanai — iš Galijos atėjusi keltų gentis, gyvenusi vakarinėse Italijos pakrantėse, vėliau persikėlusi į Siciliją

Sikanija — Sicilija

sikulai — viena sikanų šaka, sicilieciai

Sila — giriomis apaugęs kalnas Brutijuje

Silvanas — girių, laukų ir ganyklų dievas (graikų *Panas*)

Silvija — 1) Numitoro duktė, Romulo ir Remo motina (*Rhea Silvia*); 2) Aventino motina; 3) Turno kaimenių piemens Tiro sesuo

Silvijas — 1) Enėjo ir Lavinijos sūnus; 2) Albanų karalius (Enėjas Silvijas), tariamasis Askanijaus sūnus

Simetas — upė Sicilijos rytuose (dabar *Giaretta*)

Simoentas — upė prie Trojos, Skamandro intakas

Sinonas — graikas, klastingai įkalbėjęs trojėnus įvesti medinį arklį į miestą

sirenos — didžiuliai paukščiai, paprastai su moterų, o kai kada ir su vyrų galvomis. Tai mirusių vėlės, skraidančios ore ir žavingu dainavimu viliojančios gyvųjų sielas, nešančios mirtį, ėdančios žmogaus kūną; būtybės, trokštančios kraujo

Sirijus — šviesi žvaigždė Šuns žvaigždyne, kuriai patekėjus (liepos 25 ar 26 d.) prasideda karščiai

Sirtas — smėlio užneštos seklumos prie šiaurinių Afrikos krantų. Garsėjo Didysis Sirtas (*Syrtis maior*, dabar *Sidra*) ir Mažasis Sirtas (*Syrtis minor*, dabar *Cabes*) arčiau Kartaginos

sistras egiptietiškas — tam tikros kastanjetės, naudojamos Egipte per apeigas Izidės garbei; tarškynė

Skajiškiai vartai — žinomieji Trojos miesto vartai

Skilakėjas — miestas žemutinėje Italijoje (dabar *Squillace*)

Skiras — sala Egėjo jūroje, kurioje buvęs užaugintas Achilo sūnus Neoptolemas; *Skiro jaunimas* — Neoptolemo kariai

Sokratoras — italų karys

Soraktas — kalnas Etrurijoje, faliskų krašte (dabar *Sant'Oreste*)

Sparta — Lakonijos sostinė, kitaip Lakedaimonas, Menelajo ir Elenos gyvenamoji vieta (dabar *Misitra*)
spartietė — Spartos gyventoja; *Spartietė* — Elena
Spija — marių deivė, nereidė
Stenelas — 1) Kapanėjo ir Euadnės sūnus, vienas iš argiečių vadų prie Trojos; 2) trojėnų karys
Stenijas — italų karys
Steropas — vienas iš trijų kiklopų kalvių („žaibakalis“)
Stiksas — upė požemių karalystėje, kuria prisiekia dievai („siaubu srūvančioji“); *Stikso valdovas* — Jupiteris Stigietis
Strimonas — upė Trakijoje (dabar *Karasu* arba *Struma*)
Strimonijas — trojėnų karys
Strofadės — dvi salos Jonijos jūroje tarp Dzakinto ir Peloponeso, garsios kaip harpijų buveinė
Sukronas — rutulų karys
Sulmonas — rutulų karys

Taburnas — kalnų virtinė Kampanijoje (dabar *Taburno*)
Tacijus — Titas Tacijus, sabinų karalius
Tagas — rutulų karys
Talas — rutulų karys
Talija — marių deivė, nereidė
Tamiris — trojėnų karys
Tanajis — rutulų karys
Tapsas — miestas ir pusiasalis Sicilijoje
Tarchetijas — rutulų karys
Tarchonas — etruskų karalius
Tarentas — turtingas ir galingas Didžiosios Graikijos miestas prie Tarento įlankos (Jonijos jūros)
Tarkvinijus — *Tarquinius Superbus* (Išdidusis), paskutinis Romos karalius, kurį, Bruto išvytą, etruskų karalius Porsena norėjo sugrąžinti į sostą
Tarkvitas — italų karys
Tarpėja — 1) uola Kapitolijaus kalvoje, nuo kurios stumdavo nusikaltėlius; 2) Kamilės palydovė
Tartaras — mirusiųjų karalystė; tos karalystės dievas (Plutonas, Orkas)
Taumantidė — Taumanto, Ponto ir Gajos (Vandenyno ir Žemės) sūnaus, duktė Iridė, vaivorykštės deivė
Teanė — trojietė, Amiko žmona, Mimanto motina
Tegėja — senas Arkadijos miestas
telebojai — pusiau laukinė gentis Akarnanijoje; dalis telebojų atsikėlė į Kaprėjas
Telonas — Ebalo tėvas, po tėvo mirties gavęs Tafą Akarnanijoje, bet, tuo nepatenkintas, su telebojais atsikėlęs į Kaprėjas ir įkūręs karalystę priešais Neapolį
Temilas — trojėnų karys
Temonas — likų karys
Tenedas — sala Egėjo jūroje prie Trojos (dabar *Tenedo*)
Terėjas — Kamilės nukautas trojėnų karys
Termodontas — upė Ponte, ant kurios krantų gyveno amazonės (dabar *Terma*)
Teronas — italų karys

Tersilochas — trojėnas, Antenoro sūnus, žuvęs prie Trojos
Tesandras — vienas iš graikų herojų mediniame arklyje
Tesėjas — Atėnų karalius, Egėjo sūnus, Peiritojo draugas, Ariadnės vyras, Hipolito tėvas
Tetidė — marių deivė, nereidė, Achilo motina
Tetrikas — uolota kalva sabinų krašte (dabar *San Giovanni*)
teukrai — taip savo prosenio karaliaus Teukro vardu vadinasi trojėnai
Teukras — pirmasis Trojos karalius, pagal padavimą atėjęs iš Kretos
teutonai — germanų gentis, 102—101 m. pr. m. e. išvien su kimbrais puolusi Italiją
Teutrantas — trojėnų karys
tiadės — bakchantės
Tiberinas — Tiberio upės dievas
Tiberis — žymiausia vidurinės Italijos upė, vadinama taip pat Tibru (dabar *Tevere*)
Tiburas — senas, sikulų įkurtas, miestas Lacijuje, Anieno upės krante (dabar *Tivoli*)
Tiburtas — vienas iš Tiburo miesto kūrėjų, Argo karaliaus Amfiarajo vaikaitis, Koro ir Katilo brolis; tiburtai — Tiburo miesto gyventojai
Tidėjas — vienas iš Septyneto prieš Tebus žygio herojų
Tididas — Tidėjo sūnus, pasižymėjęs prie Trojos graikų herojus
Tifoėjas — titanas, kėsinęsis griauti dangų ir Jupiterio žaibais nutrenktas į Tartarą, pagal kitą padavimą — prispaustas Etnos ugnikalniu
Timavas — nedidelė upė tarp Triesto ir senovės Akvilėjos (dabar *Timavo*)
Timbrėjas — trojėnų karys
Timbrietis — Apolono pravardė nuo Timbrų, vietovės, kur buvo jo šventovė
Timbris — trojėnų karys
Timetas — vienas iš Trojos žymūnų, pirmas pataręs medinį arklį traukti į miestą
Tindarėjas — Ebalo sūnus, Spartos karalius, Ledos vyras, Dioskūrų (Kastoro ir Polukso), Elenos ir Klitemnestros žemiškasis tėvas; *Tindarėjo duktė* — Elena
Tiras — 1) Fenikijos miestas (*Tyros*); 2) rutulas, Turno kaimenių piemuo (*Tyrrhus*)
tiriečiai — Tiro gyventojai
tirėnai — etruskai, keltų gentis, anksti per Alpes atsikėlusi į Italiją; *Tirėnų jūra* — Viduržemio jūros dalis
Tirėnas — italų karys
Tirintietis — Tirinto miesto Argolidėje augintinis — Herkulis
Tiris — trojėnų karys
Tisifonė — viena iš furijų, keršijanti už žmogžudystę
titanai — pirmykščiai dievai, Urano ir Gajos (Dangaus ir Žemės) sūnūs; *Titanas* dažnai — Hiperiono ir Tėjos sūnus Helijas (Saulė)
Titijas — Žemės sūnus, įžeidęs Latoną, dėl to Apolono ir Dianos strėlėmis nukautas ir nutrenktas į Tartarą
Titonas — Trojos karaliaus Laomedonto sūnus, Auroros vyras
Tmaras — rutulų karys
tmarietis — Tmaro, kalno Epire, gyventojas
Toantas — 1) vienas iš graikų herojų mediniame arklyje; 2) vienas trojėnas
Tolumnijus — rutulas, aiškiaregys ir žynys
Torkvatas — Titas Manlijus Torkvatas, Romos karvedys, už neįvykdymą įsakymo nestoti į kovą su priešais nubaudęs sūnų mirtimi, nors kautynes tas buvo laimėjęs
trakai — Trakijos gyventojai; trakų žynys — Orfėjas

Trakija — didelė sritis šiaurės rytų Graikijoje, Helesponto ir Propontidės (Marmuro jūros) pakrantėse; medžiotojų šalis
trinakrietis — sicilietis
Trinakrija — senasis Sicilijos pavadinimas, nuo trijų aukštumų, kuriomis sala baigėsi (*treis akrai*)
Trionai — „Jaučiai kūlėjai"; Didieji ir Mažieji Grįžulo Ratai („pora trionų")
Tritonas — Neptūno ir nimfos Solakijos sūnus, Viduržemio jūros dievaitis
Tritonietė — deivės Paladės pravardė, kitaip Tritonija
Trivija — Dianos, arba Hekatės, pravardė: „kryžkelių deivė". Jai aukos būdavo dedamos kryžkelėse ir jomis galėjo naudotis vargšai
Troja — miestas Mažojoje Azijoje, netoli Helesponto, Skamandro upės klonyje, Troadės sostinė, po dešimtį metų trukusio karo paimta ir išgriauta jungtinės achajų (achivų) kariuomenės. Trojai žuvus, vienas žymiausių jos herojų, Enėjas, likimo lėmimu po ilgų klajonių atvyko į Italiją ir davė pradžią Romai
trojėnai — Trojos gyventojai, trojiečiai
Trojilas — Priamo sūnus
Tronijas — italų karys
Tulas — Tulas Hostilijus, Numos Pompilijaus įpėdinis, trečiasis Romos karalius
Tulė — Kamilės palydovė
Turnas — rutulų karalius, Enėjo nukautas dvikovoje
tuskai — senieji Italijos gyventojai, etruskai, tirėnai

Ufentas — 1) ekvų vadas; 2) nedidelė upė Lacijuje, tekanti iš Pomptino pelkių (dabar *Uffente*)
Ukalegontas — trojėnas, Anchiso kaimynas
Uliksas — Itakės karalius, Penelopės vyras, Telemacho tėvas (graikų *Odisėjas*)
umbrai — italų gentis, gyvenusi tarp Pado upės, Tiberio ir Adrijos jūros
Umbronas — marsų vadas

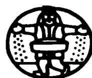
Valeras — italų karys
Velija — uostas Lukanijos pakrantėse prie Palinūro kyšulio
Velinas — ežeras sabinų krašte (dabar *Marmuro ežeras*)
Venilija — nimfa, Turno motina
Venulas — rutulų karys
Vesta — Saturno ir Opės duktė, namų židinio deivė globėja (graikų *Hestija*). Jos šventovėj dega amžinoji ugnis, saugoma vestalių
Vezulas — kalnagūbris Alpėse, Ligurijos pakraštyje (dabar *Monte Viso*)
Virbijus — 1) Hipolito pravardė, kuria jis buvo vadinamas, kai po mirties Eskulapijus jį atgaivino (*vir-bis*); 2) jo sūnus
Volkentas — rutulų raitelių vadas
volskai — gentis, gyvenusi Lacijuje
Volturnas — nedidelė upė Kampanijoje, tekanti iš Apeninų kalnų (dabar *Volturno*)
Volūzas — rutulas, Turno pavaduotojas
Vulkanas — ugnies dievas, Jupiterio ir Junonės sūnus, Veneros vyras (graikų *Hefaistas*)

Zefyras — vakarų vėjas

Parengė A. DAMBRAUSKAS

TURINYS

PASAULINĖS LITERATŪROS BIBLIOTEKA
БИБЛИОТЕКА ВСЕМИРНОЙ ЛИТЕРАТУРЫ

КНИГА 7 KNYGA

ВЕРГИЛИЙ

ЭНЕИДА

Перевел с латинского *Антанас Дамбраускас*. Художник *Арвидас Каждайлис*
На литовском языке
Издательство «Вага», 232600 Вильнюс, пр. Ленина 50

VERGILIJUS

ENEIDA

Tituliniame puslapyje:
Trajano kolonos bareljefas
Parengė dailininkas *Rimantas Dichavičius*

Redaktorė *D. Bučiūtė*. Meninis redaktorius *A. Nekrošius*
Techninė redaktorė *B. Šlivinskienė*. Korektorės *L. Lengertienė* ir *T. Ališkevičienė*

ИБ № 5262

Duota rinkti 1988 09 12. Pasirašyta spaudai 1989 02 28. Leidinio Nr. 12241
Formatas 60×90/16. Ofsetinis popierius Nr. 1
Garnitūra „Taims", 10 punktų. Fotorinkimas. Ofsetinė spauda
20 sąl. sp. l. 21,25 sąl. spalv. atsp. 18,57 apsk. leid. l.
Užsakymas 1032 Tiražas 90 000 egz. Kaina 2 rb 10 kp

„Vagos" leidykla, 232600 Vilnius, Lenino pr. 50
Rinko K. Poželos spaustuvė, 233000 Kaunas, Gedimino 10
Spausdino Motiejaus Šumausko spaustuvė, 232600 Vilnius, Strazdelio 1

Vergilijus.
Ve-164 Eneida /Iš lot. k. vertė A. Dambrauskas; [Baig. str. „Eneidos kūrėjas“, p. 267—274, parašė] H. Zabulis.— V.: Vaga, 1989.— 318 p.— (Pasaul. literatūros b-ka / Red. komis.: G. Baužytė-Čepinskienė ir kt.; Kn. 7. Literatūra iki XIX a.).

ISBN 5-415-00239-1

Romėnų poeto Vergilijaus (70—19 m. pr. m. e.) epinėje poemoje „Eneida“, kurią sudaro dvylika giesmių, vaizduojama Trojos karžygio Enėjo klajonės ir žygiai, jo įsikūrimas Italijoje.

V $\frac{4704020000—069}{M852(08)—89}$ 209—89

BBK 84(0)3-5
MBBK A